

DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH W GMINIE KŁOCZEW

2019

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew

2

Spis treści

Wprowadzenie.....	6
Metodologia badań własnych.....	9
Cele i ogólne założenia badania	9
Problematyka badania.....	10
Wybór metod i technik badawczych	13
Dobór próby.....	15
Narzędzia badawcze	16
Etyka prowadzonych badań.....	16
Analiza danych instytucjonalnych	18
Położenie gminy Kłoczew	18
Sytuacja demograficzna.....	20
Rynek pracy.....	25
Kultura, sport i rekreacja	27
Wychowanie i edukacja.....	32
Potencjał do rozwiązywania problemów społecznych w Gminie	34
Problemy społeczne – analiza danych zastanych	39
Działania profilaktyczne dotyczące uzależnień i przemocy	46
Badanie dorosłych mieszkańców na terenie gminy Kłoczew	47
Struktura badanej próby.....	47
Problem alkoholowy.....	50
Problem nikotynowy.....	56
Problem narkotykowy.....	59
Problem przemocy	64
Problem hazardowy	70
Korzystanie z komputera i Internetu	73

Działania profilaktyczne.....	75
Badanie uczniów na terenie gminy Kłoczew	77
Struktura badanej próby.....	77
Problem alkoholowy.....	79
Problem nikotynowy.....	85
Problem narkotykowy.....	87
Problem przemocy	96
Uczestnictwo w grach hazardowych	102
Korzystanie z komputera i Internetu	104
Profilaktyka	107
Badanie pracowników oświaty z gminy Kłoczew – badania jakościowe.....	108
Uczniowie oraz ich rodziny w opinii pracowników oświaty	108
Problem przemocy w rodzinie oraz przemocy rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży	110
Alkohol, narkotyki i nikotyna wśród uczniów z perspektywy pracowników oświaty	111
Problem uzależnień behawioralnych wśród uczniów	114
Profilaktyka w szkole	116
Badanie sprzedawców napojów alkoholowych na terenie gminy Kłoczew – badania jakościowe.....	118
Skala spożycia alkoholu w Gminie	118
Dostępność alkoholu i papierosów dla osób niepełnoletnich.....	119
Spożywanie alkoholu w obrębie punktów sprzedaży alkoholu.....	120
Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu	122
Znajomość zapisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz udział w szkoleniu	122
Porównanie wyników badań realizowanych na terenie gminy Kłoczew do wyników ogólnopolskiego badania ESPAD	124
Alkohol	124

Nikotyna	127
Narkotyki	128
Korzystanie z komputera/Internetu	131
Granie w gry za pieniądze	132
Analiza SWOT	133
Wnioski i rekomendacje profilaktyczne	137
Dorośli mieszkańcy	138
Uczniowie	153
Sprzedawcy napojów alkoholowych	176
Bibliografia	179
Spis tabel, wykresów i rysunków	181
Załączniki	189
Załącznik nr 1	189
Załącznik nr 2	191
Załącznik nr 3	192
Załącznik nr 4	194

Wprowadzenie

Żyjemy w erze globalizacji. Ma ona dla nas pozytywne, jak i negatywne skutki. Według Doroty Czajkowskiej - Majewskiej globalizacja jest „*wehikulem postępu, poprawy warunków życia i zdrowia ludzkości*”¹. Panujące przekonanie, o tym, że dzięki globalizacji nastąpiła poprawa warunków życiowych wielu społeczeństw jest pozytywnym faktem, aczkolwiek trzeba mieć na uwadze to, że istnieją też negatywne konsekwencje globalizacyjne takie jak: zwiększenie ubóstwa, nasilanie się bezrobocia, bezdomności oraz wszelkie różnice między narodami bogatymi i biednymi. W rezultacie w społeczeństwie polskim powyższe problemy społeczne są coraz bardziej widoczne.

Jerzy Kwaśniewski przez problem społeczny rozumie takie zachowania ludzkie i zjawiska społeczne, które ze względu na swój charakter, skutki czy intensywność występowania postrzegane są i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domagające się rozwiązania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów:

- dotyczy wielu osób w społeczności,
- ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy,
- jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym,
- domaga się rozwiązania,
- można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie ².

Jacek Wódz zauważa, że należy odróżnić problemy społeczne od patologii społecznej. Patologia wiąże się z widocznym łamaniem ładu społecznego, a także często jest zawiniona przez osoby nią objęte, natomiast problem społeczny jest zjawiskiem, które nie jest bezpośrednio zawinione przez osoby nim dotknięte. Problemy społeczne „(...) *następują często na skutek samego funkcjonowania systemu społecznego, albo pewnych społecznych zjawisk zewnętrznych i nie są celowym łamaniem ładu społecznego*”³.

Do problemów społecznych, które w ostatnich dekadach dają najwyraźniej znać o sobie w polskiej rzeczywistości należy zaliczyć: alkoholizm, narkomanię, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawczą oraz

¹ Czajkowska- Majewska D., *Człowiek globalny*, s. 99.

² Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*, s. 7.

³ Wódz J., *Socjologia dla prawników i politologów*, s. 172.

wykluczenie społeczne. Każdy z tych problemów wymaga odmiennego podejścia i działań specjalistów.

Punktem wyjścia wszelkiej interwencji socjalnej jest diagnoza, będąca niezbędnym elementem poprawnie zaplanowanego procesu zmian. Pomaga ona zidentyfikować negatywne, nieakceptowane zjawiska, a także niezaspokojone potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Termin „diagnoza społeczna” używany jest w szerokim i węższym znaczeniu. W szerokim znaczeniu diagnozą społeczną są społeczne badania, w których zbiera się dane szczegółowe, porządkuje je i interpretuje w celu udzielenia odpowiedzi na pytania: „*Jak jest? Co to jest? Dlaczego tak jest?*”. Celem takiej diagnozy jest poznanie problemów, a przedmiotem są różne zjawiska społeczne. O diagnozie społecznej w węższym znaczeniu mówimy, gdy badania dotyczą rozpoznawania zdarzeń i sytuacji społecznych ze względu na ich dotkliwość i potrzebę zmian. Zgodnie z tą definicją, przedmiotem badania są zdarzenia i sytuacje społecznie dotkliwe, celem – zmiana społeczna, efektem zaś – przede wszystkim wnioski i zalecenia dla praktyki ⁴. Diagnozę społeczną przeprowadza się w celu:

- identyfikacji przyczyn wywołujących sytuacje problemowe,
- identyfikacji wzajemnych związków pomiędzy problemami i kwestiami społecznymi,
- identyfikacji skali problemów społecznych w danym układzie administracyjnym,
- identyfikacji regionalnych, lokalnych uwarunkowań problemów społecznych,
- analizy podejmowanych działań zmierzających do rozwiązania sytuacji problemowej lub jej złagodzenia,
- analizy proponowanych rozwiązań przez politykę społeczną regionu.

Rzetelnie przeprowadzona diagnoza jest fundamentem do planowania różnych programów rozwiązywania problemów społecznych. Wiedza, którą dostarcza nam diagnoza pozwala na odpowiednią alokację zasobów w polecane programy. Dlatego jakość wykonanej diagnozy jest znacząca dla tworzenia właściwych i adekwatnych działań w społeczeństwie.

---

⁴ Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*, s. 109.

Można wyróżnić kilka typów diagnozy społecznej, które zostały przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 1. Typy diagnozy społecznej

Diagnoza klasyfikacyjna	Przyporządkowuje obserwowane zjawiska i cechy szerszym klasom społecznym, odpowiada na pytanie: z jakiego typu problemem mamy do czynienia.
Diagnoza genetyczna	Poszukuje przyczyn danego stanu rzeczy.
Diagnoza znaczenia	Określa wpływ badanych zjawisk na funkcjonowanie całego systemu.
Diagnoza fazy	Służy ustaleniu etapu badanego procesu oraz określeniu jego dynamiki.
Diagnoza prognostyczna	Służy przewidywaniu dalszych zmian badanego stanu rzeczy.

Źródło: Szatur – Jaworska B., Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej

Metodologia badań własnych

Cele i ogólne założenia badania

Niniejsza diagnoza społeczna realizowana na zlecenie Urzędu Gminy ma na celu ukazanie skali różnych problemów społecznych występujących na terenie gminy Kłoczew. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii:

- zidentyfikowania problemów społecznych występujących wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy,
- zidentyfikowania przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe,
- określenia skali oraz zakresu występujących problemów społecznych,
- zidentyfikowania skutków występujących problemów,
- pokazania rozwiązań mających na celu wyjaśnienie sytuacji problemowej lub złagodzenie jej skutków.

Przeprowadzone badanie diagnozujące problemy społeczne składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

I ETAP

- planowanie badania diagnozującego problemy
- określenie obszarów tematycznych
- określenie możliwości realizacji diagnozy

II ETAP

- określenie problemu badawczego
- wybór metod i technik badawczych
- opracowanie harmonogramu
- dobór próby

III ETAP

- proces zbierania danych
- analiza i interpretacja danych

IV ETAP

- opracowanie wniosków i rekomendacji
- opracowanie raportu z przeprowadzonych badań

Problematyka badania

Zakres prac badawczych odnosił się do zdiagnozowania następujących problemów:

- **problem alkoholowy (alkoholizmu)** – według WHO to „wszelki sposób picia, który wykracza poza miarę tradycyjnego i zwyczajowego spożycia albo poza ramy obyczajowego, przyjętego w całej społeczności, picia towarzyskiego bez względu na czynniki, które do tego prowadzą”⁵. Alkoholizm ściśle wiąże się z negatywnymi zjawiskami społecznymi takimi jak: bezrobocie, przemoc, ubóstwo, czy zachowania kryminalne. Problem alkoholowy wśród współczesnych społeczeństw jest problemem o bardzo szerokim zasięgu, w związku z tym tej kwestii poświęcono najwięcej miejsca w poniższej diagnozie.
- **problem narkotykowy (narkomania)** – według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, narkomania to: „stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich”⁶. W niniejszym raporcie zwrócono uwagę przede wszystkim na następujące kwestie związane z owym zjawiskiem: rozpowszechnienie i dostępność narkotyków oraz dopalaczy, skala zjawiska wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży szkolnej na terenie Gminy.
- **problemu nikotynowy (nikotynizm)** – jest zjawiskiem, które polega na regularnym zażywaniu tytoniu, w skład którego wchodzi nikotyna – silna trucizna oraz szereg innych substancji, które wykazują negatywny wpływ na nasz organizm. Nikotynizm jest uzależnieniem fizycznym i psychicznym. Został szczegółowo opisany w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD 10. Niniejsza diagnoza ma na celu ukazanie skali uzależnienia, dostępności papierosów dla uczniów na terenie Gminy, a także skali problemu wśród dorosłych mieszkańców Gminy.
- **problemu przemocy w rodzinie** – przemoc jest intencjonalnymi i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „Przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie

⁵ Pilch T., *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, str. 92.

⁶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 852).

zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

- **uzależnienia behawioralne** – Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne formalnie potwierdziło istnienie uzależnień/nałogów behawioralnych w maju 2013 poprzez opublikowanie piątej rewizji klasyfikacji DSM i włączenie zaburzenia uprawiania hazardu do kategorii zaburzeń i nałogów.
- **zjawisko przemocy rówieśniczej** – WHO określa przemoc jako „użycie z rozmysłem siły lub groźenie nią, przeciw sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, co prowadzi do zranienia, śmierci, lub szkody psychicznej, a także do zaburzeń rozwojowych i upośledzenia społecznego”⁷. Nowym problemem, który pojawia się coraz częściej wśród polskich uczniów to zjawisko cyberbullyingu lub inaczej mówiąc cyberprzemocy. Poniższa tabela przedstawia różne sposoby rozumienia cech charakterystycznych dla systematycznej przemocy rówieśniczej w szkole i jej cyfrowego odpowiednika.

Tabela 2. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu

Kryterium wyróżniające	Tradycyjny bullying	Cyberbullying
Powtarzalność	Wynika z wielokrotnego działania sprawców.	Może wynikać z cech samego materiału zamieszczonego w Internecie, który jest albo wielokrotnie kopiowany, albo długotrwale obecny; w obu tych przypadkach ofiara doświadcza powtarzalnej wiktymizacji.
Nierównowaga sił	Wynika z przewagi ilościowej, fizycznej lub psychologicznej sprawcy bądź sprawców.	Może wynikać z większych kompetencji sprawców w zakresie obsługi nowych technologii komunikacyjnych.
Intencjonalność	Jest operacjonalizowana najczęściej jako świadoma chęć skrzywdzenia ofiary.	Część badań wskazuje, że ze względu na cechy komunikacji zapośredniczonej (m.in. redukcja sygnałów niewerbalnych) niektórzy sprawcy nieświadomie krzywdzą ofiary.

Źródło: J. Pyżalski, *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*

⁷ *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania*, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.

Warto poznać przykłady agresji elektronicznej, z którą borykają się uczniowie szkół.

- **Flaming** – agresywna wymiana zdań, np. na czacie lub w ramach grupy dyskusyjnej.
- **Prześladowanie** (ang. *harassment*) – regularne przesyłanie nieprzyjemnych wiadomości do ofiary za pomocą elektronicznych kanałów komunikacji.
- **Kradzież tożsamości** (ang. *impersonation*) – podszywanie się pod ofiarę.
- **Upublicznianie tajemnic** (ang. *outing*) – udostępnianie prywatnych materiałów ofiary (np. zdjęcia).
- **Śledzenie** (ang. *cyberstalking*) – inwigilacja ofiary i nękanie jej niechcianymi komunikatami.
- **Happy slapping** – prowokowanie lub atakowanie innej osoby i dokumentowanie wydarzenia w postaci zdjęć lub filmu oraz upublicznienie nagrań lub zdjęć w Internecie.
- **Poniżenie** (ang. *denigration*) – upublicznienie poniżających, nieprawdziwych informacji lub materiałów na temat ofiary.
- **Wykluczenie** (ang. *exclusion*) – celowe usunięcie z listy kontaktów internetowych lub niedopuszczenie do niej ofiary.
- **Agresja techniczna** – działania przeciwko sprzętowi komputerowemu ofiary bardziej niż przeciwko samej ofierze⁸.

---

⁸ Pyżalski J., *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*, s.126-128.

Wybór metod i technik badawczych

Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw mieszkańców na temat: **problemu alkoholowego, nikotynowego, narkotykowego, przemocy domowej i rówieśniczej oraz uzależnień behawioralnych**. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród czterech grup społecznych: dorosłych mieszkańców Gminy, uczniów, sprzedawców napojów alkoholowych oraz pracowników szkół. Każda grupa respondentów wniosła coś nowego względem badanych zagadnień i pozwoliła na ich lepszą diagnozę oraz głębsze zrozumienie.

Przez metodę badawczą rozumie się na ogół system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza⁹. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedno, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania „jak?”, „dlaczego?”, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania „ile?” i „jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę, niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można przekładać na populację¹⁰.

Badania wśród dorosłych mieszkańców Gminy oraz uczniów zostały wykonane zgodnie z metodologią ilościową. Ankiety zarówno wśród **dorosłych mieszkańców Gminy, jak i uczniów** zostały przeprowadzone za pomocą **techniki PAPI** (*Paper And Pen Personal Interview*). Wykorzystana technika badawcza opierała się na bezpośrednim komunikowaniu się ankietera z respondentami, przy wykorzystaniu ustrukturyzowanego narzędzia badawczego, jakim był kwestionariusz ankiety. Przed przystąpieniem do ankietowania uczniów, za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrekcji placówki szkolnej na przeprowadzenie badania, udzielano informację o całkowitej anonimowości oraz o zasadach wypełniania kwestionariuszy, by zminimalizować ryzyko występowania braków danych.

W celu pogłębienia uzyskanego materiału badawczego, zdecydowano o przeprowadzeniu również badań jakościowych. W tym celu zrealizowano **wywiady indywidualne pogłębione (IDI) ze sprzedawcami napojów alkoholowych oraz**

⁹ Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, s. 60.

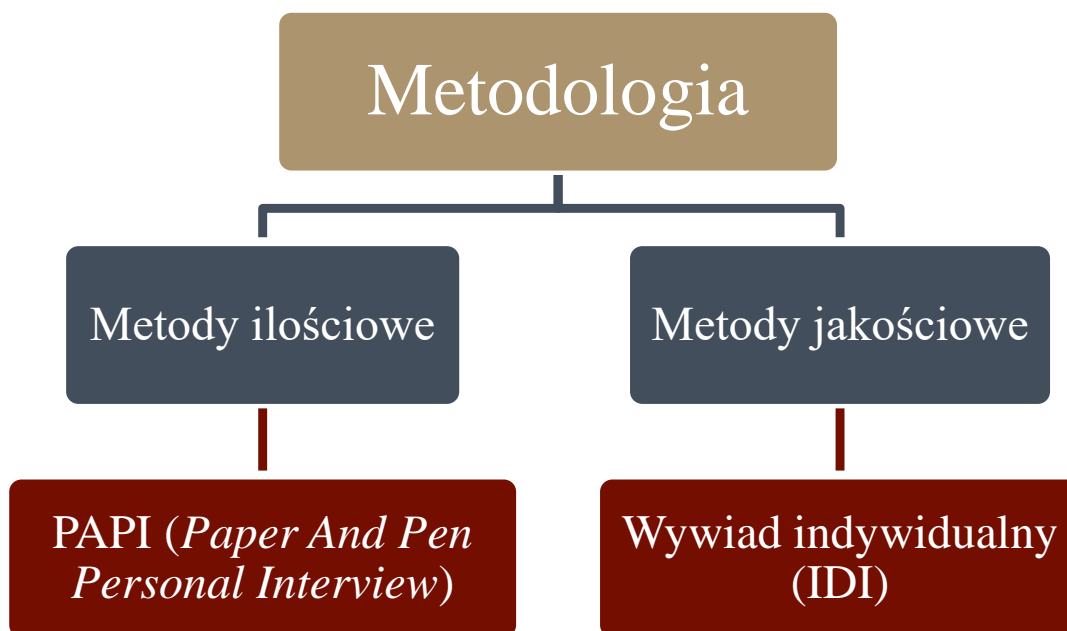
¹⁰ Przewłocka J., *CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju*, s. 97.

pracownikami szkół z gminy Kłoczew. Pogłębione wywiady indywidualne (IDI) są jedną z podstawowych technik badań jakościowych. Polegają na rozmowie w "cztery oczy" badacza z respondentem. Ich celem jest uzyskanie szczegółowych opinii i informacji od konkretnych osób. Wywiady te są bardzo cennym badaniem, dostarczającym wnikliwych informacji odnoście subiektywnych ocen oraz percepcji badanych osób i pozwalającym na pogłębienie interpretacji uzyskanych podczas badań ilościowych wyników.

W badaniach zastosowano triangulację technik badawczych. Triangulacja pozwala na uzyskanie bardziej wiarygodnych i pogłębionych wniosków. Pojęcie to zostało po raz pierwszy zdefiniowane przez Normana Denzina. Definiuje ją jako połączenie metodologii w badaniu jakiegoś zjawiska. Wyróżnia dwa rodzaje triangulacji metod badawczych: triangulację wewnątrzmetodyczną oraz triangulację międzymetodyczną. Triangulacja wewnątrzmetodyczna polega na korzystaniu z wielu technik w ramach jednej metody, a międzymetodyczna korzysta z wielu technik różnych metod badawczych¹¹.

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na pozyskaniu informacji z różnych środowisk.

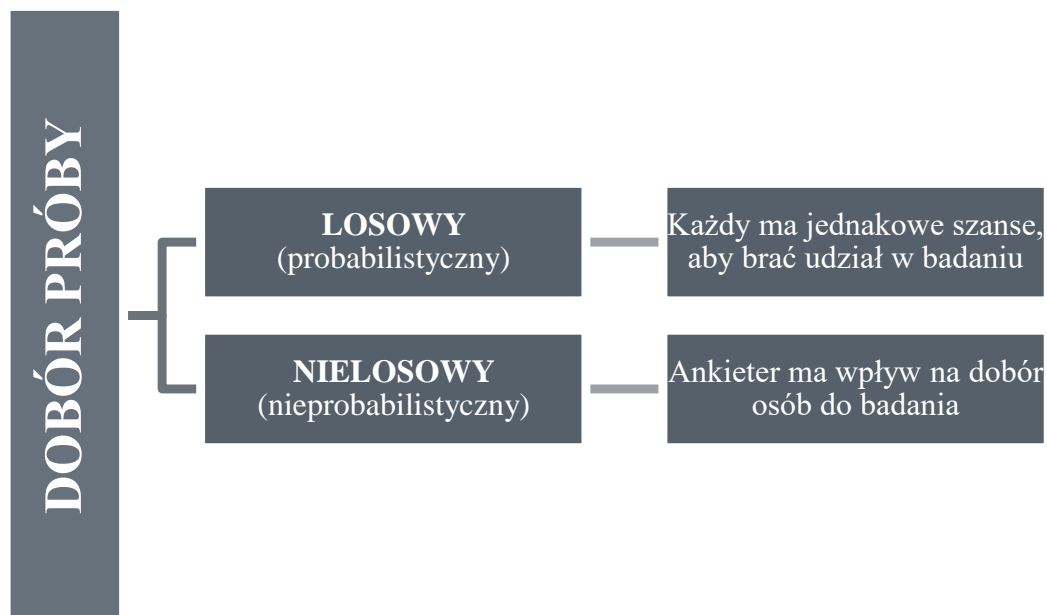

¹¹ Denzin N., *Wprowadzenia. Dziedzina i praktyka badań jakościowych*, s. 291-301.

Dobór próby

Najczęściej badana przez nas zbiorowość jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, powinniśmy kierować się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie losowy dobór próby umożliwił pogłębienie badanych zjawisk związanych bezpośrednio z zagrożeniami społecznymi na terenie Gminy oraz uzyskanie informacji i opinii z różnych środowisk.

Badania zostały przeprowadzane we wrześniu 2019 roku. W badaniu wzięło udział łącznie **348 osób**. Poniższa tabela przedstawia szczegółową strukturę próby badawczej:

Narzędzia badawcze

Do przeprowadzenia badań w gminie Kłoczew wykorzystano dwa rodzaje narzędzi badawczych:

- **kwestionariusz ankiety**, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów; to właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany jest przez naszą firmę w prowadzonych badaniach,
- **kwestionariusz wywiadu** składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety można podzielić na 3 części:

1. **część adresowo-tytułowa** - umieszcza się ją na pierwszej stronie naszej ankiety, gdzie wyszczególnione są takie kwestie jak: nazwa ośrodka badawczego, tytuł kwestionariusza oraz szczegółowe instrukcje dla naszego respondenta,
2. **część merytoryczna** - zawarte są w niej nasze pytania dotyczące zagadnienia, które badamy,
3. **część metryczkowa** - zawarte są w niej dane dotyczące respondenta, są to np. płeć, wykształcenie, stan cywilny, przedział wiekowy lub miejsce zamieszkania; informacje te pozwalają na korelacje z innymi pytaniami zawartymi w ankiecie.

Kwestionariusz ankiety użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta.

Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy. Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 1%).

Etyka prowadzonych badań

Podczas prowadzenia badań społecznych wyróżnia się kilka podstawowych reguł, jakimi powinien kierować się badacz, aby nasze badania były prowadzone w sposób etyczny. Wśród nich wymienia się między innymi:

- świadomą zgodę respondenta, który ma pełną wiedzę, co do charakteru swojego uczestnictwa w badaniu,
- unikanie wprowadzania w błąd respondentów,

- zagwarantowanie badanym poufności oraz uszanowania ich prywatności,
- niedopuszczenie do sytuacji celowych pominięć i manipulacji w trakcie zbierania i analizy danych,
- podmiotowe traktowanie badanych osób,
- nieszkodzenie w żaden sposób badanym,
- jasne i precyzyjne informowanie badanych o korzyściach i obciążeniach¹².

Badane przez nas osoby wypełniały ankietę samodzielnie, co ma niebagatelną rolę w badaniu postaw i opinii względem delikatnych kwestii. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, uczestnicy zostawali informowani o pełnej anonimowości badania, został wyjaśniony cel oraz instrukcja wypełniania kwestionariusza ankiety, co sprawia, że nasz badania prowadzone są w sposób etyczny.

---

¹² Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*, s. 515-519.

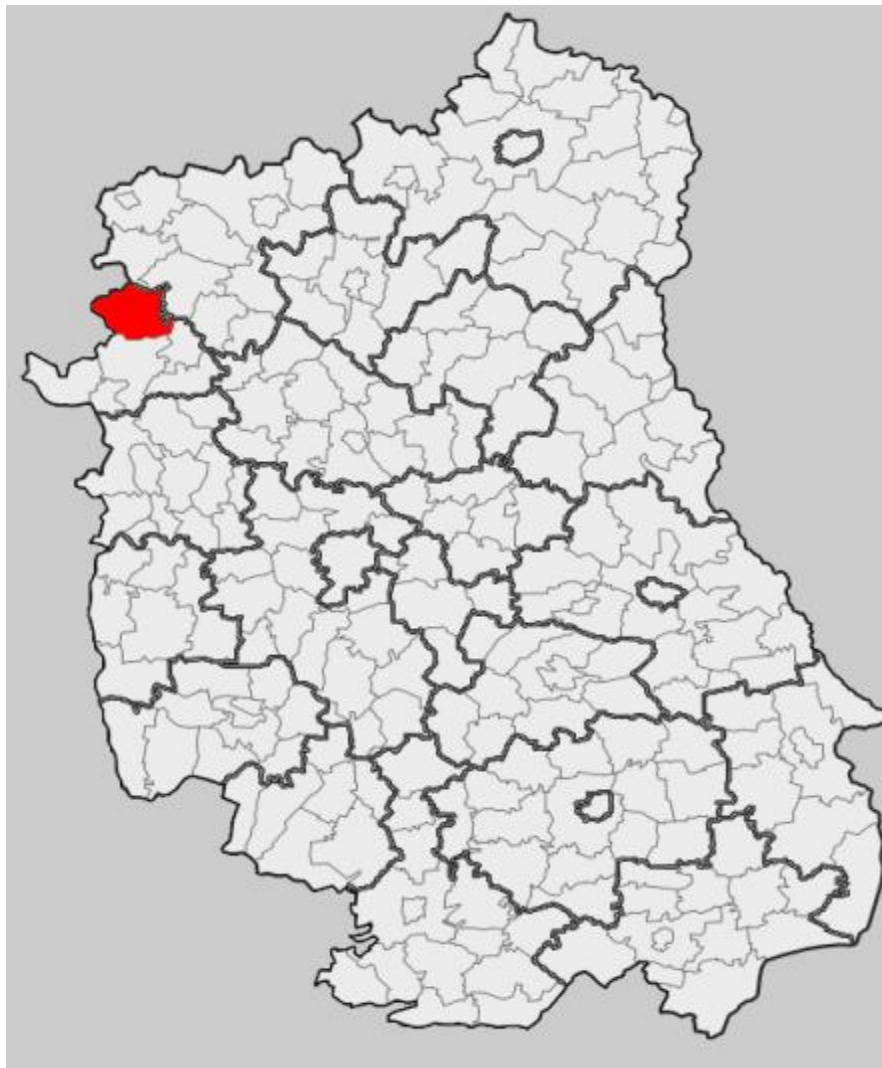

Analiza danych instytucjonalnych

Położenie gminy Kłoczew

Gmina Kłoczew to gmina wiejska położona w północno-zachodniej części województwa lubelskiego, w powiecie ryckim, a jej siedzibą jest wieś Kłoczew. Gmina zlokalizowana jest obok drogi krajowej nr 17 relacji Warszawa-Lublin o znaczeniu międzynarodowym. Gmina Kłoczew położona jest w odległości 78 km od Lublina, 12 km od Ryk – siedziby powiatu, około 108 km od Warszawy i graniczy z sześcioma gminami takimi jak: Trojanów i Żelechów z powiatu garwolińskiego w województwie mazowieckim, Wola Mysłowska i Krzywda z powiatu łukowskiego oraz Nowodwór i Ryki z powiatu ryckiego.

Rysunek 1. Położenie gminy Kłoczew na mapie województwa lubelskiego

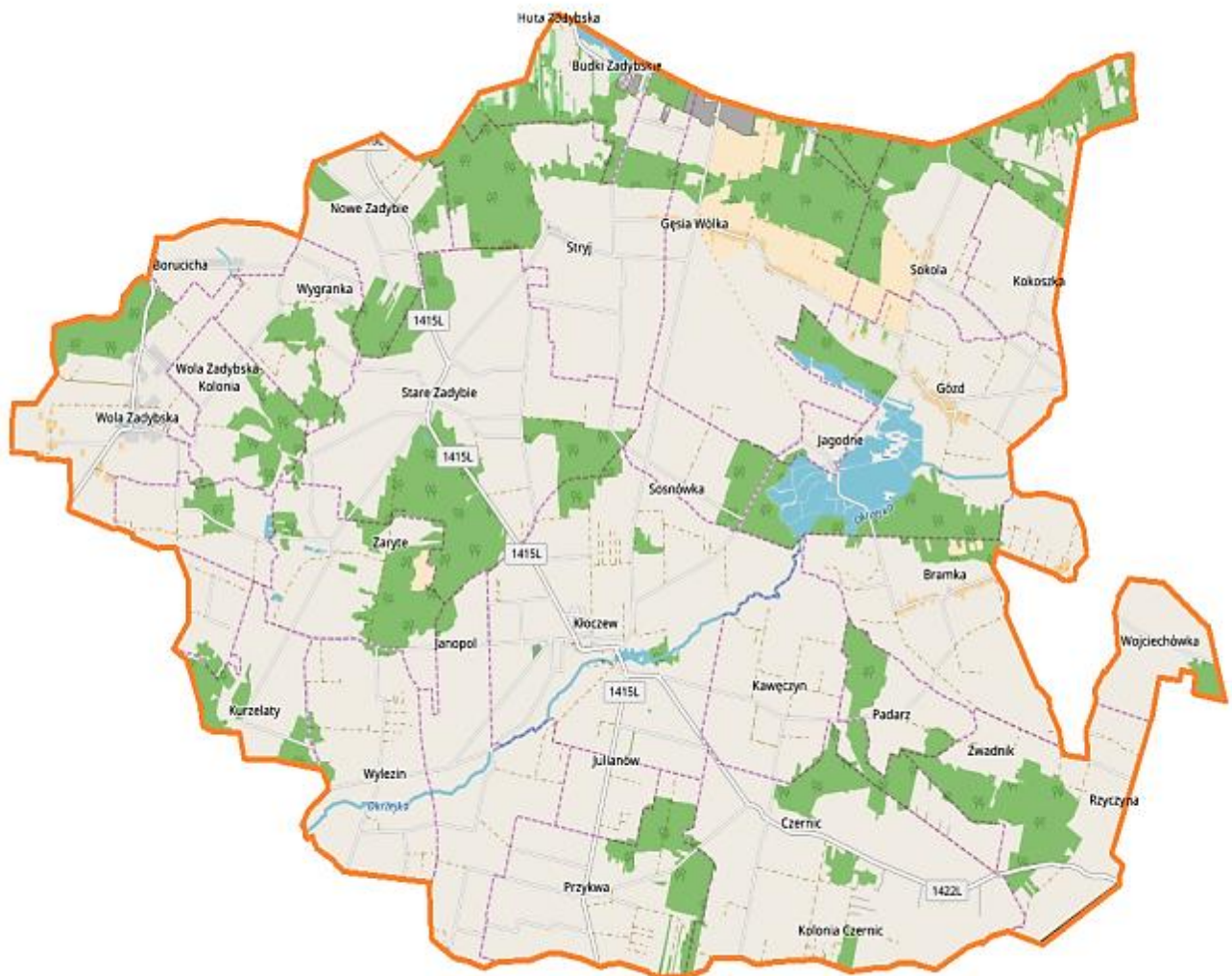
Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C5%82oczew_\(gmina\)#/media/Plik:Lub_Rycki_Kloczew.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C5%82oczew_(gmina)#/media/Plik:Lub_Rycki_Kloczew.png)

Gmina Kłoczew jest drugą co do wielkości gminą w powiecie ryckim - obejmuje powierzchnię 143,1 km², co stanowi 23,26% powierzchni powiatu. Administracyjnie Gmina składa się z 27 wsi sołeckich: Borucicha, Bramka, Czernic, Gęsia Wólka, Gózd, Huta Zadybska, Janopol, Julianów, Kawęczyn, Kłoczew, Kokoszka, Kurzelaty, Kąty – Rybaki, Padarz, Przykwa, Rzyczyna, Stryj, Sokola, Wojciechówka, Wola Zadybska, Wola Zadybska Kolonia, Wylezin, Wygranka, Sosnówka, Stare Zadybie, Nowe Zadybie i Zaryte.

Według danych z 2002 roku użytki rolne w Gminie stanowią 67%, natomiast użytki leśne – 24%. Gmina Kłoczew ma charakter typowo rolniczy, urozmaicony dolinami i lasami oraz licznymi zbiornikami wodnymi (stawy hodowlane: Jagodne, Kłoczew i Rybaki).

Rysunek 2. Szczegółowy podział administracyjny gminy Kłoczew

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C5%82oczew_\(gmina\)#/media/Plik:K%C5%82oczew_\(gmina\)_location_map.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C5%82oczew_(gmina)#/media/Plik:K%C5%82oczew_(gmina)_location_map.png)

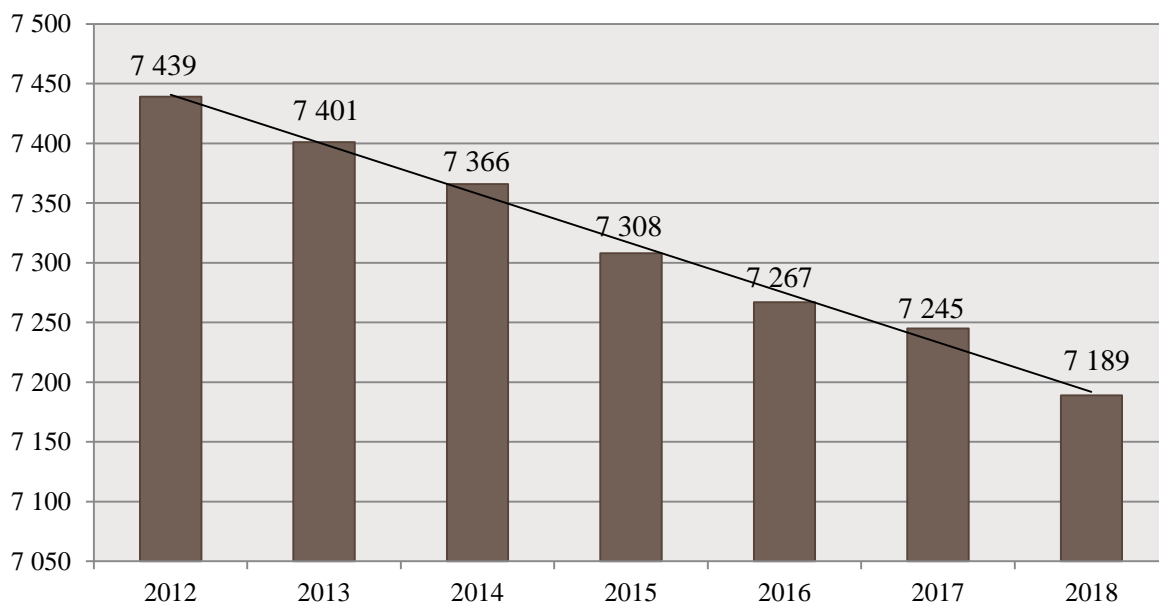

Sytuacja demograficzna

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Kłoczew zamieszkuje 7 189 osób (stan na 31.12.2018 według danych z Głównego Urzędu Statystycznego). Na przestrzeni lat 2012-2018 możemy zauważyć systematyczny spadek liczby ludności Gminy. W porównaniu do 2012 roku, w 2018 roku liczba ludności zmalała o 3,4%. Gęstość zaludnienia w Gminie kształtuje się na poziomie 50 osób/km².

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Kłoczew w latach 2012-2018

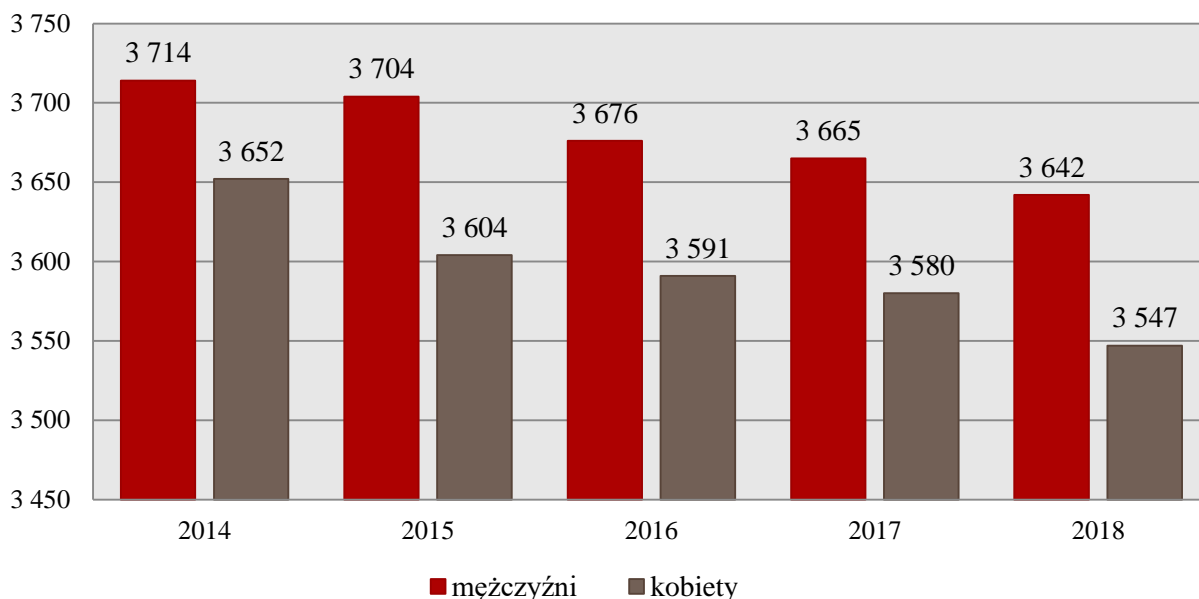

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba mężczyzn zamieszkujących gminę Kłoczew jest większa niż liczba kobiet, różnica pomiędzy nimi jest jednak niewielka - kobiety stanowią 49,3% ogólnej liczby ludności (3 547 kobiety), natomiast mężczyźni 50,7% (3 642 mężczyzn). Współczynnik feminizacji w Gminie wynosi 97 co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypada 97 kobiet.

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Kłoczew na przestrzeni lat 2014-2018

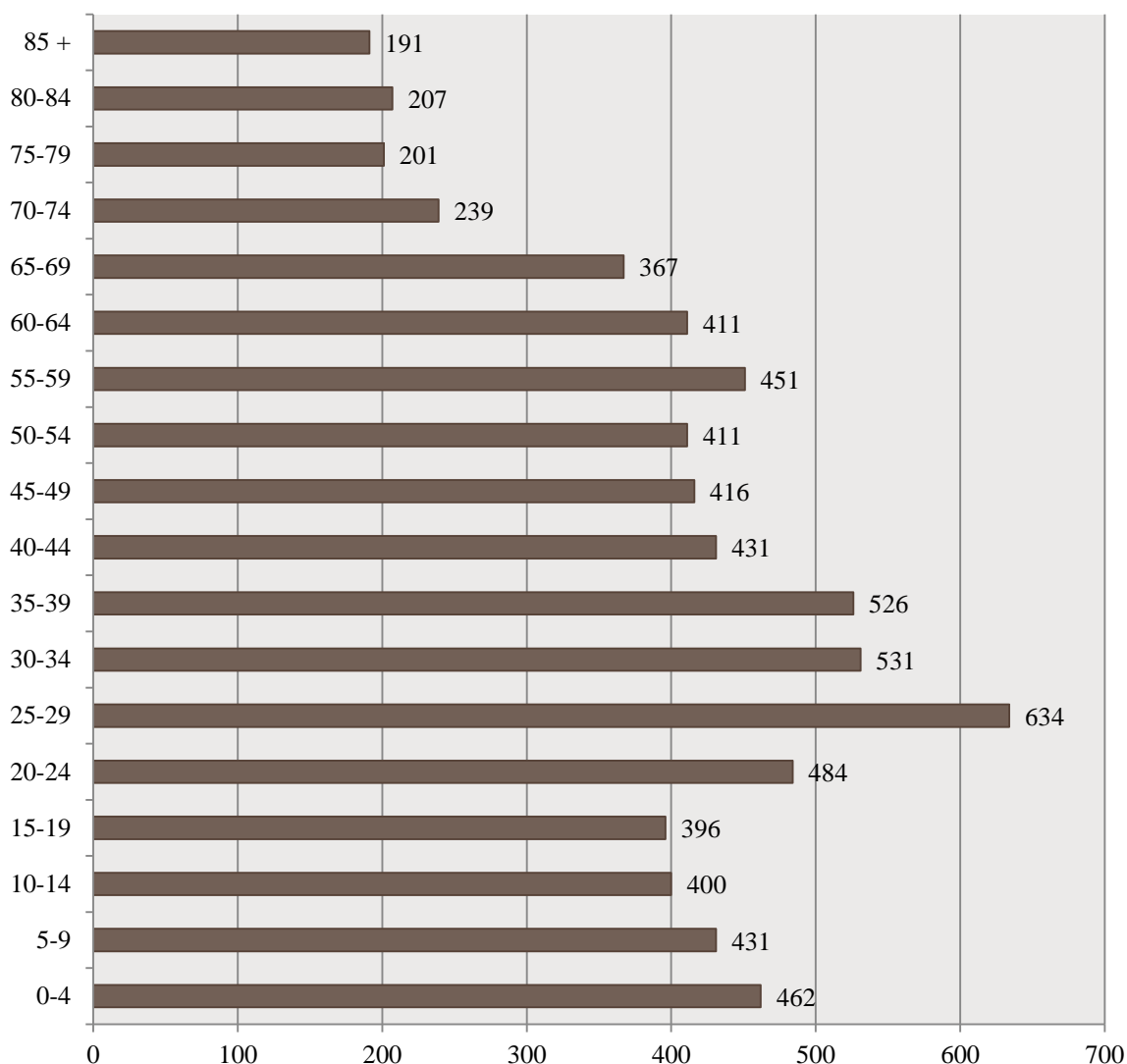
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Średni wiek mieszkańców (według danych z 2017 roku przedstawionych przez portal *polskawliczbach.pl*) wynosi 39,2 lata (41,1 wśród kobiet i 37,3 wśród mężczyzn) i jest nieco mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa lubelskiego (41,6 lat) oraz średniego wieku mieszkańców w całej Polsce (41,4 lata).

Poniższy wykres przedstawia ludność gminy Kłoczew w podziale na wiek. Możemy zauważyć, iż najwięcej mieszkańców jest w grupie wiekowej 25-29 lat (634 osób). Na drugim miejscu pod tym względem znajdują się mieszkańcy mający między 30-34 lata (531 osób) oraz między 35-39 lat (526 osób), natomiast na trzecim osoby będące między 20-24 rokiem życia (484 osoby).

Wykres 3. Ludność gminy Kłoczew w podziale na wiek (stan na koniec 2018 roku)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

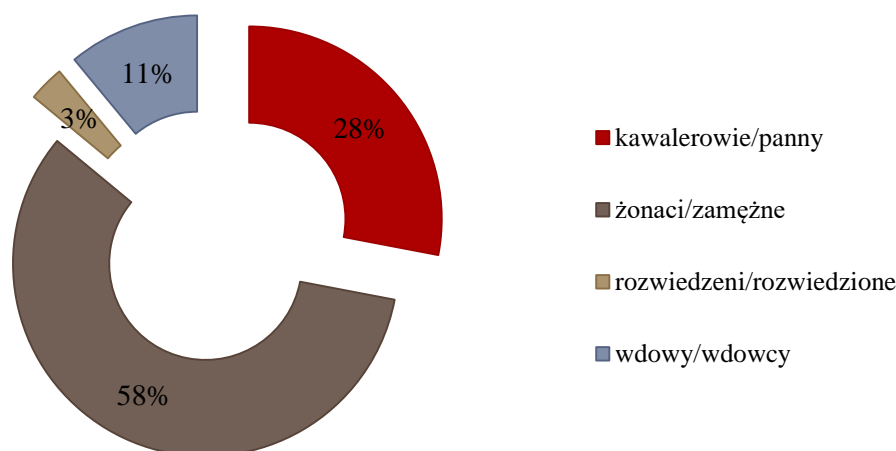
Mieszkańcy gminy Kłoczew zawarli w 2018 roku 53 małżeństwa, co oznacza, że na 1000 mieszkańców zostało zawartych 7,3 małżeństw. W porównaniu do całej Polski i województwa lubelskiego jest to wartość znacznie większa. Na terenie całego kraju wynosi bowiem 5,0, natomiast na terenie województwa kształtuje się na poziomie 4,95. Stan cywilny mieszkańców Gminy według danych znajdujących się w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 roku przedstawia się następująco:

- 28,3% mieszkańców jest stanu wolnego,
- 57,5% żyje w małżeństwie,
- 3,2% mieszkańców jest po rozwodzie,
- 10,5% to wdowy/wdowcy.

Wykres 4. Stan cywilny mieszkańców gminy Kłoczew według narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w gminie Kłoczew ujemny i wynosi -22 (stan na koniec 2018 roku), co odpowiada przyrostowi naturalnemu -3,05 na 1000 mieszkańców. Jest to wartość znacznie mniejsza w porównaniu do wartości w całej Polsce, gdzie wynosi -0,7 oraz województwa lubelskiego, gdzie wynosi -1,7. W latach 2013-2018 przyrost naturalny w gminie Kłoczew kształtował się na różnorodnym poziomie. Najmniejszy odnotowany został w 2018 roku kiedy wynosił -22, natomiast największy w 2014 roku, kiedy wynosił 16.

Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi w gminie Kłoczew 0,80 i jest porównywalny do średniej dla województwa lubelskiego, gdzie kształtuje się na poziomie 0,84.

Tabela 3. Przyrost naturalny w gminie Kłoczew na przestrzeni lat 2013-2018

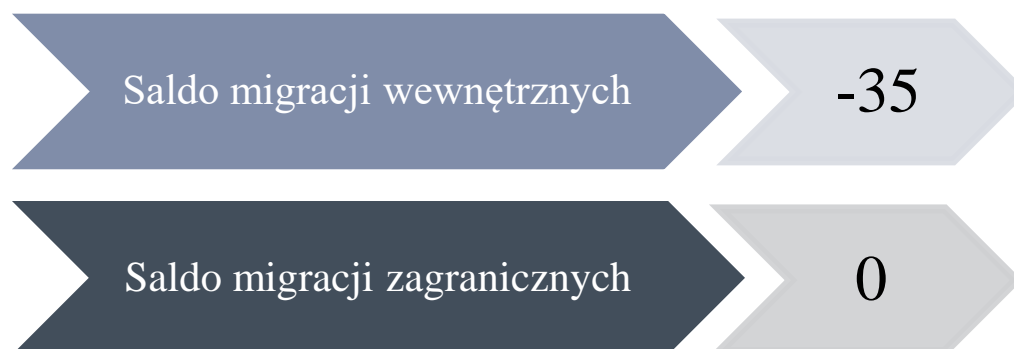
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Urodzenia żywe	82	100	95	85	100	89
Zgony	82	84	97	78	103	111
Przyrost naturalny	0	16	-2	7	-3	-22

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W 2018 roku zarejestrowano 47 zameldowań wewnętrznych na pobyt stały oraz 82 wymeldowania, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych jest ujemne i wynosi dla gminy Kłoczew -35. W tym samym roku odnotowano 2 zameldowania z zagranicy oraz 2 wymeldowania za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 0.

Rysunek 3. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie Kłoczew w 2018 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w gminie Kłoczew według ekonomicznych grup wieku w roku 2018 przedstawia się następująco:

- 21,1% jest w wieku przedprodukcyjnym (1 519 osób), czyli do 14 roku życia;
- 59,3% mieszkańców Gminy jest w wieku produkcyjnym (4 266 osób) – dla kobiet jest to między 15-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 15-65;
- 19,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (1 404 osoby).

Poniższy wykres obrazuje ekonomiczne grupy wieku w gminie Kłoczew. Możemy zauważyć w latach 2012-2018 stopniowy wzrost udziału w ogólnej liczbie ludności osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym niewielkim spadku udziału osób w wieku produkcyjnym i niewielkim spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2012-2016 i wzroście w latach 2017-2018.

Tabela 4. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2012-2018 (w procentach)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Wiek przedprodukcyjny	21,6	21,2	21,1	20,9	20,9	21,0	21,1
Wiek produkcyjny	59,9	60,0	59,9	60,0	59,6	59,5	59,3
Wiek poprodukcyjny	18,6	18,8	19,0	19,1	19,6	19,5	19,5

Źródło: https://bdl.stat.gov.pl

Rynek pracy

Według danych za 2018 rok, w gminie Kłoczew na 1000 mieszkańców pracowało 115 osób¹³. Wszystkich pracujących w 2018 roku było 828 osób. Analizując tą kwestię z podziałem na płeć możemy zauważyć, że odsetek pracujących kobiet jest większy od mężczyzn o 10 pp., kobiety stanowiły bowiem 55% wszystkich pracujących (453 osoby), natomiast mężczyźni 45% (375 osób).

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do ogółu ludności w wieku produkcyjnym (zasobu siły roboczej danej populacji). Bezrobocie rejestrowane w gminie Kłoczew w 2017 roku wynosiło 8,8%, w tym 9,2% wśród kobiet i 8,5% wśród mężczyzn¹⁴. Od 2013 roku uległo ono znacznemu zmniejszeniu podobnie jak ma to miejsce w całej Polsce. Jednocześnie możemy zauważyć, że w 2017 roku szacunkowa stopa bezrobocia w Gminie była nieco większa od stopy bezrobocia w całej Polsce i szacunkowej stopy bezrobocia w województwie lubelskim. Dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

Tabela 5. Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Kłoczew na przestrzeni lat 2013-2017 w porównaniu do całej Polski oraz województwa lubelskiego (w procentach)

	2013	2014	2015	2016	2017
Gmina	15,3	13,5	11,5	9,6	8,8
Województwo	14,4	12,6	11,7	10,3	8,8
Polska	13,4	11,4	9,7	8,2	6,6

Źródło: http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Kloczew#rynek-pracy

Według informacji Głównego Urzędu Statystycznego, pod koniec 2018 roku **zarejestrowanych jako osoby bezrobotne było 193 mieszkańców gminy Kłoczew**, w tym 111 kobiet oraz 82 mężczyzn. Rozpatrując liczbę osób bezrobotnych z podziałem na poszczególne kategorie możemy zauważyć, iż mieszkańców Gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy było:

- 80 do 30 roku życia,
- 41 do 25 roku życia,
- 33 powyżej 50 roku życia,

¹³ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

¹⁴ Dane o bezrobociu na poziomie gmin są szacowane w oparciu o stopę bezrobocia rejestrowanego dla powiatu oraz porównanie stosunku liczby bezrobotnych do ogółu ludności w wieku produkcyjnym w powiecie i gminie.

■ 124 długotrwale bezrobotnych.

Dane dotyczące liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w latach 2016-2018 w podziale na poszczególne kategorie zostały przedstawione w poniższej tabeli. Możemy zauważyć, iż udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni lat 2016-2019 nie uległ większej zmianie. Jednocześnie zauważalne jest, że osoby długotrwale bezrobotne na przestrzeni tych lat, stanowią znaczną część wszystkich zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy. W 2016 roku osoby te stanowiły 63% ogółu, w 2017 roku 59%, a w 2018 roku 64%. Biorąc pod uwagę ogólną liczbę bezrobotnych mieszkańców gminy Kłoczew zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, możemy zauważyć stopniowe zmniejszenie się ich liczby z 260 - według stanu na koniec 2016 roku, do 193 w 2018 roku, co oznacza spadek o 26%.

Tabela 6. Liczba osób bezrobotnych w gminie Kłoczew na przestrzeni lat 2016-2018 oraz udział osób bezrobotnych według poszczególnych kategorii w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych w PUP

	IV kwartał 2016 roku		IV kwartał 2017 roku		IV kwartał 2018 roku	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Ogółem	260	100	244	100	193	100
Kobiety	131	50	114	47	111	58
Do 30 roku życia	121	47	93	38	80	41
Do 25 roku życia	64	25	48	20	41	21
Powyżej 50 roku życia	46	18	47	19	33	17
Długotrwale bezrobotni	165	63	144	59	124	64

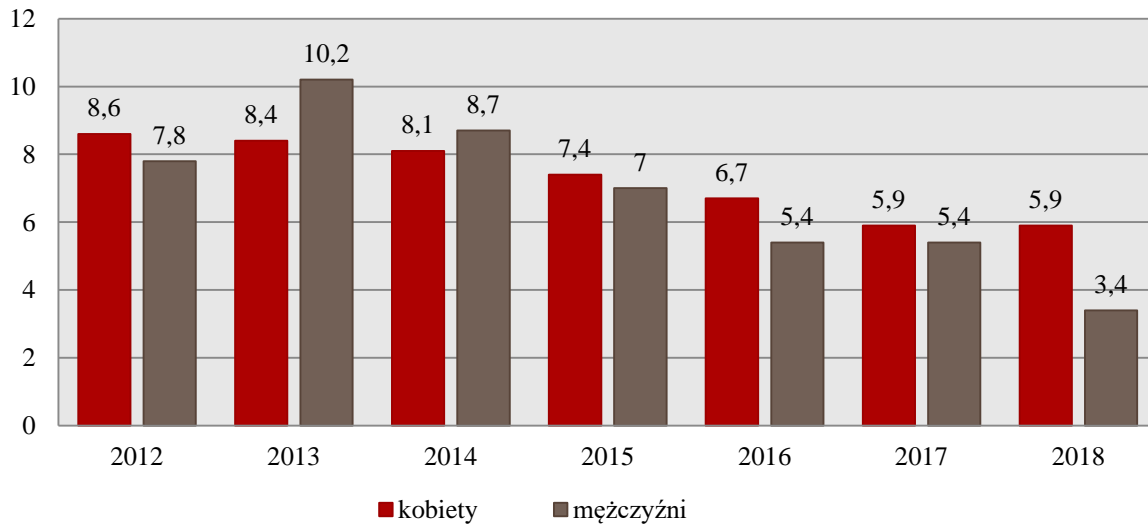
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Mieszkańcy gminy Kłoczew zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy według stanu na koniec 2018 roku stanowili 4,5% wszystkich mieszkańców Gminy będących w wieku produkcyjnym, w tym kobiety stanowiły 5,9%, natomiast mężczyźni 3,4%.

Na przestrzeni lat 2012-2018 dostrzegalny jest stały spadek udziału osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (z 8,2% w 2012 roku do 4,5% w 2018 roku). Dane w tym zakresie z podziałem na płeć przedstawione zostały w poniższym wykresie.

Wykres 5. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2012-2018 z podziałem na płeć (w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W 2017 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Kłoczew wynosiło 3 544,04 PLN to znaczy, iż było znacznie mniejsze od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce kształtującego się na poziomie 4 528 PLN i jednocześnie mniejsze od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto województwie lubelskim, które wynosi 4 020 PLN¹⁵.

Kultura, sport i rekreacja

Do głównych zasobów instytucjonalnych w zakresie upowszechniania, edukacji kulturalnej oraz zaspokajania potrzeb i zainteresowań kulturalnych w gminie Kłoczew należy **Gminny Ośrodek Kultury**. Do podstawowych zadań GOK należy według jego Statutu:

- organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę,
- stwarzanie warunków dla amatorskiego ruchu artystycznego, kół i klubów zainteresowań, sekcji i zespołów,
- organizowanie spektakli, koncertów, festiwali, festynów, wystaw, imprez artystycznych, rozrywkowych, sportowych i turystycznych,
- rozpoznawanie oraz rozbudzanie zainteresowań i potrzeb kulturalnych,
- przygotowanie do odbioru i tworzenia wartości kulturalnych,

¹⁵ http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Kloczew

- realizacja zadań w zakresie wychowania, edukacji i kultywowania lokalnych tradycji,
- prowadzenie edukacji ekologicznej adresowanej do szerokich grup społecznych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży i dorosłych.
- prowadzenie biblioteki i filii bibliotecznych poprzez:
  - a) zaspokajanie i rozwój potrzeb czytelniczych,
  - b) gromadzenie, opracowywanie materiałów bibliotecznych ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu,
  - c) organizowanie spotkań autorskich, literackich, konkursów i innych wydarzeń promujących czytelnictwo,
- koordynowanie działalności na terenie gminy w zakresie organizacji imprez kulturalnych,
- współdziałanie z instytucjami i organizacjami społecznymi w zakresie lepszego zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców,
- nadzorowanie i organizacja działalności rozrywkowo-rekreacyjnej,
- prowadzenie współpracy kulturalnej z innymi instytucjami z kraju i zagranicy¹⁶.

W skład Gminnego Ośrodka Kultury w Kłoczewie wchodzi Gminna Biblioteka Publiczna w Kłoczewie i Filia biblioteczna w Goździe. W 2018 roku GOK razem z Biblioteką zorganizowali:

- 12 imprez kulturalnych (jednorazowo od 100 do 1000 uczestników),
- łącznie 28 konkursów zarówno dla dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców (łącznie 532 uczestników),
- 6 kursów dla dorosłych (130 uczestników),
- 4 warsztaty dla dzieci (111 uczestników),
- inne wydarzenia takie jak wyjazdy dla dzieci i dorosłych, czy też zbiórki charytatywne¹⁷.

Ponadto Gminny Ośrodek Kultury w Kłoczewie organizował również od kwietnia 2018 roku raz w tygodniu dla dzieci, młodzieży i dorosłych zajęcia:

- plastyczne dla dzieci,
- biblioteczne dla dzieci,
- Klub Młodego Odkrywcy dla dzieci,

¹⁶ Statutu Gminnego Ośrodka Kultury w Kłoczewie (Uchwała Nr XXXIV/254/2017 Rady Gminy Kłoczew z dnia 31 maja 2017 roku).

¹⁷ Raport o stanie gminy Kłoczew 2018.

- zajęcia taneczne: grupa dziecięca i młodzieżowa (od października 2018 roku),
- zajęcia komputerowe dla dorosłych/seniorów,
- spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki¹⁸.

Działalność kulturalną na terenie gminy Kłoczew oprócz Gminnego Ośrodka Kultury prowadzi również **Gminna Biblioteka Publiczna**. Głównym celem działalności Biblioteki jest zaspokajanie potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa Gminy oraz uczestniczenie w upowszechnianiu wiedzy i kultury.

W roku 2018 Biblioteka zorganizowała łącznie 8 wydarzeń promujących literaturę, czytelnictwo i działalność biblioteki, takich jak:

- Noc Andersena,
- Tydzień bibliotek,
- spotkanie autorskie dla dzieci,
- spotkanie autorskie z poetką,
- seminarium bibliotekarzy,
- akcja: jak nie czytam jak czytam,
- narodowe czytanie,
- Cała Polska czyta dzieciom¹⁹.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan na koniec 2018 roku), księgozbiór Biblioteki liczył 7 573 woluminów. Biblioteka w ciągu 2018 roku miała łącznie **504 czytelników**, ponadto wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika kształtowały się na poziomie 22,3 woluminów. Jest to wartość nieco większa w porównaniu do wartości w całym województwie lubelskim, która kształtuje na poziomie 18,0 wypożyczeń woluminów na 1 czytelnika.

Możemy zauważyć, iż liczba czytelników Gminnej Biblioteki Publicznej w Kłoczewie na przestrzeni lat 2013-2018 kształtuje się na porównywalnym poziomie. Liczba czytelników Biblioteki w latach 2013-2018 przedstawiona została na poniższym wykresie.

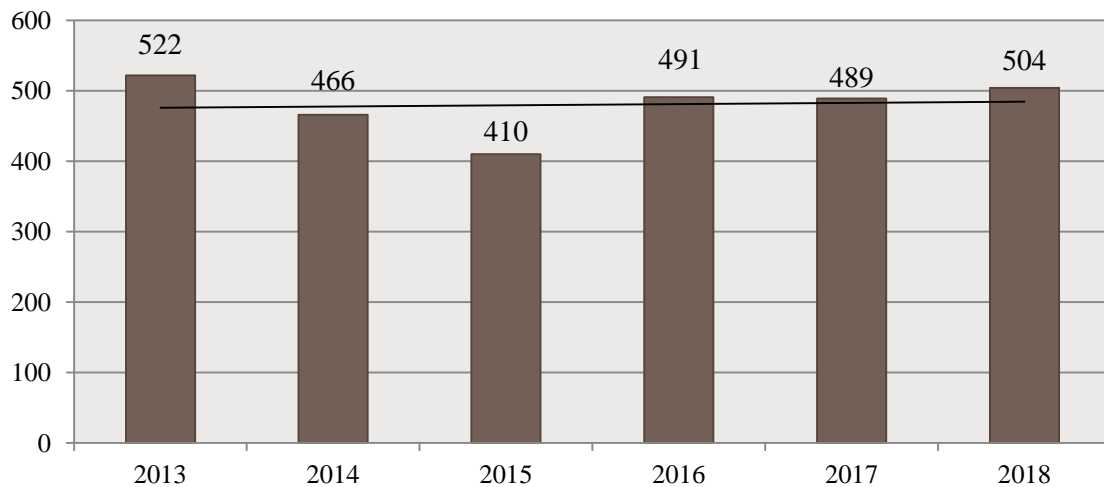
---

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

Wykres 6. Liczba czytelników Gminnej Biblioteki Publicznej w Kłoczewie w latach 2013-2018

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na terenie gminy Kłoczew znajdują się liczne obiekty sportowe. Większość z nich zlokalizowana jest przy szkołach i stanowią ich integralną część, jednak wszyscy mieszkańcy Gminy mogą z nich korzystać. Do infrastruktury sportowej znajdującej się na terenie Gminy należy również:

- hala sportowa w Kłoczewie,
- sala aerobikowa,
- boisko gminne w Starym Zadybiu,
- kompleks boisk sportowych „Orlik 2012” w Kłoczewie,
- dwa boiska wielofunkcyjne w Czernicu i Goździe.

Na terenie Gminy funkcjonuje również kilkanaście klubów sportowych, których celem działalności jest krzewienie i rozwijanie sportu, kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych, integrowanie środowisk młodzieży na terenie swego działania oraz uczestniczenie w imprezach sportowych organizowanych na terenie samorządu gminnego oraz poza nim. Na terenie Gminy zarejestrowane są następujące kluby:

- Uczniowski Klub Sportowy „ORZEŁ”, przy Publicznym Gimnazjum w Kłoczewie;
- Uczniowsko-Ludowy Klub Sportowy w Czernicu przy Zespole Szkół w Czernicu,
- Ludowy Klub Sportowy „TORPEDO”, w Kawęczynie,
- Ludowy Zespół Sportowy „LOTNIK” w Starym Zadybiu,
- Klub Sportowy „SPARTA” Kłoczew,

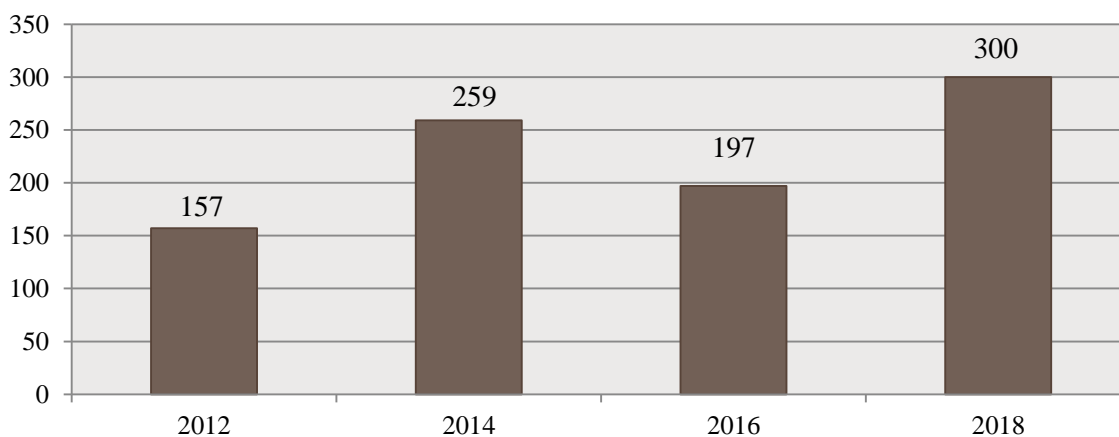

- Młodzieżowy Klub Sportowy w Goździe,
- Uczniowski Klub Sportowy „DYNAMO”, w Goździe,
- Ludowy Zespół Sportowy LZS „PIEKIEŁKO”,
- Uczniowski Klub Sportowy „SOKÓŁ” przy Szkole Podstawowej w Woli Zadybskiej,
- Uczniowski Klub Sportowy „METEOR” Kawęczyn przy Szkole Podstawowej w Kawęczynie,
- Uczniowski Klub Sportowy „LOTNIK” przy Szkole Podstawowej w Starym Zadybiu²⁰.

W 2018 roku na terenie gminy Kłoczew powstały 4 ogólnodostępne, wielofunkcyjne plenerowe strefy aktywności zlokalizowane w 4 miejscowościach: Kłoczew, Gęsia Wólka, Stare Zadybie i Przykwa.

Według stanu na koniec 2018 roku w gminie Kłoczew było ogółem 300 osób ćwiczących w działających klubach sportowych. W porównaniu do roku 2012 ich liczba wzrosła aż o 47%. Dane w tym zakresie na przestrzeni lat 2012-2018 przedstawione zostały na poniższym wykresie.

Wykres 7. Liczba ćwiczących osób w klubach sportowych funkcjonujących na terenie gminy Kłoczew na przestrzeni lat 2012-2018

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

²⁰ Strategia rozwoju gminy Kłoczew na lata 2015-2021.

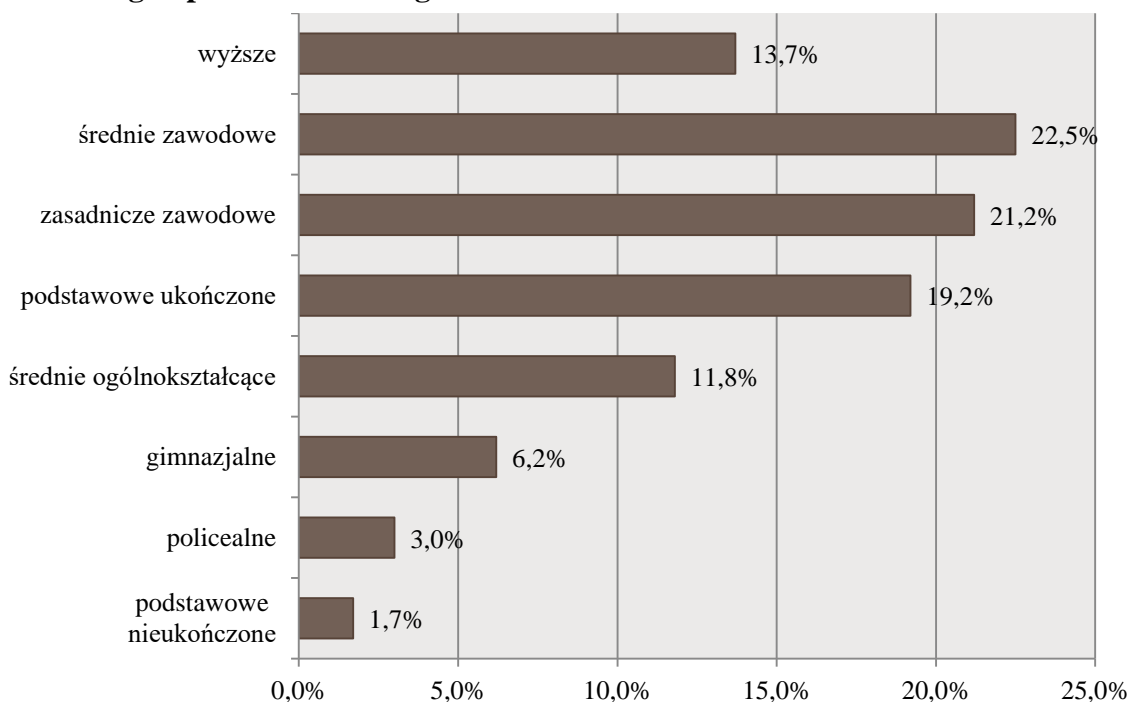
Wychowanie i edukacja

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku **struktura wykształcenia** mieszkańców gminy Kłoczew przedstawia się następująco:

- 13,7% ludności posiada wykształcenie wyższe,
- 3,0% wykształcenie policealne,
- 11,8% średnie ogólnokształcące,
- 22,5% średnie zawodowe,
- 21,2% zasadnicze zawodowe,
- 6,2% gimnazjalne,
- 19,2% podstawowe ukończone,
- 2,4% zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa lubelskiego mieszkańcy gminy Kłoczew mają analogiczny poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (21,1%) oraz średnie zawodowe (20,0%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (26,2%) oraz średnie zawodowe (25,0%).

Wykres 8. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Kłoczew według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku

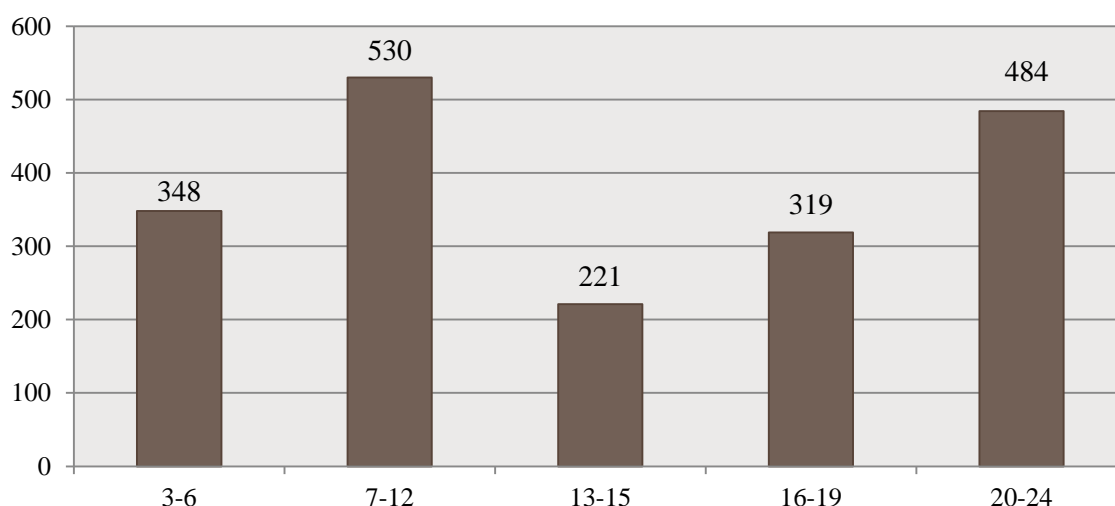
Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) jest 1 902 mieszkańców gminy Kłoczew. Rozpatrując kwestię ludności Gminy z podziałem na poszczególne edukacyjne grupy wiekowe możemy zauważyć, że najwięcej mieszkańców jest w wieku 7-12 lat (530), na drugim miejscu pod tym względem znajdują się osoby mające 20-24 lata (484), natomiast na trzecim mające 3-6 lat (348). Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku w 2018 roku prezentuje poniższa tabela.

Wykres 9. Ludność gminy Kłoczew według edukacyjnych grup wieku w 2018 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Gmina Kłoczew jest organem prowadzącym dla 6 szkół podstawowych. Poniższa tabela przedstawia wykaz placówek znajdujących się na terenie Gminy.

Tabela 7. Placówki oświatowe funkcjonujących się na terenie gminy Kłoczew

L.P.	Nazwa placówki
1	Szkoły Podstawowej im. Polskich Noblistów z oddziałami przedszkolnymi w Kłoczewie
2	Szkoły Podstawowej im. Orła Białego z oddziałami przedszkolnymi w Czernicu
3	Szkoły Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza z oddziałami przedszkolnymi w Goździe;
4	Szkoły Podstawowej im. I Pułku Lotnictwa Myśliwskiego „Warszawa” z oddziałami przedszkolnymi w Starym Zadybiu;
5	Szkoły Podstawowej im. Jana Kupczyka z oddziałami przedszkolnymi w Woli Zadybskiej
6	Szkoły Podstawowej z oddziałami przedszkolnymi w Kawęczynie

Źródło: Raport o stanie gminy Kłoczew 2018

Potencjał do rozwiązywania problemów społecznych w Gminie

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiąganie zysku²¹. Do roli organizacji pozarządowych można zaliczyć: budowę kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizacja grup społecznych i jednostek do większej aktywności "obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej" [Oniszczyk 2008 str. 269]. Oprócz wspomnianych, ważną rolę omawianych instytucji jest dostawa usług, nieopłacalnych z punktu widzenia sektora prywatnego oraz takich, których nie jest w stanie, z racji braku odpowiednich narzędzi, dostarczyć państwo. Zadaniem takich grup jest między innymi zapewnienie dóbr i usług w dążeniu do poprawy warunków ekologicznych, opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie łamaniu praw człowieka, a także walka z głodem. (Yaziji M, Doh J.2011, s. 15).

Gmina Kłoczew prowadzi ścisłą współpracę z występującymi na terenie Gminy organizacjami pozarządowymi. Jak wynika z *Raportu o stanie gminy Kłoczew*, w 2018 roku zlecono organizacjom pozarządowym i podmiotom uprawnionym realizację jedenastu zadań publicznych, w tym czterech z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu oraz siedmiu z zakresu kultury i sztuki. **Do organizacji pozarządowych znajdujących się na terenie gminy Kłoczew należą:**

- Ochotnicze Straże Pożarne (13 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej),
- 7 parafii,
- 7 stowarzyszeń (Na Rzecz Tradycji i Rozwoju Gminy Kłoczew, Rozwoju Wsi Gózd, Na Rzecz Rozwoju Wsi Bramka, Rozwoju Wsi Gęsia Wólka, Rozwoju Wsi Kawęczyn, Inicjatyw Wiejskich „Wspierajmy się” w Czernicu, Rozwoju Wsi Wylezin),
- Stowarzyszenie Kobiet „Wola Zadybska+”,
- Stowarzyszenie Nasza Przykwa,
- Fundacja Integracji Społecznej „Przyjaciele”,
- Uczniowie Kluby Sportowe,
- Ludowy Zespół Sportowy „Piekiełko” Przykwa.

²¹ <https://poradnik.ngo.pl/>

Pomoc społeczna

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Kłoczew jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej**, który jako jednostka organizacyjna umożliwia przewyżczanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Do zadań GOPS należy w szczególności:

1. realizacja zadań własnych gminy:

- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń z zakresu pomocy społecznej m.in. zasiłków stałych, celowych, okresowych i innych,
- świadczenie usług opiekuńczych w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania,
- udzielanie pomocy w formie posiłków, schronienia i niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym w tym bezdomnym,
- dożywianie dzieci,
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca,
- praca socjalna,
- wspieranie rodziny i współfinansowanie pieczy zastępczej,
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- diagnoza potrzeb oraz sprawozdawczość,

2. realizacja zadań zleconych z zakresu administracji rządowej:

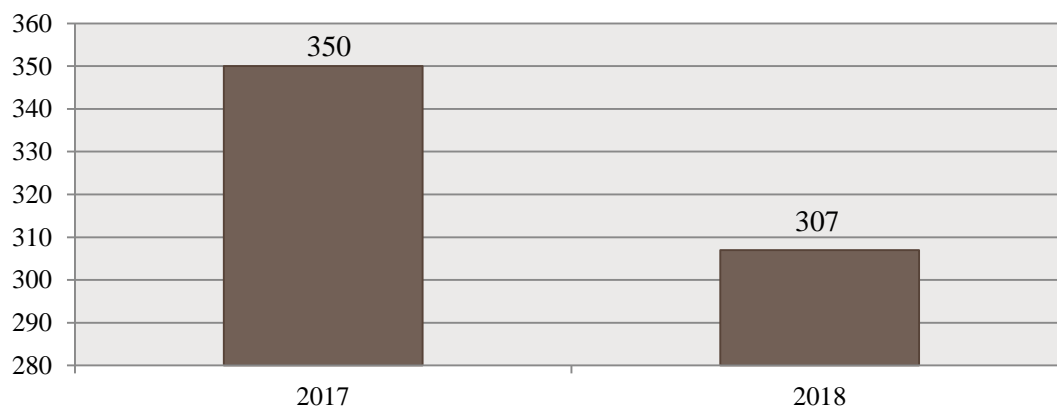
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych,
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń alimentacyjnych i prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki oraz wiele innych zadań określonych w ustawie o pomocy społecznej.

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kłoczewie pracuje 9 osób (stan na koniec grudnia 2018 roku), w tym 1 specjalista pracy socjalnej, 2 starszych pracowników socjalnych, 1 asystent rodziny oraz 1 aspirant pracy socjalnej. Zgodnie z art. 110 ust. 11 Ustawy o pomocy społecznej Ośrodek zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności Gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników.

Ogólna liczba rodzin objętych pomocą społeczną w formie świadczeń pieniężnych kształtuje się na poziomie 307. W 2017 roku pomocą w tej formie zostało objętych łącznie 350 rodzin, tj. o 43 mniej.

Wykres 10. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w formie świadczeń pieniężnych, usług oraz pracy socjalnej w latach 2017 i 2018

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłoczewie

W 2018 roku pomocą społeczną zostało objętych łącznie 205 rodzin (w 2017 roku 229 rodzin), w tym:

- 85 rodzin z dziećmi (41%, a w 2017 roku 47%),
- 17 rodzin niepełnych z dziećmi (8%, a w 2017 roku 7%),
- 36 rodzin emerytów i rencistów (18%, a w 2017 roku 14%).

Najczęstszym powodem przyznawania pomocy rodzinom w gminie Kłoczew było ubóstwo (93 rodziny), na drugim miejscu pod tym względem znalazła się długotrwała lub ciężka choroba (67 rodzin), natomiast na trzecim bezrobocie i niepełnosprawność (56 rodzin). Szczegółowe dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej przedstawione zostały poniżej.

**Wykres 11. Powody przyznawania pomocy społecznej na przestrzeni lat 2017-2018
(liczba rodzin)**

	2017	2018
Ubóstwo	121	93
Sieroctwo	0	0
Bezdomność	3	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	25	25
– w tym wielodzietność	25	22
Bezrobocie	69	56
Niepełnosprawność	57	56
Długotrwała lub ciężka choroba	66	67
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	24	16
– w tym rodziny niepełne	3	4
– w tym rodziny wielodzietne	11	7
Przemoc w rodzinie	1	1
Alkoholizm	1	1
Narkomania	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	4	2
Zdarzenie losowe	1	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłoczewie

Działania profilaktyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kłoczewie, skupiają się przede wszystkim na przeciwdziałaniu przemocy, bezrobociu, ubóstwu oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, realizowane są m.in. poprzez takie działania jak:

- realizację zadań wynikających z Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kłoczew na lata 2014-2020;
- realizację programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022;
- opracowywanie Gminnego Programu Wspierania Rodziny;
- współpracę z instytucjami zajmującymi się profilaktyką i terapią uzależnień;
- kierowanie osób uzależnionych i ich rodzin do skorzystania ze wsparcia terapeuty w Punkcie Konsultacyjnym w którym pełni dyżury doświadczony terapeuta;

- kierowanie mieszkańców Gminy do skorzystania z bezpłatnych porad prawnych;
- kierowanie ofiar przemocy do Lokalnego Punktu Pomocy Osobom Pokrzywdzonym;
- diagnozowanie problemu bezdomności na terenie Gminy Kłoczew, poprzez współpracę z Komendą Powiatową Policji w Rykach;
- uczestniczenie w akcji „Pomóż dzieciom przetrwać zimą”;
- systematyczne szkolenie pracowników pomocy społecznej oraz członków Zespołu Interdyscyplinarnego w celu udzielania profesjonalnej pomocy;
- rozpowszechnianie możliwości skorzystania z usług opiekuńczych w ramach realizacji działania na terenie Gminy Kłoczew przez Ośrodek Zdrowia z Dębłina „Zdrowie”.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłoczewie prowadzi współpracę z: Miejskimi i Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej, Powiatowym Urzędem Pracy, Zakładami Opiekuńczo-Lecznicznymi, Domami Pomocy Społecznej, schroniskami dla osób bezdomnych, Powiatowym Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Ośrodkami Szkolno-Wychowawczymi oraz Rewalidacyjno-Wychowawczymi, szpitalami, ośrodkami zdrowia, szkołami, Komendą Powiatową Policji, Sądem, Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej, Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Gminnym Ośrodkiem Kultury, Urzędem Gminy, Radnymi Gminy Kłoczew, sołtysami, Polskim Czerwonym Krzyżem, Kościołem, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Centrum Usług Wspólnych.

Do ważnych zasobów instytucjonalnych w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oprócz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kłoczewie należą również:

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- gminne placówki oświatowe,
- placówki ochrony zdrowia,
- Punkt Konsultacyjno-Informacyjny,
- Poradnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia.

Problemy społeczne – analiza danych zastanych

Uzależnienie od substancji psychoaktywnych

Działaniami związanymi z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień w gminie Kłoczew zajmuje się przede wszystkim Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych powołana zarządzeniem Nr 50/2017 Wójta Gminy Kłoczew z dnia 8 maja 2017 roku. Działania przez nią podejmowane wynikają z aktualnie przyjętego dokumentu jakim jest **Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2019** przyjęty uchwałą Nr III/22/2018 Rady Gminy Kłoczew z dnia 7 grudnia 2018 roku.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2019 zakłada realizację następujących zadań:

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych, narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie²².

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych funkcjonująca w gminie Kłoczew według stanu na koniec 2018 roku liczyła 8 członków. W 2018 roku jej członkowie przeprowadzili z osobami uzależnionymi od alkoholu 7 rozmów oraz 6 rozmów z członkami rodzin osób uzależnionych od alkoholu. Jednocześnie w omawianym roku Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia wobec 13 osób uzależnionych od alkoholu

²² *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2019* (uchwała Nr III/22/2018 Rady Gminy Kłoczew z dnia 7 grudnia 2018 roku).

oraz wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 9 osób. Możemy zauważyć, że w 2018 roku w porównaniu do lat poprzednich wzrosła liczba osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia oraz liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Dane dotyczące działań GKRPA w Kłoczewie podejmowanych wobec osób uzależnionych w latach 2016-2018 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kłoczewie wobec osób uzależnionych w latach 2016-2018

	2016	2017	2018
liczba osób uzależnionych z którymi przeprowadzono rozmowy	2	7	7
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	4	4	6
liczba osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	4	7	13
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	4	5	9

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

Osoby uzależnione oraz członkowie ich rodzin mogą uzyskać wsparcie w funkcjonującym na terenie gminy Kłoczew **Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym**. Punkt czynny jest w pierwszy i trzeci czwartek każdego miesiąca w godzinach 16.00-18.00, w siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kłoczewie. W 2018 roku Punkt Konsultacyjno-Informacyjny czynny był łącznie 4 godzin w miesiącu, a pomocy i wsparcia udzielała w nim 1 osoba – specjalista psychoterapii uzależnień. W 2018 roku udzielone zostały łącznie **62 porady** w tym:

- 15 porad dla osób z problemem alkoholowym (średnio 1,25 porad miesięcznie),
- 16 porad dla członków rodziny osoby z problemem alkoholowym (średnio 1,3 porad miesięcznie).

W 2017 roku udzielone zostały łącznie **84 porady** w tym:

- 28 porad dla osób z problemem alkoholowym (średnio 2,3 porad miesięcznie),
- 15 porad dla członków rodziny osoby z problemem alkoholowym (średnio 1,25 porad miesięcznie).

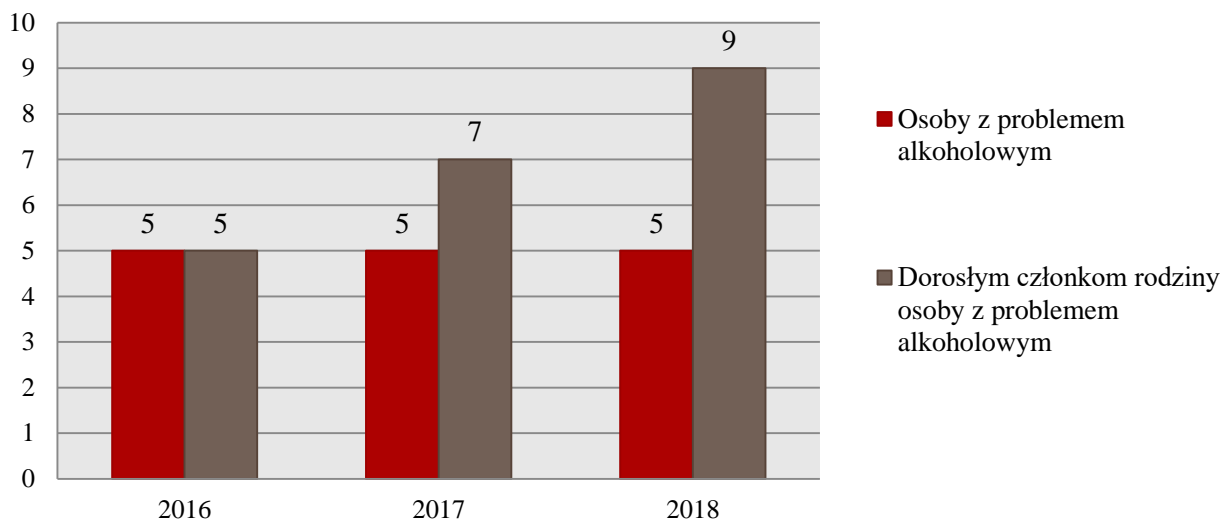

W 2016 roku udzielone zostały łącznie **74 porady** w tym:

- 26 porad dla osób z problemem alkoholowym (średnio 2,2 porady miesięcznie),
- 11 porad dla członków rodziny osoby z problemem alkoholowym (średnio 0,9 porad miesięcznie).

W porównaniu do 2016 roku, w 2018 roku wzrosła liczba dorosłych członków rodziny osoby z problemem alkoholowych, którym zostały udzielone porady w Punkcie. Liczba osób z problemem alkoholowym, którym udzielono porady nie uległa natomiast na przestrzeni lat 2016-2018 zmianie. W 2018 roku udzielono porad łącznie 14 osobom, w 2017 roku - 12, natomiast w 2016 roku – 10.

Wykres 12. Liczba osób, którym udzielono porad z powodu uzależnień w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym w Kłoczewie z powodu uzależnień na przestrzeni lat 2016-2018

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

Z informacji zawartych w Sprawozdaniu z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 wynika, iż w na terenie gminy Kłoczew w 2018 roku nie funkcjonowały żadne grupy wsparcia dla osób uzależnionych, współuzależnionych oraz ich rodzin.

Dane dotyczące przestępstw narkotykowych oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu pozyskane z **Komendy Powiatowej Policji w Rykach** przedstawiają się następująco: w 2019 roku (do 31.07.19 r.) odnotowano 1 przestępstwo narkotykowe, w 2018 roku również 1 przestępstwo, natomiast w 2017 roku 2 przestępstwa z tej kategorii; w 2019 roku ujawniono łącznie 3 kierowców będących pod wpływem alkoholu, w 2018 roku – 8, z kolei w 2017 roku – 13.

Przemoc w rodzinie

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”. Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłoczewie realizuje zadania Gminy z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez:

- pracę w Zespole Interdyscyplinarnym oraz w grupach roboczych,
- realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2018-2022,
- współpracę między instytucjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Zespole Interdyscyplinarnym,
- pracę socjalną z rodzinami, w których wystąpił problem przemocy.

Do zadań podejmowanych przez Zespół Interdyscyplinarny należy:

- integrowanie i koordynowanie działań organizacji i instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej;
- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie;
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych problemem przemocy domowej;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym;

- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie²³.

Działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochronę ofiar przemocy zawarte zostały w *Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Kłoczew na lata 2018-2022* przyjętym uchwałą Nr XLII/321/2018 Rady Gminy Kłoczew z dnia 29 stycznia 2018 roku. Do zadań zawartych w programie należy:

- prowadzenie przez Zespół Interdyscyplinarny zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,
- Zmiana postawy mieszkańców wobec przemocy działania informacyjno-educacyjne,
- Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego pełniącego rolę punktu informacji, wsparcia i pomocy dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie²⁴.

Osoby doznające przemocy lub będące sprawcami przemocy mogą uzyskać wsparcie w funkcjonującym na terenie gminy Kłoczew **Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym**.
W 2018 roku udzielone zostały łącznie **62 porady**, w tym:

- 16 porad dla osób doznających przemocy w rodzinie (średnio 1,33 porad miesięcznie),
- 15 porad dla osób stosujących przemoc w rodzinie (średnio 1,25 porad miesięcznie).

W 2017 roku udzielone zostały łącznie **84 porady** w tym:

- 28 porad dla osób doznających przemocy w rodzinie (średnio 2,3 porad miesięcznie),
- 13 porad dla osób stosujących przemoc w rodzinie (średnio 1 porada miesięcznie).

W 2016 roku udzielone zostały łącznie **74 porady** w tym:

- 11 porad dla osób doznających przemocy w rodzinie (średnio 1 porada miesięcznie),
- 26 porad dla osób stosujących przemoc w rodzinie (średnio 2,1 porad miesięcznie).

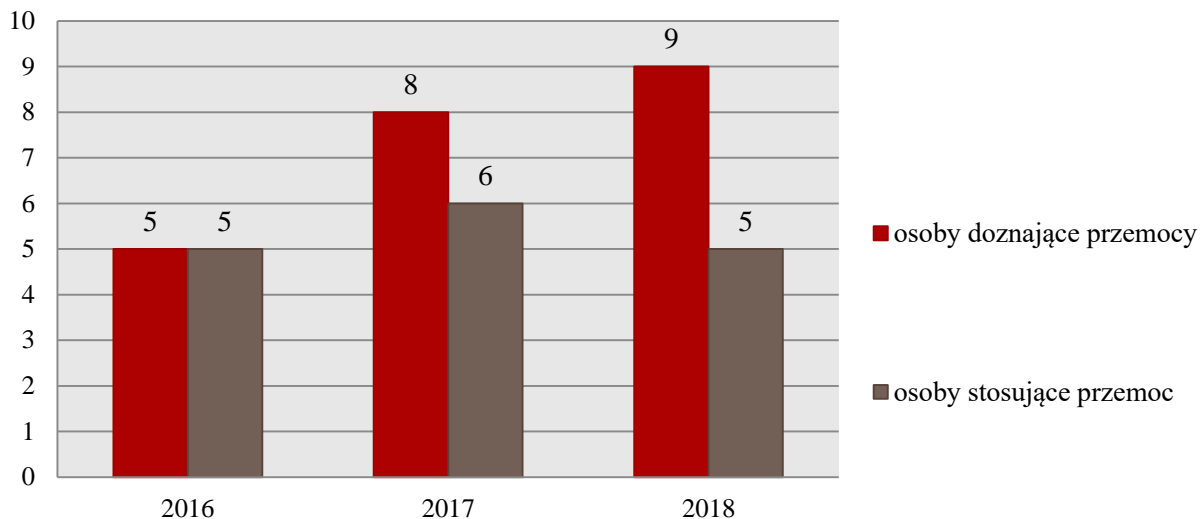
²³ <https://gopskloczew.naszops.pl/zespol-interdyscyplinarny/cel-zadania-sklad>

²⁴ *Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Kłoczew na lata 2018-2022* (uchwała Nr XLII/321/2018 Rady Gminy Kłoczew z dnia 29 stycznia 2018 roku).

W porównaniu do 2016 roku, w 2018 roku wzrosła liczba osób doznających przemocy w rodzinie, którym zostały udzielone porady w Punkcie. Liczba osób stosujących przemoc, którym udzielono porady, kształtowała się na przestrzeni lat 2016-2018 na podobnym poziomie. W 2018 roku udzielono z tego powodu porad łącznie 14 osobom, w 2017 roku również 14 osobom, natomiast w 2016 roku – 10.

Wykres 13. Liczba osób, którym udzielono w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym w Kłoczewie porad z powodu przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2016-2018

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o **procedurę „Niebieskie Karty”** i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” w gminie Kłoczew przedstawiają się następująco: w 2018 roku procedurą NK objętych było 26 rodzin (to o 6 rodzin więcej niż rok

wcześniej); zostało wypełnionych 28 „Niebieskich Kart A” (o 8 więcej niż w 2017 roku); zakończono 19 procedur (tyle samo co w roku 2017). Możemy zauważyć również, że w porównaniu do roku 2017, w 2018 spadła liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych, aż o 50%.

Wykres 14. Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” na terenie gminy Kłoczew w roku 2017 i 2018

	Rok 2017	Rok 2018
Rzeczywista liczba rodzin objętych procedurą NK	20	26
Liczba wypełnionych NK-A, które wpłynęły do ZI	20	28
Liczba zakończonych NK w tym:	19	19
– z powodu ustania przemocy i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy	0	6
– rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań	19	13
Liczba utworzonych Grup Roboczych	0	19
Liczba posiedzeń Grup Roboczych	0	28
Liczba wypełnionych NK-C	9	22
Liczba wypełnionych NK-D	5	16
Liczba wniosków złożonych do GKRPA o zastosowanie leczenia odwykowego	0	5
Liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych	14	7
Liczba osób skierowanych do:		
– bezpłatnej konsultacji prawnika	5	2
– do terapeuty uzależnień	9	4
– do psychologa	16	14

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłoczewie

Z informacji zawartych w Sprawozdaniu z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 wynika, iż w na terenie gminy Kłoczew w 2018 roku nie funkcjonowały żadne grupy wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Z danych przekazanych przez Komendę Powiatową Policji w Rykach wynika, iż na terenie gminy Kłoczew w 2019 roku (do 31.07.2019 roku) odnotowano ogółem 61 interwencji domowych (średnio 8,7 interwencji miesięcznie), w 2018 roku – 118 (średnio 9,8 interwencji miesięcznie), z kolei w 2017 roku – 89 interwencji (średnio 7,4 interwencji miesięcznie), a znaczna część z nich związana była z nadużywaniem alkoholu.

Rysunek 4. Liczba odnotowanych przez policję interwencji domowych na przestrzeni lat 2016-2018

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Rykach

Działania profilaktyczne dotyczące uzależnień i przemocy

Poniżej przedstawione zostały działania profilaktyczne realizowane w 2018 roku, mające na celu zapobieganie występowaniu problemów społecznych na terenie gminy Kłoczew.

- 1) rekomendowany program profilaktyczny „Archipelag Skarbów” w Szkole Podstawowej w Goździe;
- 2) Program Domowych Detektywów „Jaś i Małgosia na tropie” we wszystkich szkołach na terenie Gminy;
- 3) spektakl profilaktyczny w wykonaniu teatru objazdowego Impresariat Artystyczny „Inspiracja” z Krakowa;
- 4) prelekcje na temat szkodliwości zażywania narkotyków i innych środków psychoaktywnych oraz radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych;
- 5) pogadanki na temat zachowań asertywnych;
- 6) wykonywanie prac plastycznych promujących zdrowy styl życia,
- 7) imprezy sportowo-turystyczne promujące aktywny i zdrowy styl życia;
- 8) szkolenia dla sprzedawców napojów alkoholowych dotyczące odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu;
- 9) zajęcia sportowo-rekreacyjne dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjum, młodzieży ponadgimnazjalnej i dorosłych na boisku ORLIK 2012.

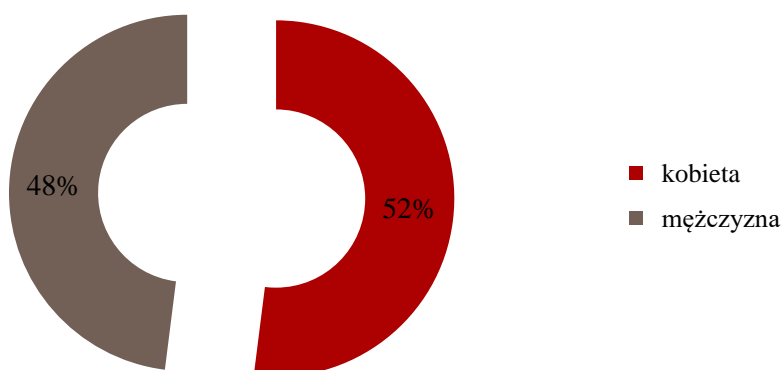
Badanie dorosłych mieszkańców na terenie gminy Kłoczew

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień od alkoholu, papierosów, narkotyków i hazardu, problem przemocy, a także korzystanie z komputera i Internetu z perspektywy dorosłych mieszkańców gminy Kłoczew. Zbadaniu poddana została również opinia respondentów na temat działań profilaktycznych podejmowanych w Gminie.

Struktura badanej próby

W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie gminy Kłoczew wzięło udział 100 mieszkańców. Ponad połowę respondentów stanowią kobiety (52%), natomiast 48% badanej społeczności to mężczyźni.

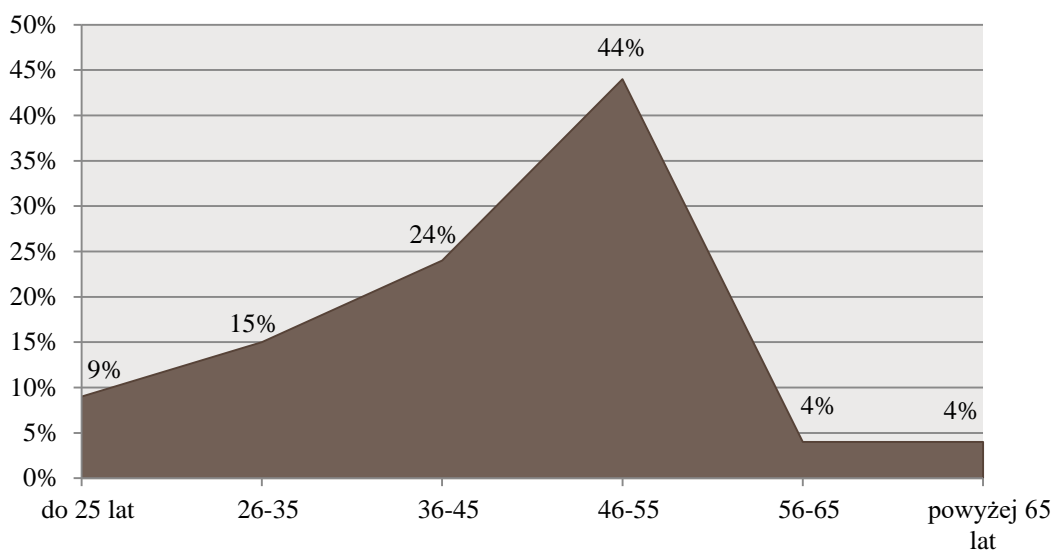
Wykres 15. Płeć:

Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż badani mieszkańcy są mocno zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią respondenci między 46-55 rokiem życia (44%). 24% to respondenci między 36-45 rokiem życia, 15% między 26-35 rokiem życia, 9% mający mniej niż 25 lat, 4% między 56-65 lat i kolejne 4% to mieszkańcy, którzy mają powyżej 65 lat.

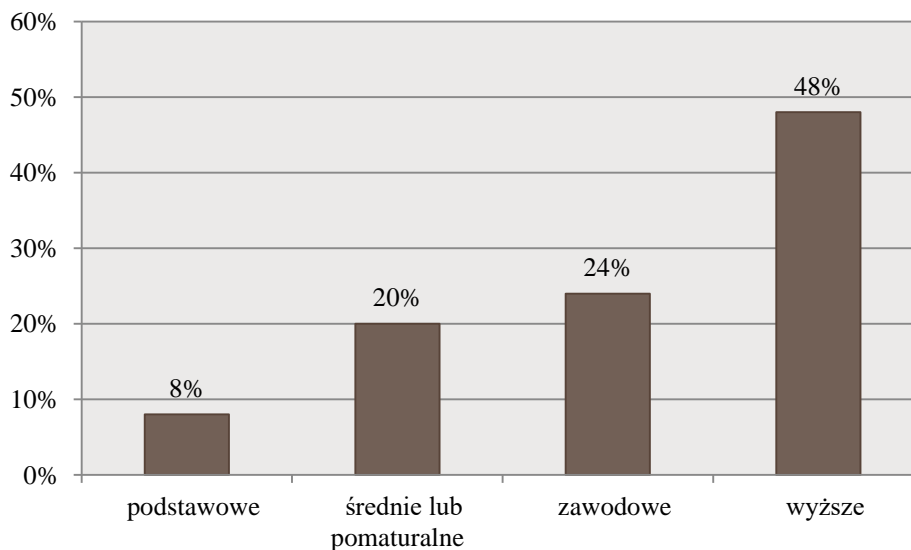

Wykres 16. Wiek:

Struktura badanych mieszkańców ze względu na wykształcenie przedstawia się następująco: 20% badanych legitymuje się wykształceniem średnim lub pomaturalnym, 24% ukończyło szkołę zawodową, 48% ma wykształcenie wyższe, natomiast 8% zakończyło swoją edukację na szkole podstawowej.

Wykres 17. Wykształcenie:

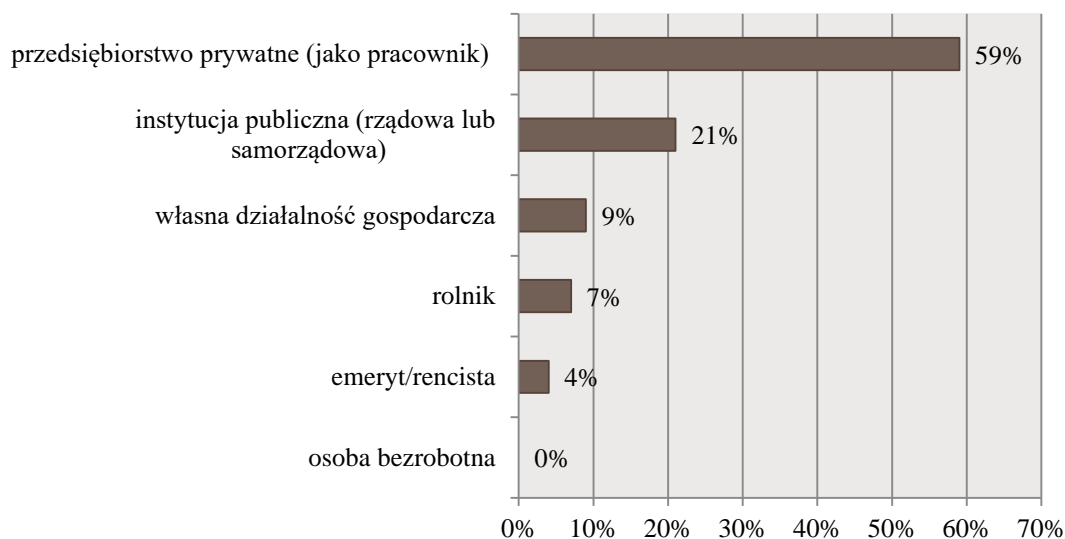

Miejsca zatrudnienia badanych mieszkańców prezentuje poniższy wykres. Przeważająca część ankietowanych deklaruje, że pracuje w przedsiębiorstwie prywatnym (59%), 21% stanowią respondenci pracujący w instytucji publicznej, 9% badanych prowadzi własną działalność gospodarczą, 7% zatrudnionych jest w rolnictwie, z kolei 4% badanych zadeklarowało bycie na emeryturze bądź rencie.

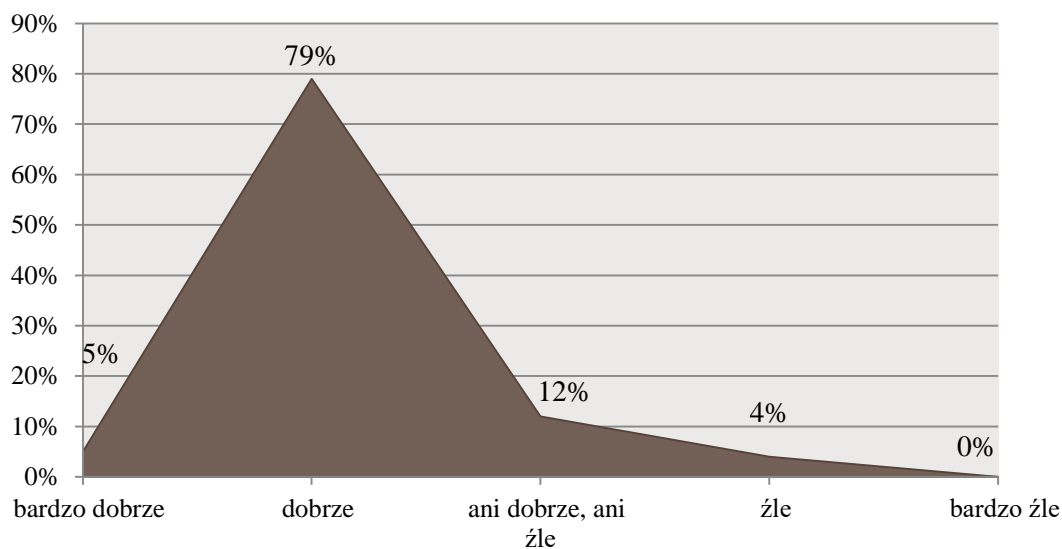

Wykres 18. Miejsce zatrudnienia:

Analiza sytuacji materialnej badanej grupy pokazuje, że większość mieszkańców jest z niej zadowolonych - 5% ocenia ją bardzo dobrze, a 79% dobrze. 12% opisuje swoją sytuację materialną jako ani dobrą, ani złą i tylko 4% jako złą.

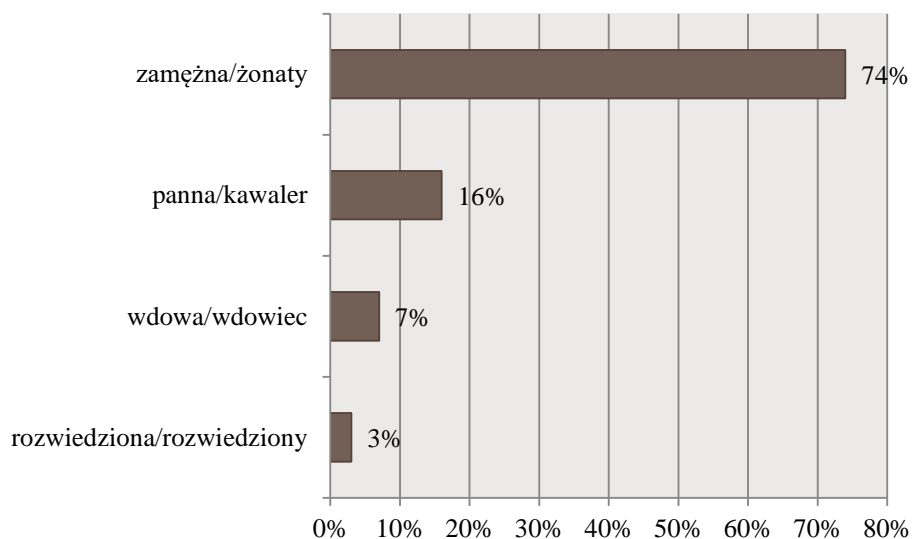
Wykres 19. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?

Struktura badanej próby według stanu cywilnego respondentów, kształtuje się następująco: większość mieszkańców biorących udział w badaniu jest zamężnych/żonatych (74%), 16% to panny/kawalerowie, 7% to wdowy/wdowcy, natomiast 3% stanowią osoby rozwiedzione.

Wykres 20. Stan cywilny:

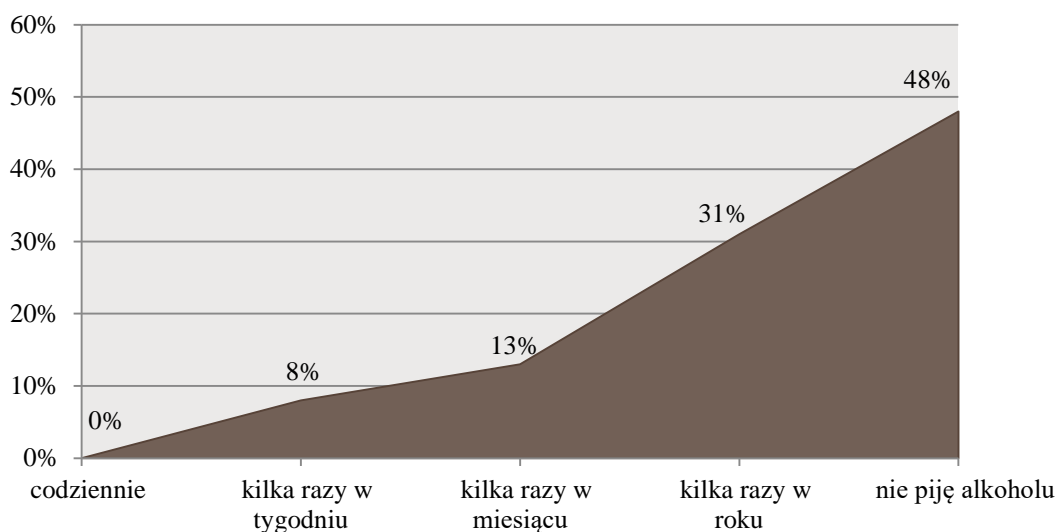
Problem alkoholowy

Problemy związane z używaniem alkoholu, występują zarówno w obszarze zdrowia fizycznego jak i psychicznego. Negatywne konsekwencje dotyczą nie tylko osoby uzależnione, ale także ich rodziny i osoby w środowisku lokalnym. Oprócz tego, że alkoholizm często jest przyczyną przemocy domowej, powoduje wiele szkód społecznych, takich jak zakłócanie porządku publicznego, przemoc, ubóstwo czy bezrobocie. W celu zapobiegania niekorzystnym konsekwencjom z tym związanych, konieczne jest sprawdzenie skali problemu wśród dorosłych ludzi oraz na tej podstawie zaprojektowanie działań profilaktycznych.

Pierwsza część pytań skierowanych do dorosłych mieszkańców gminy Kłoczew, dotyczyła spożywania alkoholu. Dorosłym mieszkańcom, zadano pytanie o to, jak często spożywają alkohol. Możemy zauważyć, że żaden z mieszkańców nie zadeklarował codziennego picia, 8% sięga po alkohol kilka razy w tygodniu, 13% respondentów kilka razy w miesiącu, z kolei 31% - kilka razy w roku. Abstynencję zadeklarowało 48% mieszkańców.

Wykres 21. Jak często spożywa Pan/i alkohol?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy spożywają alkohol.

52 osoby

Następne pytanie dotyczyło rodzaju napoju, który mieszkańcy Gminy piją najczęściej. Większość ankietowanych (spośród tych, którzy zadeklarowali spożywanie alkoholu) wskazało na piwo (25 osób), ale często zaznaczaną przez respondentów odpowiedzią były również nalewki (23 osoby) i wino (21 osób). Nieco mniej popularne w wyborze dorosłych mieszkańców Gminy są wódka (8 osób) i likiery (6 osób).

Wykres 22. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	48%	25
nalewki	44%	23
wino	40%	21
wódka	15%	8
likiery	10%	5
inne	2%	1
alkohol własnej roboty	0%	0
alkohol spoza legalnego źródła	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Większość ankietowanych (spośród tych, którzy zadeklarowali spożywanie alkoholu) deklaruje, że w dniu, w którym spożywa alkohol, wypija 1-2 porcji tego napoju (34 osoby). 11 mieszkańców wskazuje na 3-4 porcji, a 5 na 5-7 porcji.

**Wykres 23. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije?
Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).**

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-2	67%	34
3-4	22%	11
5-7	12%	6
8-10	0%	0
11-13 i więcej	0%	0

W kolejnym pytaniu, mieszkańcy deklarujący spożywanie alkoholu, zostali poproszeni o wskazanie z jakich przyczyn po niego sięgają. Większość respondentów (spośród spożywających alkohol) jako powód podaje picie dla towarzystwa (28 osób), ale znaczny odsetek wybrał również odpowiedź chęć złagodzenia stresu (11 osób) i dobry smak alkoholu (10 osób). W dalszej kolejności badani wskazywali na przyczyny takie jak: chęć zapomnienia o problemach, wpływ znajomych, chęć zmniejszenia kaca (3 osoby) i chęć lepszej zabawy (1 osoba).

Wykres 24. Z jakich powodów sięga Pan/i po alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
dla towarzystwa	54%	28
brak konkretnego powodu	23%	12
by złagodzić stres	21%	11
bo lubię jego smak	19%	10
by zapomnieć o problemach	6%	3
pod wpływem znajomych	6%	3
aby zmniejszyć objawy kaca	6%	3
chęć lepszej zabawy	2%	1
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Mieszkańcy najczęściej piją alkohol w domu (37 osób) oraz u znajomych (23 osoby). Mniejsza część wskazała, iż spożywa go w pubie/restauracji/kawiarni (7 osób) i na świeżym powietrzu (4 osoby). 1 badany jako najczęstsze miejsce spożywania alkoholu wskazał pracę. W odpowiedzi „inne” mieszkańcy podawali, że alkohol piją najczęściej podczas uroczystości rodzinnych.

Wykres 25. Gdzie najczęściej spożywa Pan/i alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
w domu	71%	37
u znajomych	44%	23
w pubie/restauracji/kawiarni	13%	7
na świeżym powietrzu	8%	4
inne	6%	3
w pracy	2%	1
pod sklepem	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej kolejności respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy zdarzyło im się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu. Większość mieszkańców (spośród tych spożywających alkohol) nigdy nie pracowało w stanie nietrzeźwości (46 osób), jednak 5 badanych określa, iż zdarzało się to u nich rzadko.

Wykres 26. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
bardzo często	0%	0
często	0%	0
czasami	0%	0
rzadko	10%	5
nigdy	90%	46

Większość respondentów nigdy nie kierowało pojazdem pod wpływem alkoholu (50 osób), warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że 2 badanych przyznaje, iż raz im się to zdarzyło.

Wykres 27. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy mi się to nie zdarzyło	96%	50
raz mi się to zdarzyło	4%	2
zdarza mi się to sporadycznie	0%	0
zdarza mi się to często	0%	0

Zebrany materiał badawczy wykazał, iż 1 dorosły mieszkaniec biorący udział w badaniu, został zatrzymany za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości.

Wykres 28. Czy był Pan/i kiedykolwiek zatrzymany za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	2%	1
nie	98%	50

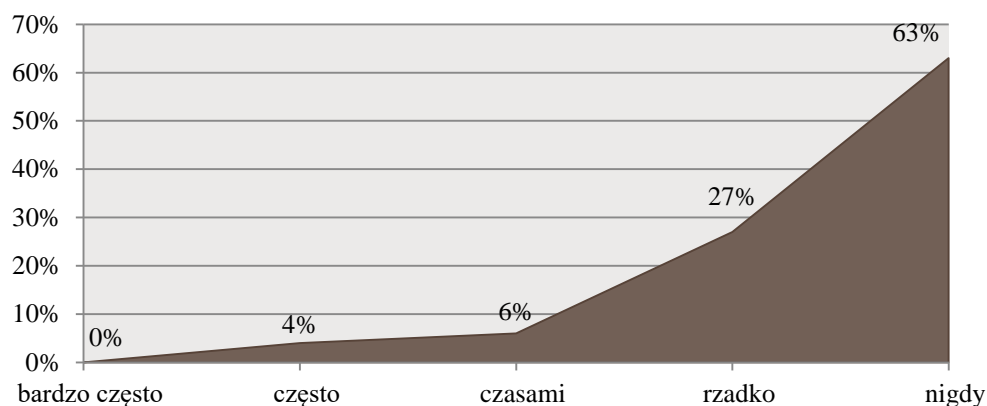

Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy
dorośli mieszkańcy.

100 osób

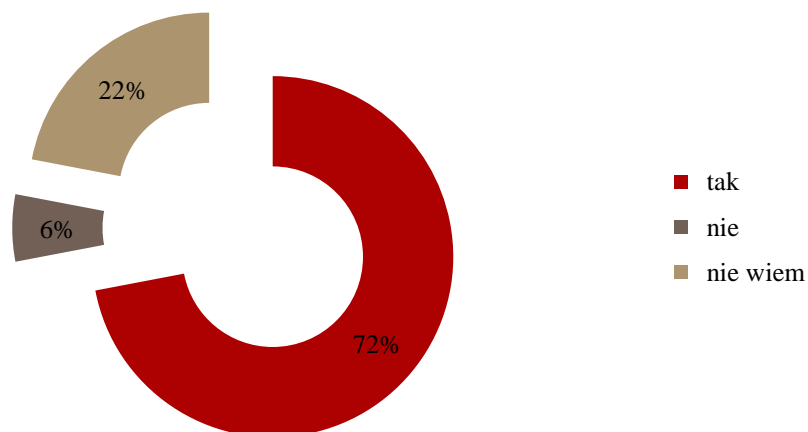
Badania zrealizowane wśród mieszkańców Gminy wykazały, iż 37% respondentów było świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu. W przypadku 27% miało to miejsce rzadko, a w przypadku 6% - czasami. 4% badanych było obserwatorem tego typu zdarzeń często.

Wykres 29. Czy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu?

W celu sprawdzenia wiedzy mieszkańców gminy Kłoczew na temat konsekwencji spożywania alkoholu, zostali oni poproszeni o odpowiedź na pytanie, czy picie napojów wysokoprocentowych w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka. Większość mieszkańców udzieliła twierdzącej odpowiedzi (72%), warto jednak zwrócić uwagę na to, że 22% nie ma na ten temat wiedzy, a 6% uważa, iż nie ma to żadnego wpływu.

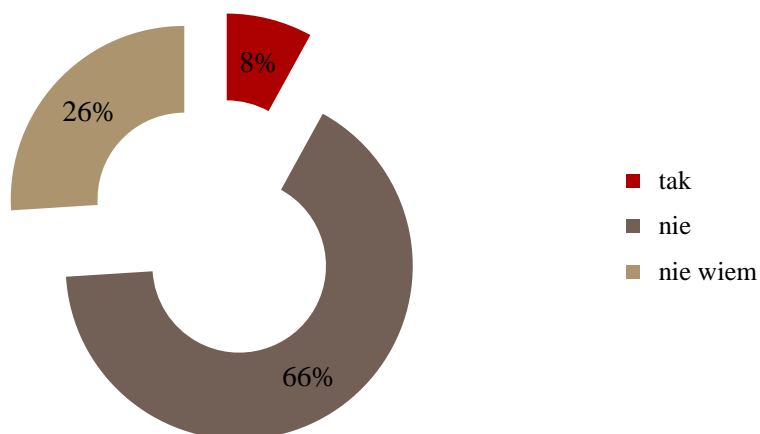
Wykres 30. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?

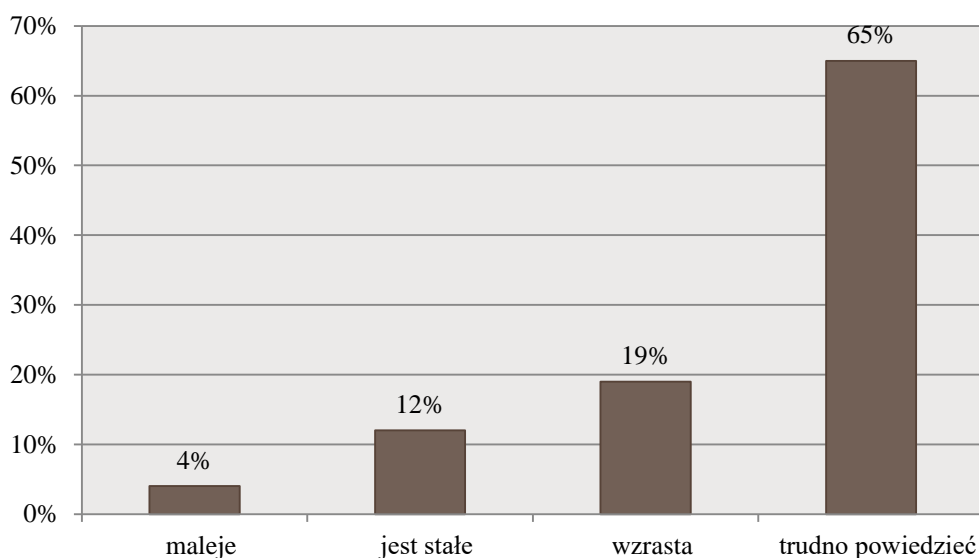
W dalszej kolejności respondenci mieli określić, czy zauważyli kiedykolwiek na terenie ich miejscowości, kobiety w ciąży spożywające alkohol. 66% deklaruje, że nigdy nie było świadkiem takich sytuacji, a 26% ankietowanych nie umiało odpowiedzieć na to pytanie. Kobiety pijące napoje wysokoprocentowe na terenie Gminy widziało 8% badanych.

Wykres 31. Czy widział/a Pan/i kobiety w ciąży spożywające alkohol na terenie Pana/i miejscowości?

Z deklaracji badanych wynika, iż spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat na terenie gminy Kłoczew maleje według 4%, a jest stałe w opinii 12%. Na wzrost spożycia alkoholu wskazało 19%, a ponad połowa badanych nie umiała tego określić (65%).

Wykres 32. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i miejscowości:

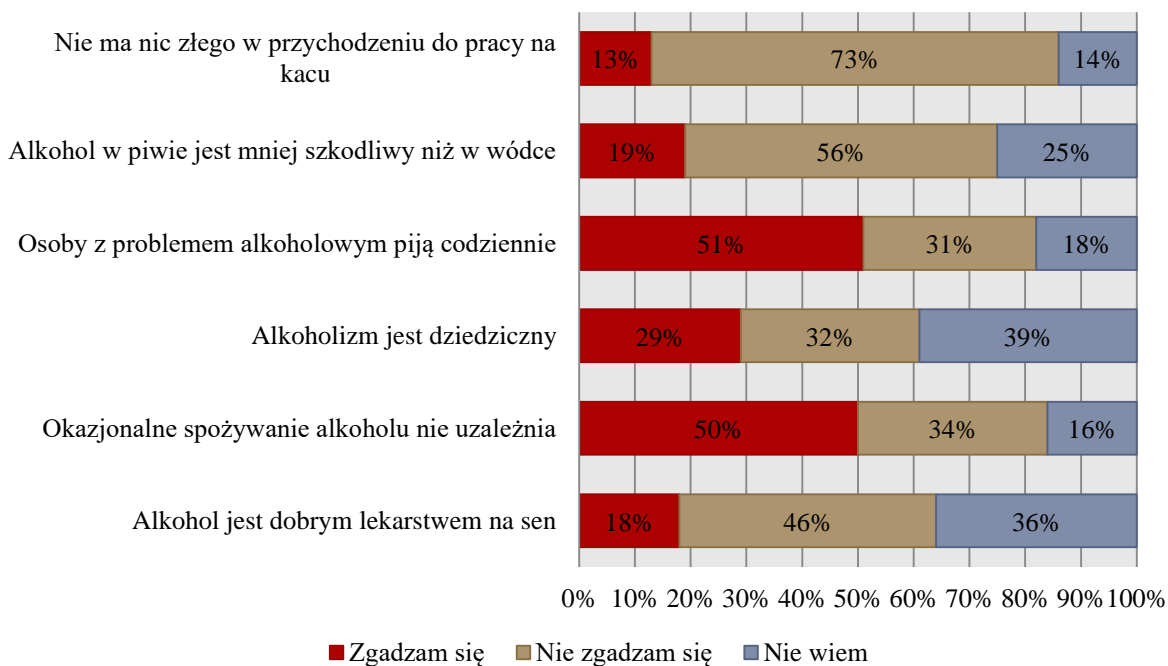

Badani mieszkańcy zostali poproszeni również o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń dotyczących spożywania alkoholu. Na poniższym wykresie przedstawione zostały odpowiedzi respondentów. Możemy zauważyć, że:

- 18% badanych uważa, że alkohol jest dobrym lekarstwem na sen, a 36% nie ma na ten temat wiedzy;
- 50% respondentów jest zdania, iż okazjonalne spożywanie alkoholu nie uzależnia, z kolei 16% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy;
- 51% badanych sądzi, że osoby z problemem alkoholowym piją codziennie, natomiast brak wiedzy w tym zakresie zadeklarowało 18%;
- w opinii 19% alkohol w piwie jest mniej szkodliwy, niż w wódce, a 25% nie ma na ten temat wiedzy;
- według 13% nie ma nic złego w przychodzeniu do pracy na kacu, z kolei 14% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy;
- 29% mieszkańców stwierdziło, że alkoholizm jest dziedziczny, natomiast 39% nie ma na ten temat wiedzy.

Wykres 33. Proszę ocenić czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami.

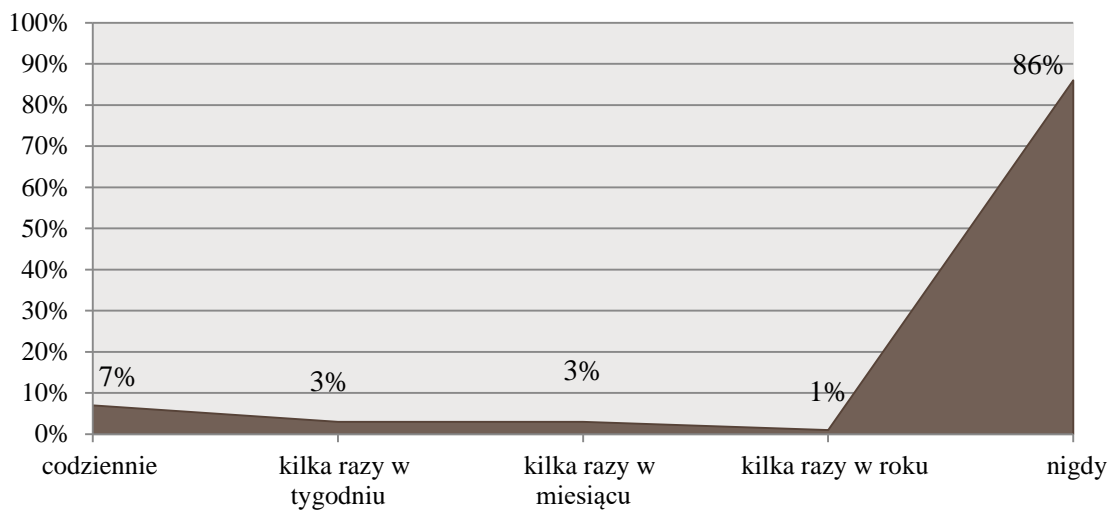
Problem nikotynowy

Następny blok tematyczny dotyczy palenia papierosów przez dorosłych mieszkańców gminy Kłoczew. Spośród wszystkich badanych osób papierosy pali 14%, przy czym 7% sięga po nie codziennie, 3% kilka razy w tygodniu i 1% - kilka razy w roku.

Wykres 34. Jak często pali Pan/i papierosy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy palą papierosy.

14 osób

Wśród palących papierosy mieszkańców, 9 osób nie wie ile dziennie wypala papierosów, ponieważ nie pali codziennie, a 5 respondentów deklaruje, iż sięga po papierosa między 16 a 25 razy.

Tabela 9. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
trudno powiedzieć, nie palę codziennie	64%	9
16-25 sztuk	36%	5
poniżej 5 sztuk	0%	0
6-15 sztuk	0%	0
nie wiem, nie liczę	0%	0

Zebrany materiał badawczy wykazał, że najwięcej mieszkańców pali papierosy w stresie (8 osób). 5 respondentów zadeklarowało palenie najczęściej przy alkoholu, 3 badanych dla towarzystwa, a 2 ze znudzenia/zabicia czasu i dla przyjemności.

Tabela 10. Kiedy najczęściej sięga Pan/i po papierosa?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
w stresie	57%	8
przy alkoholu	36%	5
dla towarzystwa	21%	3
ze znudzenia/zabicia czasu	14%	2
dla przyjemności	14%	2
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Respondenci, którzy palą papierosy zostali zapytani również o to, czy kiedykolwiek próbowali rzucić palenie. 5 mieszkańców nigdy nie podejmowało takiej próby, 2 respondentów przyznało, że raz próbowało zerwać z nałogiem, 3 badanych nigdy tego nie robiło, ale zamierza spróbować, natomiast 4 badanych próbowało wiele razy.

Tabela 11. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
nigdy nie próbowałem/am	36%	5
tak, wiele razy, ale nie udało mi się	29%	4
nie, ale zamierzam spróbować	21%	3
tak, raz, ale nie udało mi się	14%	2

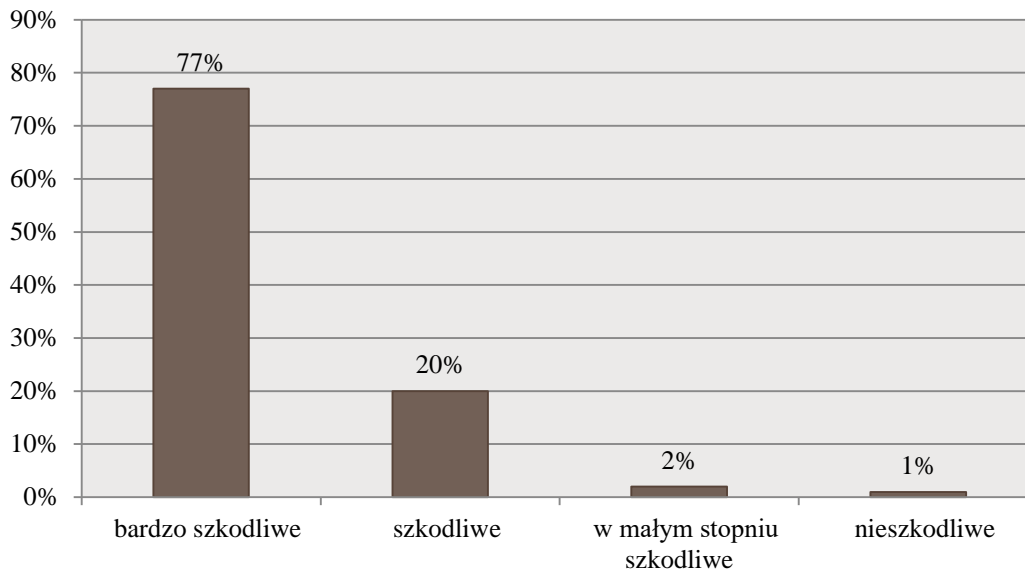
Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy
dorośli mieszkańcy.

100 osób

W dalszej kolejności zbadaliśmy postawę mieszkańców względem szkodliwości palenia papierosów dla zdrowia. Wyniki kształtują się następująco: w ocenie ponad połowy mieszkańców (77%) palenie papierosów jest bardzo szkodliwe, a 20% uważa je za szkodliwe. Wskazuje to na fakt, iż większość mieszkańców zdaje sobie sprawę z negatywnych konsekwencji zdrowotnych tego uzależnienia. Brak świadomości w tym zakresie wykazało 3%.

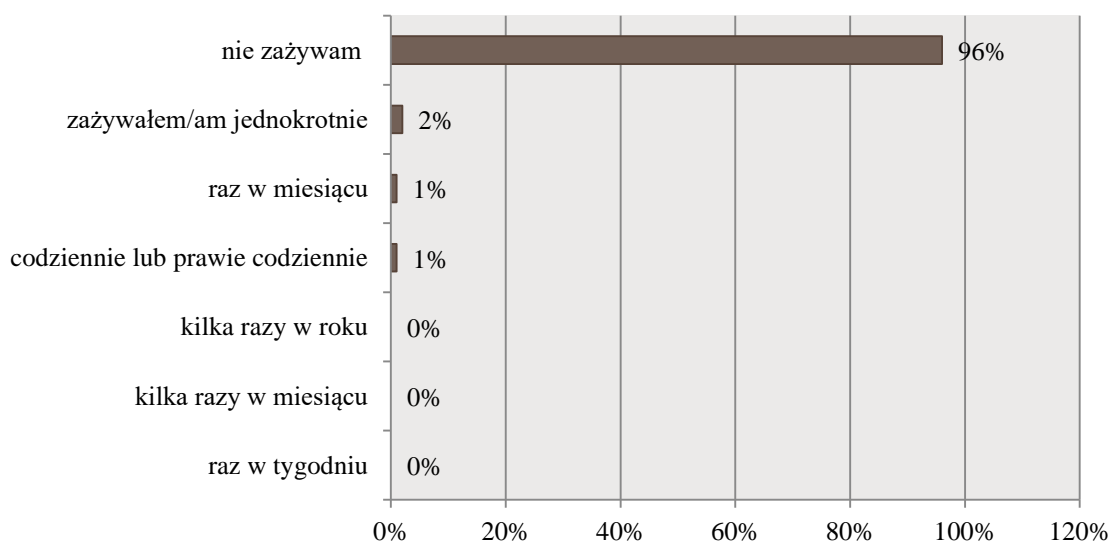
Wykres 35. Jak ocenia Pan/i szkodliwość palenia papierosów dla zdrowia?

Problem narkotykowy

Kolejnym ważnym zagadnieniem, który został poddany zbadaniu, był problem uzależnienia od nielegalnych środków psychoaktywnych. W celu sprawdzenia, w jakim natężeniu dany problem występuje, respondentom zadano pytanie o to, jak często zażywają tego typu substancje. Poniższy wykres przedstawia uzyskane w badaniu odpowiedzi: 4% respondentów zadeklarowało spożycie środków psychoaktywnych, przy czym 2% zażywało je jednokrotnie, 1% sięga po nie raz w miesiącu i kolejny 1% codziennie lub prawie codziennie.

Wykres 36. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzania)?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy zażywali substancje psychoaktywne.

4 osoby

Na podstawie odpowiedzi respondentów możemy stwierdzić, że najpopularniejszymi substancjami spożywanymi przez mieszkańców gminy Kłoczew są marihuana, kokaina i grzyby halucynogenne – sięgnięcie po nie zadeklarowały 2 osoby. Jedna odpowiedź padła na amfetaminę.

Tabela 12. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
marihuana	50%	2
kokaina	50%	2
grzyby halucynogenne	50%	2
amfetamina	25%	1
LSD	0%	0
ekstazy	0%	0
środki nasenne	0%	0
sterydy	0%	0
leki	0%	0
dopalacze	0%	0
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Respondenci, którzy wcześniej zadeklarowali spożywanie substancji psychoaktywnych zostali w dalszej kolejności poproszeni o określenie przyczyn, dla których po nie sięgnęli. Wśród wskazywanych odpowiedzi znalazła się chęć lepszej zabawy, zapomnienia o problemach, wpływ znajomych (2 osoby), towarzystwo innych osób oraz ciekawość (1 osoba).

Tabela 13. Z jakich powodów sięgnął/ęła Pan/i po wyżej wymienione substancje psychoaktywne?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
chęć lepszej zabawy	50%	2
by zapomnieć o problemach	50%	2
wpływ znajomych	50%	2
dla towarzystwa	25%	1
z ciekawości	25%	1
by złagodzić stres	0%	0
brak konkretnego powodu	0%	0
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

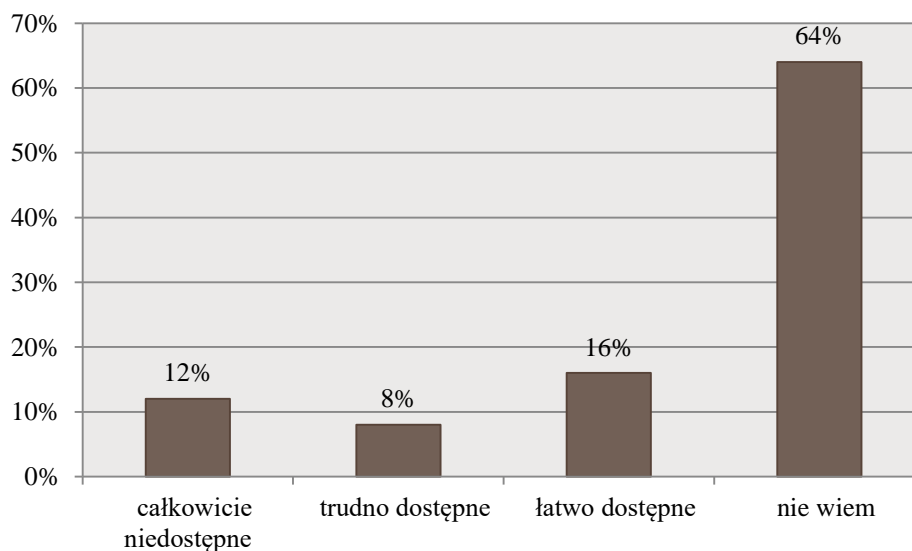

Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

100 osób

W zamierzeniu diagnozy problemu narkotykowego w gminie Kłoczew, było również sprawdzenie dostępności środków psychoaktywnych w społeczności lokalnej. W tym celu poproszono badanych o ocenę możliwości pozyskania narkotyków na terenie ich miejscowości. Większość badanych stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy (64%), zdaniem 8% są one trudno dostępne, a według 12% - całkowicie niedostępne. Na łatwą dostępność wskazało 16% ankietowanych.

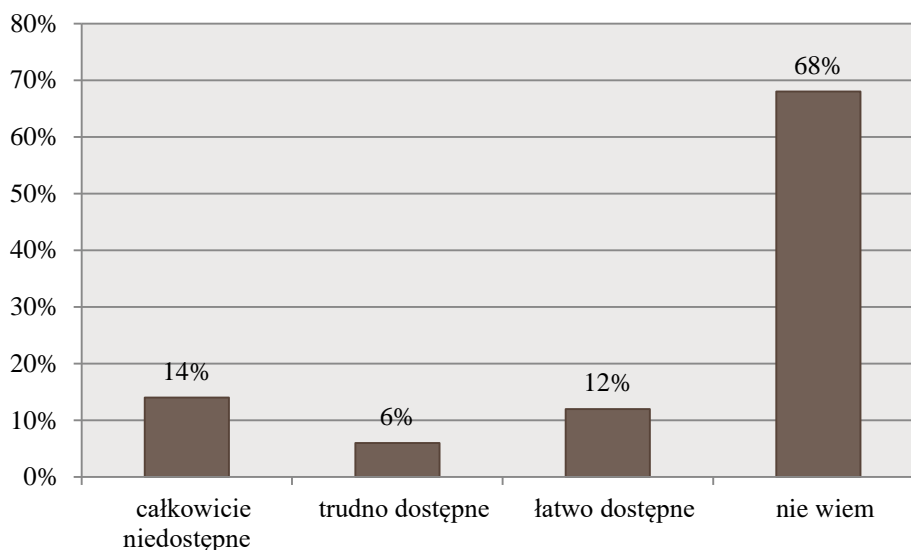
Wykres 37. Jak ocenia Pan/ i możliwość pozyskania narkotyków na terenie Pana/i miejscowości?

Kolejne pytanie było podobne do poprzedniego, ale dotyczyło dopalaczy. Wyniki kształtują się porównywalnie jak w przypadku dostępności narkotyków. 68% mieszkańców nie wie, jaka jest możliwość pozyskania takich substancji, 6% uważa, że są one trudno dostępne, według 14% - całkowicie niedostępne, z kolei w opinii 12% mieszkańców dopalacze na terenie ich miejscowości łatwo jest pozyskać.

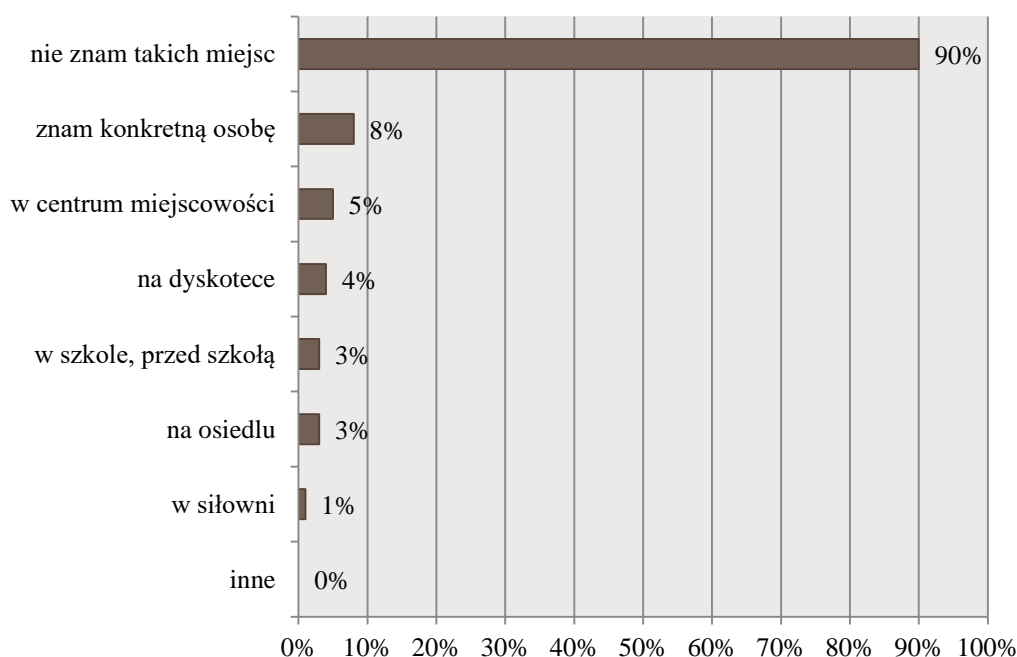

Wykres 38. Jak ocenia Pan/i możliwość pozyskania dopalaczy na terenie Pana/i miejscowości?

Respondentom zostało również zadane pytanie o znajomość miejsc na terenie ich miejscowości, gdzie można pozyskać narkotyki lub dopalacze. Przeważająca część mieszkańców biorących udział w badaniu nie zna takich miejsc (90%). Wśród osób mających wiedzę na ten temat 8% wskazało na znajomość konkretnej osoby, 5% na centrum miejscowości, 4% na dyskotekę, 3% na szkołę/przed szkołą, a 1% na siłownię.

Wykres 39. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można zakupić narkotyki lub dopalacze?

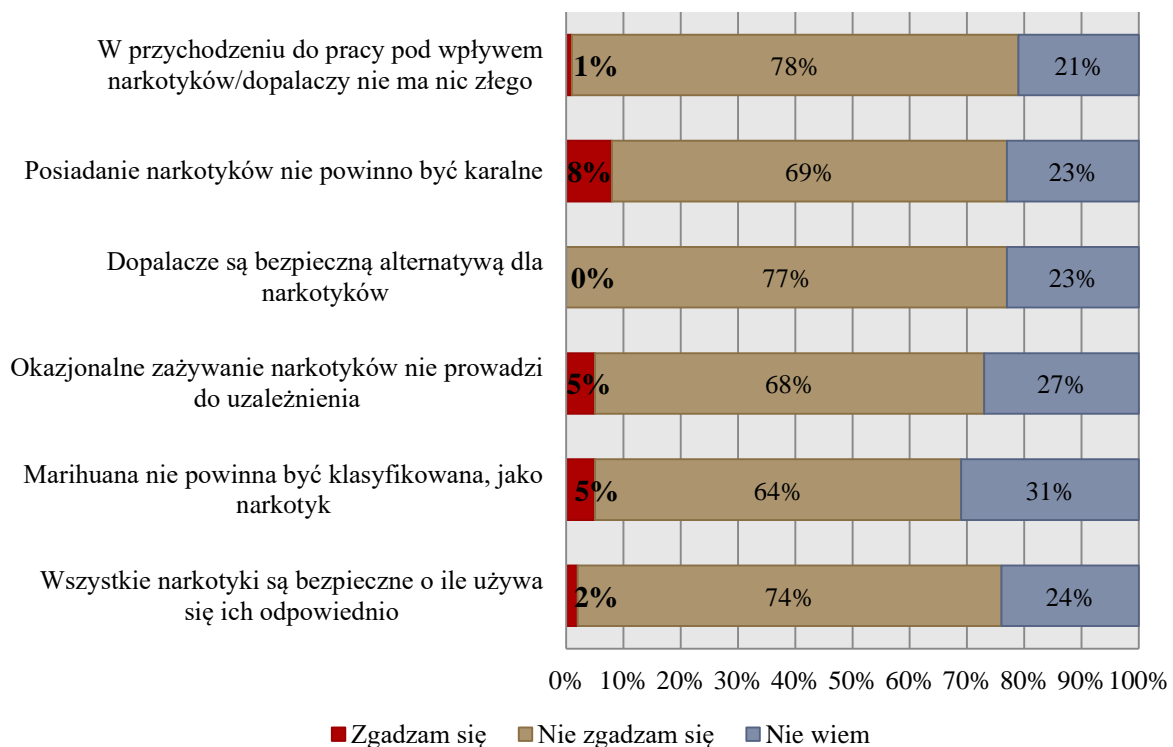
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W następnej kolejności poprosiliśmy respondentów o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń dotyczących narkotyków i dopalaczy. Odpowiedzi respondentów kształtują się następująco:

- 2% badanych uważa, że wszystkie narkotyki są bezpieczne, o ile używa się ich odpowiednio, natomiast 24% zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie;
- 5% respondentów jest zdania, iż marihuana nie powinna być klasyfikowana jako narkotyk, z kolei 31% stwierdziło, iż nie ma na ten temat wiedzy;
- 5% badanych stwierdziło, iż okazjonalne zażywanie narkotyków nie prowadzi do uzależnienia, ale 27% przyznało, iż nie ma na temat wiedzy;
- żaden mieszkaniec nie stwierdził, że dopalacze są bezpieczną alternatywą na narkotyków, a 23% zadeklarowało brak wiedzy na ten temat;
- według 8% posiadanie narkotyków nie powinno być karalne, natomiast 23% zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”;
- w przychodzeniu do pracy pod wpływem narkotyków/dopalaczy nie widzi nic złego 1%, z kolei nie ma na ten temat wiedzy 21%.

Wykres 40. Proszę ocenić, czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami.

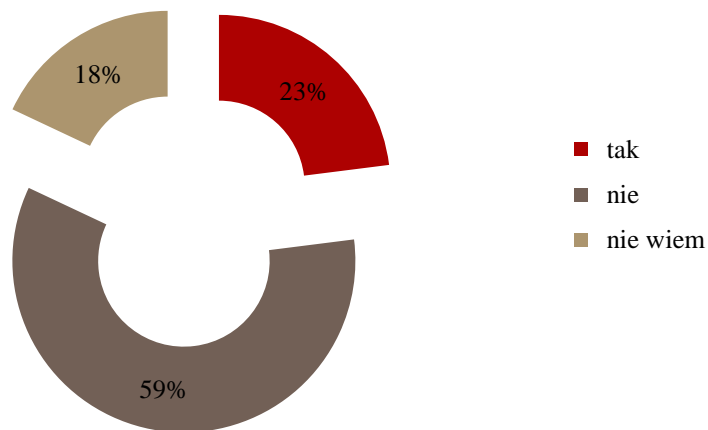

Problem przemocy

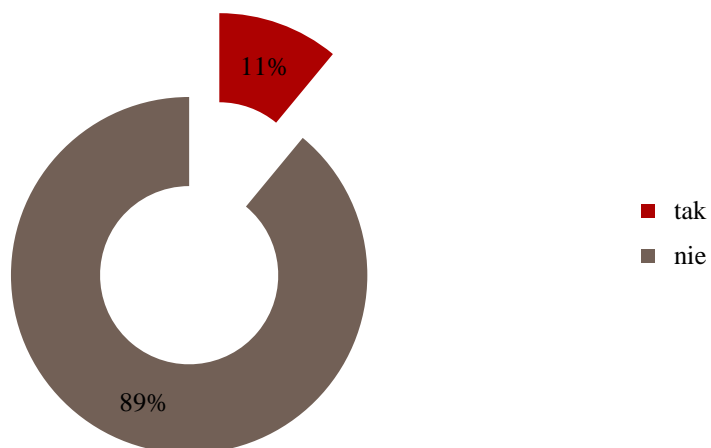
W celu poszukiwania skutecznych form przeciwdziałania przemocy, respondentów przebadano zarówno ze znajomości tego problemu, jak i ich doświadczeń z nią związanych. Pierwszą próbą określenia skali tego zjawiska, było pytanie o znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 23% badanych osób, przeciwnego zdania jest 59%, natomiast 18% miało trudności w określeniu tego.

Wykres 41. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?

Aby określić skalę problemu przemocy wśród mieszkańców gminy Kłoczew, respondenci zostali poproszeni również o odpowiedź na pytanie, czy doznali kiedyś przemocy. Tylko 11% mieszkańców przyznało, iż miało to miejsce.

Wykres 42. Czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy doświadczyli przemocy.

11 osób

Wśród najczęściej wskazywanych przez respondentów rodzajów doznawanej przemocy znalazła się przemoc fizyczna – odpowiedź taką zaznaczyło 10 badanych. Na drugim miejscu pod tym względem znalazła się przemoc psychiczna – 6 wskazań, natomiast 3 osoby doświadczyły przemocy seksualnej. Wśród odpowiedzi nie pojawiła się ani razu przemoc ekonomiczna i zaniedbanie.

Tabela 14. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznała?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
fizyczna	91%	10
psychiczna	55%	6
seksualna	27%	3
ekonomiczna	0%	0
zaniedbanie	0%	0
nie wiem	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Poniższa tabela prezentuje odpowiedzi dorosłych mieszkańców dotyczące osób, które stosowały wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, iż 9 osób doznało przemocy ze strony partnera/partnerki, natomiast pojedyncze odpowiedzi padły na tatę i inne bliżej niesprecyzowane osoby.

Tabela 15. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
partner/partnerka	82%	9
tata	9%	1
inne osoby	9%	1
mama	0%	0
dziadkowie	0%	0
dziecko/dzieci	0%	0
siostra	0%	0
brat	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

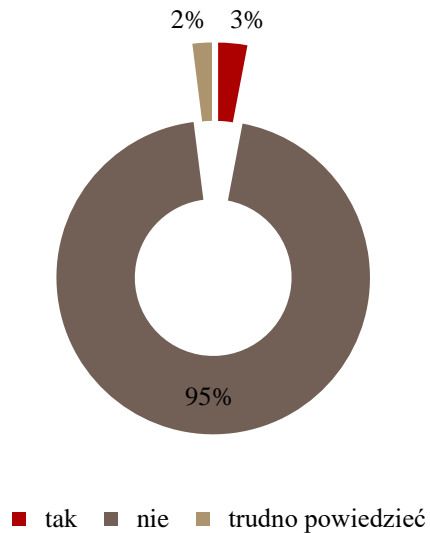
Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

100 osób

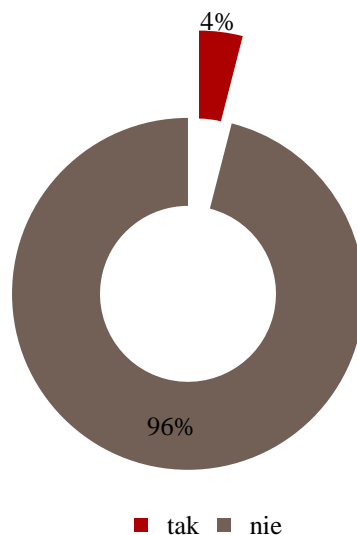
W dalszej kolejności pytaliśmy respondentów o to, czy w ich domu występuje problem przemocy. Zebrany materiał badawczy wykazał, że problem ten dotyczy 2% badanych. 3% respondentów miało trudności w określeniu tego.

Wykres 43. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy?

Jak wynika z uzyskanych w procesie badawczym danych, mieszkańcy w zdecydowanej większości deklarowali brak stosowania wobec drugiej osoby przemocy (96%). Do takich zachowań przyznało się 4% badanych.

Wykres 44. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy przyznali, że stosowali przemoc.

4 osoby

Mieszkańcy deklarujący stosowanie przemocy zostali poproszeni o sprecyzowanie jakiego rodzaju przemoc to była. Możemy zauważyć, że 2 odpowiedzi pady na przemoc fizyczną i 2 na zaniedbanie.

Tabela 16. Jakiego rodzaju zastosował/a Pan/i przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
fizyczna	50%	2
zaniedbanie	50%	2
psychiczna	0%	0
seksualna	0%	0
ekonomiczna	0%	0
nie wiem	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W przeprowadzonym wśród dorosłych mieszkańców Gminy badaniu ankietowym interesowało nas również, w stosunku do kogo respondenci stosowali przemoc. Wszystkie osoby odpowiadające na to pytanie wskazały na dziecko/dzieci (4 osoby).

Tabela 17. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
dziecko/dzieci	100%	4
rodzice	0%	0
rodzeństwo	0%	0
dziadkowie	0%	0
partner/partnerka	0%	0
inne osoby	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na podstawie zebranych danych widzimy, iż żaden z mieszkańców w momencie stosowania przemocy nie znajdował się pod wpływem środków psychoaktywnych.

Tabela 18. Stosując przemoc był/a Pan/i pod wpływem wymienionych środków psychoaktywnych?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie byłem/am pod wpływem	100%	4
alkohol	0%	0
narkotyki	0%	0
dopalacze	0%	0
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

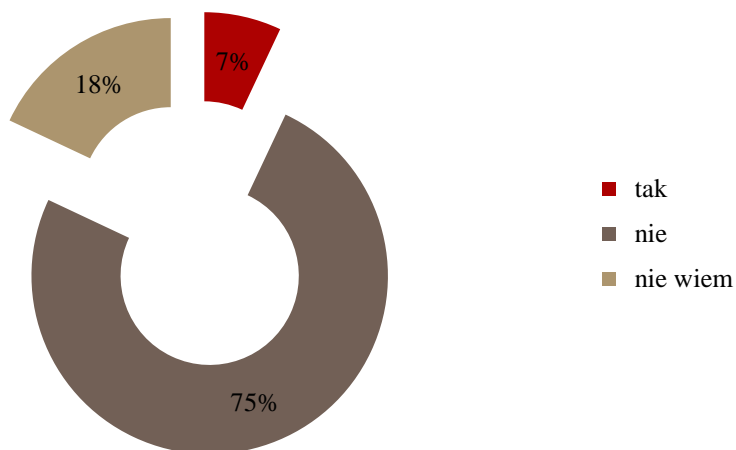

Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy
dorośli mieszkańcy.

100 osób

Następne pytanie zadane respondentom miało na celu zbadanie ich opinii względem stosowania przemocy. Analizując odpowiedzi respondentów możemy zauważyć, że przeważająca część mieszkańców uważa, iż przemocy w żadnym przypadku nie można usprawiedliwiać (75%). Przeciwnego zdania jest natomiast 7%, a brak wiedzy w tym zakresie zadeklarowało 18%.

Wykres 45. Czy Pana/i zdaniem istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy?

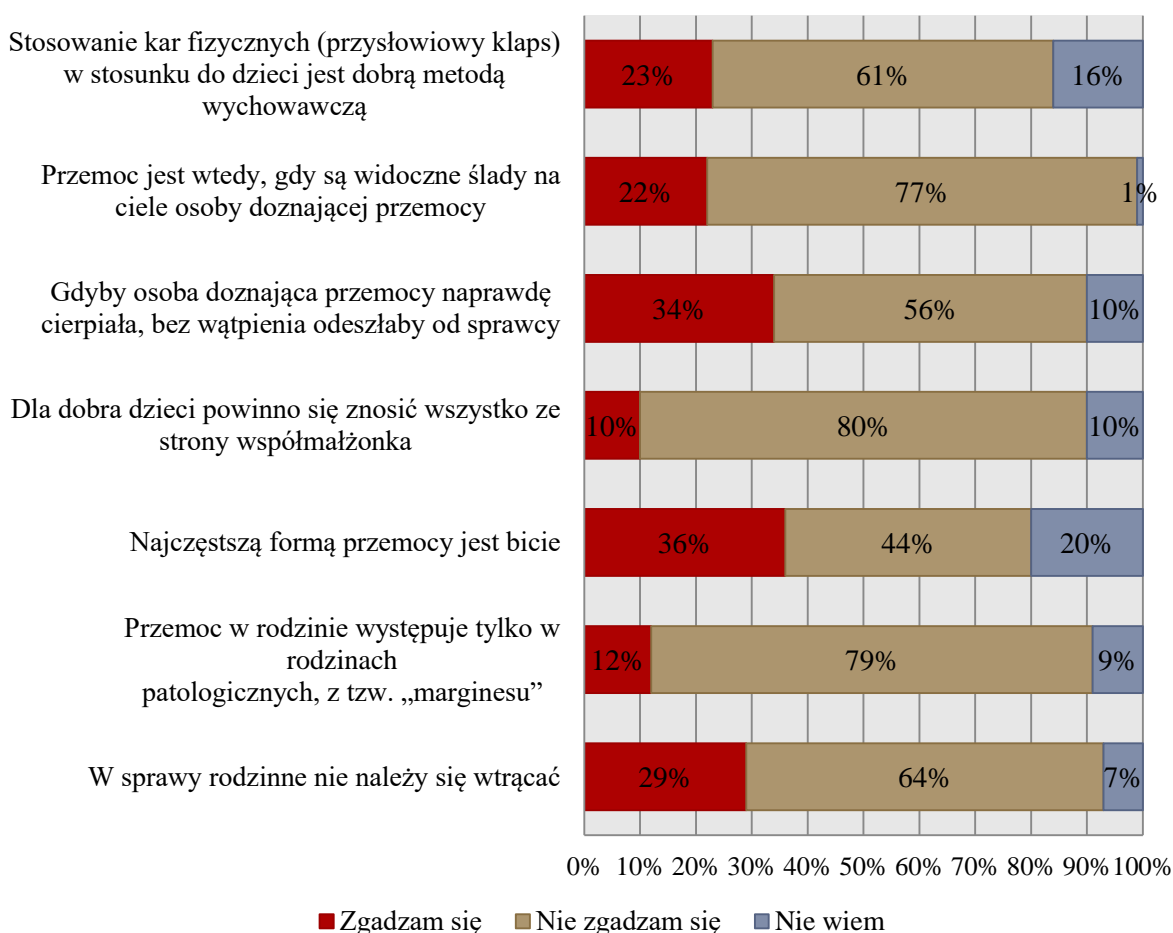
W celu pozyskania opinii badanych mieszkańców na temat przemocy w rodzinie, poprosiliśmy respondentów o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń z tym związanych. Rozkład odpowiedzi ankietowanych osób przedstawiony został w tabeli poniżej, a wynika z niego, że:

- prawie co trzeci mieszkaniec uważa, że w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać (29%), natomiast 7% nie ma na ten temat zdania;
- 12% respondentów sądzi, iż przemoc w rodzinie występuje tylko w rodzinach patologicznych z tzw. „marginesu”, a 9% nie ma na ten temat wiedzy;
- w opinii 36% badanych najczęstszą formą przemocy jest bicie, z kolei 20% nie ma na ten temat wiedzy;

- według 10% badanych dla dobra dzieci powinno znosić się wszystko ze strony współmałżonka i 10% respondentów zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie;
- zdaniem 34% gdyby osoba doznająca przemocy naprawdę cierpiała, bez wątpienia odeszłaby od sprawcy, a 10% ankietowanych nie ma na ten temat zdania;
- przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele osoby doznającej przemocy w opinii 22%, natomiast do niewiedzy na ten temat przyznał się 1%;
- stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą dla 23% ankietowanych, z kolei 16% zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”.

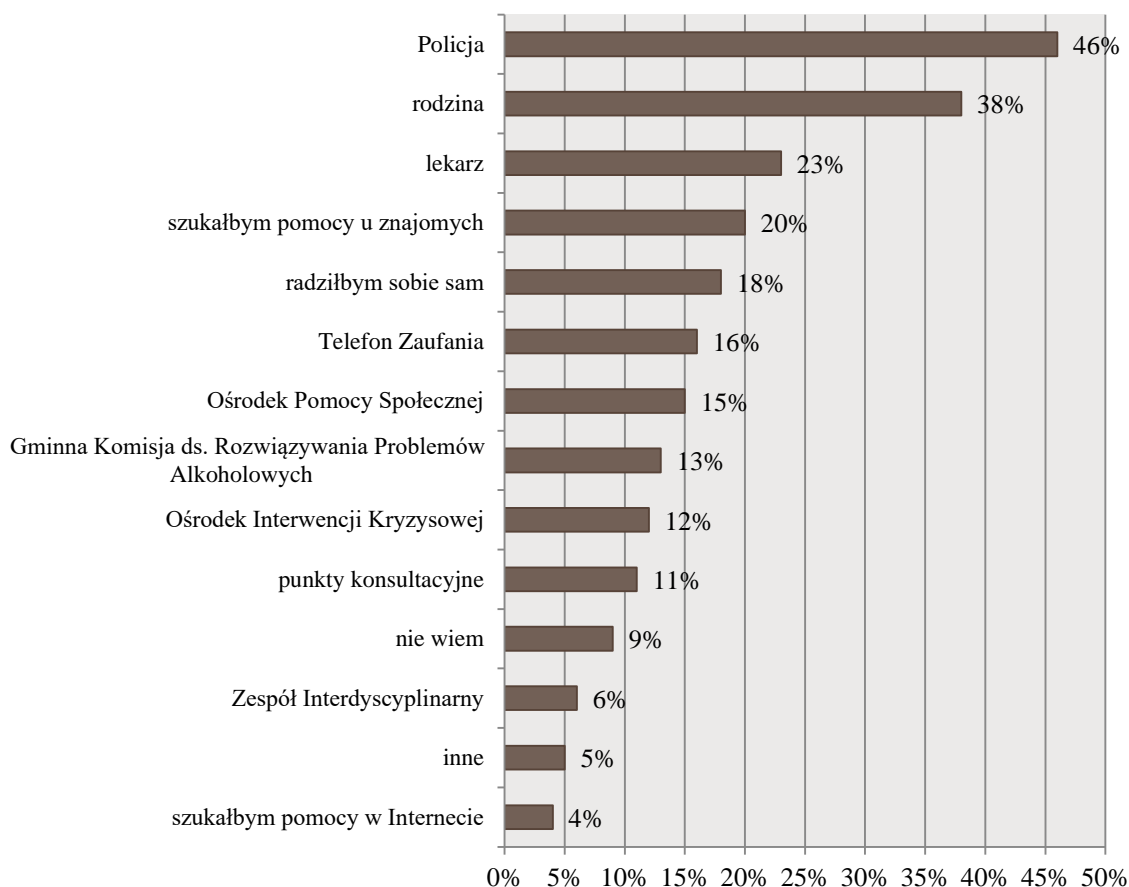
Wykres 46. Proszę ocenić, czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami:

Interesowało nas również do kogo mieszkańcy Gminy zwróciliby się w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia lub przemocy. Najwięcej odpowiedzi padło na policję (46%) oraz rodzinę (38%), najmniej z kolei na: szukanie pomocy w Internecie (4%) i Zespół Interdyscyplinarny (6%). 18% stwierdziło, że w przypadku doświadczenia tego typu problemów radziłoby sobie samemu.

Wykres 47. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Problem hazardowy

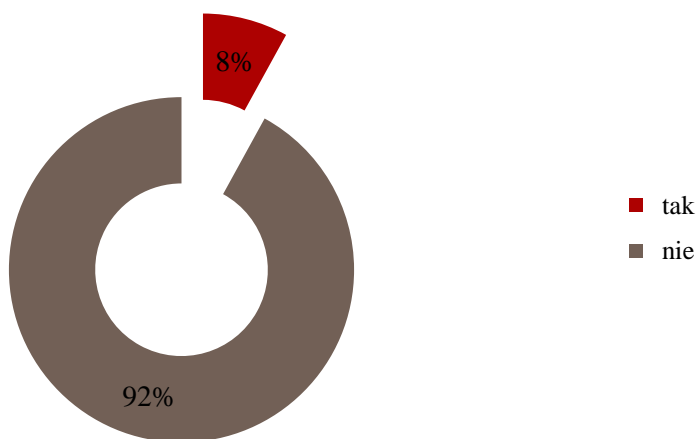
W kolejnych pytaniach skierowanych do dorosłych mieszkańców gminy Kłoczew, została poruszona tematyka uzależnienia behawioralnego jakim jest hazard. Hazard należy do grupy uzależnień od czynności, gdzie to nie substancje psychoaktywne prowadzą do uzależnienia, lecz powtarzające się czynności związane z grami na pieniądze. Hazard, podobnie jak inne uzależnienia behawioralne, nie jest niestety powszechnie postrzegany jako poważny problem dla zdrowia publicznego, chociaż jego koszty zdrowotne i społeczne są duże zarówno dla jednostki, jak i dla społeczeństwa. Wiadomo bowiem, że jest źródłem licznych problemów związanych ze zdrowiem psychicznym oraz fizycznym, problemów rodzinnych i małżeńskich, problemów finansowych, problemów zawodowych i z nauką oraz licznych problemów prawnych.

W celu określenia skali grania w gry za pieniądze przez dorosłych mieszkańców Gminy, respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy grali

kiedykolwiek w takie gry. Zebrany materiał badawczy wykazał, że styczność z grami za pieniądze miało 8% badanych.

Wykres 48. Czy grał/a Pan/i w gry na pieniądze?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy grali w gry za pieniądze.

13 osób

Na podstawie zebranych w procesie badawczym danych możemy zauważyć, iż najpopularniejszym rodzajem gry za pieniądze podejmowanym przez mieszkańców Gminy jest LOTTO – grało w nie 75% badanych odpowiadających na to pytanie. W dalszej kolejności badani wymieniali zdraпки (50%), loterie SMS (43%), pokera oraz grę na automatach (14%).

Tabela 19. Czy grał(a)/obstawiał(a) Pan(i) którąś z wymienionych gier/loterii?

	TAK		NIE	
	%	Liczba odp.	%	Liczba odp.
Lotto	75%	6	25%	2
Zdraпки	50%	4	50%	4
Loterie SMS	43%	3	57%	4
Poker	14%	1	86%	6
Gra na automatach	14%	1	86%	6
Ruletka	0%	0	100%	6
Zakłady bukmacherskie	0%	0	100%	7

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu poprosiliśmy respondentów o określenie, jakie sumy pieniędzy przeznaczyci na granie w gry. 4 respondentów wydało na nie mniej niż 10 zł i kolejne 4 osoby 10-50 zł.

Tabela 20. Za jakie sumy Pan/i grał/a?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
mniej niż 10 zł	50%	4
10-50 zł	50%	4
50-200 zł	0%	0
200-1000 zł	0%	0
więcej niż 1000 zł	0%	0
inne	0%	0

Przeprowadzone badanie wskazuje na to, że żaden z mieszkańców grających w gry za pieniądze, nie doświadczył problemów w związku z uprawianiem hazardu.

Tabela 21. Czy stracił Pan/i pracę lub miał/a poważne problemy w związku z uprawianiem hazardu?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
tak, straciłem pracę	0%	0
miałem/am poważne problemy w pracy	0%	0
miałem/am problemy rodzinne	0%	0
miałem/am problemy finansowe	0%	0
nie miałem, żadnych powyższych problemów	100%	8

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Poprosiliśmy respondentów również o określenie ich doświadczeń związanych z graniem w gry za pieniądze. Pojedyncze odpowiedzi badanych padły na wydanie na hazard dużo więcej pieniędzy niż planowano, wracanie do gry w celu odegrania się po przegranej grze oraz poczucie potrzeby stawiania coraz większych sum pieniędzy, aby osiągnąć zamierzony stopień pobudzenia.

Tabela 22. Czy Pan/i w związku z grami hazardowymi w ciągu ostatniego roku:

	<i>TAK</i>		<i>NIE</i>	
	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
Czułeś potrzebę stawiania coraz większej sumy pieniędzy, aby osiągnąć taki stopień pobudzenia, jaki chciałeś?	13%	1	88%	7
Wydałeś na hazard dużo więcej niż planowałeś?	13%	1	88%	7
Czułeś się źle lub czułeś, że masz dość, gdy próbowałeś ograniczyć lub zaprzestać hazardu?	0%	0	100%	8
Po przegraniu pieniędzy w hazardzie, wróciłeś następnego dnia, aby spróbować się odegrać?	13%	1	88%	7
Hazard doprowadził do tego, że okłamałeś rodzinę?	0%	0	100%	8

Wziąłeś bez pozwolenia i wydałeś na hazard pieniądze przeznaczone na inny cel lub nie swoje?	0%	0	100%	8
Twój hazard doprowadził do kłótni z rodziną?	0%	0	100%	8

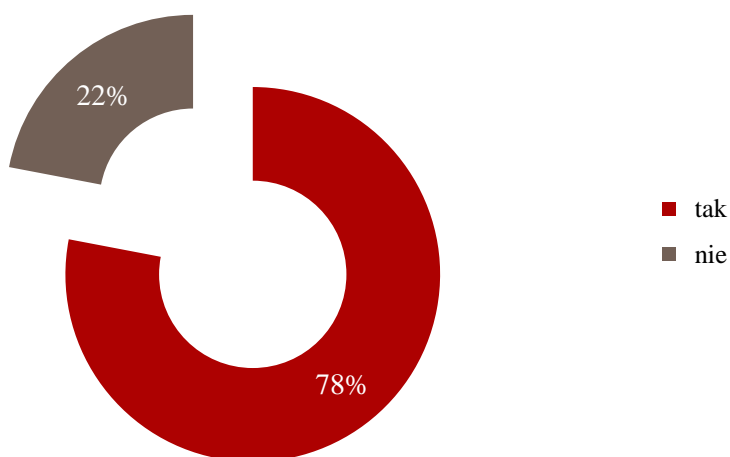
Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy dorośli mieszkańcy.

100 osób

Korzystanie z komputera i Internetu

Kolejny blok pytań miał na celu sprawdzenie w jaki sposób oraz jak dużo mieszkańcy gminy Kłoczew korzystają z komputera oraz Internetu. Pierwsze pytanie tego zakresu tematycznego miało na celu zweryfikowanie, ile respondentów korzysta z komputera lub Internetu. Badania wykazały, że zdecydowana większość, tj. 78%.

Wykres 49. Czy korzysta Pan/i z komputera/Internetu?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci dorośli mieszkańcy, którzy korzystają z komputera lub Internetu.

78 osób

Interesowało nas również jak często mieszkańcy Gminy korzystają z komputera lub Internetu. Wyniki kształtują się następująco: zdecydowana większość robi to codziennie (61 osób), 11 badanych poświęca na to czas kilka razy w tygodniu, z kolei 6 badanych kilka razy w miesiącu.

Wykres 50. Jak często korzysta Pan/i z komputera i /lub Internetu?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
kilka razy w roku	0%	0
kilka razy w miesiącu	8%	6
kilka razy w tygodniu	14%	11
codziennie	78%	61

Zadaliśmy respondentom pytanie również o to, ile czasu dziennie spędzają przed monitorem komputera. Najwięcej mieszkańców poświęca na to do 1 godziny (39 osób), ale znaczna część wskazała również na 1-3 godzin (33 osoby).

Wykres 51. Ile czasu dziennie spędza Pan/i przed monitorem komputera?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
do 1 godz.	50%	39
1-3 godz.	42%	33
od 3 do 6 godz.	6%	5
od 6 do 10 godz.	0%	0
powyżej 10 godz.	1%	1

Większość mieszkańców gminy Kłoczew najczęściej używa komputera lub Internetu do sprawdzenia poczty elektronicznej (68 osób) oraz poszukiwania informacji, najnowszych wiadomości itp. (62 osoby). Najrzadziej respondenci wskazywali na oglądanie stron o charakterze erotycznym (6 osób), granie w gry oraz poznawanie innych osób (7 osób).

Wykres 52. Do jakich celów Pan/i używa najczęściej komputera i Internetu?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
żeby sprawdzić pocztę elektroniczną	87%	68
żeby poszukać informacji, najnowszych wiadomości, itp.	79%	62
żeby znaleźć pomoce naukowe (użyteczne w trakcie odrabiania lekcji, itp.)	50%	39
żeby uczestniczyć w aukcjach internetowych, robić zakupy w e-sklepach	36%	28
żeby pobierać pliki (muzyka, filmy, tapety, e-booki, itp.)	23%	18
żeby dowiedzieć się o nowościach technicznych, nowych zastosowaniach komputerów bądź Internetu	19%	15
żeby rozwiązać swoje problemy	17%	13
żeby porozmawiać, uczestniczyć w wymianie poglądów (czaty, fora, itp.)	12%	9
żeby poznać inne osoby (na czatach, forach, gadu-gadu, itp.)	9%	7
żeby grać w gry	9%	7
żeby oglądać strony o charakterze erotycznym	8%	6
inne	3%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

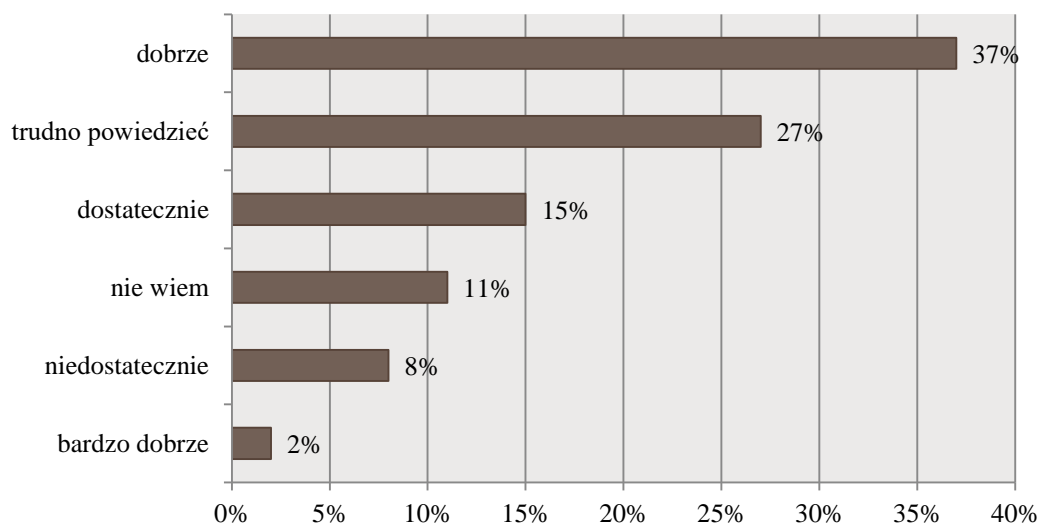
Na kolejne pytania odpowiadali wszyscy
dorośli mieszkańcy.

100 osób

Działania profilaktyczne

Ostatni blok tematyczny skierowany do dorosłych mieszkańców gminy Kłoczew, odnosi się do opinii respondentów na temat działań profilaktycznych związanych z problemami społecznymi występującymi w środowisku lokalnym. Mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę stopnia zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców. Analiza zebranego materiału badawczego wykazała, że 39% respondentów ocenia zaangażowanie pozytywnie (2% bardzo dobrze, a 37% dobrze). 15% respondentów ocenia poczynania w tym zakresie jako dostateczne, 8% jako niedostateczne, a 27% mieszkańcom trudno odpowiedzieć na to pytanie. Pozostali respondenci stwierdzili, że nie mają na ten temat wiedzy (11%).

Wykres 53. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?

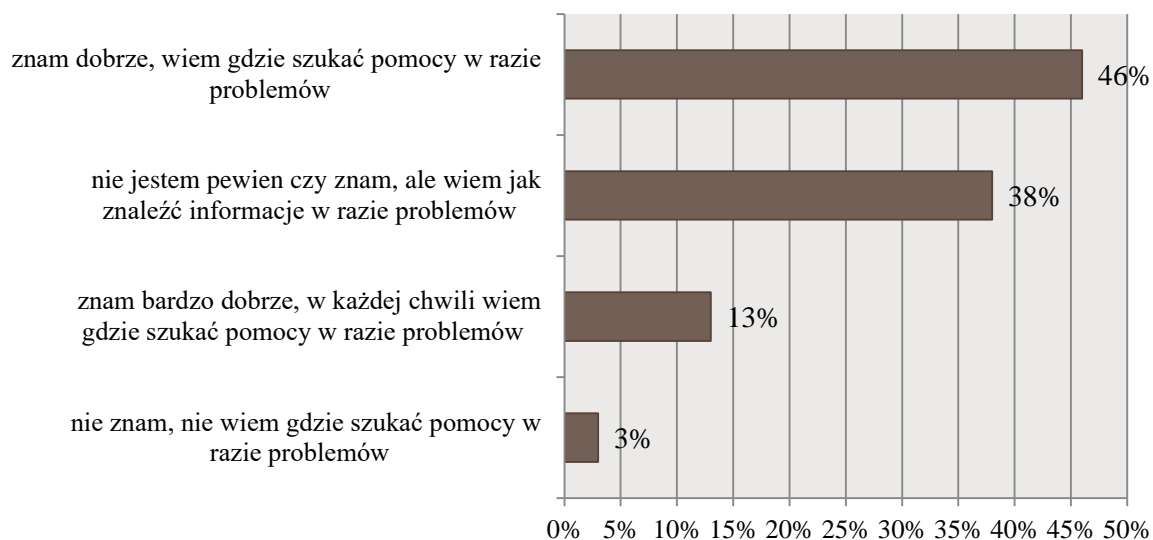

Planując działania profilaktyczne warto mieć na uwadze odpowiedzi respondentów na pytanie o znajomość danych kontaktowych do instytucji pomocowych, do których można się zgłosić w razie problemów. Z deklaracji badanych wynika iż: nie jest pewnych, czy zna dane kontaktowe do takich miejsc, ale wie gdzie znaleźć takie informacje 38% badanych, zna dobrze tego typu dane i wie gdzie szukać pomocy - 46%, zna bardzo dobrze i w każdej chwili

ma do nich dostęp - 13%, natomiast nie zna adresów, ani telefonów do miejsc w których można uzyskać pomoc i nie wie gdzie ich szukać 3% badanych.

Wykres 54. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?

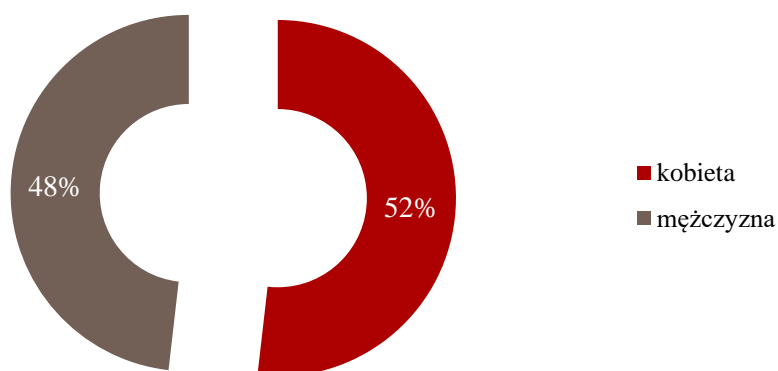
Badanie uczniów na terenie gminy Kłoczew

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień i przemocy, korzystanie z komputera/Internetu oraz uczestnictwo w grach hazardowych z perspektywy uczniów szkół podstawowych z gminy Kłoczew. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety miały na celu zbadanie opinii respondentów na temat alkoholu, nikotyny i narkotyków, oszacowanie skali występowania problemu uzależnień wśród młodych mieszkańców Gminy oraz sprawdzenie skali przemocy domowej, rówieśniczej i cyberprzemocy. Zbadaniu poddane zostały kwestie takie jak zażywanie substancji psychoaktywnych, picie alkoholu, palenie papierosów, granie w gry za pieniądze oraz korzystanie z komputera i Internetu.

Struktura badanej próby

W badaniu diagnozującym problemy społeczne wśród dzieci i młodzieży na terenie gminy Kłoczew, wzięło udział łącznie 220 uczniów, w tym dziewczynki stanowiły 52% badanej społeczności, natomiast chłopcy – 48%.

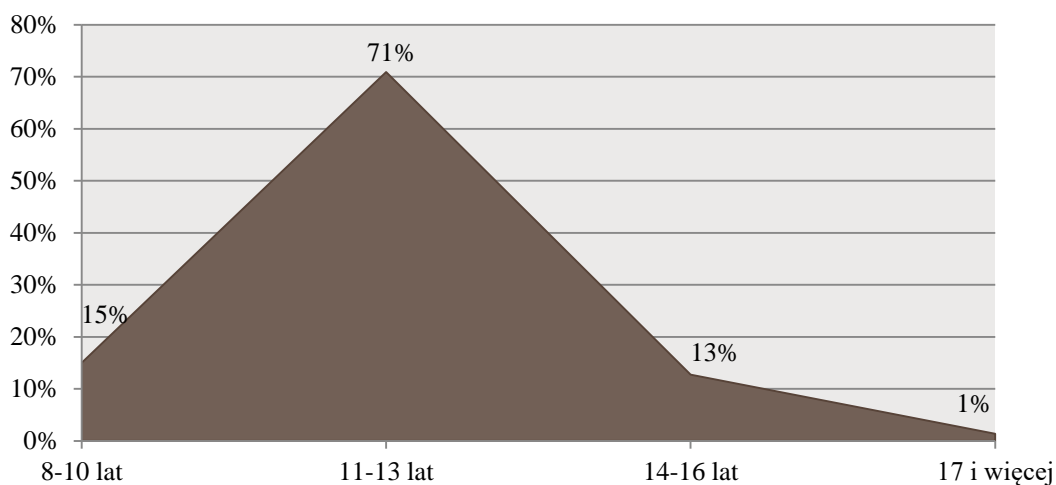
Wykres 55. Płeć:

Poniższy wykres przedstawia podział respondentów ze względu na wiek. Możemy zauważyć, iż najwięcej kwestionariuszy wypełnionych zostało przez uczniów mających 11-13 lat (71%). Wiek 15% mieści się w przedziale 8-10 lat, 13% ma 14-16 lat, z kolei 1% ma 17 lat i więcej.

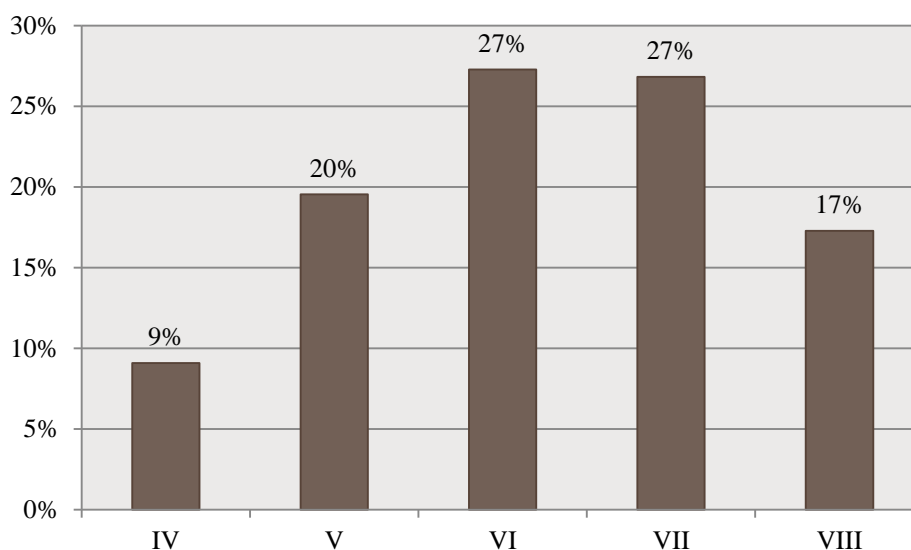

Wykres 56. Wiek:

Struktura badanej grupy ze względu na przynależność do konkretnej klasy przedstawia się następująco: 27% uczęszcza do klasy VI, kolejne 27% do klasy VII, 20% do klasy V, 17% do klasy VIII, z kolei 9% wskazało na klasę IV.

Wykres 57. Klasa:

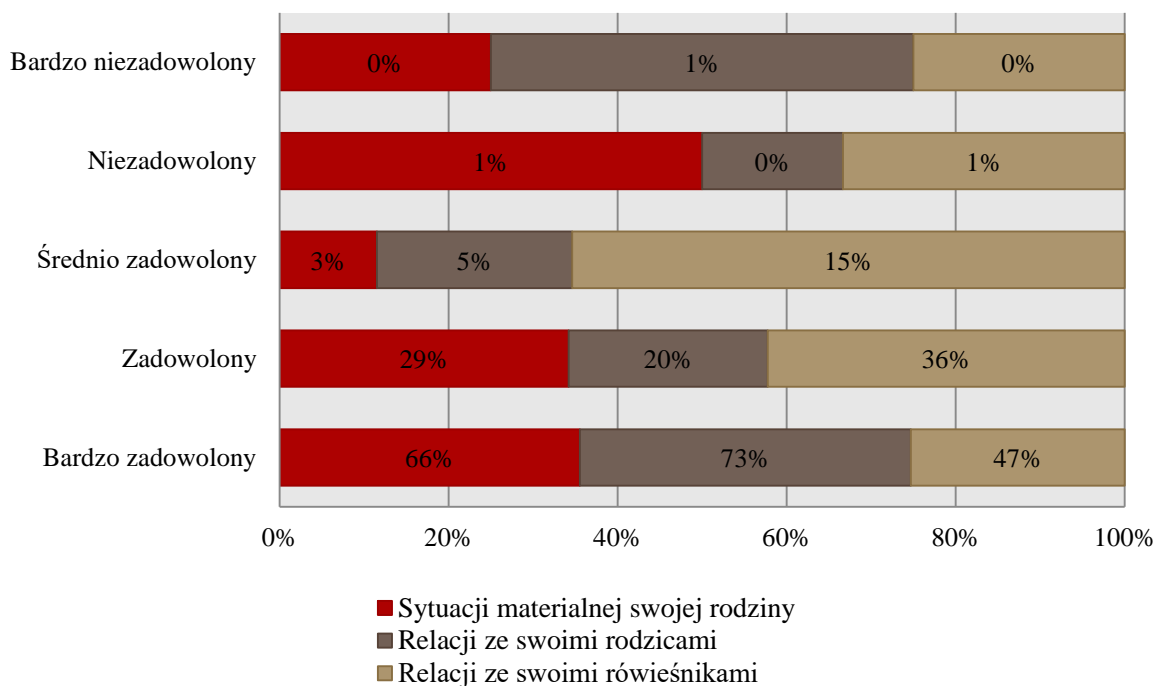
Kolejne pytanie zadane uczniom miało na celu zweryfikowanie sytuacji społeczno-bytowej badanych. Z informacji pozyskanych podczas badania wynika, iż:

- z sytuacji materialnej swojej rodziny zadowolonych jest 95% uczniów (66% jest bardzo zadowolonych, a 29% zadowolonych), 3% oceniło sytuację materialną jako średnio zadowalającą, z kolei niezadowolonych jest z niej 1%;
- relacje ze swoimi rodzicami pozytywnie ocenia 93% uczniów (73% jest z nich bardzo zadowolonych, a 20% zadowolonych), średnio zadowolonych jest z nich 5%, a bardzo niezadowolonych – 1%;

- na zadowolającym poziomie relacje ze swoimi rówieśnikami ma 83%, na średnim poziomie – 15%, natomiast niezadowolonych jest z tych relacji – 1% badanych.

Wykres 58. Jak bardzo jesteś zadowolony z...

Problem alkoholowy

Niniejszy blok pytań skierowanych do uczniów dotyczył problemu alkoholowego. Dane zawarte w literaturze tematu pokazują, że ponad 80% młodzieży rozpoczyna picie alkoholu przed ukończeniem 18 roku życia, a pierwsze doświadczenia z piciem alkoholu najczęściej mają miejsce w okresie dorastania. Z punktu widzenia zarówno regulacji prawnych, jak i społecznych oczekiwań, picie alkoholu przez dzieci i młodzież jest jednym z tzw. zachowań problemowych okresu dorastania, jednak biorąc pod uwagę fakt, że inicjacja w zakresie picia alkoholu dotyczy zdecydowanej większości młodzieży, można ją traktować jako normatywne wydarzenie życiowe okresu dorastania. Te pierwsze doświadczenia nastolatków z alkoholem wiążą się z powszechnością używania alkoholu, nie zawsze i niezbyt rygorystycznymi czy też jednoznacznymi postawami wobec picia w „dorosłym” społeczeństwie, z różnymi mitami (np. „alkohol pomaga na ..., przy..., itp.) i powszechnością obyczaju picia „z okazji”, „dla uczczenia ...” itp. Okoliczności te wraz ze specyfiką okresu dorastania, z którą wiąże się m.in. dążenie nastolatków do pokazania się jako już nie-dziecko, a jako osoba dorosła, sprawdzania własnych możliwości w różnych dziedzinach życia, konieczność pokonania nieśmiałości i lęku towarzyszących nowym

doświadczeniom społecznym, ciekawość dotycząca „zakazanego owocu” itp., sprzyjają inicjacji w zakresie picia alkoholu²⁵.

Pierwsze pytanie zadane respondentom dotyczące spożywania alkoholu i miało na celu oszacowanie skali picia alkoholu przez dzieci i młodzież w gminie Kłoczew. Badani zostali zapytani o to, czy próbowali kiedykolwiek w życiu pić alkohol. Zebrany materiał badawczy wykazał, że kontakt z tego typu napojami miało 17% uczniów.

Wykres 59. Czy próbowałeś/aś pić alkohol?

Dzięki odpowiedziom udzielonym przez respondentów na kolejne pytanie możemy zauważyć, że po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnęło 17% badanych, w tym 30 dni przed badaniem – 4% (8 osób). Poprosiliśmy uczniów również o określenie ile razy spożywali alkohol - odpowiedzi uczniów są następujące:

- kiedykolwiek w życiu 1-2 razy po alkohol sięgnęło 31 uczniów (82%), 3-10 razy 5 osób (13%), natomiast ponad 30 razy - 2 osoby (5%);
- w ciągu ostatnich 30 dni wszyscy uczniowie, którzy spożywali alkohol w tym okresie czasu, sięgnęli po niego 1-2 razy (8 osób, tj. 27%).

²⁵ E. Stępień, *Styl picia alkoholu w okresie od dorastania do wczesnej dorosłości. Część I: Wzory zmian intensywności picia alkoholu na podstawie badań katamnesticznych*; Zakład Psychologii Klinicznej Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 1.

Wykres 60. Ile razy zdarzyło Ci się pić alkohol?

W życiu

W życiu	Nigdy		1-2 razy		3-10 razy	
	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.
	0%	0	82%	31	13%	5
	11-20 razy		21-30 razy		Ponad 30 razy	
	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.
	0%	0	0%	0	5%	2

W ciągu ostatnich 30 dni

W ciągu ostatnich 30 dni	Nigdy		1-2 razy		3-10 razy	
	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.
	73%	22	27%	8	0%	0
	11-20 razy		21-30 razy		Ponad 30 razy	
	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.
	0%	0	0%	0	0%	0

Uczniowie, którzy mają za sobą inicjację alkoholową, w większości po raz pierwszy spożywali alkohol w wieku 11-13 lat (16 osób, tj. 44%). 15 osób, tj. 42% deklaruje, że alkohol piło po raz pierwszy mając 8-10 lat, 3 osoby, tj. 8% miało wówczas 14-16 lat, z kolei 2 osoby (6%) – 17 lat i więcej.

Tabela 23. W jakim wieku zacząłeś/ęłaś pić alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
8-10 lat	42%	15
11-13 lat	44%	16
14-16 lat	8%	3
17 i więcej	6%	2

W kwestii rodzajów alkoholu, które spożywali respondenci wyniki kształtują się następująco: przeważająca część badanych próbowała piwo (27 osób, tj. 73%), jednak wódka i szampan również były spożywane przez wielu uczniów biorących udział w badaniu (10 osób, tj. 27%). Najmniej respondentów wskazało na wódkę oraz likiery i nalewki (5 osób, tj. 14%) oraz wino (4 osoby, tj. 11%).

Tabela 24. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	73%	27
wódka	27%	10
szampan	27%	10
likier, nalewka	14%	5
inne	14%	5
wino	11%	4

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Zebrany materiał badawczy wykazał, iż większość uczniów nie miało przykrych doświadczeń związanych ze spożywaniem alkoholu (82%, tj. 31 osób). 3 uczniów zadeklarowało złe samopoczucie, 2 osoby inne bliżej niesprecyzowane doświadczenia, a pojedyncze odpowiedzi padły na problemy w szkole i problemy w rodzinie.

Tabela 25. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am przykrych doświadczeń	82%	31
złe samopoczucie	8%	3
inne	5%	2
problemy w szkole	3%	1
problemy w rodzinie	3%	1
problemy finansowe	0%	0
pogorszenie relacji koleżeńskich	0%	0
problemy z prawem	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o określenie, w jaki sposób otrzymali lub zdobyli alkohol. Prawie połowa respondentów deklarujących spożycie alkoholu - została nim poczęstowana (43%, tj. 16 osób). 8 osób (22%) podkraśćło go rodzicom, 4 uczniów (11%) poprosiło kogoś o jego kupno, z kolei 3 ankietowanych (8%) kupiło sobie samemu lub dostało od starszych kolegów. Część uczniów wskazała również na inne bliżej niesprecyzowane okoliczności zdobycia alkoholu (16%, tj. 6 osób).

Tabela 26. Jak otrzymałeś(aś)/zdobyłeś(aś) alkohol?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś mnie poczęstował	43%	16
podkraǳem rodzicom	22%	8
inne	16%	6
poprosiłem kogoś o kupno	11%	4
kupiłem sobie sam	8%	3
dostałem od starszych kolegów	8%	3

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Z deklaracji 57% uczniów (21 osób) wynika, że ich rodzice wiedzą o piciu przez nich alkoholu.

Tabela 27. Czy rodzice wiedzą, że próbowałeś/aś pić alkohol?

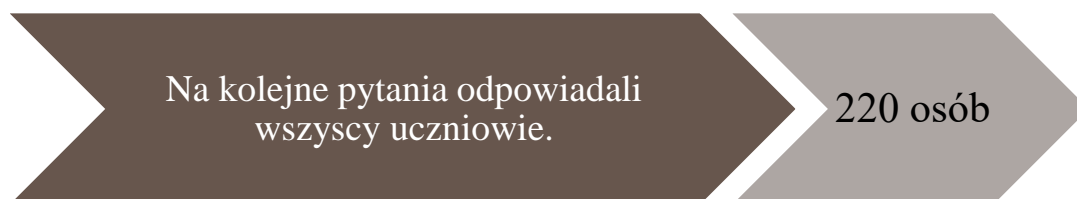
Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	57%	21
nie	43%	16

9 uczniów stwierdziło, że rodzice nie zareagowali na spożywanie przez nich alkoholu (25%), 6 respondentów wskazało na inne reakcje rodziców (17%), 5 uczniów natomiast przyznało, że rodzice zdenerwowali się i wyznaczyli karę oraz przeprowadzili z nimi rozmowę.

Tabela 28. Jak Twoi rodzice zareagowali na spożywanie przez Ciebie alkoholu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zareagowali, bo nie wiedzieli	43%	16
nie zareagowali, mimo że wiedzieli	25%	9
inne	17%	6
zdenerwowali się i wyznaczyli karę	14%	5
przeprowadzili ze mną rozmowę	14%	5
szukali pomocy u specjalisty	0%	0

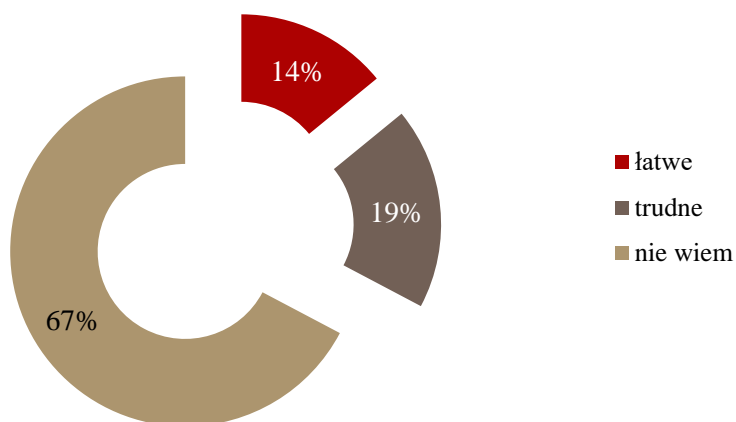
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Następne pytanie miało na celu sprawdzenie dostępności alkoholu dla uczniów z gminy Kłoczew. Zebrany materiał badawczy wykazał, że zdobycie alkoholu byłoby łatwe dla 14% respondentów, trudne dla 19%, natomiast 67% ankietowanych zadeklarowało brak wiedzy na ten temat.

Wykres 61. Gdybyś chciał/a zdobyć alkohol w swojej miejscowości byłoby to:

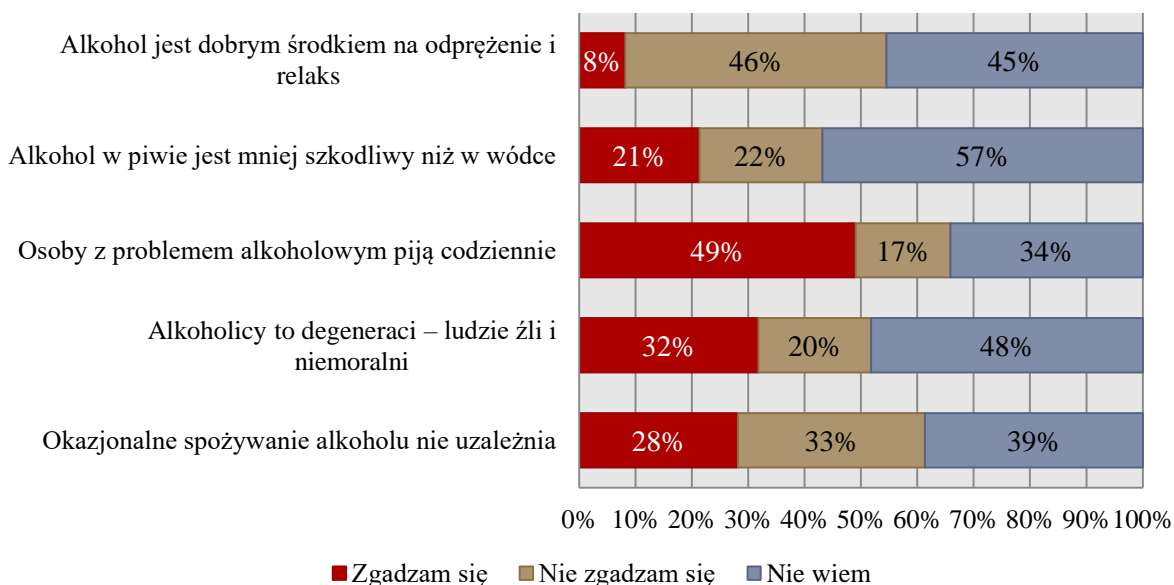

W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych uczniów o ustosunkowanie się do niektórych stwierdzeń dotyczących alkoholu. Z udzielonych przez respondentów odpowiedzi wynika, że:

- alkohol jako dobry środek na odprężenie i relaks uznaje 8% badanych,
- alkohol w piwie jest mniej szkodliwy niż w wódce według 21% respondentów,
- osoby z problemem alkoholowym piją codziennie w opinii 49%,
- alkoholicy to degeneracji – ludzie źli i niemoralni zdaniem 32%,
- okazjonalne spożywanie alkoholu nie uzależnia według 28%.

Jednocześnie możemy zauważyć, że znaczny odsetek uczniów, na każde z wymienionych stwierdzeń zaznaczył odpowiedź „nie wiem”.

Wykres 62. Oceń czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami.

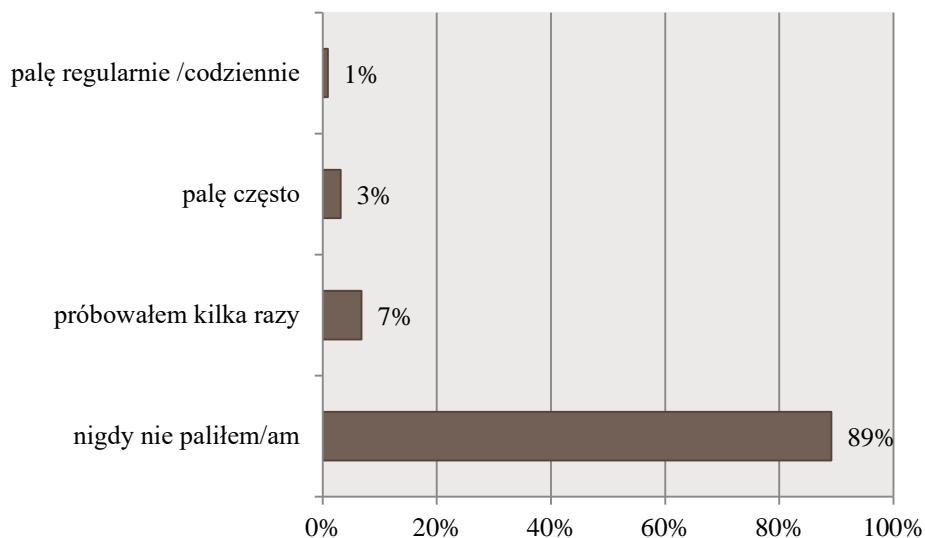

Problem nikotynowy

W celu oszacowania skali zjawiska palenia wyrobów nikotynowych przez dzieci i młodzież z gminy Kłoczew, uczniom zadano pytanie o to, czy zdarzyło im się palić papierosy. Do sięgnięcia po nie przyznało się 11% badanych, przy czym 7% próbowało kilka razy, 3% zadeklarowało palenie często, a 1% - regularnie/codziennie.

Wykres 63. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się próbować palić papierosy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy palili papierosy.

24 osoby

Spośród uczniów, którzy zadeklarowali, że palili papierosy – 9 osób sięgnęło po wyroby nikotynowe w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem 1-2 razy (38%), 4 osoby (17%) - parę razy (3-5), 1 osoba (4%) – wiele razy, z kolei 2 uczniów (8%) zadeklarowało codzienne palenie.

Tabela 29. Jak często paliłeś/aś papierosy w ciągu OSTATNICH 30 DNI?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie paliłem/am w przeciągu ostatnich 30 dni	33%	8
1-2 razy	38%	9
parę razy (3-5)	17%	4
wiele razy (więcej niż 6)	4%	1
paliłem/am codziennie	8%	2

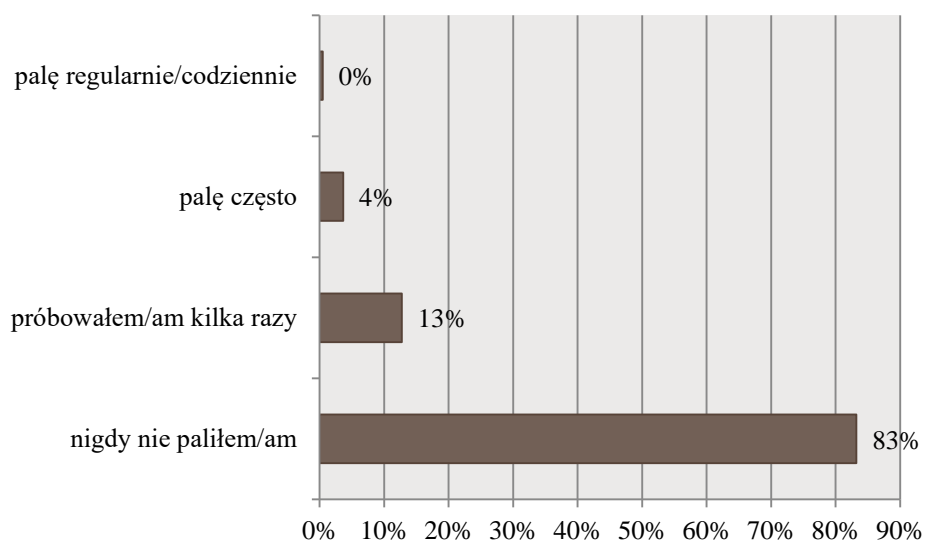

Na kolejne pytania odpowiadali
wszyscy uczniowie.

220 osób

W zamierzeniu diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew była również ocena skali palenia przez dzieci i młodzież papierosów elektronicznych. Możemy zauważyć, że po e-papierosy sięgnęło dotychczas 17% ankietowanych uczniów, czyli nieco większy odsetek, niż w przypadku tradycyjnych papierosów. 13% respondentów paliło elektroniczne papierosy kilka razy, natomiast 4% pali często.

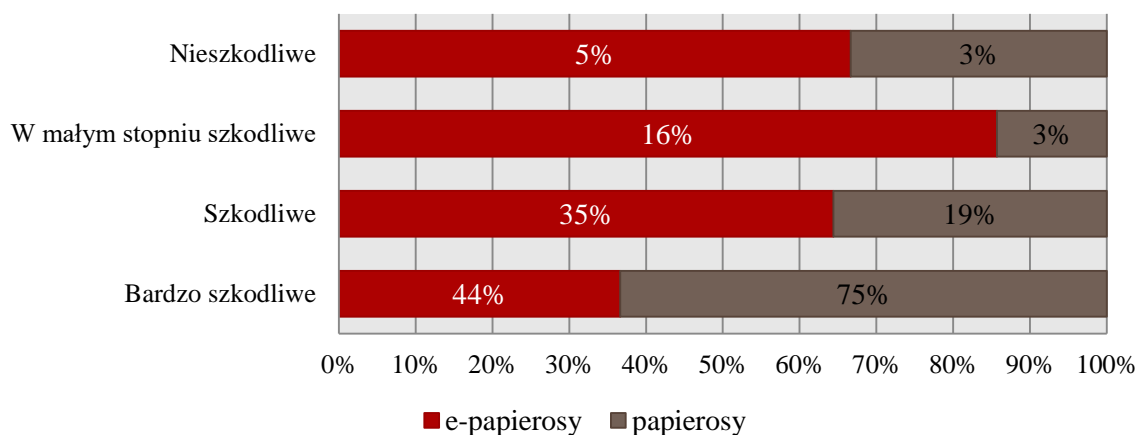
Wykres 64. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się próbować palić e-papierosy?

Wśród respondentów biorących udział w badaniu, większość osób dostrzega szkodliwość palenia papierosów i e-papierosów. W przypadku papierosów świadomość taką ma łącznie 94% uczniów (dla 75% są one bardzo szkodliwe, a dla 19% - szkodliwe), natomiast w przypadku e-papierosów łącznie 79% (dla 44% są one bardzo szkodliwe, a dla 35% - szkodliwe). Możemy zauważyć więc, że uczniowie z gminy Kłoczew większą szkodliwość dostrzegają w tradycyjnych papierosach, niż e-papierosach. Różnica wynosi 15 pp.

Wykres 65. Jak oceniasz szkodliwość dla zdrowia papierosów i e-papierosów?

Problem narkotykowy

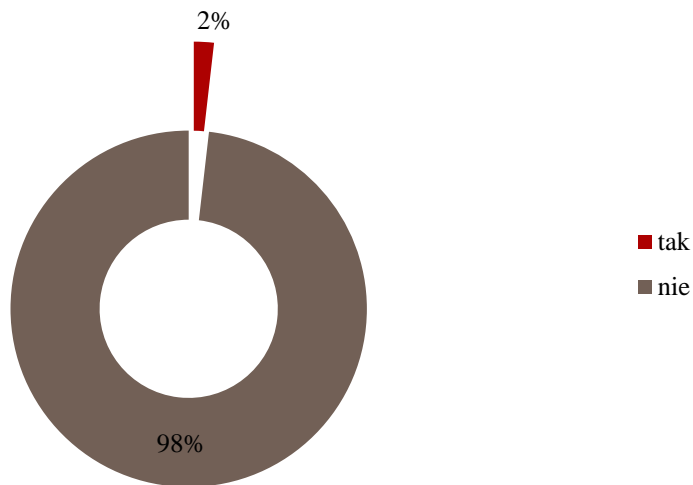
Kolejny blok pytań dotyczył używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Konsumpcja substancji psychoaktywnych i wzrost zainteresowania nim wśród osób młodych wiązany jest ze zmianami systemowymi w Polsce, które spowodowały większą dostępność do narkotyków oraz umożliwiły wejście na polski rynek nowych substancji psychoaktywnych. Problem stał się na tyle istotny, że w latach 1999-2001 przeprowadzono pierwszy Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii. Na początku XXI wieku dostrzeżono spadek konsumpcji narkotyków. W ostatnich latach dostrzegalne jest obniżenie zainteresowania młodych osób sięganiem po narkotyki, jednak nastąpił wzrost używania marihuany i haszyszu, które uważane są przez wielu za narkotyki miękkie i nieszkodliwe. Nowym zagrożeniem są substancje psychoaktywne powszechnie zwane dopalaczami, które mają działanie podobne do narkotyków. Ich skład nie do końca jest znany, a na rynku wciąż pojawiają się ich nowe rodzaje. Wyniki kontroli przeprowadzonej przez NIK w 2013 r. wskazały, że narkotyzowanie się jest jedną z form patologii, z jaką spotykają się w szkołach uczniowie. Ponad 30% uczniów przyznało, że było świadkiem narkotyzowania się lub słyszało o takich sytuacjach od koleżanek i kolegów²⁶.

W pierwszym pytaniu kolejnego bloku tematycznego uczniowie zostali zapytani o to, czy kiedykolwiek próbowali zażywać narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne. Odpowiedzi na postawione pytanie pokazują, że większość respondentów nie sięgała nigdy po takie substancje (98%). Kontakt z nimi miało 2% ankietowanych osób, tj. 4 osoby.

²⁶ Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej. Informacja o wynikach kontroli, NIK, KNO-4101-03-00/2013, s. 12.

Wykres 66. Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek zażywać narkotyki/dopalacze/inne środki psychoaktywne?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy zażywali narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne.

4 osoby

Respondenci, którzy odpowiedzieli twierdząco na poprzednie pytanie, zostali poproszeni o wskazanie, ile mieli lat kiedy po raz pierwszy sięgnęli po narkotyki, dopalacze lub inne substancje psychoaktywne. 2 uczniów zadeklarowało, iż miało wówczas między 14-16 lat, natomiast 1 badany 11-13 lat.

Tabela 30. Jeśli tak, to ile miałeś/aś wtedy lat?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
8-10 lat	0%	0
11-13 lat	33%	1
14-16 lat	67%	2
17 i więcej	0%	0

Większość młodych ludzi sięgających po substancje psychoaktywne próbowało marihuanę lub haszysz (2 osoby). Pojedyncze odpowiedzi padły również na inne formy konopi oraz heroinę.

Tabela 31. Jakie były to substancje?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
marihuana lub haszysz	67%	2
inne formy konopi	33%	1
heroina	33%	1
amfetamina	0%	0
grzyby halucynogenne	0%	0
ekstazy	0%	0
kokaina	0%	0
metadon	0%	0
„Kompot”	0%	0
leki	0%	0
sterydy anaboliczne	0%	0
substancje wziewne	0%	0
LSD	0%	0
dopalacze	0%	0
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

2 respondentów mających za sobą inicjację narkotykową, substancje psychoaktywne spożyło po raz pierwszy w domu pod nieobecność rodziców, natomiast 1 uczeń wskazał na podwórko ze znajomymi.

Tabela 32. W jakich okolicznościach zażyłeś/aś narkotyki/dopalacze/inne środki psychoaktywne po raz pierwszy?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
pod nieobecność rodziców w domu	67%	2
ze znajomymi na podwórku	33%	1
w czasie uroczystości rodzinnej	0%	0
na dyskotecę	0%	0
w czasie wycieczki szkolnej	0%	0
w czasie imprezy towarzyskiej	0%	0
inne	0%	0

Uczniowie, którzy spożywali substancje psychoaktywne zostali także poproszeni o wskazanie od kogo otrzymali tę substancję. Jak wynika z uzyskanych danych, pojedyncze odpowiedzi padły na dostanie jej od starszego brata lub siostry, dostanie od kolegi/koleżanki oraz dostanie od obcej osoby.

Tabela 33. Skąd wzięłeś(ęłaś) tę substancję?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
Dostałem(am) od starszego brata lub siostry	33%	1
Dostałem(am) od kolegi/koleżanki	33%	1
Dostałem(am) od obcej osoby	33%	1
Dostałem(am) od kogoś, kogo znałem(am) ze słyszenia, ale nie osobiście	0%	0
Braliśmy to wspólnie, w grupie przyjaciół	0%	0
Kupiłem od kolegi	0%	0
Kupiłem od kogoś znanego mi ze słyszenia, ale nie osobiście	0%	0
Kupiłem od obcej osoby	0%	0
Dostałem od jednego z rodziców	0%	0
Otrzymałem/am ją nieświadomie (bez mojej zgody)	0%	0
inne	0%	0
nie wiem	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Uczniowie zostali spytani także o motyw sięgnięcia po narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne. Respondenci wskazali na chęć dobrej zabawy, chęć bycia modnym oraz ciekawość.

Tabela 34. Co skłoniło Cię do zażywania narkotyków/dopalaczy/innych środków psychoaktywnych?

<i>Odpowiedź</i>	<i>%</i>	<i>Liczba odp.</i>
chęć dobrej zabawy	33%	1
chęć bycia modnym	33%	1
ciekawość	33%	1
presja grupy	0%	0
zaimponowanie w towarzystwie	0%	0
przyjemność/relaksacja	0%	0
otrzymałem/am je nieświadomie (bez mojej zgody)	0%	0
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Zebrany materiał badawczy wykazał, iż 2 uczniów deklarujących sięgnięcie po substancje psychoaktywne, w związku z ich zażywaniem nie doświadczyło żadnych przykrych konsekwencji. 1 respondent wskazał natomiast na pogorszenie relacji koleżeńskich.

Tabela 35. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy?

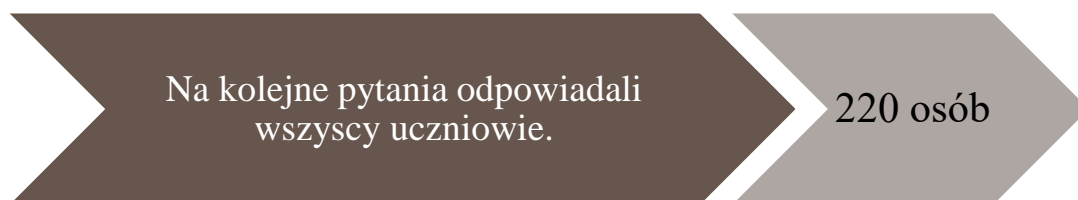
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am przykrych doświadczeń	67%	2
pogorszenie relacji koleżeńskich	33%	1
problemy w szkole	0%	0
problemy w rodzinie	0%	0
problemy finansowe	0%	0
inne	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej kolejności pytaliśmy uczniów o to, czy ich rodzice wiedzą o tym, iż zażywali substancje psychoaktywne. Żaden z respondentów nie zaznaczył twierdzącej odpowiedzi.

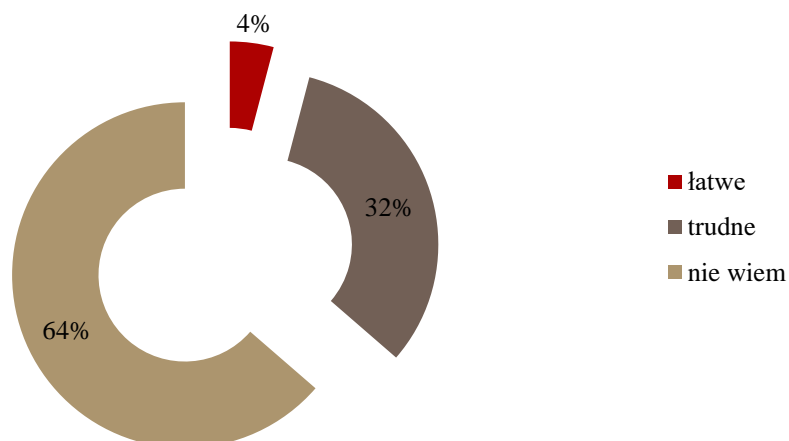
Tabela 36. Czy rodzice wiedzą, że zażywasz narkotyki/dopalacze?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	0%	0
nie	100%	3

Następne pytanie zadane respondentom miało na celu sprawdzenie dostępności narkotyków na terenie gminy Kłoczew w opinii uczniów. Zebrane w procesie badawczym dane pokazały, iż tylko 4% określa zdobycie takich substancji jako łatwe, 64% stwierdziło, że nie ma na ten temat wiedzy, a 32% określiło to jako trudne.

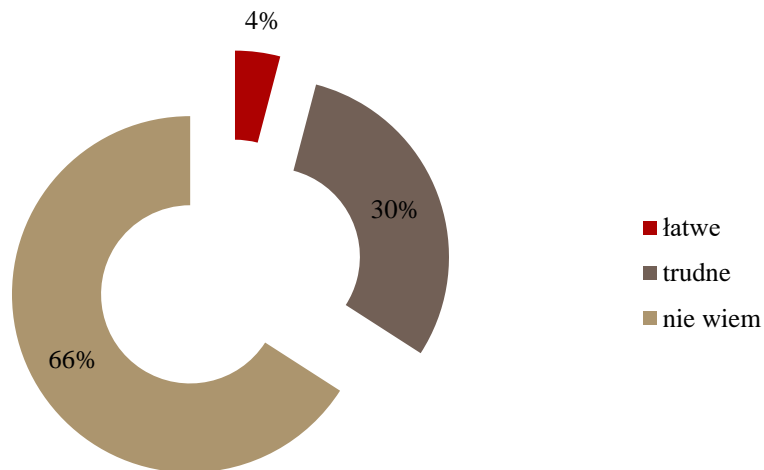
Wykres 67. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki w swojej miejscowości byłoby to:

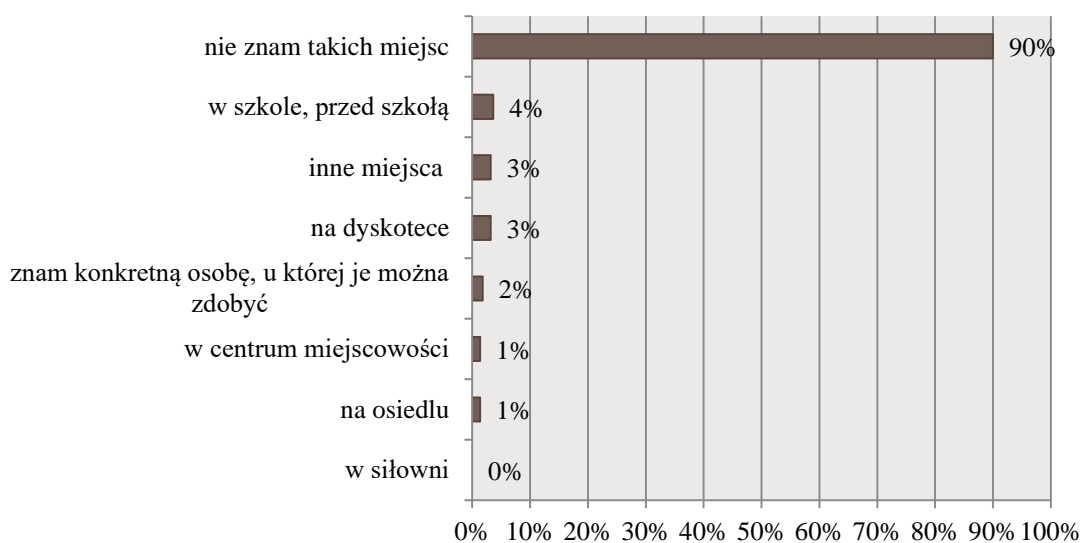
W przypadku dostępności dopalaczy wyniki kształtują się podobnie – 4% określa ich zdobycie jako łatwe, 66% zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie, a w opinii 30% są one trudne do zdobycia.

Wykres 68. Gdybyś chciał/a zdobyć dopalacze w swojej miejscowości byłoby to:

Większość respondentów nie zna miejsc w swojej miejscowości, gdzie może kupić narkotyki lub dopalacze (90%). 4% wskazało na szkołę/przed szkołą, 3% na dyskotekę, inne miejsca (uczniowie nie chcieli podawać o jakie miejsca chodzi), 1% na centrum miejscowości i osiedle, z kolei 2% zna konkretną osobę.

Wykres 69. Czy znasz miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?

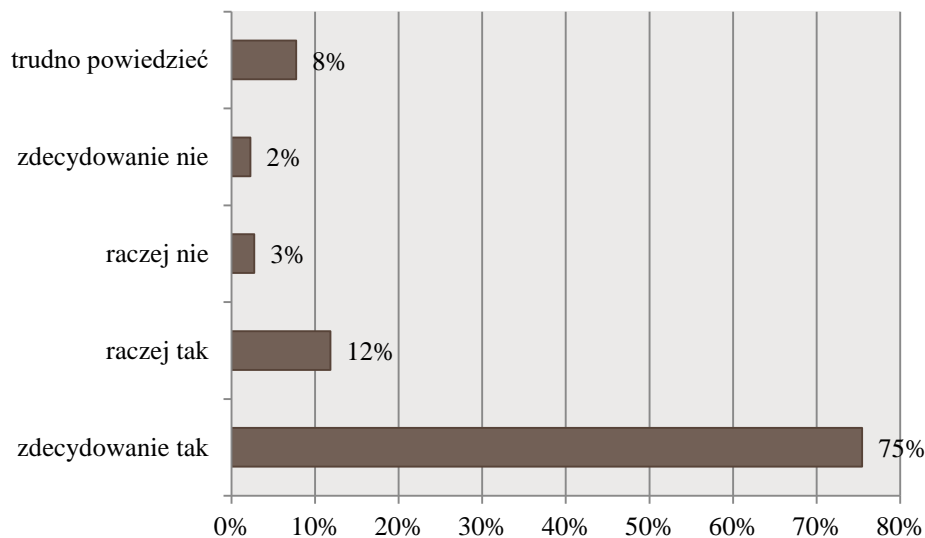

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

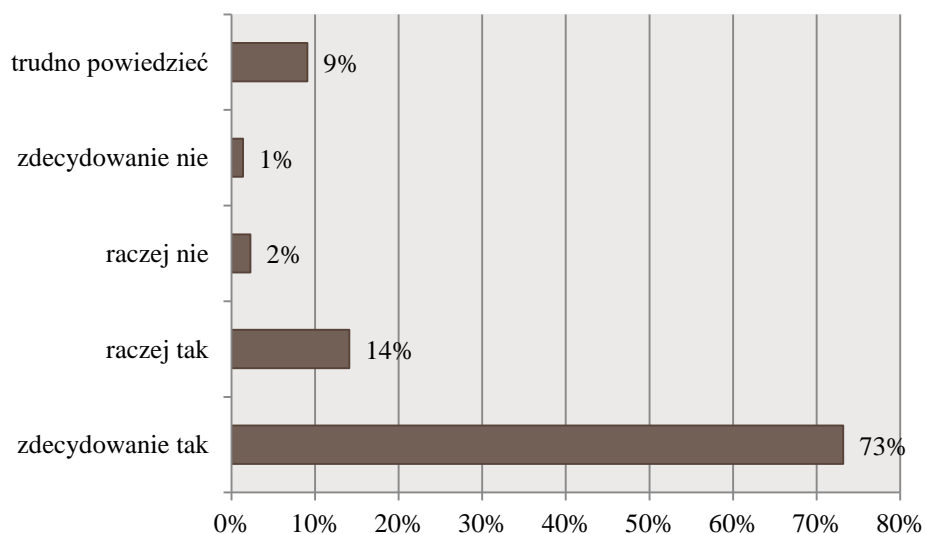
Opinia uczniów na temat szkodliwości narkotyków dla zdrowia przedstawia się następująco: w opinii 75% uczniów zażywanie ich jest zdecydowanie szkodliwe, zdaniem 12% jest raczej szkodliwe, 3% ocenia je jako raczej nieszkodliwe, 2% za zdecydowanie nieszkodliwe, a 8% trudno odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 70. Czy uważasz, że zażywanie narkotyków jest szkodliwe dla zdrowia?

W przypadku pytania o szkodliwość dopalaczy dla zdrowia, wyniki przedstawiają się następująco: 73% respondentów stwierdziło, że takie substancje są zdecydowanie szkodliwe, zdaniem 14% - raczej szkodliwe, 2% udzieliło odpowiedzi „raczej nie”, 1% - „zdecydowanie nie”, natomiast 9% trudno odpowiedzieć na to pytanie.

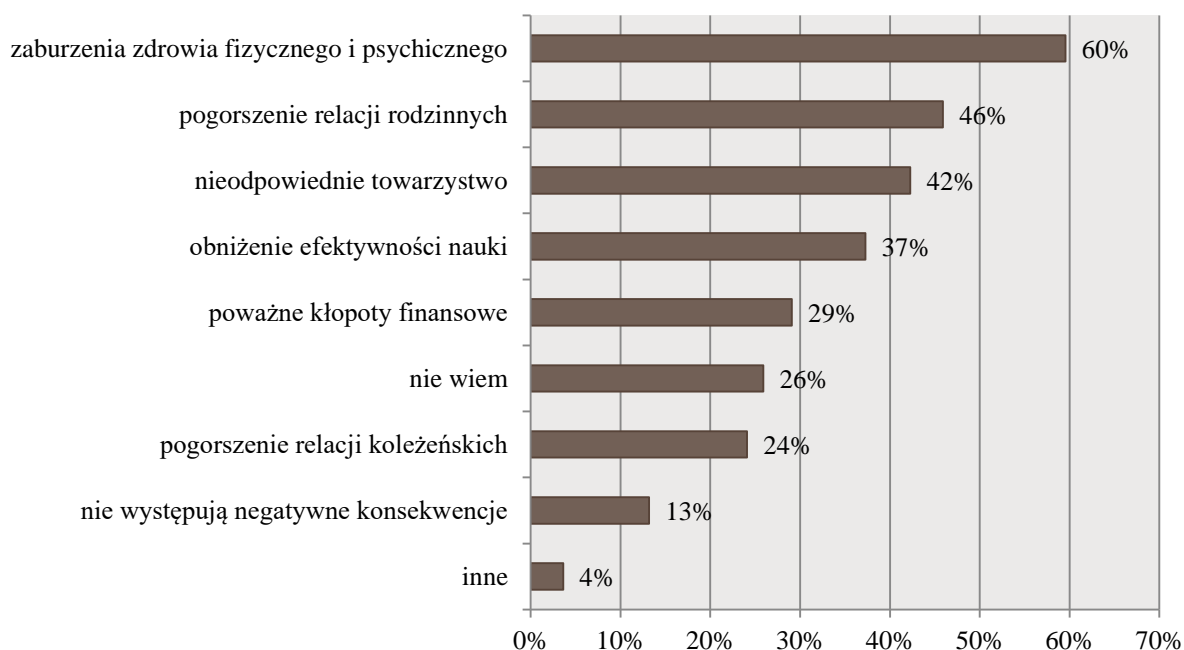
Wykres 71. Czy uważasz, że zażywanie dopalaczy jest szkodliwe dla zdrowia?

Uczniów poproszono również o odpowiedź na pytanie, jakie mogą być negatywne konsekwencje związane z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów. Respondenci najczęściej wskazywali na zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (60%). Innymi konsekwencjami według badanych są kolejno według liczby wskazań: pogorszenie relacji rodzinnych (46%), nieodpowiednie towarzystwo (42%), obniżenie efektywności nauki (37%), poważne kłopoty finansowe (29%) i pogorszenie relacji koleżeńskich (24%). Warto zwrócić uwagę na to, że 26% nie wie jakie mogą być negatywne konsekwencje, a 13% uważa, że takowe nie występują.

Wykres 72. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?

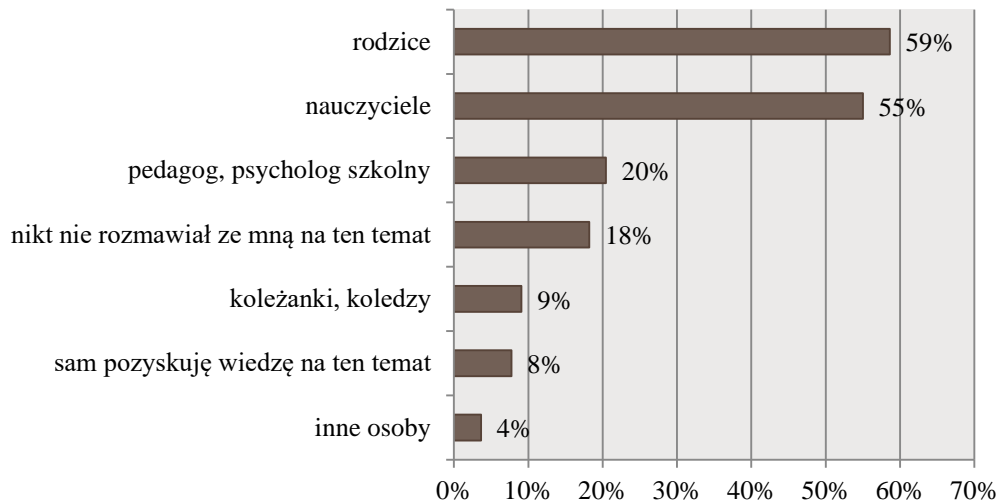

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Na temat działania i szkodliwości substancji takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze i papierosy, uczniowie rozmawiali głównie z rodzicami (59%), ale znaczny odsetek badanych wskazał również na nauczycieli (55%). Zdecydowanie mniej odpowiedzi padło na pedagoga, psychologa szkolnego (20%) i koleżanki/kolegów (9%). W odpowiedzi „inne” uczniowie podawali, iż rozmawiali na ten temat z babcią (2 osoby) oraz z dziadkiem (1 osoba). 8% samemu pozyskuje informacji dotyczących tych substancji, natomiast 18% przyznaje, iż nikt z nimi o tym nie rozmawiał.

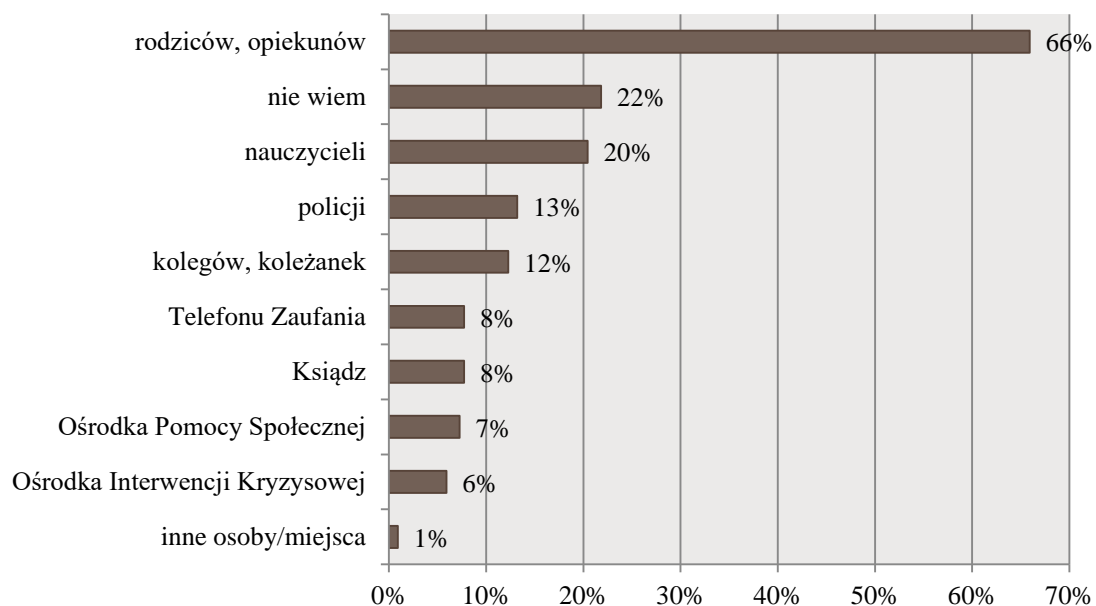
Wykres 73. Kto rozmawiał z Tobą na temat działania i szkodliwości środków takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze, papierosy?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W przypadku problemów związanych z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami, zdecydowana większość uczniów zwróciłaby się do rodziców/opiekunów (66%). 20% prosiłoby o pomoc nauczycieli, 13% policję, a 12% kolegów/koleżanki. Mniejszą popularnością cieszy się Telefon Zaufania (8%), ksiądz (8%), Ośrodek Pomocy Społecznej (7%) oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej (6%). Część osób nie wie gdzie zwróciłoby się mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami (22%).

Wykres 74. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?

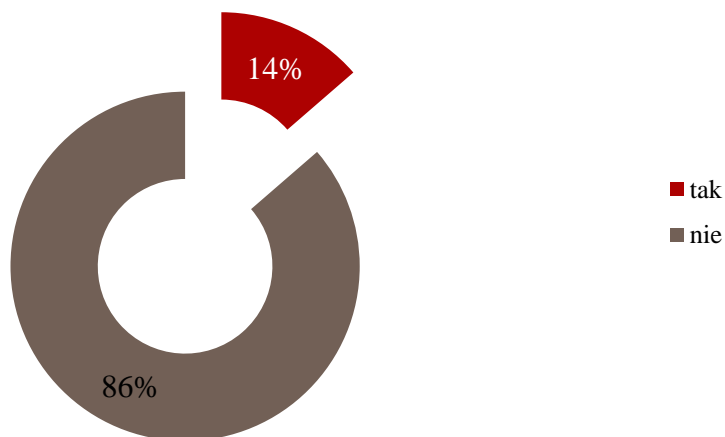
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Problem przemocy

Kolejne pytanie miało na celu oszacowanie skali problemu przemocy wśród dzieci i młodzieży. Aby zweryfikować natężenie tego problemu uczniów spytano o to, czy zdarzyło im się doświadczyć przemocy. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 14% badanych.

Wykres 75. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy doświadczyli przemocy.

30 osób

Spośród respondentów, którzy odpowiedzieli twierdząco na poprzednie pytanie, połowa doświadczyła przemocy ze strony kolegów ze szkoły (50%, tj. 15 osób). 5 uczniów wskazało na znajomych (17%), 3 osoby na brata (10%), z kolei 1 ankietowany na tatę (3%). W odpowiedzi „inne” uczniowie podawali, że doświadczyli przemocy ze strony kolegów (2 osoby).

Tabela 37. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
koledzy ze szkoły	50%	15
inne osoby	23%	7
znajomi	17%	5
brat	10%	3
tata	3%	1
mama	0%	0
siostra	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

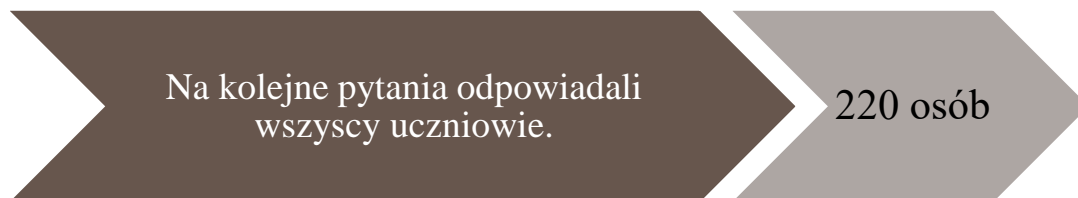

18 uczniów (60%) stwierdziło, że osoby które stosowały wobec nich przemoc nie były pod wpływem żadnej substancji psychoaktywnej. 9 respondentów zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”, z kolei 1 uczeń wskazał na alkohol.

Tabela 38. Czy osoba, która stosowała wobec Ciebie przemoc była pod wpływem:

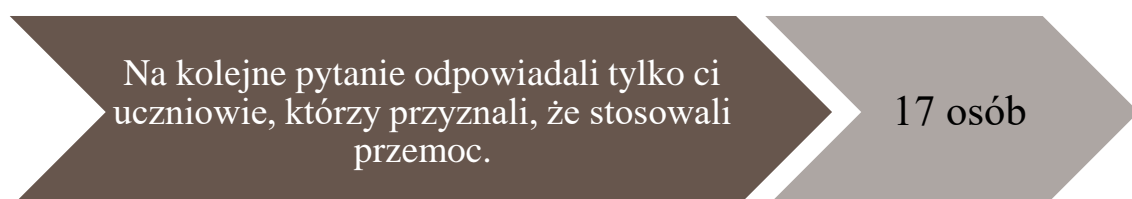
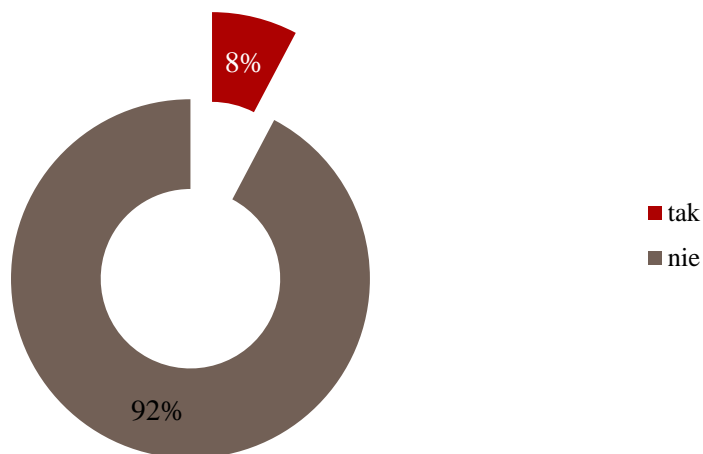
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie była pod wpływem substancji	60%	18
nie wiem	30%	9
inne	13%	4
alkoholu	3%	1
narkotyków	0%	0
dopalaczy	0%	0
leków	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Uczniowie zostali zapytani również o to, czy kiedykolwiek zdarzyło im się zastosować przemoc wobec innych osób. Do takiego zachowania przyznało się 8% uczniów biorących udział w badaniu.

Wykres 76. Czy samemu zdarzyło Ci się stosować przemoc wobec innych?

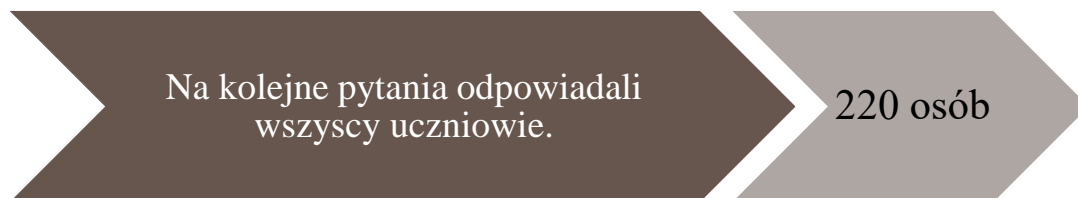

Spośród uczniów, którzy odpowiedzieli twierdząco na poprzednie pytanie 9 respondentów zadeklarowało, że stosowało przemoc wobec rówieśników (56%), a 3 badanych wobec rodzeństwa. 6 badanych wskazuje również na inne osoby (w odpowiedzi „inne” 1 uczeń podał, że stosował przemoc w obronie własnej, a 1 osoba wobec osób ze szkoły, które go biły).

Tabela 39. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?

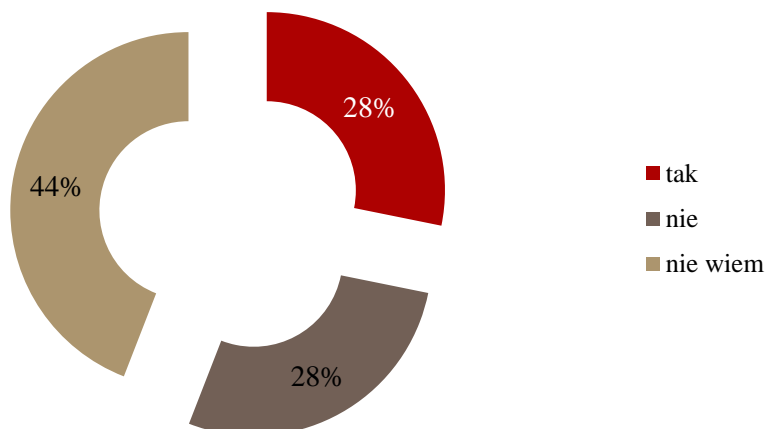
Odpowiedź	%	Liczba odp.
wobec rówieśników	56%	9
innych osób	38%	6
wobec rodzeństwa	19%	3
wobec rodziców	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W celu oszacowania skali przemocy rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży z gminy Kłoczew, uczniów spytano o to, czy w ich szkole występuje problem przemocy między uczniami. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 28% badanych, 44% jest odmiennego zdania, z kolei 28% zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie.

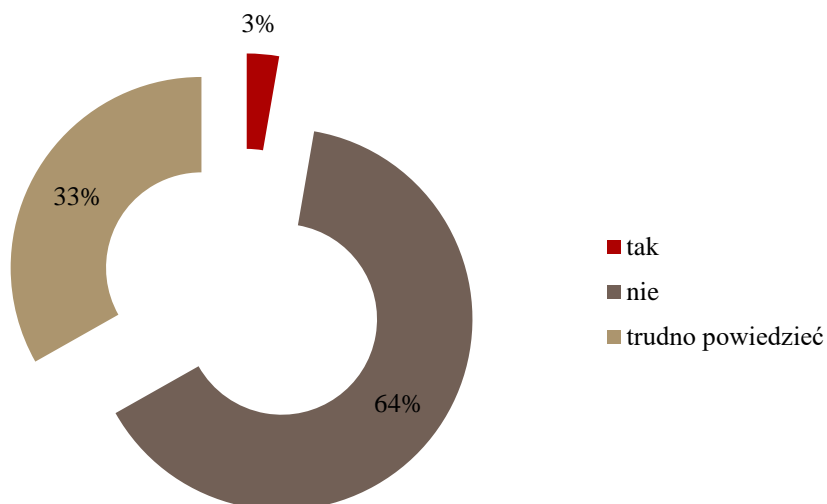
Wykres 77. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

Aby zweryfikować skalę zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Kłoczew uczniów spytano również o to, czy znają kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 3% badanych.

Wykres 78. Czy znasz kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu?

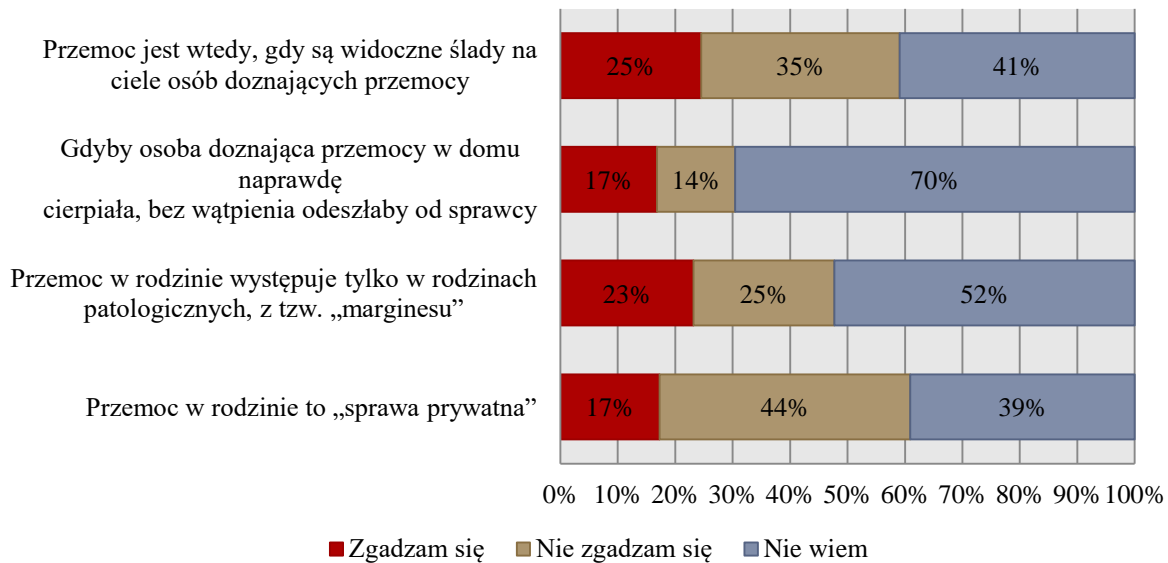
W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych uczniów o ustosunkowanie się do niektórych stwierdzeń dotyczących przemocy w rodzinie. Z udzielonych przez respondentów odpowiedzi wynika, że:

- przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele osób jej doznających według 25%,
- gdyby osoba doznająca przemocy w domu naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy w opinii 17%,
- przemoc w rodzinie występuje tylko w rodzinach patologicznych, z tzw. „marginesu” zdaniem 23%,
- przemoc w rodzinie to „sprawa prywatna” według 17%.

Jednocześnie możemy zauważyć, że znaczny odsetek uczniów, na każde z wymienionych stwierdzeń zaznaczył odpowiedź „nie wiem”.

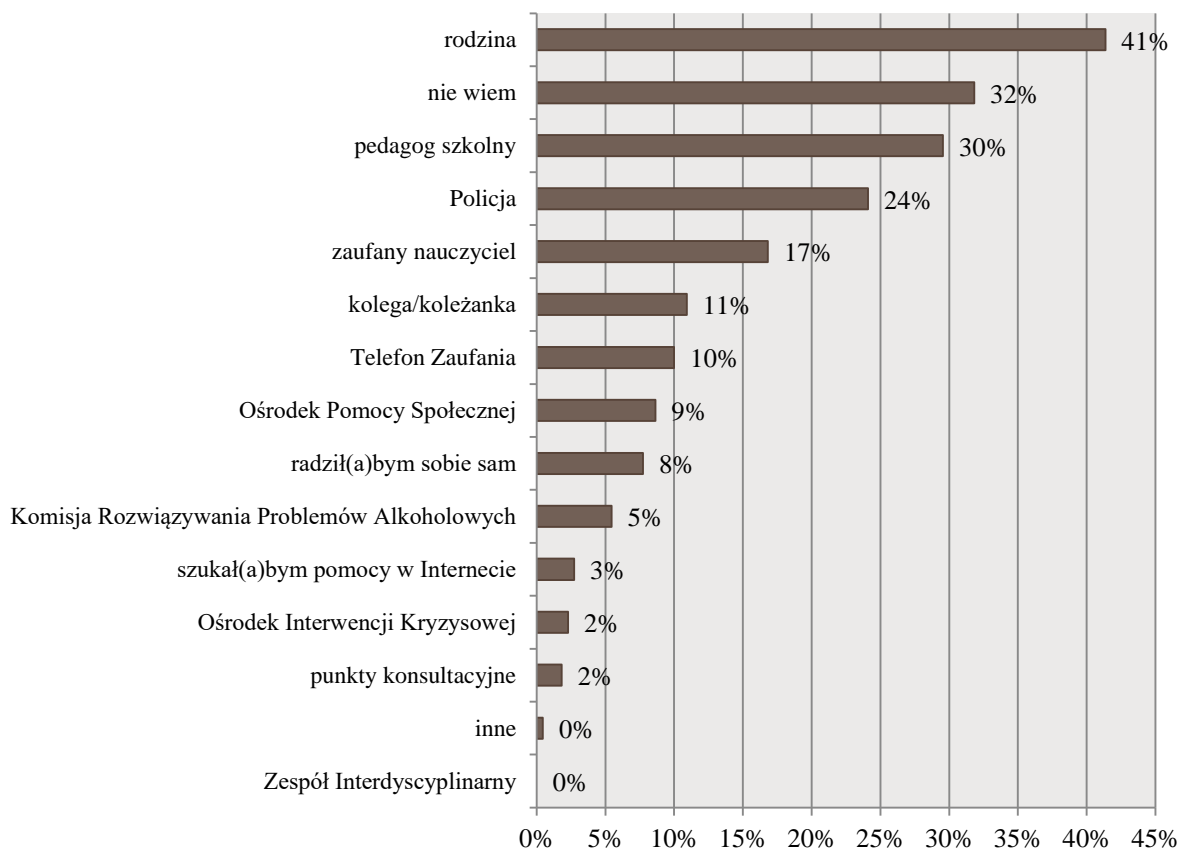

Wykres 79. Proszę ocenić, czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami.

Na pytanie „do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc w razie problemu przemocy w rodzinie” najczęściej wskazywaną odpowiedzią okazała się rodzina (41%), natomiast najrzadziej punkt konsultacyjny (2%) oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej (2%).

Wykres 80. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc w razie problemu przemocy w rodzinie?

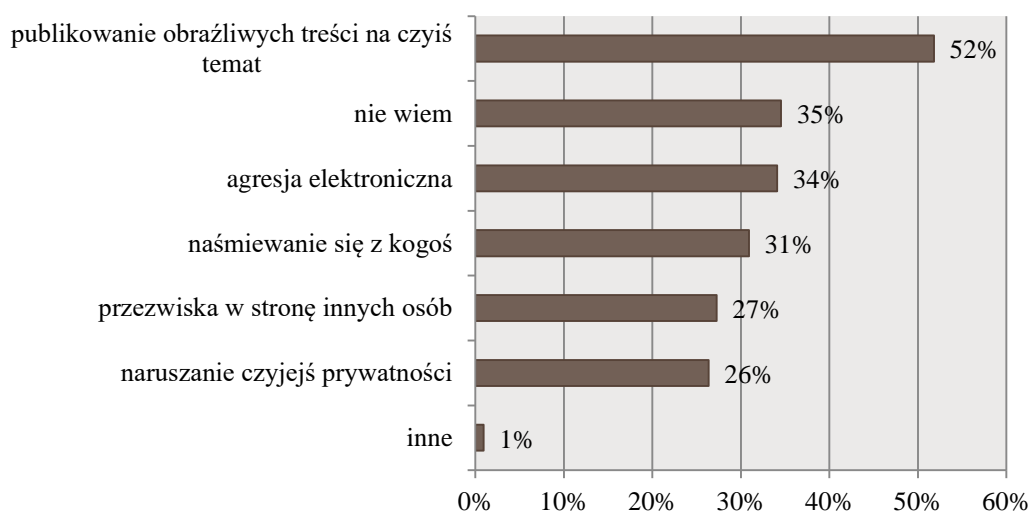

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Kolejne pytania zadane uczniom dotyczyły problemu cyberprzemocy. W pierwszej kolejności uczniów spytano o to, czym według nich jest cyberprzemoc. Jako odpowiedź respondenci najczęściej wybierali publikowanie w Internecie obraźliwych treści na czyiś temat (52%). Część form przemocy w sieci nie została przez wielu badanych uznana – na agresję elektroniczną wskazało tylko 34%, na naśmiewanie się z kogoś tylko 31%, na przezwiska w stronę innych osób - 27%, a naruszanie czyjejś prywatności – 26%. 35% respondentów przyznaje, że nie ma na ten temat wiedzy.

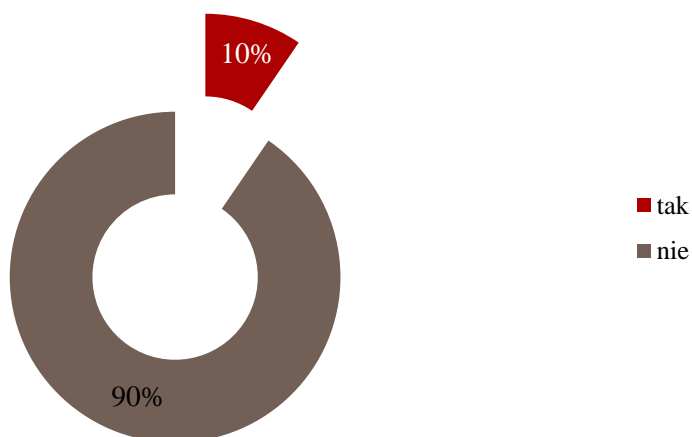
Wykres 81. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Aby ocenić skalę problemu cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży z gminy Kłoczew, pytaliśmy respondentów o to, czy zdarzyło im się doświadczyć tego problemu. Twierdzącej odpowiedzi na to pytanie udzieliło 10% badanych.

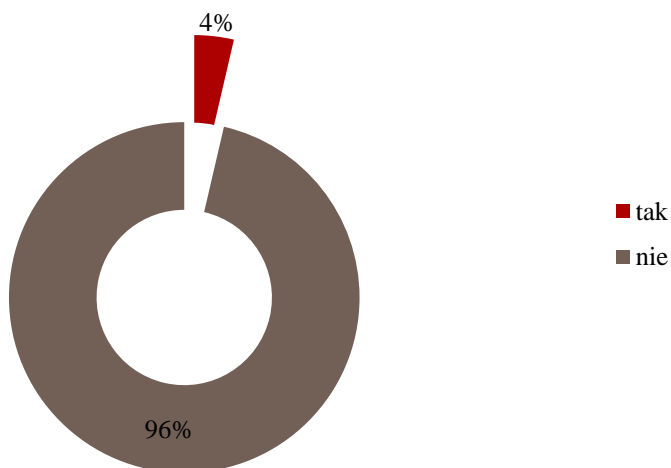
Wykres 82. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć cyberprzemocy?

Uczniów spytano również o to, czy stosowali cyberprzemoc. Do takiego zachowania przyznało się 4% badanych.

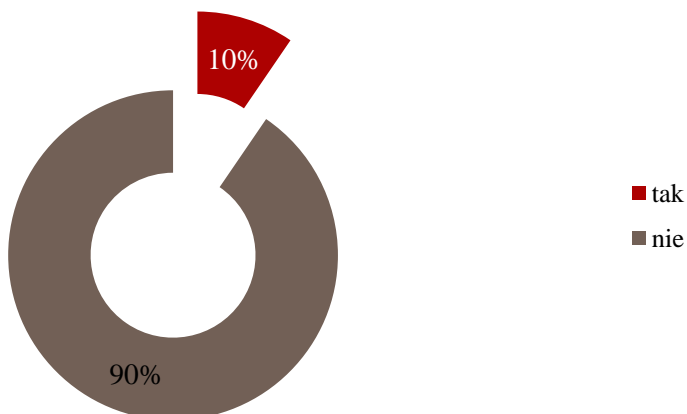
Wykres 83. Czy stosowałeś/aś cyberprzemoc?

Uczestnictwo w grach hazardowych

Kolejne pytania, na które odpowiadali uczniowie ze szkół w gminie Kłoczew dotyczyły gier hazardowych. W celu oszacowania skali tego problemu, uczniom zadano pytanie o to, czy zdarzyło im się grać w gry za pieniądze. Zebrany materiał badawczy wykazał, że bezpośredni kontakt z tego typu grami miało 10% badanych uczniów.

Wykres 84. Czy zdarzyło Ci się grać w gry za pieniądze?

Na kolejne pytania odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy grali w gry za pieniądze.

21 osób

W poniższej tabeli przedstawione zostały rodzaje gier za pieniądze, w które grali uczniowie biorący udział w badaniu. Możemy zauważyć, iż najpopularniejszym rodzajem tego typu gier wśród uczniów z gminy Kłoczew są zdraпки – na granie w nie wskazało 14 osób, tj. 67%. Na drugim miejscu pod względem popularności znalazła się gra na automatach (11 osób, tj. 55%), z kolei na trzecim LOTTO (7 osób, tj. 37%).

Wykres 85. Czy grałeś/aś lub obstawiałeś/aś którąś z wymienionych gier/loterii?

	Tak		Nie	
	% odp.	Liczba odp.	% odp.	Liczba odp.
Ruletka	30%	6	70%	14
Lotto	37%	7	63%	12
Zdraпки	67%	14	33%	7
Poker	16%	3	84%	16
Gra na automatach	55%	11	45%	9
Zakłady bukmacherskie	26%	5	74%	14
Loterie SMS	26%	5	74%	14

W dalszej kolejności pytaliśmy respondentów o to, jakie sumy pieniędzy przeznaczali na gry. 7 uczniów wydało na ten cel mniej niż 10 zł (33%), 8 osób 10-50 zł (38%), 3 uczniów 50-200 zł (14%), natomiast kolejnych 3 respondentów więcej niż 1000 zł (14%).

Wykres 86. Za jakie sumy grałeś/aś?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 zł	33%	7
10-50 zł	38%	8
50-200 zł	14%	3
200-1000 zł	0%	0
więcej niż 1000 zł	14%	3
inne	0%	0

Zdecydowana większość uczniów nie doświadczyła w związku z graniem w gry za pieniądze żadnych problemów, 3 respondentów przyznało jednak, iż miało problemy rodzinne (14%), a 1 uczeń problemy w szkole (1 osoba).

Wykres 87. Czy miałeś/aś poważne problemy w związku z uprawianiem hazardu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem, żadnych powyższych problemów	86%	18
miałem/am problemy rodzinne	14%	3
miałem/am poważne problemy w szkole	5%	1
miałem/am problemy finansowe	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

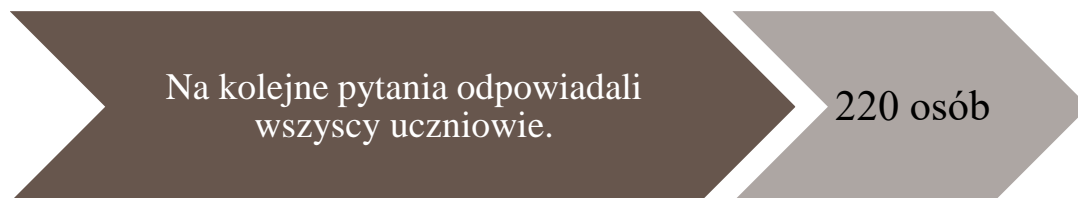

Interesowało nas również co skłoniło badanych uczniów do grania w gry za pieniądze. Najczęściej wskazywaną przez respondentów odpowiedzią okazała się ciekawość, ale znaczna część ankietowanych jako powód podaje również chęć dobrej zabawy. Na chęć szybkiego zarobku padło 5 odpowiedzi.

Wykres 88. Z jakich powodów zacząłeś grać w gry na pieniądze?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
z ciekawości	48%	10
chęć dobrej zabawy	43%	9
z chęci szybkiego zarobku	24%	5
inne powody	19%	4
pod wpływem znajomych	0%	0

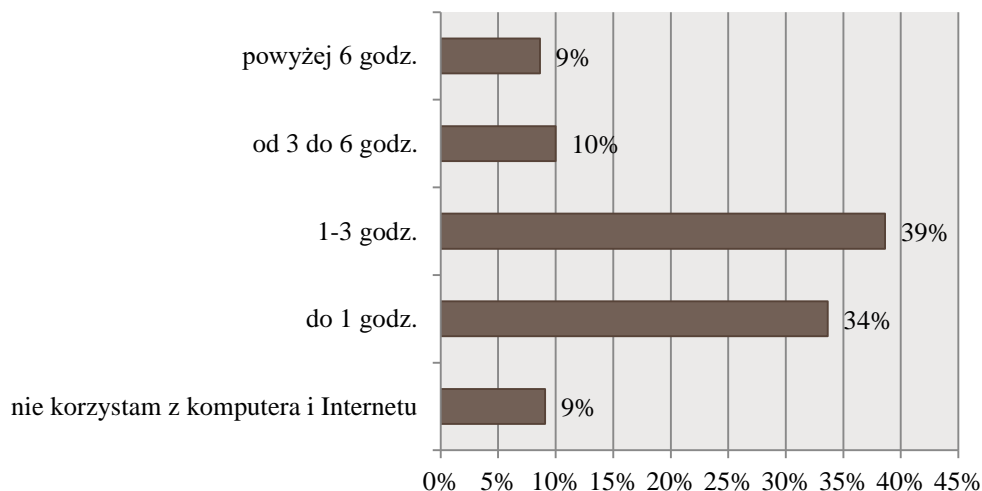
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Korzystanie z komputera i Internetu

Następne pytania miały na celu zweryfikowanie w jaki sposób oraz jak dużo uczniowie z gminy Kłoczew korzystają z komputera lub Internetu. Większość osób poświęca na to dziennie 1-3 godzin (39%), ale znaczna część uczniów wskazała również na mniej niż 1 godzinę (34%). 10% udzieliło odpowiedzi od 3 do 6 godzin, a 9% powyżej 6 godzin. Tylko 9% uczniów deklaruje, że nie korzysta z komputera lub Internetu.

Wykres 89. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystaniu z komputera/Internetu?

Na kolejne pytanie odpowiadali tylko ci uczniowie, którzy korzystają z komputera/Internetu.

200 osób

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęstszą formą korzystania przez nich z komputera lub Internetu jest nauka (57%), oglądanie filmów (53%), słuchanie muzyki (52%), kontakt ze znajomymi (51%) oraz granie w gry (94%).

Tabela 40. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z komputera i Internetu?

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nauka	57%	108
oglądanie filmów	53%	102
słuchanie muzyki	52%	100
kontakt ze znajomymi	51%	97
granie w gry	49%	94
robienie zakupów	14%	27
poznawanie nowych osób	12%	23
inne	5%	9
prowadzenie bloga lub własnej strony	2%	3

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejny pytaniu, respondenci zostali poproszeni o ustosunkowanie się do stwierdzeń dotyczących korzystania z komputera/Internetu. Miało to na celu określenie liczby uczniów, którzy z związku z tym doświadczają problemów, czy też przejawiają niekorzystne zachowania. Wyniki uczniów przedstawiają się następująco:

- próbuję bezskutecznie ograniczyć czas spędzany w sieci/przed komputerem
12% uczniów często, 5% bardzo często i 4% zawsze (**łącznie 21%** wskazało na znaczną częstotliwość tego typu doświadczeń);
- najbliższe osoby zarzucają zbyt częste spędzanie czasu przy komputerze/w sieci
9% uczniów często, 3% bardzo często i 2% zawsze (**łącznie 14%** wskazało na znaczną częstotliwość tego typu doświadczeń);
- wskutek zbyt długiego przebywania w sieci/korzystania z komputera zapomnieć o swoich codziennych obowiązkach zdarza się 10% uczniów często, 2% bardzo często i 2% zawsze (**łącznie 14%** wskazało na znaczną częstotliwość tego typu doświadczeń);

- denerwuję się, gdy ktoś przeszkadza w surfowaniu w Internecie/korzystaniu z komputera 5% uczniów często, 3% bardzo często i 4% zawsze (**łącznie 12%** wskazało na znaczną częstotliwość tego typu doświadczeń);
- późno w nocy nie śpi, bo surfuję po Internecie/siedzi przy komputerze 4% uczniów często, 3% bardzo często i 2% zawsze (**łącznie 9%** wskazało na znaczną częstotliwość tego typu doświadczeń);
- z powodu zbyt długiego przebywania w sieci/korzystania z komputera spada efektywność nauki lub pracy w przypadku 4% uczniów często, 1% bardzo często i 5% zawsze (**łącznie 10%** wskazało na znaczną częstotliwość tego typu doświadczeń);
- coraz częściej sieć/komputer zamiast spotkań z innymi wybiera 7% uczniów często, 2% bardzo często i 2% zawsze (**łącznie 11%** wskazało na znaczną częstotliwość tego typu doświadczeń).

Tabela 41. Odnies się proszę, do poniższych stwierdzeń korzystając z przedstawionej skali.

	<i>nigdy</i>	<i>bardzo rzadko</i>	<i>rzadko</i>	<i>często</i>	<i>bardzo często</i>	<i>zawsze</i>
Z powodu zbyt długiego przebywania w sieci spada efektywność mojej nauki lub pracy	51%	22%	17%	4%	1%	5%
Próbuję bezskutecznie ograniczyć czas spędzany w sieci	44%	16%	20%	12%	5%	4%
Denerwuję się, gdy ktoś przeszkadza mi w surfowaniu w Internecie	57%	18%	13%	5%	3%	4%
Najbliższe mi osoby zarzucają mi, że zbyt dużo czasu spędzam w sieci	37%	23%	26%	9%	3%	2%
Późno w nocy nie śpię, bo surfuję po Internecie	54%	23%	14%	4%	3%	2%
Coraz częściej wybieram sieć zamiast spotkań z innymi	51%	23%	15%	7%	2%	2%
Wskutek zbyt długiego przebywania w sieci zdarza mi się zapomnieć o moich codziennych obowiązkach (np. sprzątanie, zakupy, nauka)	53%	20%	13%	10%	2%	2%

Na kolejne pytania odpowiadali
wszyscy uczniowie.

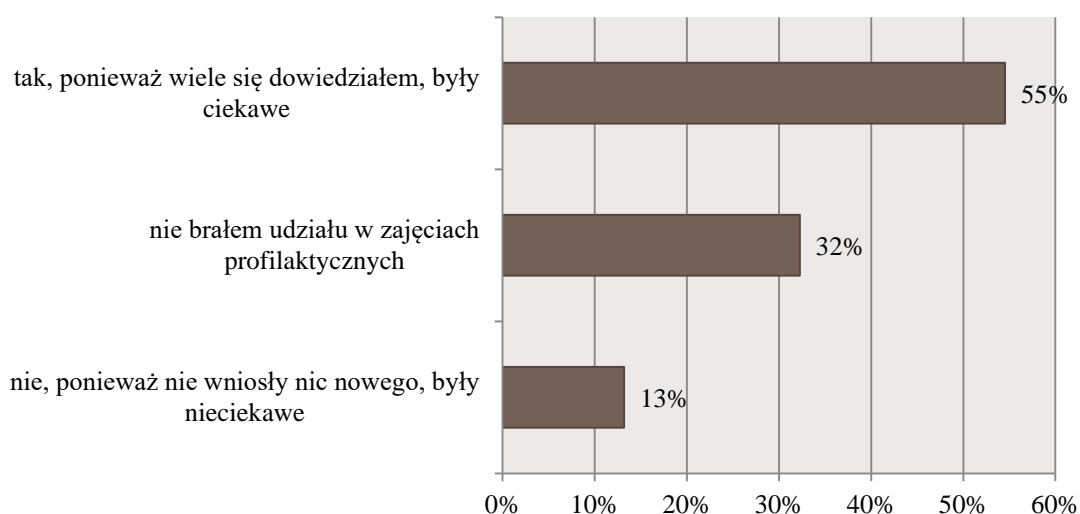
220 osób

Profilaktyka

Ostatni blok tematyczny dotyczył spostrzegania działań profilaktycznych przez dzieci i młodzież z gminy Kłoczew.

Opinia uczniów na temat zajęć profilaktycznych w szkole przedstawia się następująco: zdaniem 55% uczniów prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie ponieważ badani wiele się dowiedzieli i były one ciekawe, 32% respondentów stwierdziło, iż nie brało udziału takich zajęciach, a 13% uważa, że nie wniosły one nic nowego i były nieciekawe.

Wykres 90. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?

Badanie pracowników oświaty z gminy Kłoczew – badania jakościowe

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały problemy społeczne występujące wśród dzieci i młodzieży z gminy Kłoczew z perspektywy pracowników oświaty. Badanie to zostało zrealizowane za pomocą wywiadów indywidualnych pogłębionych (IDI). Pracownicy oświaty jako osoby mające bezpośredni kontakt z uczniami oraz ich rodzicami, potrafią określić z jakich środowisk pochodzą dzieci i młodzież oraz jak funkcjonują w środowisku szkolnym. Wyniki te przedstawione będą w celu pogłębienia wyników badań statystycznych, dotarcia do istoty problemów występujących wśród młodych mieszkańców Gminy oraz poznania ich szerszego kontekstu.

Uczniowie oraz ich rodziny w opinii pracowników oświaty

W pierwszej kolejności badani pracownicy szkół zostali poproszeni o scharakteryzowanie uczniów ze swojej szkoły. Z odpowiedzi udzielanych przez respondentów wynika, że grupa uczniów jest dosyć niejednorodna, występują indywidualności, a w szkole tworzą się kliki uczniowskie. Opinie takie przedstawiali wszyscy badani pracownicy szkół. Wśród opinii respondentów na temat zaangażowania uczniów w zajęcia szkolne pojawiały się głosy, które stwierdzały, że starsi uczniowie są mniej zaangażowani w zajęcia prowadzone w szkole, niż młodsi.

Cyt. „*Małe dzieci chętnie uczestniczą w zajęciach szkolnych, z wiekiem coraz mniej, z wyjątkiem zajęć wychowania fizycznego i zajęć tanecznych.*”

Dalsza próba scharakteryzowania uczniów przez pracowników szkół pokazuje, że ich wychowankowie nie sprawiają większych trudności wychowawczych – taka opinia pojawiała się wśród wszystkich respondentów. Ponad to z relacji badanych wynika, że pomiędzy uczniami nie dochodzi do poważnych konfliktów, a jedynie drobnych potyczek, które ich wychowankowie rozwiązują zazwyczaj między sobą.

Cyt. „*Uczniowie rozwiązują konflikty między sobą, występują bardziej jakieś potyczki. Drobne potyczki na przerwach*”.

Cyt. „*Nie ma bójek, nie ma jakiś tam nadużyć.*”

Podczas realizacji wywiadów wszyscy badani pracownicy szkół oceniali relacje rodzinne swoich uczniów jako poprawne. Zwracali uwagę na to, że nie dostrzegają w tym

zakresie żadnych większych nieprawidłowości. Z relacji kilku nauczycielek wynika również, iż czasami zdarzają się indywidualne sytuacje, które od tego odbiegają, jednak bardzo rzadko.

Cyt. *„Relacje ze swoimi rodzicami są raczej rodzinne, poprawne. Zdarzają się jakieś takie indywidualne sytuacje, ale to są na palcach jednej ręki.”*

Pomimo, iż wszyscy pracownicy szkół byli zgodni co do poprawności relacji swoich uczniów z rodzicami, na pytanie „*jak dużo czasu uczniowie spędzają ze swoimi rodzicami*” jednoznacznie stwierdzili, że zdecydowanie za mało. Z odpowiedzi udzielanych przez osoby biorące udział w badaniu wynika również, że zainteresowanie rodziców wynikami w nauce, czy też zachowaniem swoich dzieci kształtuje się na różnorodnym poziomie. Pojawiały się głosy, które stwierdzały, iż rodzice młodszych dzieci oraz uczniów z ostatnich klas mających przed sobą egzaminy końcowe, wykazują większe zainteresowanie, niż pozostałych uczniów. W przypadku wychowanków w pozostałej grupie wiekowej, zainteresowanie to jest słabsze – jeden nauczyciel oszacował liczbę rodziców wykazujących znaczne zainteresowanie wynikami w nauce i zachowaniem swoich dzieci na 80%-85%.

Cyt. *„Im młodsze dzieci tym rodzice bardziej chętnie, częściej i bardziej systematycznie interesują się wynikami w nauce i zachowaniem swoich dzieci. Nawet do 100% można powiedzieć. W ostatnich klasach to się zaczynają bardziej interesować z powrotem. A tak to pomiędzy to 80-85%.”*

Problemem na jaki zwrócili uwagę badani pedagodzy jest współpraca rodziców ze szkołą. Większość respondentów przyznało, że rodzice podejmują taką współpracę tylko dlatego, że muszą i robią to z niechęcią. Jedna z badanych osób stwierdziła z kolei, że rodzice za mało wychodzą z własną inicjatywą, działają we współpracy ze szkołą jedynie z obowiązku i przyjmują wszystko to co szkoła narzuci. Z relacji kolejnej osoby wynika natomiast, iż w młodszych klasach rodzice są bardziej zaangażowani, gdyż jest taka potrzeba ze względu na wiek dzieci.

Cyt. *„Podejmują [współpracę] bo muszą, ale niechętnie. Z obowiązku, że ktoś powinien, ale nie jest to takie, że chcą, że wychodzą z inicjatywą. Bardzo mało inicjatywy.”*

Cyt. *„Może w młodszych klasach bardziej, bo jednak jest taka potrzeba, że się bardziej angażują, bo są mniejsze dzieci.”*

Cyt. *„Nie wychodzą z żadną inicjatywą, przyjmują to co szkoła narzuci.”*

Problem przemocy w rodzinie oraz przemocy rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży

Przemoc w rodzinie w opinii wszystkich rozmówców nie jest uwidaczniającym się problemem występującym w rodzinach uczniów ze szkół na terenie gminy Kłoczew. Respondenci byli pytani o to, w jak wielu domach ich wychowanków występuje przemoc. Wszyscy pedagodzy jednomyślnie stwierdzili, że albo takiego problemu nie ma, albo oni go nie dostrzegają, bądź jest to niezauważalne. Z przeprowadzonych rozmów wynika, iż problem przemocy w rodzinie zdiagnozowany jest wśród dwóch rodzin – zastosowany jest wobec nich dozór kuratora. Wśród innych uczniów, problemy takie nie były dostrzegane, czy też sygnalizowane.

Cyt. „*U mnie raczej nie ma problemu.*”

Cyt. „*Nie ma problemu [przemocy w rodzinie]. Jest jedna rodzina, która ma kuratora i to jeden jest tylko.*”

Cyt. „*W mojej klasie nie ma.*”

Cyt. „*U mnie jest w sumie jeden, który ma kuratora. Nie ujawniają się bynajmniej, nie zauważamy.*”

Badani pracownicy szkół stwierdzali, że pomimo, iż nauczyciele „*nie wchodzą z buciorami w życie rodzin tych uczniów*” to są bardzo otwarci wobec dzieci i młodzieży, znają wszystkich uczniów i zawsze starają się im pomagać. Rozmówcy byli zgodni co do tego, że ich wychowankowie mają do nich zaufanie i że gdyby mieli jakieś problemy, zwróciliby się do nich o pomoc.

Cyt. „*My jako nauczyciele jesteśmy bardzo otwarci na uczniów, my znamy tych uczniów. Wiadomo nie wchodzimy z buciorami w życie rodzin tych uczniów, ale my wiemy o tych uczniach i staramy się im pomagać. Myślę że nasi uczniowie nas znają i myślę że gdyby były jakieś problemy to też przyszliby.*”

Kolejną kwestią poruszaną podczas realizacji wywiadów, był problem przemocy pomiędzy uczniami. Z relacji respondentów wynika, że w szkołach na terenie gminy Kłoczew problem ten nie występuje – co do tego wszyscy respondenci byli zgodni. Według badanych osób w szkole nie pojawiają się drastyczne sytuacje i nie zdarzają się bójki pomiędzy

uczniami. Jedna osoba przyznała również, że ostatnio prowadziła rozmowę z pracownikiem policji, który stwierdził, iż szkoła jest miejscem bezpiecznym, gdzie nie zdarzają się interwencje, a monitoring obejmuje dużą część szkoły.

Cyt. *„Nie ma u nas w szkole jakiś drastycznych sytuacji kiedy są bójkі.”*

Cyt. *„Wczoraj miałam spotkanie z Panem policjantem. Mówi, no coś się zadziało, macie monitoring tu tam, szkoła jest miejscem naprawdę bezpiecznym i mówi, no nie ma czego się przyczepić, nie ma interwencji.”*

Cyt. *„Dzieci czują się w szkole bezpiecznie.”*

Co istotne, respondenci stwierdzali, że nauczyciele bardzo szybko interweniują, gdy zdarzają się wśród dzieci i młodzieży sytuacje problemowe. Ma to pozytywny wpływ na zachowanie uczniów, którzy mają świadomość, że jeśli zrobią coś złego to będą musieli ponieść odpowiednie konsekwencje. Według rozmówców w szkole określone są jasne zasady zachowania, które dzieci bardzo dobrze znają.

Cyt. *„(...) nauczyciele bardzo szybko interweniują jeżeli coś zauważą. Nawet teraz przyszła jakaś uczennica, już jakaś tam zaczęła się dziać akcja, że oceniają ją koleżanki czy koledzy, no i automatyczna reakcja wychowawcy – poinformować rodziców, zwrócić uwagę na problem, przetłumaczyć, przesadzić nawet jeśli jest taka konieczność. Uczniowie to wiedzą, widzą i może nie rozwijają tak skrzydeł. Wiedzą, że od razu będzie coś, że to wyjdzie.”*

Cyt. *„Uczniowie wiedzą w szkole co wolno, a czego nie wolno. Jest konsekwencja w realizacji tych właśnie zadań, dzieci muszą wiedzieć co im wolno a czego nie.”*

Alkohol, narkotyki i nikotyna wśród uczniów z perspektywy pracowników oświaty

Kolejną ważną kwestią poruszaną podczas wywiadów, było sięganie przez dzieci i młodzież po substancje psychoaktywne takie jak alkohol i narkotyki. Nauczycieli poproszono o ocenę skali problemu uzależnień wśród uczniów z ich szkoły. Większość przyznaje, iż problem spożywania alkoholu, czy też zażywania narkotyków wśród ich wychowanków jest mało widoczny – nauczyciele w większości stwierdzali, że nie widzieli ani nie słyszeli o takich przypadkach. Jeden rozmówca przyznał, że jedynymi sygnałami dotyczącymi sięgania po alkohol przez uczniów były tylko jakieś pogłoski.

Cyt. *„My nic nie wiemy, nic nie słyszeliśmy.”*

Cyt. *„Nigdy nie spotkałam nikogo pod wpływem alkoholu, tyle jedynie co jakieś tam pogłoski.”*

Większość badanych pracowników szkół stwierdziła, że uczniowie sięgają po tego typu substancje „dla szpanu”, „aby łatwiej nawiązywać kontakty”, „zaimponować rówieśnikom”, czy też „stać się dorosłym”. W kwestii dostępności narkotyków dla uczniów na terenie Gminy pojawiły się opinie, że substancje te są dostępne – nauczyciele byli w tym przypadku jednomyślni. Jeden rozmówca stwierdził, że młodzież może zdobyć narkotyki na dyskotekach wiejskich.

Cyt. *„Z tego co się czasem słyszy to są [dostępne]. Na zabawach wiejskich.”*

Cyt. *„Są dostępne.”*

Według pedagogów biorących udział w badaniu, uczniowie mają świadomość na temat zagrożeń, jakie niesie za sobą spożywanie substancji psychoaktywnych. Wychowankowie są o tym informowani przez nauczycieli, którzy przekazują im stosowną wiedzę na ten temat. Podczas rozmów pojawiły się również opinie, że uczniowie mają na ten temat wiedzę, ale nie biorą tego do siebie, a także iż wychowankowie przyzwyczaili się już do swoich nauczycieli, którzy mówią im co jest dobre, a co złe i że jakaś osoba „z zewnątrz” powinna przeprowadzić działania dotyczące tej tematyki, gdyż będzie to skuteczniejsze.

Cyt. *„Mają świadomość na temat zagrożeń. Oni wiedzą, ale nie biorą sobie tego do siebie.”*

Cyt. *„Uczniowie się do nas przyzwyczaili, my im mówimy nie róbcie tego, to jest złe, ale może ktoś inny powinien w jakiś sposób, ktoś obcy.”*

Pedagodzy biorący udział w wywiadach zostali zapytani również o to, czy w rodzinach ich uczniów występuje problem nadużywania alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych. W tej kwestii respondenci byli zgodni co do braku tego typu problemów w rodzinach większości wychowanków. Problem ten może dotyczyć dwóch wcześniej wspomnianych uczniów, których rodziny mają kuratora. Jak wynika z relacji pedagoga, szkoła podejmowała działania zmierzające do poprawy sytuacji jednego wychowanka,

którego rodzina ma dozór kuratora, natomiast sytuacja drugiego ucznia nie jest od końca znana, gdyż jest on nowy.

Cyt. *„Jedna uczennica jest nowa. Tu nie wiadomo jeszcze o co chodzi. W drugim przypadku: rozmawiałam kilkakrotnie z kuratorem, w poradni w Kłoczewie i na pewno rozmawiałam z samą mamą.”*

Przeprowadzone wśród pracowników oświaty wywiady pozwalają stwierdzić, że problem spożywania alkoholu, czy też narkotyków wśród uczniów ze szkół na terenie gminy Kłoczew nie jest powszechny – nauczyciele nie dostrzegają tego typu zachowań wśród swoich wychowanków. Problemem natomiast zdaje się być palenie papierosów elektronicznych, szczególnie przez starszych uczniów. Jeden rozmówca przyznał, że palenie e-papierosów może dotyczyć około 15% uczniów. Pozostali respondenci również przyznawali, że wśród ich wychowanków zdarzają się tacy, co sięgają po e-papierosy. W opinii pedagogów elektroniczne papierosy były szczególnie popularne w zeszłym roku wśród uczniów VIII klasy szkoły podstawowej oraz gimnazjum.

Cyt. *„15% pali e-papierosy. Większość uczniów to są starsze klasy. Ja biorę pod uwagę uczniów ze starszych klas od VI wzwyż.”*

Cyt. *„Na dzień dzisiejszy będzie mniej [palących uczniów], bo odeszła VIII klasa i gimnazjum gdzie oni tym szpanowali, tym się zajmowali i rozprowadzali.”*

Cyt. *„Z VIII klasy pali już kilkoro [uczniów]. W tych klasach IV –VIII może tak być około 15%.”*

Nauczyciele stwierdzali, że powodem sięgania przez uczniów po papierosy elektroniczne jest dostępność, ciekawość, pochwalenie się, czy też zaimponowanie rówieśnikom i przynależność do grupy. Pracownicy oświaty zapytani o dostępność e-papierosów dla uczniów z gminy Kłoczew przyznawali, że dokładnie nie wiedzą w jaki sposób młodzi ludzie je zdobywają, ale podejrzewają, że od starszych kolegów, czy też koleżanek. Z relacji jednego rozmówcy wynika, iż część młodych mieszkańców Gminy dojeżdża do szkół średnich i mają do czynienia z większą grupą, gdzie mogą zdobyć e-papierosy.

Cyt. „Dokładnie nie wiemy, skąd oni to mają, ale podejrzewamy, że starsi rówieśnicy.”

Cyt. „Młodzież skądś przewozi, przemyca.”

Cyt. „Mają znajomości, więc oni się wzajemnie wspierają. Tym bardziej, że dojeżdżają do szkół średnich i na co dzień mają z większą grupą do czynienia. Na miejscu to ja nie uważam, że tam ktoś coś tym manipuluje.”

Problem uzależnień behawioralnych wśród uczniów

Zakres tematyczny poruszany w dalszej części wywiadów dotyczył uzależnień behawioralnych występujących wśród uczniów ze szkół na terenie gminy Kłoczew. Jak wynika z pozyskanym podczas wywiadów informacji, nauczyciele dostrzegają wśród swoich wychowanków problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych, zwłaszcza telefonu komórkowego. Pojawiały się opinie, że problem ten może dotyczyć około 20% uczniów, jednak nie jest on wystarczająco zdiagnozowany. Jeden respondent przyznał, że problem dotyczy z pewnością kilkoro uczniów z jego szkoły, ale skala tego zjawiska jest raczej większa, co można stwierdzić chociażby obserwując dużą aktywność dzieci i młodzieży w sieci.

Cyt. „Myślę, że problem ten dotyczy około 20%. Jest problem. Niezdiagnozowany, ale jest.”

Cyt. „Z tego co wiemy jest kilkoro uczniów, którzy są uzależnieni od komputerów.”

Cyt. „(...) obserwując Facebooka i częstotliwość wpisów uczennic, też można sobie wziąć pod uwagę, że jednak ich aktywność jest jakimś sygnałem. Bardzo duża jest ta aktywność.”

Problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych jest dla badanych pedagogów trudny do oszacowania ze względu na to, że rodzice uczniów nie zgłaszali występujących w tym zakresie nieprawidłowości wśród swoich dzieci. Wśród rozmówców pojawiały się również takie opinie, że rodzice wiedzą o poświęcaniu przez ich dzieci na to coraz więcej czasu.

Cyt. „Trudno nam powiedzieć bo nie znamy sytuacji, rodzice nie przedstawiają nam tego tak dokładnie. (...) Jak mieliśmy w tamtym roku pogadanki na ten temat, to rodzice słuchali problemu, ale nie opowiadali nam, czy ten problem dotyczy mnie.”

Cyt. *„Rodzice nie sygnalizują, aczkolwiek myślę, że niektórzy rodzice też są świadomi, że zaczynają dzieciaki coraz więcej korzystać, zaczynając od gier.”*

Nauczyciele źle oceniają zachowania części rodziców, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom od urządzeń elektronicznych. Z relacji kilku respondentów wynika, że rodzice traktują komputer, czy smartfon jako nagrodę, co podnosi w oczach dzieci ich atrakcyjność i wzmacnia chęć korzystania z tego typu urządzeń. Zdarzyła się również sytuacja, w której telefon został uczniowi zabrany, jednak po wezwaniu rodzica do szkoły, opiekun oddał go zaraz swojemu dziecku na oczach nauczyciela, przez co całkowicie zlekceważył obowiązujące zasady. Badani pedagodzy są jednomyślni co do tego, że problem uzależnienia od urządzeń elektronicznych występuje wśród części ich wychowanków i część rodziców powinna zmienić swoje zachowanie, aby temu zapobiegać.

Cyt. *„Jako nagrodę to dają, pozwalają pograć na komputerze.”*

Cyt. *„Miałyśmy takie sytuacje, że rodzic wiedząc jaka jest zasada korzystania z telefonu w szkole, telefon został zabrany, rodzic został wezwany po telefon, rodzic odebrał ten telefon, po czym wręczył na naszych oczach telefon dziecku, czyli ewidentnie zlekceważył zasady i z takimi przypadkami w jakimś minimalnym stopniu, ale się spotykamy.”*

Jako przyczyny nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych przez uczniów, pracownicy szkół wskazują dostępność do tego typu urządzeń, dużą ich atrakcyjność dla dzieci i młodzieży, spędzanie w ten sposób swojego czasu wolnego oraz możliwość przedstawienia siebie w lepszym świetle dla rówieśników.

Cyt. *„Dostępność, zajęcie czasu. Każdy ma telefon w kieszeni, wyjmuję i już korzysta.”*

Cyt. *„Forma spędzania czasu wolnego, dla nich jest to atrakcyjne.”*

Cyt. *„Chęć kontaktu z innymi. Przedstawienie siebie też w innym świetle, uatrakcyjnienie swojej postaci.”*

Profilaktyka w szkole

Ostatnią kwestią poruszaną podczas wywiadów z pracownikami oświaty, była profilaktyka uzależnień oraz przemocy realizowana w szkole. W pierwszej kolejności respondenci zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie *„Czy szkoła prowadzi działania profilaktyczne z zakresu zachowań ryzykownych, tj. picie alkoholu, zażywanie narkotyków/dopalaczy, palenie papierosów.”* Z odpowiedzi udzielanych przez rozmówców wynika, że działania profilaktyczne w tym zakresie są w ich szkołach podejmowane. Co roku organizowany jest program profilaktyczno-wychowawczy, projektowany po przeprowadzeniu badania ankietowego, mającego na celu zdiagnozowanie występujących wśród uczniów problemów.

Cyt. *„Jak co roku jest program profilaktyczno-wychowawczy. Tutaj jest na ten rok po diagnozach opracowany. Dzieci miały badania ankietowe i na podstawie tego co tam było, panie stworzyły modyfikacje programu.”*

W szkołach na terenie gminy Kłoczew przeprowadzane były również pogadanki na lekcjach wychowawczych, spotkania dla rodziców i uczniów, a także zapraszane były osoby z zewnątrz, takie jak policjant, czy też pracownik poradni psychologiczno-pedagogicznej. Z relacji pedagogów biorących udział w badaniu dowiadujemy się ponadto, że w ostatnim czasie dwukrotnie realizowane były przez grupę teatralną z Krakowa przedstawienia profilaktyczne. Wszyscy badani pracownicy szkół stwierdzili, że ich wychowankowie uczestniczą w zajęciach profilaktycznych dotyczących problemów społecznych i dostają odpowiedni zasób wiedzy oraz informacji na temat zagrożeń idących za podejmowaniem pewnych zachowań.

Cyt. *„Są pogadanki na lekcjach wychowawczych, w tamtym roku mieliśmy spotkania dla rodziców, dla uczniów, była pogadanka z panią z poradni psychologiczno-pedagogicznej, z policjantem i dwa razy przedstawienia profilaktyczne.”*

Cyt. *„My realizujemy program profilaktyczny, ale co to dziecko będzie dalej robiło jeżeli wyjdzie do swojego środowiska, do swoich znajomych, swoich kolegów, na ile to do niego dotrze i zostanie w nim, nie jesteśmy w stanie już tego zweryfikować. Ono dostaje pewien zasób wiedzy, pewien bagaż informacji od nas.*

Podczas realizacji wywiadów pojawiły się również głosy, że w szkołach na terenie gminy Kłoczew prowadzony jest wolontariat, a nauczyciele starają się rozbudzić w swoich wychowankach empatię i wyczulać je na problemy innych osób.

Cyt. *„Prowadzimy wolontariat, wyczulamy, staramy się rozbudzić empatię w tych dzieciach.”*

Ciekawym przedsięwzięciem realizowanych w szkole jest „skrzynka zaufania”. Uczniowie oraz nauczyciele mają możliwość napisania swoich uwag, potrzeb, czy też problemów i wrzucenia ich do znajdującej się na korytarzy skrzynki. Raz w tygodniu jest ona otwierana, a zapiski są weryfikowane.

Cyt. *„Jest skrzynka zaufania do której zarówno rodzice, uczniowie jak i nawet nauczyciele mogą wrzucać swoje uwagi, problemy, gdy coś się stało. Skrzynka jest raz na tydzień otwierana i kartki są czytane. Jeden podchodzi poważnie, drugi daje petycje do dyrektora szkoły z prośbą o wydłużenie wakacji.”*

Badani nauczyciele w większości sygnalizowali potrzebę realizowania działań profilaktycznych przez osoby „z zewnątrz”. Według nich przyniesie to większe efekty między innymi ze względu na brak wystarczającej wiedzy w tym zakresie zatrudnionej w szkołach na terenie gminy Kłoczew kadry pedagogicznej.

Cyt. *„Jest potrzeba, aby ktoś przyjechał z zewnątrz i przeprowadził program profilaktyczny. No chociażby nawet nasza wiedza nie wykracza poza takie ramy, my przekazujemy podstawowej rzeczy, natomiast potrzeba jest aby ktoś z zewnątrz przyjechał, specjaliści posiadający większą wiedzę inaczej to przedstawią rodzicom, czy uczniom i może w ten sposób bardziej to do nich dotrze.”*

Z relacji części rozmówców wynika, że działaniami profilaktycznym powinni zostać objęci również rodzice, gdyż to oni mają decydujący wpływ na zachowanie swoich dzieci.

Cyt. *„Rodzice wiedzą co jest zdrowe co nie, jeśli się z nimi rozmawia to oni wszystko potrafią ładnie przedstawić, natomiast rzeczywistość weryfikuje czasami zupełnie inne zachowania.”*

Badanie sprzedawców napojów alkoholowych na terenie gminy Kłoczew – badania jakościowe

W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie gminy Kłoczew, wzięli udział również sprzedawcy napojów alkoholowych. Ich udział w badaniu miał na celu sprawdzenie dostępności alkoholu i nikotyny dla mieszkańców niepełnoletnich. Ich opinia była ważna również dla oceny skali spożycia alkoholu przez dorosłych mieszkańców, spożywania alkoholu w obrębie sklepów na terenie Gminy, czy też prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu przez mieszkańców. Badanie to zostało zrealizowane poprzez wywiady indywidualne pogłębione (IDI). Wywiady zostały przeprowadzone z 19 sprzedawcami napojów alkoholowych, gdyż 1 osoba odmówiła udziału w badaniu jakościowym. 3 respondentów biorących udział w badaniu pracuje w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu około 20 lat, 1 osoba 16 lat, 3 osoby 15 lat, 5 osób 10 lat, 1 osoba 8 lat, 3 osoby 6 lat, 1 osoba 3 lata i 1 osoba pół roku.

Skala spożycia alkoholu w Gminie

Pierwszy blok tematyczny poruszany podczas realizacji wywiadów ze sprzedawcami napojów alkoholowych, dotyczył spożywania alkoholu przez dorosłych mieszkańców Gminy. W pierwszej kolejności respondenci zostali poproszeni o określenie, jak według nich zmienia się spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w ich miejscowości. Odpowiedzi rozmówców były różnorodne – 9 osób stwierdziło, że spożycie kształtuje się cały czas na stałym poziomie - nie ulega zmianom, w opinii 5 sprzedawców spożycie alkoholu ma tendencję malejącą, natomiast według 4 osób – wzrasta. Jeden rozmówca przyznał, iż nie jest w stanie określić zmian w tym zakresie, ponieważ za krótko pracuje w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu.

Cyt. „Maleje. W naszym sklepie maleje.”

Cyt. „Według mnie maleje.”

Cyt. „Bez zmian moim zdaniem.”

Cyt. „Wzrasta, po sprzedaży widać, że wzrasta.”

Cyt. „Troszeczkę zmalało.”

Cyt. „Jest stałe raczej.”

Aby oszacować skalę spożycia alkoholu przez mieszkańców gminy Kłoczew, sprzedawców biorących udział w badaniu spytaliśmy także, czy według nich mieszkańcy Gminy piją duże ilości alkoholu. Podobnie jak w poprzednim pytaniu, tu również odpowiedzi były bardzo różnorodne – nie dominują żadne konkretne opinie. Część sprzedawców uważa, że mieszkańcy piją małe ilości alkoholu (6 osób), część ocenia spożycie na średnim poziomie lub w normie (7 osób), z kolei wśród kilku rozmówców pojawiły się opinie, że mieszkańcy piją dużo (6 osób).

Cyt. *„Tu przyjeżdżają klienci z całej polski, średnio piją, bardziej to piwo.”*

Cyt. *„Tak że dużo to nie, ale pośrodku.”*

Cyt. *„Nie piją dużo, tak średnio. Normalne tak, jak każdy polak.”*

Cyt. *„No trochę piją, sporo.”*

Dostępność alkoholu i papierosów dla osób niepełnoletnich

W ramach kolejnego bloku tematycznego, respondentom zadawane były pytania dotyczące sprzedaży alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim w gminie Kłoczew. Z relacji zdecydowanej większości rozmówców wynika, że osoby niepełnoletnie nie mają dostępu do alkoholu, ze względu na to, że sprzedawcy zawsze weryfikują wiek osoby, co do której pełnoletności nie mają pewności oraz dlatego, że znają większość osób w Gminie. Często pojawiały się również opinie, że młodzi mieszkańcy wiedzą o tym, że w sklepach na terenie Gminy nie dostaną alkoholu, w związku z czym nawet nie podejmują próby jego zakupu. Z deklaracji prawie wszystkich respondentów wynika, że bardzo rzadko zdarza się, aby młodzi ludzie próbowali kupić alkohol. W opinii tylko 2 osób, młodzi ludzie czasem próbują jednak tylko w sobotę.

Cyt. *„Przeważnie to w sobotę, w tygodniu to tak nie. W sobotę jak jakaś imprezka się dzieje.”*

Cyt. *„ U nas nie próbują kupować alkoholu i ja nie widzę osób niepełnoletnich pod wpływem alkoholu.”*

Cyt. *„Wcześniej tak było, że próbowali kupić alkohol, ale teraz młodzi wiedzą sami, że nie sprzedajemy.”*

Cyt. „*U mnie to wcale się nie zdarza. Znam wszystkich, więc nikt nawet nie próbuje.*”

Cyt. „*Raczej się nie zdarza, bo tu jest mała gmina i wszyscy wszystkich znają.*”

Cyt. „*Bardzo rzadko, jak przyszedłem to częściej się zdarzało, że chcieli kupić alkohol, ale jak się nie sprzedaje to bardzo rzadko. Wiedzą, że się nie sprzedaje, to nie przychodzą.*”

Cyt. „*Myślę, że nie, Bardzo rzadko, ktoś próbuje w ogóle. W tym roku tylko dwa razy ktoś nie miał dokumentu tożsamości.*”

Wszyscy sprzedawcy pracujący w punktach sprzedaży napojów alkoholowych jednomyślnie stwierdzili, że zawsze weryfikują wiek osoby wyglądającej na nieletnią i nigdy nie zdarzyło im się sprzedać alkoholu, czy też papierosów osobie nie mającej 18 lat.

Z relacji kilku osób uczestniczących w wywiadach wynika, że młodzi mieszkańcy gminy Kłoczew często próbują kupić w sklepach papierosy. Częste próby dostania wyrobów nikotynowych przez osoby nieletnie dostrzega 5 osób. 1 respondent stwierdził ponadto, że czasami obserwuje w swojej okolicy osoby niemające 18 lat, a palące papierosy.

Cyt. „*Przeważnie to w sobotę chcą kupić papierosy, a tak to w takie dni to nie.*”

Cyt. „*Często chcą kupić papierosy. Widzę też osoby niepełnoletnie palące.*”

Cyt. „*Często chcą kupić.*”

Cyt. „*Czasem przyjdą, zdarza się.*”

Spożywanie alkoholu w obrębie punktów sprzedaży alkoholu

Kolejną ważną kwestią poruszaną podczas realizacji badania jakościowego, było spożywanie alkoholu w obrębie sklepów. Respondenci zostali poproszeni o określenie, czy zdarzają się takie sytuacje i jak często. Z udzielanych przez badanych odpowiedzi wynika, że w obrębie niektórych sklepów takie sytuacje się zdarzają. Na występowanie tego typu zdarzeń wskazało 9 respondentów, a według 2 rozmówców ma to miejsce bardzo często – codziennie lub prawie codziennie. W pozostałych przypadkach problemy tego typu nie występują.

Cyt. „*Zdarza się. Trzeba zwracać uwagę.*”

Cyt. „Wykupią sobie na wynos, ale mimo wszystko gdzieś tak schowają się ukradkiem i chcą spożyć ten alkohol.”

Cyt. „W tygodniu ze dwie takie sytuacje się zdarzają, że pija alkohol pod sklepem.”

Cyt. „Bardziej weekendowo się zdarza, że piją alkohol pod sklepem. Cały weekend można powiedzieć.”

Cyt. „Tak zdarza się, często. Prawie codziennie.”

Cyt. „Zdarza się. Niby mówi im się, że nie wolno, to gdzieś wyjdą, tu przed sklep. No a ja przed sklep nie będę wychodziła, nie będę tam kogoś goniła, że on pije. Jak zapłaci mandat to jego sprawa.”

Respondenci zostali również zapytani o to, czy w obrębie ich sklepów zdarzały się awantury, czy też inne zakłócenia porządku przez osoby znajdujące się pod wpływem alkoholu i czy w związku z tym występowała konieczność wezwania policji. Na pytania odpowiadali wyłącznie ci rozmówcy, którzy wcześniej przyznali, iż w obrębie ich sklepów zdarzały się sytuacje spożywania alkoholu. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, sytuacje zakłócania porządku przez osoby nietrzeźwe miały miejsce w 5 punktach. Jedna rozmówczyni przyznała także, że co jakiś czas przychodzi osoba, która nawet jak jest trzeźwa to się awanturuje i wtedy jest konieczność wezwania policji. Kolejny respondent stwierdził, że awantury zdarzają się, jak wyprasza się osoby spożywające alkohol w obrębie sklepu.

Cyt. „Zdarzało się. Jak się ich wyprasza, powie że się tu nie pije, wtedy się zaczynają awanturować.”

Cyt. „Zdarzają się awantury. Dwie osoby w tygodniu takie.”

Cyt. „Raz w miesiącu się zdarzają takie sytuacje.”

Cyt. „Przychodzi taki, my mu nie sprzedajemy w ogóle, nawet jak jest trzeźwy. Bardzo często się nam awanturuje, ale policję się wzywa wtedy.”

Na pytanie „Czy zdarzało się Panu/i wzywać policję z powodu zakłóceń/awantur spowodowanych przez osoby nietrzeźwe będące na terenie lub w pobliżu punktu sprzedaży alkoholu w którym Pan/i pracuje?” większość respondentów zaprzeczała, jakoby takie

sytuacje miały miejsce. Konieczność wezwania policji zadeklarowały łącznie 3 osoby i 1 rozmówca stwierdził:

Cyt. „*Nie zdarzyło mi się, ale komuś innemu zdarzało się w tym lokalu.*”

Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu

Istotnym tematem poruszonym podczas realizacji wywiadów było również prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu. Zadawane respondentom pytania miały na celu oszacowanie skali występowania tego problemu na terenie gminy Kłoczew. Większość udzielonych przez sprzedawców odpowiedzi wskazuje na to, że problem ten w ich środowisku w ogóle nie występuje. Pomimo, iż przeważająca część badanych była zgodna co tego, że na terenie Gminy sytuacje takie nie mają miejsca i oni sami nie byli tego świadkiem, pojawiły się trzy głosy stwierdzające inaczej. Jeden sprzedawca powiedział, że jest obserwatorem tego typu zachowań nawet trzy lub cztery razy w tygodniu.

Cyt. „*Niestety tak, trzy razy w tygodniu, cztery.*”

Cyt. „*Tak, tak często się zdarza.*”

Dwie osoby, które przyznały, że były świadkiem prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu przyznały, że żadna z osób będących obserwatorem takiej sytuacji z otoczenia, nie zainterweniowała. Z relacji jednej sprzedawczyni wynika natomiast, że czasami osoby z otoczenia zwracały uwagę osobie, która prowadzi pojazd pod wpływem alkoholu, ale nie wzywają z tego powodu policji.

Cyt. „*Czasem ktoś tej osobie zwraca uwagę, ale nie tak, że się dzwoni na policję.*”

Znajomość zapisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz udział w szkoleniu

Ostatni blok tematyczny poruszany podczas wywiadów przeprowadzanych ze sprzedawcami napojów alkoholowych pracujących na terenie gminy Kłoczew, dotyczył znajomości zapisów ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.

Na pytanie o znajomość tej ustawy, przeważająca część respondentów stwierdzała, iż zna ją pobieżnie. 4 sprzedawców zadeklarowało bardzo dobrą lub dobrą jej znajomość,

2 respondentów przyznało, że nie zna jej, natomiast pozostali stwierdzili, że znają tylko część dotyczącą odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.

Cyt. „*Pobieżnie, na pewno nie aż tak żeby wiedzieć wszystko.*”

Cyt. „*To czego dotyczy sprzedaż, komu nie wolno sprzedawać alkoholu.*”

Cyt. „*To znaczny calej definicji nie znam, ale wiem o co chodzi, tyle ile muszę znam i wiem.*”

Cyt. „*Znam podstawowe założenia.*”

Cyt. „*Chyba nie bardzo znam, myślę że najlepiej z tym nie jest.*”

Cyt. „*Myślę że znam tą ustawę na tyle, ile powinnam.*”

Badanie przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych wykazało pozytywną tendencję w zakresie umieszczania informacji w sklepie na temat szkodliwości alkoholu, do której zobowiązuje ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Z relacji wszystkich respondentów wynika, że w ich punkcie widnieje taka informacja.

Wszystkie badane osoby wykazały się również elementarną wiedzą, w zakresie zakazów sprzedaży napojów alkoholowych – każda osoba na pytanie „*komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy z dnia 26 X 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*” wskazała, że osobom niepełnoletnim i nietrzeźwym. Odpowiedź „na kredyt bądź pod zastaw” pojawiła się tylko raz.

Ostatnie pytanie zadane badanym sprzedawcom, miało na celu oszacowanie liczby osób, które brały udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. W tym przypadku odpowiedzi respondentów są podzielone – część osób deklarowała udział w takim szkoleniu (12 osób), a część nie (5 osób). 2 osoby z kolei stwierdziły, że miało to miejsce kilka lat temu.

Cyt. „*Kiedyś to było, w GOK-u, ale to kilka lat temu, może ze trzy, cztery lata.*”

Cyt. „*Tak, ktoś kiedy był, ale to ze dwa, trzy lata temu.*”

Porównanie wyników badań realizowanych na terenie gminy Kłoczew do wyników ogólnopolskiego badania ESPAD

Wyniki badania realizowanego w 2019 roku w szkołach znajdujących się na terenie gminy Kłoczew, porównano z wynikami badań ogólnopolskich realizowanych w 2015 roku w ramach programu ESPAD.

Diagnoza *Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną* miała charakter ogólnopolski. Realizowana była na przełomie kwietnia i czerwca 2015 roku. Założono objęcie badaniem dwóch kohort młodzieży – młodzież urodzoną w 1999 roku (wiek: 15-16 lat w momencie badania) i 1997 r. (wiek: 17-18 lat w momencie badania). Badaniami objęto próbę ogólnopolską, 9 prób wojewódzkich (dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubelskie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, śląskie, świętokrzyskie, zachodniopomorskie) oraz 4 próby miejskie (Wrocław, Bydgoszcz, Kędzierzyn-Koźle, Poznań). Badania zrealizowano w 729 klasach gimnazjalnych oraz w 724 klasach szkół ponadgimnazjalnych. W gimnazjach zebrano 12 764 ankiet, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 13 218 ankiet. Ważona próba ogólnopolska liczyła 3 526 uczniów trzecich klas gimnazjum oraz 2 770 uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Badanie zostało realizowane metodą ankiety audytoryjnej przez zespół ankieterów rekrutujący się spoza systemu oświaty i wychowania.

Porównanie to ma na celu ukazanie różnic pomiędzy danymi ogólnopolskimi, a danymi lokalnymi. Poniżej zaprezentowano wyniki przeprowadzonej analizy. Wyniki badań lokalnych będą porównywane do wyników uczniów klas III gimnazjum w badaniu ogólnopolskim.

Alkohol

Sytuacja w gminie Kłoczew przedstawia się następująco – po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnęło 17% młodych mieszkańców Gminy. Porównując te dane do wyników ogólnopolskich możemy zauważyć pozytywną tendencję – w gminie Kłoczew alkohol pił znacznie mniejszy odsetek uczniów, niż ma to miejsce w całej Polsce. Z badań ESPAD wynika bowiem, że alkohol piło 83,8% uczniów w wieku gimnazjalnym - różnica wynosi więc aż 66,8 pp.

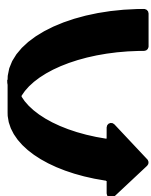
Odsetek uczniów pijących alkohol kiedykolwiek w życiu w gminie Kłoczew jest znacznie niższy, niż odsetek uczniów w całej Polsce.

Rysunek 5. Spożycie alkoholu przez uczniów kiedykolwiek w życiu – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

W przypadku spożywania alkoholu w ciągu ostatnich 30 przed badaniem wyniki badania lokalnego, również odbiegają od wyników ogólnopolskiego badania ESPAD. W gminie Kłoczew w ciągu ostatnich 30 dni alkohol spożywało 4% uczniów (spośród wszystkich biorących udział w badaniu, tj. 220 osób), z kolei w całej Polsce – 48,6%. Różnica jest zatem znaczna.

Odsetek uczniów pijących alkohol w ciągu ostatnich 30 przed badaniem w gminie Kłoczew jest znacznie niższy, niż odsetek uczniów w całej Polsce.

Rysunek 6. Spożycie alkoholu przez uczniów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

W dalszej kolejności porównaliśmy odsetek uczniów, którzy doświadczyli problemów związanych z piciem alkoholu. Wyniki badania realizowanego w gminie Kłoczew pokazały, że przykrych konsekwencji związanych ze spożywaniem alkoholu doświadczyło tylko 3% uczniów (spośród wszystkich biorących udział w badaniu, tj. 220 osób), natomiast według badań ogólnopolskich doświadczenia takie miało 14,3% uczniów w całej Polsce. Różnica wynosi więc aż 11,3 pp.

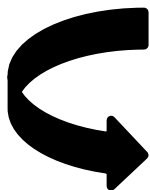
Odsetek uczniów w gminie Kłoczew deklarujących doświadczenie przykrych konsekwencji związanych ze spożywaniem alkoholu jest znacznie mniejszy, w porównaniu do odsetka uczniów w całej Polsce.

Rysunek 7. Odsetek uczniów, którzy doświadczyli problemów związanych z piciem alkoholu – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

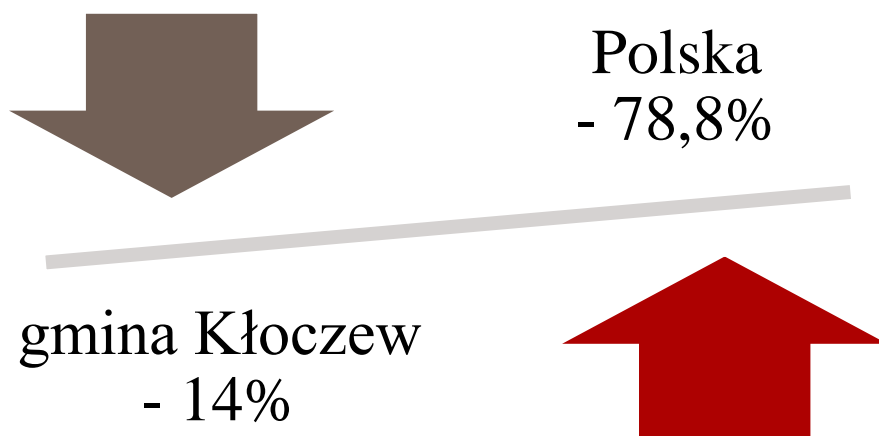
Ostatnią analizowaną kwestią związaną ze spożywaniem alkoholu, była dostępność napojów alkoholowych dla dzieci i młodzieży w ich środowisku lokalnym. Na łatwość zakupu alkoholu w gminie Kłoczew wskazało 14% uczniów. Z badań ogólnopolskich wynika natomiast, że zdobycie alkoholu (dokładnie piwa) byłoby bardzo łatwe dla 47,6%, a dosyć łatwe dla 31,2%, co oznacza, iż na łatwą dostępność alkoholu wskazało łącznie 78,8%.

Dzięki porównaniu wyników badań realizowanych w gminie Kłoczew do badań realizowanych w całej Polsce możemy zauważyć, że uczniowie z Gminy mają większą trudność w zdobyciu alkoholu, niż uczniowie w całej Polsce.

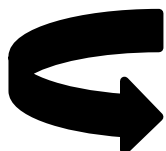
Rysunek 8. Dostępność alkoholu dla uczniów – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz *Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku*

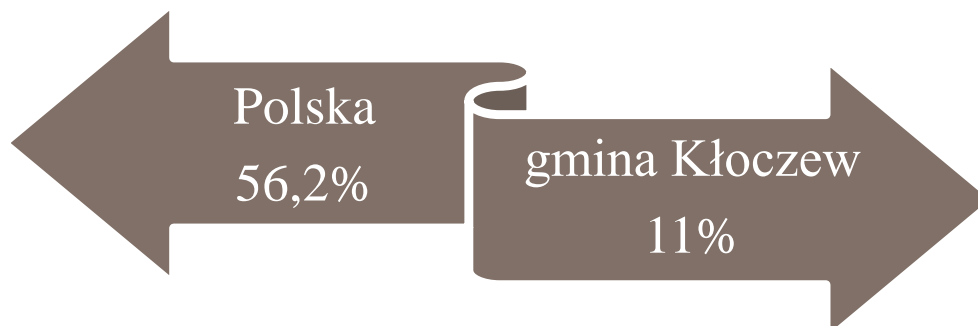
Nikotyna

Papierosy to używka nieco mniej popularna wśród badanej młodzieży. W gminie Kłoczew papierosy kiedykolwiek w życiu paliło 11% ankietowanych. W skali ogólnopolskiej wyniki pokazały natomiast, że papierosy paliło 56,2% młodzieży. Różnica między wynikami badań ogólnopolskich, a wynikami badań lokalnych wynosi więc aż 45,2 pp.

Uczniowie w gminie Kłoczew rzadziej sięgają po wyroby nikotynowe w porównaniu do uczniów w całej Polsce.

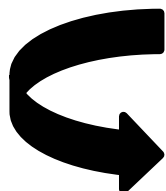
Rysunek 9. Skala palenia papierosów kiedykolwiek w życiu – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz *Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku*

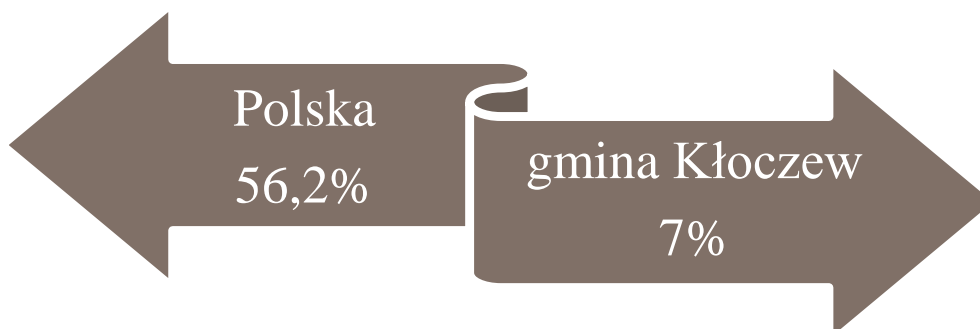

Zestawieniu poddany został również odsetek dzieci i młodzieży sięgających po papierosy w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. W gminie Kłoczew papierosy w tym okresie czasu paliło 7% ankietowanych (spośród całej próby badawczej, tj. 220 osób). W skali ogólnopolskiej wyniki pokazały natomiast, że papierosy paliło 26,4% młodzieży. Różnica między wynikami badań ogólnopolskich, a wynikami badań lokalnych wynosi więc 17,4 pp.

W porównaniu do badań ogólnopolskich, znacznie mniejszy odsetek uczniów w gminie Kłoczew sięgnął po papierosy w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem.

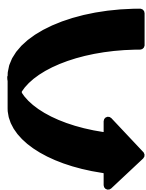
Rysunek 10. Skala palenia papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

Narkotyki

Z wyników ogólnopolskiego badania ESPAD realizowanego w 2015 roku wynika, że po substancje psychoaktywne kiedykolwiek w życiu sięgnęło 25% uczniów z III klas gimnazjum, z kolei dzięki realizacji badań wśród uczniów w gminie Kłoczew, możemy stwierdzić, że po substancje psychoaktywne kiedykolwiek w życiu sięgnęło 2% młodych mieszkańców Gminy.

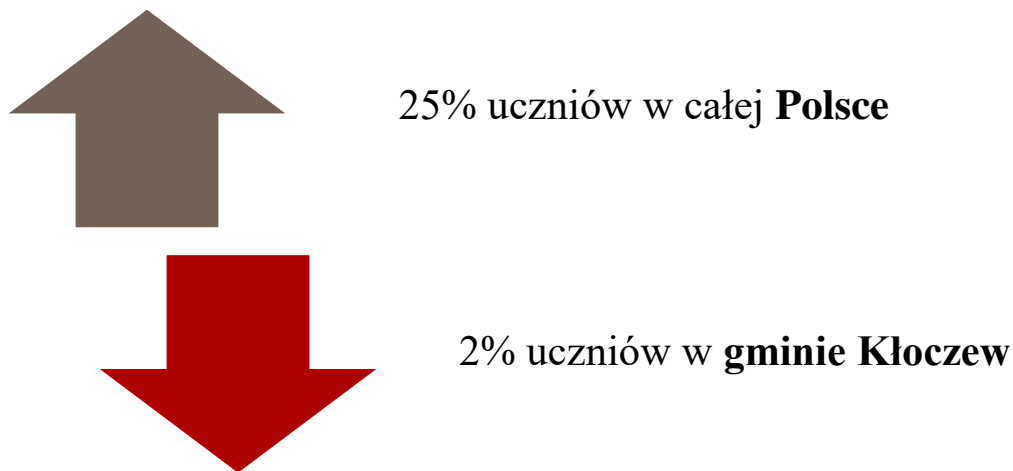

Porównanie wyników badań wskazuje na pozytywną tendencję, bowiem odsetek uczniów zażywających substancje psychoaktywne w gminie Kłoczew jest znacznie niższy niż odsetek uczniów zażywających takie substancje w całej Polsce.

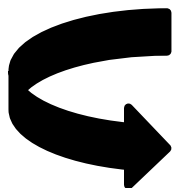

Rysunek 11. Uczniowie zażywający substancje psychoaktywne kiedykolwiek w życiu – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

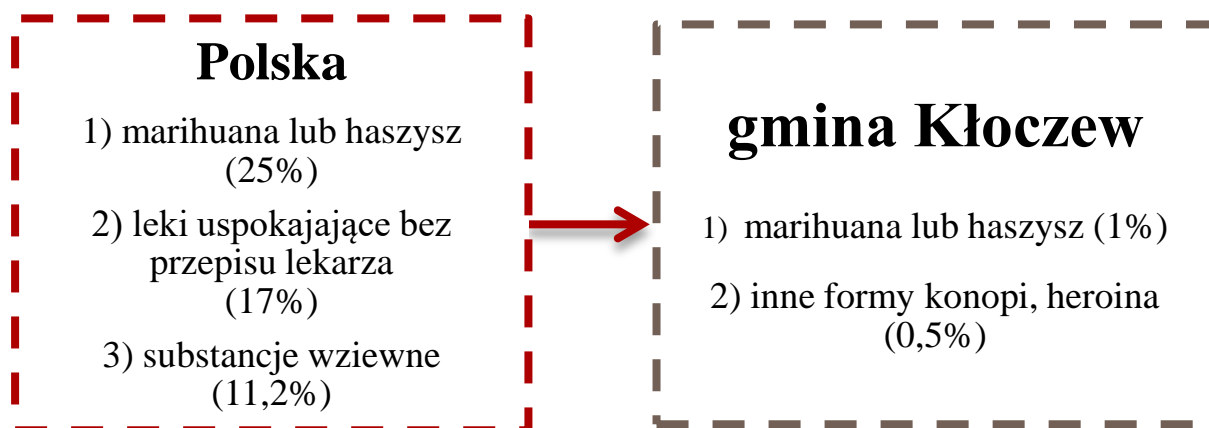
W dalszej kolejności porównaliśmy również popularność poszczególnych substancji wśród uczniów w całej Polsce i w gminie Kłoczew. Najczęściej używaną substancją wśród uczniów w całej Polsce jest marihuana lub haszysz. Kiedykolwiek w życiu używało ją 25% uczniów z III klas gimnazjum. Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia znajdują się leki uspokajające bez przepisu lekarza – kiedykolwiek w życiu sięgnęło po nie 17% uczniów z III klas gimnazjum, z kolei na trzecim substancje wziewne – kiedykolwiek w życiu używało je 11,2%. Zebrany materiał badawczy pozyskany w wyniku badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów w gminie Kłoczew pokazał, że po substancje psychoaktywne kiedykolwiek w życiu sięgnęło tylko 2% młodych mieszkańców Gminy. Podobnie jak ma to miejsce w całej Polsce, tak i w gminie Kłoczew najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród uczniów jest marihuana lub haszysz – używało ją 1% badanych (spośród wszystkich 220 respondentów). Na drugim miejscu pod względem popularności wśród młodych mieszkańców Gminy znalazły się inne formy konopi oraz heroina – sięgnęły po nie pojedyncze osoby.

W gminie Kłoczew podobnie jak w całej Polsce - marihuana lub haszysz jest najpopularniejszą substancją psychoaktywną, po którą sięgają dzieci i młodzież.

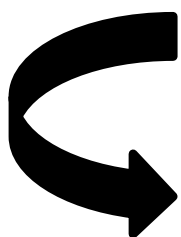

Rysunek 12. Popularność konkretnych rodzajów substancji psychoaktywnych wśród uczniów – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

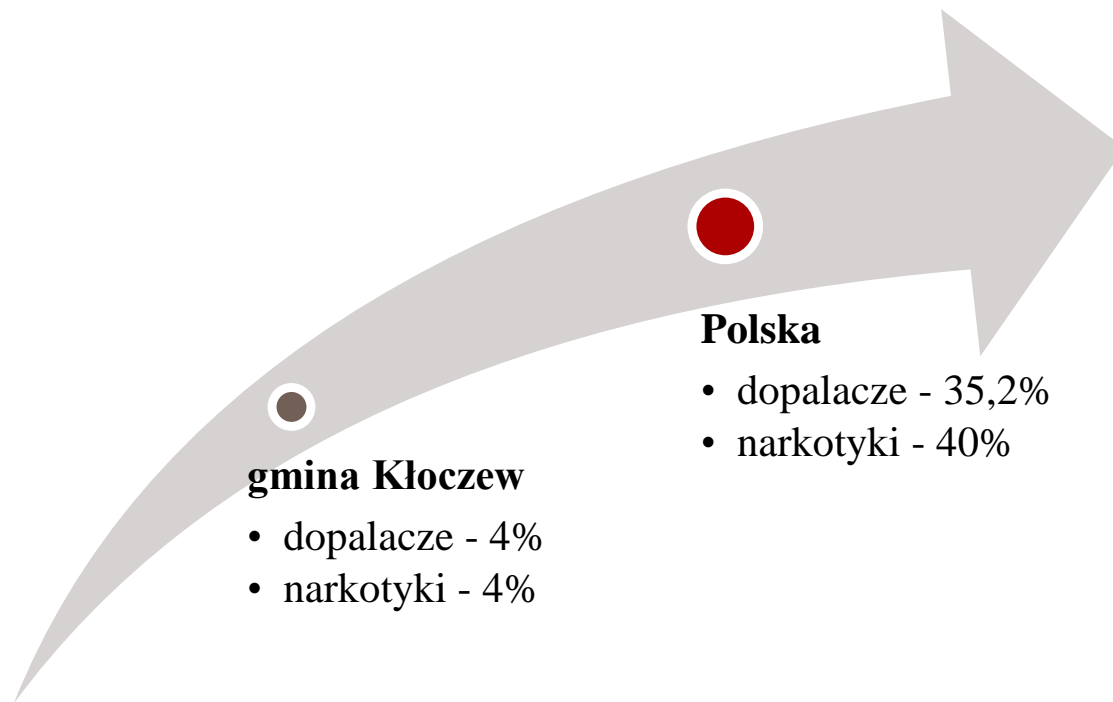
W kwestii dostępności nielegalnych substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży w całej Polsce wyniki kształtują się następująco: zdobycie narkotyków jest bardzo łatwe dla 15,2% uczniów, a dosyć łatwe dla 24,8% (razem 40%); zdobycie dopalaczy z kolei jest bardzo łatwe dla 16%, a dosyć łatwe dla 19,2% (razem 35,2%). Wyniki badań realizowanych w gminie Kłoczew pokazały, że za łatwe zdobycie narkotyków uważa 4% i dopalacze są łatwe do zdobycia również dla 4% uczniów. W przypadku narkotyków różnica wynosi więc 36 pp., a w przypadku dopalaczy – 31,2 pp.

Porównując ze sobą wyniki badań możemy zauważyć pozytywną tendencję w gminie Kłoczew, jeśli chodzi o dostępność narkotyków i dopalaczy dla dzieci i młodzieży – znacznie mniejszy odsetek uczniów w Gminie uznał bowiem za łatwe do zdobycia narkotyki i dopalacze, niż ma to miejsce w całej Polsce.

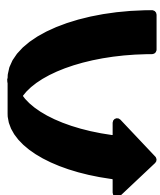
Rysunek 13. Dostępność nielegalnych substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

Korzystanie z komputera/Internetu

Porównaniu została w dalszej kolejności poddana częstotliwość korzystania z komputera/Internetu. Porównaliśmy odsetek uczniów korzystających z komputera/Internetu znaczną ilość czasu w ciągu dnia tj. powyżej 6 godzin. Według realizowanego w 2015 roku ogólnopolskiego badania ESPAD, na korzystaniu z Internetu w typowym dniu roboczym 6 godzin i więcej poświęca 15% badanych. Porównując te dane do wyników badań przeprowadzonych wśród uczniów na terenie gminy Kłoczew możemy zauważyć, iż na korzystanie z komputera lub Internetu powyżej 6 godzin poświęca w ciągu dnia 9% uczniów. Jest to więc wartość nieco mniejsza od wartości w całej Polsce – różnica wynosi 6 pp.

Na korzystanie z komputera/Internetu znaczne ilości czasu tj. 6 powyżej godzin, poświęca nieco mniejsza liczba uczniów w gminie Kłoczew, niż ma to miejsce w całej Polsce. Różnica nie jest jednak znaczna.

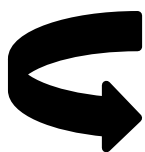
Rysunek 14. Korzystanie z komputera/Internetu powyżej 6 godzin dziennie – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

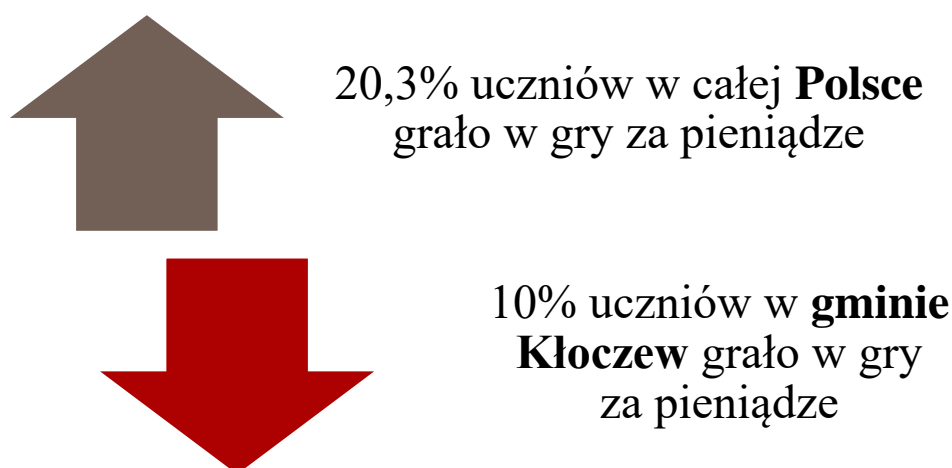
Granie w gry za pieniądze

Jak wynika z przeprowadzonych w 2015 roku badań ogólnopolskich, doświadczenia gry za pieniądze ma za sobą 20,3% badanych. Porównując te dane do wyników badań przeprowadzonych wśród uczniów na terenie gminy Kłoczew możemy zauważyć, iż kiedykolwiek w życiu w gry za pieniądze grało 10%.

Doświadczenia gry za pieniądze ma nieco mniejszy odsetek uczniów w gminie Kłoczew, niż ma to miejsce w całej Polsce.

Rysunek 15. Granie w gry za pieniądze – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu „Używanie narkotyków i alkoholu przez młodzież szkolną” z 2015 roku oraz Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych w gminie Kłoczew z 2019 roku

Analiza SWOT

Jedną z najbardziej powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

GRUPY CZYNNIKÓW W METODZIE SWOT SĄ DEFINIOWANE W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:

MOCNE STRONY

(wewnętrzne czynniki pozytywne)

to przede wszystkim to, co wyróżnia na tle innych. Są to te dziedziny działalności, które tworzą potencjał i pozytywny wizerunek instytucji.

SŁABE STRONY

(wewnętrzne czynniki negatywne)

to te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój instytucji.

SZANSE

(zewnątrze czynniki pozytywne)

to wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjające dla instytucji sytuacje. Są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne, rozwojowe społecznie efekty.

ZAGROŻENIA

(zewnątrze czynniki negatywne)

to zbiór możliwych sytuacji i procesów, które mogą tworzyć niekorzystne dla instytucji warunki rozwoju w jego otoczeniu. Zagrożenia są postrzegane jako bariery, utrudnienia i możliwe niebezpieczeństwa dla zakładanych procesów.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Spadek udziału osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności.	Stopniowy wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności.
Dbałość Gminy o rozwój infrastruktury sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej.	Wysoki udział mieszkańców Gminy długotrwale bezrobotnych, w ogólnej liczbie osób zarejestrowanych w PUP.
Rozwinięta działalność kulturalna.	Stały spadek liczby ludności w Gminie na przestrzeni lat 2012-2018.
Atrakcyjność Gminy pod względem przyrodniczym.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Kłoczew mniejsze od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce oraz w województwie lubelskim.
Rozwinięta infrastruktura sportowa.	Brak świadomości co czwartego mieszkańca Gminy, na temat negatywnego wpływu picia alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka.
Wykwalifikowana kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych.	Bycie świadkiem co trzeciego mieszkańca Gminy prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.
Funkcjonowanie jednostek działających w obszarze rozwiązywania problemów społecznych (GKRPA, ZI, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny, Poradnia Leczenia Uzależnień i Współuzależnienia).	Duży odsetek dorosłych mieszkańców Gminy nieoceniających jednoznacznie negatywnie, stosowania kar fizycznych wobec dzieci (39%).
Funkcjonujące na terenie Gminy organizacje pozarządowe o profilu działalności skierowanej na pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych.	Brak wystarczającej wiedzy uczniów na temat alkoholu i przemocy.
Brak dorosłych mieszkańców pijących alkohol codziennie.	Problem palenia elektronicznych papierosów przez uczniów starszych klas szkół podstawowych w Gminie.
Mały odsetek dorosłych mieszkańców, widzących kobiety w ciąży spożywające alkohol na terenie swojej Gminy.	Duży odsetek uczniów deklarujących występowanie w ich szkole problemu przemocy pomiędzy uczniami.
Niewielki odsetek dorosłych mieszkańców palących papierosy codziennie oraz deklarujących występowanie w swoim domu problemu przemocy.	Problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych (zwłaszcza telefonu) wśród części uczniów.

Bardzo mały odsetek dorosłych mieszkańców przyznających się nieznajomości miejsc, do których można się udać w przypadku doświadczenia problemów.

Brak świadomości co trzeciego ucznia na temat miejsc, do których zwróciłoby się w razie problemu przemocy.

Stosunkowo mały odsetek uczniów deklarujących sięgnięcie po alkohol, papierosy i narkotyki.

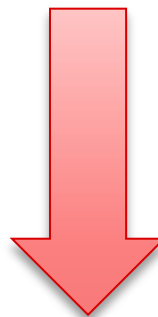
Brak świadomości znacznej części uczniów na temat form cyberprzemocy.

Niewielki odsetek uczniów uznających możliwość zdobycia alkoholu, narkotyków i dopalaczy na terenie Gminy za łatwe.

Stwierdzenie prawie połowy uczniów z Gminy, że nie brało udziału w zajęciach profilaktycznych lub prowadzone zajęcia były nieciekawe.

Duża świadomość badanych uczniów odnośnie szkodliwości narkotyków i dopalaczy.

Bardzo mały odsetek uczniów deklarujących doświadczenie przemocy.

SZANSE

Rozwój turystyki.

Rozwój gospodarczy Gminy.

Wzrost liczby mieszkańców na terenie Gminy.

Wzrost jakości życia mieszkańców Gminy.

Pozyskanie środków unijnych na rozwój Gminy.

Aktywizacja społeczna mieszkańców, rozwój fizyczny i sportowy.

ZAGROŻENIA

Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze dla osób starszych.

Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności.

Zwiększenie skali problemu przemocy w stosunku do dzieci.

Wzrost liczby wypadków na terenie Gminy spowodowanych przez nietrzeźwych kierowców.

Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach i zaburzenie więzi rodzinnych.

Ryzyko zaburzeń psychicznych i zachowań suicydalnych wśród dzieci i młodzieży.

Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Wzrost problemów zdrowotnych związanych z układem oddechowym wśród dzieci i młodzieży.

Rozwój usług społecznych na rzecz osób starszych.

Zwiększenie się liczby dzieci, podejmujących zachowania ryzykowne.

Szkolenie i podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.

Wzrost problemu cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży.

Dostępność do pomocy w przypadku doświadczenia przez mieszkańców problemów przemocy lub uzależnień.

Skuteczność w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz przeciwdziałaniu im dzięki współpracy międzyinstytucjonalnej.

Zmniejszenie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Wysoka reaktywność i świadomość społeczna w zakresie problemu uzależnień od alkoholu, narkotyków, a także papierosów.

Wzrost aktywności i integracji społecznej mieszkańców.

Wnioski i rekomendacje profilaktyczne

Celem badania było przedstawienie aktualnych problemów występujących w środowisku lokalnym takich jak: uzależnienie od alkoholu, papierosów i narkotyków, uzależnienia behawioralne i przemoc w odniesieniu do opinii dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzieży, pracowników szkół z gminy Kłoczew oraz osób pracujących w punktach sprzedaży napojów alkoholowych. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie Gminy, w tym jakości życia jej mieszkańców. **Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych umożliwiła:**

rozpoznanie sytuacji dorosłych mieszkańców Gminy, ich opinii i postaw względem uzależnień, przemocy oraz innych problemów społecznych;

zapoznanie się z problemami uczniów, poznanie ich postaw i doświadczeń związanych z wybranymi zagrożeniami społecznymi oraz uzależnieniami;

poznanie doświadczeń sprzedawców napojów alkoholowych związanych z wykonywanym przez nich zawodem, w szczególności sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim.

W oparciu o dokonaną analizę problemów społecznych zostały sformułowane rekomendacje. Poniżej znajduje się podsumowanie wniosków z badania diagnozującego aktualne problemy społeczne występujące na terenie gminy Kłoczew wraz z rekomendacjami co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów i mieszkańców Gminy oraz instytucji, których celem jest profilaktyka.

Dorośli mieszkańcy

Problem alkoholowy

Podsumowanie wyników badań

Skala spożywania alkoholu przez dorosłych mieszkańców	▪ Spożywanie alkoholu zadeklarowało 55% mieszkańców. ▪ 31% pije okazjonalnie (kilka razy w roku), 13% kilka razy w miesiącu, a 8% kilka razy w tygodniu. ▪ Bardzo duże ilości alkoholu (11-13 porcji i więcej) w ciągu dnia jego spożywania nie wypija żaden badany. 6 osób wypija dziennie powyżej 5 porcji.
Rodzaj spożywanego alkoholu	▪ Mieszkańcy Gminy najczęściej spożywają piwo (25 osób), nalewki (23 osoby) i wino (21 osób).
Okoliczności spożywania alkoholu	▪ Najwięcej mieszkańców jako powód spożywania alkoholu podaje towarzystwo innych osób (28 osób). ▪ Mieszkańcy Gminy najczęściej spożywają alkohol w domu (37 osób) oraz u znajomych (23 osoby). 1 respondent stwierdził, że pije alkohol w pracy.
Wykonywanie obowiązków służbowych pod wpływem alkoholu	▪ 5/52 osoby (tj. 10%) przyznało, że wykonywało swoje obowiązki służbowe pod wpływem alkoholu.
Prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu	▪ 2/55 respondentów (tj. 4%) zadeklarowało, że prowadziło pojazd pod wpływem alkoholu. ▪ 37% badanych było świadkiem prowadzenia pojazdu przez osobę nietrzeźwą w Gminie.
Opinia mieszkańców na temat spożywania alkoholu	▪ Na wzrost spożycia alkoholu w Gminie na przestrzeni kilku lat wskazało 19% badanych, na spadek jego spożycia 4%, natomiast w opinii 12% jest ono stałe.
Spożywanie alkoholu w ciąży	▪ 22% mieszkańców nie wie, czy picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka, a 6% uważa, że nie ma to żadnego wpływu. ▪ 8% respondentów przyznało, że widziało kobiety w ciąży spożywające alkohol na terenie ich miejscowości.

Wnioski

- Problem alkoholowy w Gminie występuje w umiarkowanym natężeniu – abstynencje zadeklarował co drugi mieszkaniec, prawie 1/3 mieszkańców spożywa go tylko okazjonalnie (kilka razy w roku), natomiast 8% pije z częstotliwością wskazującą na nadużywanie alkoholu bądź uzależnienie.
- Większość mieszkańców sięga po alkohol dla towarzystwa, ale znaczna część respondentów przyznała, że pije by złagodzić stres, czy też zapomnieć o problemach.
- Zebrany materiał badawczy wykazał problem wykonywania obowiązków służbowych pod wpływem alkoholu – przyznało się do takiego zachowania kiedykolwiek w życiu 10% badanych (spośród osób spożywających alkohol, tj. 5 respondentów).
- Warto mieć na uwadze również to, iż co trzeci mieszkaniec Gminy był świadkiem prowadzenia pojazdu pod wpływem alkoholu w swojej miejscowości.
- Na mogący się zaostrzać problem alkoholowy w Gminie wskazało 19% mieszkańców – stwierdzili oni, że spożycie alkoholu na przestrzeni lat wzrasta. Na spadek spożycia wskazało tylko 4% badanych.
- Należy zwrócić szczególną uwagę na to, że znaczna część mieszkańców nie zdaje sobie sprawy ze szkodliwości spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na rozwój dziecka. Konieczne jest, aby świadomość na ten temat posiadała jak największa liczba osób.
- Przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców badania pokazały również, że część respondentów nie ma wystarczającej wiedzy na temat stwierdzeń dotyczących alkoholu, na przykład aż 39% stwierdziło, że nie wie, czy alkohol jest dziedziczny, 25% nie wie, czy alkohol w piwie jest mniej szkodliwy niż w wódce, a 18% nie wie, czy osoby z problemem alkoholowym piją codziennie.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie gminy plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto rozpocząć nadawanie spotów reklamowych bądź audycji na temat problemu uzależnienia od alkoholu. Warto również wykorzystać tablice informacyjne

w Ośrodku Pomocy Społecznej, Ośrodku Zdrowia, parafii, punkcie konsultacyjnym, szkołach itp.

- Aby zwiększyć skuteczność prowadzonych działań profilaktycznych zaleca się inicjować współpracę pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień, organizować szkolenia i kursy mające na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych.
- Kampania powinna uwzględniać również informację dla mieszkańców Gminy, na temat możliwych form pomocy w przypadku uzależnienia od alkoholu (także jeśli chodzi o kogoś znajomego lub członka rodziny).

Rysunek 16. Przykładowe materiały profilaktyczne dotyczące uzależnienia od alkoholu dla dorosłych mieszkańców

Źródło: www.oficyna-profilaktycza.pl

- Część mieszkańców spośród tych deklarujących spożywanie alkoholu, przekracza standardową porcję alkoholu [porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5%, w ok. 100 ml wina o mocy 12% oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40%, a picie o niskim poziomie ryzyka zakłada wypijanie 1-2 porcji w ciągu dnia]. Aby zapobiegać rozwijaniu się uzależnienia u tych

osób, zaleca się tworzenie kampanii mających na celu informowanie oraz edukowanie mieszkańców na temat konsekwencji spożywania dużych ilości alkoholu.

- Prowadzenie punktów konsultacyjnych dla osób uzależnionych i ich rodzin. Warto mieć przy tym na uwadze rekomendacje *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*:

„Punkty konsultacyjne mogą być prowadzone przez samorząd terytorialny, stowarzyszenia abstynenckie i inne podmioty pozarządowe. Powinny być dostępne dla klientów w godzinach popołudniowych i wieczornych, a warunki lokalowe gwarantować osobom zgłaszającym się do punktu dyskrecję i komfort psychiczny. Jeśli punkt znajduje się w urzędzie gminy czy w ośrodku pomocy społecznej, należy zadbać o oddzielne pokoje, do których nikt nie będzie wchodził i przeszkadzał w czasie rozmowy oraz nie będą dzwoniły telefony służbowe. Rekomendowanym rozwiązaniem jest zatrudnienie na kilka godzin w tygodniu specjalisty psychoterapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień, który pracuje w placówce leczenia uzależnienia. Ważną umiejętnością osób zatrudnianych w punktach konsultacyjnych jest skuteczne motywowanie klientów do zmiany szkodliwych zachowań.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku.

- Wprowadzanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie. Ważnym aspektem jest przy tym finansowanie szkoleń dla personelu medycznego (lekarzy, pielęgniarek) w zakresie WRKI oraz zaopatrzenie personelu POZ w materiały do wykonywania badań przesiewowych, materiały dla pacjentów (broшуry, ulotki), książki i materiały na temat problemów alkoholowych oraz listy teleadresowej do placówek leczenia uzależnienia.
- Szkolenia dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie.
- Implikacje prawne zawarte są w *Ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* z dnia 26 października 1982 r., gdzie art. 17 ust.1 mówi: Kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona mają obowiązek niedopuszczenia do pracy pracownika, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że

stawił się on w pracy w stanie po spożyciu alkoholu albo spożył alkohol w trakcie pracy. Okoliczności stanowiące podstawę decyzji powinny być podane pracownikowi do wiadomości. Ustawodawca określa również, kto przeprowadza kontrolę stanu trzeźwości, art. 17 ust. 3 wyżej wymienionej ustawy: Na żądanie kierownika zakładu pracy, osoby przez niego upoważnionej, a także na żądanie pracownika, o którym mowa w ust. 1, badanie stanu trzeźwości pracownika przeprowadza uprawniony organ powołany do ochrony porządku publicznego. Zabiegu pobrania krwi dokonuje fachowy pracownik służby zdrowia. Do badania stanu trzeźwości stosuje się przepisy, wydane na podstawie art.47 ust.2.

- Podjęcie działań skierowanych zarówno do pracodawców jak i pracowników, których celem będzie przedstawienie konsekwencji prawnych podejmowania pracy w stanie nietrzeźwym oraz zagrożeń wynikających z takiej sytuacji.
- Szkolenia dla kadry kierowniczej w zakresie adekwatnego reagowania i interwencji wobec pracowników.
- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu. Podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez umacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami.
- Przeprowadzenie zajęć profilaktycznych w szkołach (wśród starszych uczniów) na terenie gminy, poświęconych bezpieczeństwu na drogach, z uwzględnieniem właściwych zachowań i postaw wobec uczestnictwa w ruchu drogowym pod wpływem napojów alkoholowych.
- Przy realizacji działań profilaktycznych pomocne mogą być materiały i filmy udostępnione na stronie internetowej *Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego*. Link - <http://www.krbrd.gov.pl/pl/nasze-kampanie/>
- Nawiązanie współpracy z Ośrodkami Ruchu Drogowego w celu przeprowadzenia szkoleń dla przyszłych kierowców na temat wpływu alkoholu na organizm i zdolności poznawcze kierowcy.
- Nawiązanie współpracy z policją w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm.
- Przeprowadzenie kampanii informującej o skutkach picia w ciąży, jak również zapoznanie mieszkańców z tematyką FAS – alkoholowego zespołu płodowego

i uświadomienie kobietom w ciąży konieczności unikania nawet śladowych ilości alkoholu. Przydatne mogą być plakaty lub ulotki, które będą zawierać informację na ten temat.

- Dostarczanie wiedzy lekarzom, psychologom, pedagogom oraz wszystkim osobom, które zajmują się pomocą dzieciom z FASD oraz ich rodzinom.
- Szkoleniami z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi warto objąć również księży, ponieważ mają oni stały kontakt z niektórymi mieszkańcami i mogą mieć znaczący wpływ na zapobieganie podejmowania pewnych zachowań przez mieszkańców oraz na motywowanie ich do pojęcia leczenia. Wszelkie informacje przydatne w realizacji tego znajdują się na stronie: www.motywujmydozmiany.pl.

Problem nikotynowy

Podsumowanie wyników badań

Skala palenia papierosów przez dorosłych mieszkańców	■ 14% respondentów zadeklarowało palenie papierosów, w tym 7% sięga po nie codziennie. ■ 5 osób (spośród 14 respondentów deklarujących palenie papierosów) przyznało, że wypala dziennie 16-25 sztuk papierosów.
Próby rzucenia palenia przez mieszkańców	■ 5 mieszkańców deklarujących palenie papierosów nigdy nie próbowało zerwać z nałogiem i nie zamierza tego robić (36%).
Wiedza na temat szkodliwości palenia papierosów	■ 3% respondentów nie zdaje sobie sprawy ze szkodliwości palenia papierosów dla zdrowia. 2% uważa, że są one w małym stopniu szkodliwe, a według 1% - całkowicie nieszkodliwe.

Wnioski

- Analiza zebranego materiału badawczego wykazała stosunkowo niskie natężenie problemu uzależnienia od papierosów w gminie Kłoczew. Codziennie po papierosy sięga tylko 7% badanych.
- Warto zwrócić uwagę na to, że 3% wszystkich mieszkańców biorących udział w badaniu, nie ma świadomości na temat szkodliwości palenia papierosów dla zdrowia.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc.
- Należy podjąć działania profilaktyczne wykorzystując przy tym strategię informacyjną, mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu.

Problem narkotykowy

Podsumowanie wyników badań

Skala zażywania narkotyków lub dopalaczy przez dorosłych mieszkańców	■ Po substancje psychoaktywne sięgnęło 4% mieszkańców, przy czym 2% zażywało je jednokrotnie, 1% sięga po nie raz w miesiącu i 1% codziennie lub prawie codziennie.
Rodzaje zażywanych substancji	■ Najpopularniejszymi substancjami spożywanymi przez mieszkańców gminy Kłoczew są marihuana, kokaina i grzyby halucynogenne – sięgnięcie po nie zadeklarowały 2 osoby.
Dostępność substancji psychoaktywnych w środowisku lokalnym	■ 16% oceniło narkotyki jako łatwo dostępne na terenie Gminy, a 12% uważa za łatwo dostępne dopalacze. ■ 10% respondentów zna na terenie Gminy miejsca, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.

Wnioski

- Zebrany materiał badawczy wykazał, iż problem zażywania substancji psychoaktywnych wśród dorosłych mieszkańców gminy Kłoczew nie przybiera znaczących rozmiarów – po takie substancje sięgnęło 4% badanych, przy czym połowa z tych osób środki psychoaktywne jedynie próbowała.
- Problem nadmiernego zażywania substancji psychoaktywnych dotyczy 1 osoby biorącej udział w badaniu.

- Najpopularniejszymi wśród mieszkańców zażywanyymi substancjami okazała się marihuana, kokaina i grzyby halucynogenne.
- Pozytywne jest to, że żaden z mieszkańców nie sięgnął po dopalacze.
- Wśród miejsc, w których na terenie Gminy można kupić narkotyki lub dopalacze najczęściej wskazywana była znajomość konkretnej osoby, u których można je kupić.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Działania profilaktyczne na poziomie uniwersalnym, dotyczące konsekwencji zdrowotnych, społecznych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Działania powinny mieć szeroki zasięg, który będzie możliwy do zrealizowania za pomocą kampanii informacyjno-edukacyjnej przy użyciu ulotek, plakatów i artykułów umieszczanych w lokalnej prasie, mediach oraz miejscach publicznych.
- Rozpowszechnianie ulotek na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania problemów z nadużywaniem lub uzależnieniem od środków psychoaktywnych. Ulotki powinny być pozostawione w miejscach publicznych takich jak: kościół, szpitale, przychodnie itp.

Problem przemocy

Podsumowanie wyników badań

Skala przemocy

- 23% badanych zna kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu.
- 11% zadeklarowało doznanie przemocy, a 4% jej stosowanie.
- 3% badanych przyznało, że w ich domu występuje problem przemocy.
- 10 badanych doznało przemocy fizycznej, 6 psychicznej, a 3 seksualnej.
- 9 osób doznało przemocy ze strony partnera/partnerki, a jedna ze strony taty.
- 2 osoby stosowały przemoc fizyczną i 2 zaniedbanie.
- Wszyscy respondenci deklarujący stosowanie przemocy, stosowali ją wobec dziecka/dzieci.

Stosowanie kar
fizycznych wobec
dzieci

- 16% respondentów nie wie, czy stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą, a 23% ma pozytywny stosunek do takiej formy kary.

Wnioski

- Problem przemocy w gminie Kłoczew występuje w stosunkowo małym natężeniu – do doświadczenia go przyznał się co dziesiąty mieszkaniec biorący udział w badaniu. Większość z tych osób doznała przemocy ze strony partnera/partnerki i przemocy fizycznej.
- Warto poszerzyć wiedzę mieszkańców na temat stosowania kar fizycznych wobec dzieci - prawie co trzeci mieszkaniec nie wie, czy jest dobra metoda wychowawcza, czy też nie lub ma do niej pozytywny stosunek, a 4 respondentów przyznało się do zastosowania przemocy wobec dziecka/dzieci.
- Niska świadomość mieszkańców na temat przemocy w rodzinie widoczna jest na podstawie odpowiedzi respondentów odnośnie stwierdzeń dotyczących przemocy - na przykład co trzeci mieszkaniec uważa, że w sprawy rodzinne nie należy się wtrącać i że gdyby osoba doznająca przemocy naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy, a co piąty respondent stwierdził, iż przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele osoby jej doznającej.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Zorganizowanie dla mieszkańców warsztatów, których celem będzie zapobieganie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, poprzez ukazanie sposobów komunikowania się z osobą stosującą przemoc, naukę asertywnych form radzenia sobie z osobą agresywną oraz poprzez wskazanie innych możliwości, które mogą pomóc ofiarom przemocy. Zaleca się również, aby podczas warsztatów mieszkańcy uczeni byli w jaki sposób reagować, jeśli znają osobę doświadczającą przemocy.
- Skutecznym rozwiązaniem może być również prowadzenie w placówkach opieki zdrowotnej, wstępnej diagnozy zjawiska przemocy domowej u nowych pacjentów, bowiem badania pokazują, że w rodzinach z problemem uzależnienia od alkoholu, nierzadko dochodzi do przemocy. W **załączniki nr 1** znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dorosłego i propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec osoby dorosłej*,

który można rozpowszechnić wśród pracowników ochrony zdrowia.

- Upowszechnienie informacji o miejscach w lokalnej społeczności, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna oraz zawodowa osobom dotkniętym przemocą, za pomocą ulotek, plakatów, broszur i stron internetowych.

Rysunek 17. Przykładowe materiały profilaktyczne dotyczące przemocy w rodzinie dla dorosłych mieszkańców

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Pracę podmiotów i organizacji biorących udział w procedurze „Niebieskie Karty” może ułatwić plakat udostępniony na stronie www.niebieskalinia.pl. Ilustruje on schemat przebiegu całej procedury i ma za zadanie ułatwić szybką orientację w kolejnych etapach jej realizacji. Plakat ten może służyć jako pomoc również osobom dotkniętym problemem przemocy. Znajduje się on w **załączniku nr 2**, jednak można go zamówić pisząc na adres sekretariat@niebieskalinia.pl lub pod numerem tel. 22 824-25-01.
- Nawiązanie współpracy z przedstawicielami służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i wymiaru sprawiedliwości, która ma na celu kierowanie osób stosujących przemoc w rodzinie lub środowisku lokalnym do uczestnictwa w oddziaływaniach zmierzających do zniwelowania problemu. Pomocne może być przeprowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń, na których obecni będą przedstawiciele wszystkich służb.
- Ważne w zapobieganiu problemom przemocy jest również podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli instytucji realizujących działania zapobiegawcze tego typu

problemom. Zaleca się również organizowanie i finansowanie szkoleń dotyczących obowiązujących procedur i zasad podejmowania interwencji w przypadku przemocy w rodzinie.

„Rekomenduje się również, aby gminy zadbały o to, aby profesjonaliści pracujący z członkami rodzin z problemem przemocy posiadali certyfikat specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie nadany przez dyrektora PARPA, który można otrzymać w ramach Programu potwierdzania kwalifikacji osób pracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku.

- Warto tworzyć, wspierać i finansować miejsca pomocy dorosłym i dzieciom oferujących kompleksową pomoc: psychologiczną, terapeutyczną, socjoterapeutyczną, socjalną w przypadku doświadczenia przemocy w rodzinie (np. punkty konsultacyjne). Informacje o tych miejscach powinny być rozpowszechnione na stronach internetowych i w miejscach publicznych. Zaleca się utworzenie grup samopomocowych dla osób doświadczających przemocy.
- Zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców oraz przy wykorzystaniu strategii informacyjnej, zarówno w środkach masowego przekazu, jak i w społeczności lokalnej.
- Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, a także będą opisywać mechanizmy przemocy w rodzinie i uświadamiać ich społeczną szkodliwość.
- Włączanie się w ogólnopolskie akcje/kampanie społeczne mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Problem hazardowy

Podsumowanie wyników badań

Skala grania w gry za pieniądze przez dorosłych mieszkańców	8% mieszkańców grało w gry za pieniądze.
Rodzaj gier za pieniądze	Najpopularniejszym rodzajem gry za pieniądze podejmowanym przez mieszkańców Gminy jest LOTTO – grało w nie 75% badanych odpowiadających na to pytanie. W dalszej kolejności badani wymieniali zdraпки (50%), loterie SMS (43%), pokera oraz grę na automatach (14%).
Problemy związane z graniem w gry za pieniądze	- Mieszkańcy grali za małe kwoty pieniędzy – do 50 zł. - Żaden z mieszkańców grających w gry za pieniądze, nie doświadczył problemów w związku z uprawianiem hazardu.

Wnioski

- Problem hazardowy w Gminie nie jest znaczny, gdyż mały odsetek respondentów zadeklarował granie w takie gry i żaden z mieszkańców nie doświadczył w związku z tym żadnych problemów.
- Mieszkańcy Gminy grali w większości w LOTTO, zdraпки i loterie SMS.
- Respondenci w większości przeznaczali na ten cel małe kwoty pieniędzy.
- Trzech zachowań wskazujących na problemy z kontrolowaniem swojego zachowania w związku z graniem w gry hazardowe doświadczały pojedyncze osoby (wydanie na hazard dużo więcej pieniędzy niż planowano, wracanie do gry w celu odegrania się po przegranej grze oraz poczucie potrzeby stawiania coraz większych sum pieniędzy, aby osiągnąć zamierzony stopień pobudzenia).

Rekomendowane działania profilaktyczne

- W celu oszacowania, czy u danej osoby występuje problem z grami hazardowymi, przydatny może być *Kwestionariusz zachowań hazardowych (KFG, PETRY & BAULIG)*. Można rozpowszechnić go wśród mieszkańców w celu autodiagnozy. Kwestionariusz znajduje się w **załączniku nr 3**.
- Rozpowszechnienie informacji o placówkach udzielających pomocy w zakresie uzależnień od hazardu oraz na temat wskaźników pozwalających stwierdzić czy problem w tym zakresie występuje. Pomocne mogą okazać się broszury/ulotki i plakaty informujące o negatywnych skutkach regularnego grania w gry hazardowe oraz wskazujące możliwe formy pomocy wyjścia z nałogu.
- Warto przekazać mieszkańcom informację, że na stronie <http://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/poradnia-online/> mogą uzyskać pomoc w przypadku doświadczenia problemów z graniem w gry hazardowe. Ekspertami udzielającymi porad są osoby z wieloletnim doświadczeniem w obszarze profilaktyki i terapii uzależnień. Pytanie można przesłać drogą elektroniczną. Rozpowszechniony może zostać również numer na Telefon Zaufania - 801 889 880.
- Zaleca się wprowadzenie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym. Działania z zakresu profilaktyki hazardu powinny obejmować szerokie grupy mieszkańców: dzieci i młodzież (w celu kształtowania prawidłowych postaw oraz świadomości względem istniejących zagrożeń społecznych) oraz dorosłych mieszkańców. Rekomenduje się stałe monitorowanie nasilenia zjawiska z uwzględnieniem powtórzenia badań pod kątem występowania problemu hazardowego w przyszłości.

Korzystanie z komputera i Internetu

Podsumowanie wyników badań

Częstotliwość korzystania z komputera i Internetu	▪ Z Internetu/komputera korzysta 78% mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym. ▪ Większość mieszkańców korzysta z Internetu/komputera codziennie. ▪ Najwięcej mieszkańców poświęca na to do 1 godziny (39 osób), ale znaczna część wskazała również na 1-3 godzin (33 osoby).
Najczęstsze powody korzystania z komputera i Internetu	▪ Większość mieszkańców gminy Kłoczew korzysta z Internetu po to aby sprawdzić pocztę elektroniczną (87%) oraz poszukać informacji, najnowszych wiadomości itp. (79%).

Wnioski

- Analiza zebranego materiału badawczego wykazała, iż większość osób korzystających z komputera/Internetu – robi to codziennie, ale tylko 1 badany poświęca na to w ciągu dnia bardzo duże ilości czasu tj. powyżej 10 godzin.
- Mieszkańcy Gminy korzystają z komputera/Internetu głównie po to, aby sprawdzać pocztę elektroniczną oraz szukać informacji, najnowszych wiadomości itp. Najmniej popularną formą korzystania z komputera/Internetu okazało się oglądanie stron o charakterze erotycznym, granie w gry oraz poznawanie innych osób.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie warsztatów wśród mieszkańców na temat mediów społecznościowych (ochrona informacji o sobie/swojego wizerunku w sieci), cyberprzemocy i jej rodzajów (sposoby radzenia sobie z tym problemem) oraz handlu w sieci (oszustwa finansowe).
- Warto zgłębić wiedzę mieszkańców odnośnie uzależnienia od komputera/Internetu, poszerzyć ich świadomość na temat nadmiernego korzystania z nowych mediów i zagrożeń za tym idących.

Profilaktyka

Podsumowanie wyników badań

Opinia na temat działań podejmowanych przez Gminę	39% mieszkańców ocenia zaangażowanie władz lokalnych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych pozytywnie (2% bardzo dobrze i 37% dobrze), 11% nie ma na ten temat wiedzy, z kolei tylko 8% ocenia zaangażowanie władz niedostatecznie.
Znajomość miejsc, do których można się udać po pomoc w przypadku doświadczenia problemów	Tylko 3% respondentów stwierdziło, że nie zna na terenie Gminy miejsc, do których można się udać po pomoc w przypadku doświadczenia problemów.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Niezwykle istotne jest włączanie i angażowanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Rekomenduje się także włączanie we wszystkie działania edukacyjne i informacyjne lokalnych i regionalnych VIP-ów (osoby, które są znane w środowisku lokalnym, sportowców, artystów i innych autorytetów).
- Zaleca się prenumeratę lub zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji, czy też materiałów multimedialnych, w celu wspierania rozwoju zawodowego i kompetencji osób pracujących zawodowo w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.
- Ważna jest interaktywna komunikacja ze społecznością lokalną oraz reagowanie na jej potrzeby i oczekiwania. W tym celu konieczne jest systematyczne przeprowadzanie badań i sondaży oraz tworzenie lokalnych diagnoz.
- Skuteczne może okazać się stałe rozpowszechnianie wiedzy z zakresu rozwiązywania problemów społecznych na przykład poprzez wydawanie biuletynu, dodatku do gazety, stałej rubryki informacyjnej w lokalnej gazecie, czy też na stronie internetowej Gminy.

Uczniowie

Problem alkoholowy

Podsumowanie wyników badań

Skala spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież	17% uczniów przyznało, że spożywało alkohol (38 osób). 31 uczniów 1-2 razy, 5 osób 3-10 razy, a 2 osoby ponad 30 razy. - W ciągu ostatnich 30 dni po alkohol sięgnęło 8 uczniów (wszyscy 1-2 razy).
Wiek inicjacji alkoholowej	Uczniowie, którzy mają za sobą inicjację alkoholową, w większości po raz pierwszy spożywali alkohol w wieku 11-13 lat (16 osób, tj. 44%). 15 osób, tj. 42% alkohol piło po raz pierwszy mając 8-10 lat.
Rodzaj spożywanego alkoholu	Przeważająca część badanych próbowała piwo (27 osób, tj. 73%), jednak wódka i szampan również były spożywane przez wielu uczniów biorących udział w badaniu (10 osób, tj. 27%).
Okoliczności spożycia alkoholu	Prawie połowa respondentów deklarujących spożycie alkoholu - została nim poczęstowana (43%, tj. 16 osób). 8 osób (22%) podkraśćło go rodzicom, 4 uczniów (11%) poprosiło kogoś o jego kupno, z kolei 3 ankietowanych (8%) kupiło sobie samemu lub dostało od starszych kolegów.
Dostępność napojów alkoholowych dla osób niepełnoletnich	14% wszystkich respondentów oceniło możliwość zdobycia alkoholu jako łatwe.

Wnioski

- Problem spożywania alkoholu wśród młodych mieszkańców Gminy jest widoczny, jednak nie przybiera znaczących rozmiarów. Świadczy o tym między innymi fakt, że po alkohol sięgnął stosunkowo mały odsetek uczniów. Z deklaracji znacznej części respondentów wynika ponad to, iż alkohol próbowali jednokrotnie. Na pytanie o okoliczność spożywania alkoholu po raz pierwszy, aż 43% badanych stwierdziło, że zostało alkoholem poczęstowanych.

- Problem nadmiernego sięgania po napoje alkoholowe może dotyczyć dwóch uczniów – przyznali oni bowiem, że spożywali alkohol ponad 30 razy w życiu.
- Pozytywne jest to, że tylko 14% badanych oceniło możliwość zdobycia alkoholu na terenie swojej Gminy za łatwą.
- Warto zwrócić uwagę na to, że aż 42% uczniów (spośród tych, którzy spożywali alkohol) sięgnęło po niego bardzo wcześnie, to znaczy przed ukończeniem 10 roku życia.
- Prawie połowa uczniów, która spożywała alkohol została nim poczęstowana.
- Zebrany materiał badawczy wykazał ponadto, że większość rodziców wie o sięgnięciu przez ich dzieci po alkohol – znaczna część rodziców w związku z tym w ogóle nie zareagowała, zapewne dlatego, że samemu dawali spróbować alkohol swoim dzieciom.
- Pozytywny jest fakt, że stosunkowo mały odsetek uczniów uznał możliwość zdobycia alkoholu na terenie Gminy za łatwą oraz że odsetek uczniów pijących alkohol kiedykolwiek w życiu w gminie Kłoczew jest znacznie niższy, niż odsetek uczniów w całej Polsce.
- Z przeprowadzonych wśród pracowników szkół badań w formie wywiadów wynika, że nauczyciele nie dostrzegają problemów spożywania alkoholu wśród swoich wychowanków, w związku z czym nie są w stanie oszacować skali tego problemu.
- Materiał badawczy wykazał również, że uczniowie nie mają wystarczającej wiedzy na temat alkoholu. Znaczny odsetek młodych mieszkańców Gminy, na każde z wymienionych stwierdzeń dotyczących spożywania alkoholu, zaznaczył odpowiedź „nie wiem”.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Rekomenduje się podjęcie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym wśród dzieci i młodzieży, w związku z tym zaleca się przeprowadzenie programu rekomendowanego przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) – „Fantastyczne możliwości”. Głównym celem programu jest opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie problemów związanych z piciem alkoholu przez dorastających poprzez wzmacnianie rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących. Wszelkie informacje na ten temat mogą Państwo uzyskać na stronie: <https://programyrekomendowane.pl>.

- Przeprowadzenie działań o możliwie najszerszym spektrum, docierającym do wszystkich dzieci i młodzieży, w celu obniżenia liczby uczniów inicjujących we wczesnych latach picie alkoholu. Skuteczne mogą okazać się np. profilaktyczne godziny wychowawcze, w czasie których opiekunowie będą podejmować działania profilaktyczne: realizacja rekomendowanych programów, wykorzystanie źródeł multimedialnych, spotkania z ekspertami np. osobami pracującymi z osobami uzależnionymi.
- Zastosowanie w działaniach profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży strategii informacyjnej, w celu poszerzenia wiedzy na temat przyczyn i konsekwencji picia alkoholu oraz umożliwienia młodym ludziom, podejmowania racjonalnych wyborów, popartych znajomością zagadnień związanych z używaniem napojów wysokoprocentowych. By działania z zakresu strategii informacyjnej, przynosiły oczekiwane rezultaty, powinny być realizowane przez kompetentne osoby, które cechuje wiarygodność, umiejętność wybudzania zaufania wśród dzieci i młodzieży i budowania z nimi pozytywnej relacji. Przekazywane informacje, muszą być rzetelne oraz dostosowane do etapu rozwojowego uczniów. Przydatne mogą okazać się ulotki i plakaty rozpowszechniane wśród dzieci młodzieży.

Rysunek 18. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące spożywania napojów alkoholowych

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Rozpowszechnianie wśród uczniów informacji na temat form pomocy w przypadku posiadania w rodzinie osoby uzależnionej. Ważną rolę w diagnozie dzieci dotkniętych tym problemem, odgrywają nauczyciele, wychowawcy i opiekunowie w placówkach, którzy poprzez obserwację i dyskretne wywiady powinny zwracać uwagę na symptomy świadczące o tym, że dziecko cierpi z powodu uzależnionego członka rodziny.

Pomocne mogą okazać się również warsztaty psychologiczne (np. podczas godzin wychowawczych) polegające na pracy nad samooceną, budowaniem zaufania, ćwiczeniem różnego rodzaju umiejętności potrzebnych do funkcjonowania w grupie, gry i zabawy pomagające w budowaniu więzi z innymi ludźmi, uczące norm z innymi ludźmi, dające szanse na budowanie pozytywnego wizerunku własnego.

- Przeprowadzenie szkoleń dla rodziców, podczas których przekazana im będzie wiedza, na temat problemu picia napojów wysokoprocentowych, skutków wczesnej inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz możliwości jej zapobiegania. Rodzice powinni zostać również przeszkoleni, w zakresie reagowania, w przypadku spożywania alkoholu przez dziecko. Warto skorzystać z darmowego przewodnika *Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?* dostępnego na stronie trzymajpion.pl. Istotne jest dotarcie do jak największej liczby rodziców. Niezwykle istotna jest realizacja działań profilaktycznych we współpracy z rodzicami na co zwraca uwagę Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w swoich rekomendacjach za 2019 rok. Oprócz tego niezwykle ryzykowne może być przyzwolenie rodziców na spożywanie przez ich dzieci alkoholu nawet jeśli wydaje im się, że to kontrolują.

„[...] rekomenduje się realizowanie działań profilaktyczno-edukacyjnych we współpracy z rodzicami, aby wspierać abstynencję dziecka i przygotowywać je do podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Chodzi zatem nie tylko o przekazanie informacji na temat skali problemu, ale pracę nad przekonaniami normatywnym dotyczącymi picia alkoholu i jego szkodliwości dla młodzieży i dorosłych. W ocenie specjalistów zajmujących się profilaktyką najbardziej skuteczne są programy oparte na równoległym oddziaływaniu zarówno na rodziców, jak i dzieci.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku.

- Podnoszenie kompetencji nauczycieli, pedagogów szkolnych, oraz osób pracujących w świetlicach celem zwiększenia efektywności działań.
- Podjęcie działań, mających na celu zapobieganie wczesnej inicjacji alkoholowej przez dzieci i młodzież. Przydatne w tym przypadku, będzie zastosowanie w działaniach profilaktycznych strategii edukacyjnej, która ma na celu rozwijanie ważnych umiejętności psychologicznych i społecznych. Zaleca się realizowanie ćwiczeń, gier

psychoedukacyjnych, czy też warsztatów, które będą rozwijały asertywność, uczyły nawiązywania relacji z innymi ludźmi, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów lub podnoszenia poczucia własnej wartości.

- Prowadzenie zajęć integracyjnych dla dzieci i młodzieży mających na celu budowanie więzi pomiędzy uczniami oraz poczucie bezpieczeństwa i zaufania, gdyż to stanowi między innymi czynnik chroniący podejmowania zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.

Problem nikotynowy

Podsumowanie wyników badań

Skala palenia papierosów przez dzieci i młodzież	■ 11% uczniów paliło papierosy (24 osób), w tym 7% próbowało kilka razy, 3% pali często, a 1% regularnie/ codziennie. ■ W ciągu ostatnich 30 dni po papierosy sięgnęło 16 osób, w tym 9 uczniów 1-2 razy, 4 osoby parę razy, 1 uczeń wiele razy, a 3 badanych - codziennie.
Skala palenia papierosów elektronicznych przez dzieci i młodzież	■ E-papierosy paliło 17% uczniów, w tym 13% próbowało kilka razy, a 4% paliło często.
Ocena szkodliwości	■ W przypadku papierosów świadomość ich szkodliwości ma łącznie 94% uczniów (dla 75% są one bardzo szkodliwe, a dla 19% - szkodliwe), natomiast w przypadku e-papierosów łącznie 79% (dla 44% są one bardzo szkodliwe, a dla 35% - szkodliwe).

Wnioski

- Problem palenia papierosów przez dzieci i młodzież w gminie Kłoczew występuje na stosunkowo niskim poziomie.
- Zebrany materiał badawczy wykazał, iż mały odsetek uczniów palił papierosy, a większość spośród tych, którzy po papierosy sięgnęli – próbowało je raz lub kilka razy.
- Możemy zauważyć, iż palenie papierosów wyszło poza fazę eksperymentowania i stało się regularną czynnością w przypadku 4% respondentów – stwierdzili oni, że palą często lub regularnie/codziennie.

- Pomimo, iż problem palenia papierosów zdaje się przybierać niewielkie rozmiary, zaleca się realizowanie działań profilaktycznych w tym zakresie na poziomie uniwersalnym, aby zapobiec dalszemu rozwojowi problemów - zwłaszcza wśród tych uczniów, którzy mieli już kontakt z wyrobami nikotynowymi.
- Badania wykazały, że kontakt z papierosami elektronicznymi miał większy odsetek uczniów, niż z tradycyjnymi papierosami – różnica jest jednak niewielka bo wynosi 4 pp. Młodzi mieszkańcy gminy Kłoczew uważają e-papierosy za mniej szkodliwe.
- Problemem według części pracowników szkół zdaje się być palenie papierosów elektronicznych, szczególnie przez starszych uczniów. Jeden z rozmówców przyznał, że palenie e-papierosów może dotyczyć około 15% uczniów z jego szkoły. Pozostali respondenci również przyznawali, że wśród ich wychowanków zdarzają się tacy, co sięgają po e-papierosy.
- Porównanie wyników badania lokalnego do badania ogólnopolskiego wykazało ponadto, że uczniowie w gminie Kłoczew rzadziej sięgają po wyroby nikotynowe w porównaniu do uczniów w całej Polsce.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Propagowanie wśród uczniów zdrowego stylu życia, poprzez przedstawianie korzyści za tym idących oraz możliwości tego osiągnięcia, a także poprzez rozpowszechnianie na ten temat ulotek, plakatów oraz zapewnianie uczniom możliwości uczestnictwa w zajęciach sportowych. Przy realizacji tego warto mieć na uwadze rekomendacje *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Społecznych* odnośnie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży, które brzmią następująco:

„W 2017 roku w pozalekcyjnych zajęciach sportowych, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, brało udział ponad 1 mln 100 tys. dzieci i młodzieży. Wciąż jest to jedna z częściej podejmowanych form oddziaływania, skierowanych do młodych ludzi. Należy jednak podkreślić, że zajęcia sportowe nie mogą stanowić jedynej i samodzielnej strategii profilaktycznej. Powinny być integralnym elementem programu profilaktycznego, uwzględniającego szeroki zakres zagadnień związanych ze zdrowym stylem życia i spełniać określone kryteria pozwalające na stwierdzenie, że mogą konstruktywnie wpływać na postawy młodych ludzi wobec używek.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku.

Zajęcia sportowe powinny wzmacniać czynniki chroniące, zwłaszcza poprzez ukazywanie autorytetów promujących wzorzec trzeźwości (trenera, znanych sportowców, nauczycieli wychowania fizycznego itp.) i rozwijanie zainteresowań, z wyraźnym określeniem zasad zachowania w różnych sytuacjach (postawa wobec używek, rozwiązywanie konfliktów, eliminowanie przemocy). Istotne jest również, aby osoba prowadząca takie zajęcia miała odpowiednie przygotowanie i wiedzę w zakresie profilaktyki.

- Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu strategii informacyjnej, poprzez przekazywanie wiedzy na temat szkodliwości palenia papierosów. Pomocne w realizacji tej strategii, może być zaproszenie wykwalifikowanej osoby (np. lekarza), który w profesjonalny sposób przekaze uczniom odpowiedni zasób wiedzy, na temat skutków podejmowania takiego zachowania.
- Ograniczanie dostępności papierosów dla dzieci i młodzieży poprzez szkolenia dla sprzedawców wyrobów nikotynowych z zakresu przestrzegania zakazu sprzedaży papierosów osobom nieletnim oraz konsekwencji moralnych i prawnych za tym idących.
- Zaleca się również realizację warsztatów, czy też innych form zajęć profilaktycznych dotyczących palenia e-papierosów, ich wpływu na organizm człowieka oraz faktów i mitów dotyczących sięgania po elektroniczne papierosy. Przydatne mogą być podczas realizacji takich zajęć ulotki, czy też broszury przedstawiające uczniom w jasny i zrozumiały sposób, co niesie za sobą palenie e-papierosów i jak niebezpieczne może to być zachowanie.

Rysunek 19. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące palenia e-papierosów

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

Problem narkotykowy

Podsumowanie wyników badań

Skala zażywania narkotyków lub dopalaczy przez dzieci i młodzież	Do zażywania narkotyków, dopalaczy lub innych środków psychoaktywnych przyznało się 2% badanych uczniów tj. 4 osoby.
Rodzaj zażywanej substancji	Najpowszechniejszą wśród uczniów substancją psychoaktywną okazała się marihuana lub haszysz – Pojedyncze odpowiedzi padły również na inne formy konopi oraz heroinę.
Okoliczności zażycia substancji psychoaktywnych po raz pierwszy	- Uczniowie sięgali po substancje psychoaktywne z ciekawości, chęci bycia modnym oraz chęci dobrej zabawy. - Uczniowie sięgnęli po raz pierwszy po substancje psychoaktywne ze znajomymi na podwórku

	(2 wskazania) oraz pod nieobecność rodziców w domu (1 wskazanie).
Dostępność środków psychoaktywnych w środowisku lokalnym	4% ocenia możliwość zdobycia narkotyków i dopalaczy jako łatwe. 10% zna miejsca w swojej miejscowości, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze – najczęściej odpowiedzi padło na szkołę/przed szkołą oraz dyskotekę.
Opinia uczniów na temat substancji psychoaktywnych	Przekonanie o szkodliwości narkotyków i dopalaczy ma 87% respondentów.

Wnioski

- Badanie wykazało, że kontakt z narkotykami lub dopalaczami miało tylko 4 uczniów i niewielki odsetek badanych uznał narkotyki i dopalacze za łatwo dostępne w ich środowisku lokalnym.
- W związku z powyższym można uznać, że problem zażywania substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży z gminy Kłoczew nie jest znaczący.
- Pozytywne jest to, że większość badanych uczniów zdaje sobie sprawę ze szkodliwości narkotyków i dopalaczy – warto jednak kontynuować prowadzenie działań profilaktycznych w tym zakresie, gdyż 13% respondentów takiej świadomości nie ma.
- Przeprowadzone wśród pracowników oświaty wywiady pozwalają stwierdzić, że problem zażywania narkotyków wśród uczniów ze szkół na terenie gminy Kłoczew nie jest powszechny – nauczyciele nie dostrzegają tego typu zachowań wśród swoich wychowanków. Z rozmów przeprowadzonych z pedagogami wynika natomiast, że narkotyki na terenie gminy Kłoczew są dostępne dla uczniów – na dyskotekach wiejskich.
- Porównanie wyników badań wskazuje na pozytywną tendencję, bowiem odsetek uczniów zażywających substancje psychoaktywne w gminie Kłoczew jest znacznie niższy od odsetka uczniów zażywających takie substancje w całej Polsce.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Prowadzenie działań profilaktycznych w szkole, mających na celu przekazywanie wiedzy na temat konsekwencji społecznych, zdrowotnych i prawnych zażywania narkotyków i dopalaczy. Pomóc w tym, mogą ulotki, broszury czy plakaty, zawierające informacje na ten temat, a także zaproszenie osób, które mają za sobą negatywne

doświadczenia związane z uzależnieniem od narkotyków i przekazał dostosowane do wieku i poziomu rozwoju uczniów - informację na ten temat.

Rysunek 20. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące dopalaczy

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Zaleca się również przeprowadzenie **wśród uczniów programu rekomendowanego** przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych „UNPLUGGED”, którego głównym celem jest ograniczanie używania substancji psychoaktywnych przez młodzież w wieku 12-14 lat. Do celów szczegółowych tego programu należy zmiana postaw i opinii wobec używania substancji psychoaktywnych, nabycie przez uczniów umiejętności chroniących przed używaniem substancji psychoaktywnych, zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców uczniów biorących udział w programie. Program warto zrealizować ponieważ wyniki jego ewaluacji wskazały na to, że oprócz ograniczania używania substancji psychoaktywnych, efektem jego realizacji jest również wzmocnienie umiejętności odmawiania rówieśnikom, nieuleganie presji środowiska oraz ograniczenie pozytywnych oczekiwań i postaw wobec takich substancji. Program dotyczy nie tylko używania narkotyków, ale również spożywania alkoholu, czy też palenia papierosów.
- Podjęcie obserwacji, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne. W tym celu pomocne będzie poszerzenie wiedzy pracowników szkoły, na temat wykrywania objawów stosowania substancji odurzających. Przydatny w tym zakresie

może być materiał udostępniony na stronie *Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii*, która zawiera przykłady objawów mogących wskazywać na używanie przez dzieci i młodzież narkotyków.

- Link do strony: <http://www.kbpn.gov.pl/portal?id=490267>
- Przeprowadzenie szkoleń/warsztatów dla rodziców, na temat reagowania w przypadku zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych, rozpoznawania czy dziecko zażywa takie substancje, do kogo należy się zgłosić w przypadku doświadczenia tego problemu oraz jak rozmawiać z dzieckiem w przypadku podejmowania przez niego zachowań ryzykownych.

„Pozytywna i silna więź z rodzicami, normy dotyczące substancji psychoaktywnych wyniesione z domu oraz umiejętność budowania wokół dziecka nie tylko systemu kontroli, ale i wsparcia są bardzo ważnymi czynnikami chroniącymi młodych ludzi przed sięganiem po substancje psychoaktywne. Rodzice mają największą możliwość podejmowania skutecznych oddziaływań wychowawczych. Szkoła i inne instytucje mogą wspierać rodziców w wychowaniu dzieci i uzupełniać ewentualne braki wynikające ze specyficznych trudności danej rodziny” - Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku.

Problem przemocy

Podsumowanie wyników badań

Skala przemocy	■ 14% uczniów stwierdziło, że doświadczyło przemocy (30 osób). ■ 8% respondentów przyznało, że stosowało przemoc (17 osób).
Przemoc rówieśnicza	■ 50% uczniów (15/30 osób) doświadczyło przemocy ze strony kolegów ze szkoły, 17% ze strony znajomych (5/30 osób), a 23% wskazało na inne osoby, ale w odpowiedzi większość osób podało, iż doznało przemocy ze strony swoich rówieśników (7/30 osób). ■ 56% badanych zadeklarowało stosowanie przemocy wobec rówieśników (9/30 osób). ■ 28% badanych stwierdziło, że w ich szkole występuje problem

	przemocy między uczniami.
Przemoc domowa	▪ 3% uczniów zna kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu. ▪ 1 uczeń przyznał, że doświadczył przemocy ze strony taty.
Cyberprzemoc	▪ 14% uczniów przyznaje, iż doświadczyło cyberprzemocy, natomiast 4% zadeklarowało jej stosowanie. ▪ Znaczna część respondentów nie ma wystarczającej wiedzy o tym, czym jest cyberprzemoc. ▪ 10% uczniów zadeklarowało doświadczenie cyberprzemocy, a 4% jej stosowanie.

Wnioski

- Problem przemocy wśród młodych mieszkańców Gminy nie jest znaczący, gdyż stosunkowo mały odsetek uczniów jej doświadczył.
- Warto pochylić się nad zjawiskiem przemocy rówieśniczej, gdyż spośród 17% osób deklarujących doznanie przemocy kiedykolwiek w życiu – zdecydowana większość doświadczyła jej ze strony swoich rówieśników. Niepokojące jest również to, że prawie co trzeci uczeń stwierdził, iż w jego szkole występuje problem przemocy między uczniami.
- Analiza zebranego materiału badawczego wykazała także, że przeważająca część badanych deklarujących zastosowanie przemocy – stosowało ją wobec swoich rówieśników.
- Problem przemocy domowej według wyników badania może dotyczyć 1 osoby – doświadczyła ona przemocy ze strony taty.
- Dzięki przeprowadzonym badaniom możemy wysnuć wniosek, iż znaczna część uczniów ma zbyt małą wiedzę na temat przemocy w rodzinie, na przykład co czwarty uczeń stwierdził, że przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele osób doznających przemocy i aż 70% uczniów nie umie ustosunkować się co do stwierdzenia, że gdyby osoba doznająca przemocy w domu naprawdę cierpiała, odeszłaby od sprawcy.
- Warto również pochylić się nad zjawiskiem cyberprzemocy i poszerzyć wiedzę uczniów zarówno na temat istoty tego problemu, jak i konsekwencji jej stosowania dla ofiary i sprawcy. Badania wykazały bowiem, iż część uczniów nie ma wiedzy na

temat wszystkich form cyberprzemocy – na przykład na przezwiska w stronę innych osób wskazało tylko 27% respondentów.

- Z przeprowadzonych wśród nauczycieli wywiadów wynika, iż przemoc w rodzinie nie jest uwidaczniającym się problemem występującym w rodzinach uczniów ze szkół na terenie gminy Kłoczew. Wszyscy pedagodzy jednoznacznie stwierdzali, że albo takiego problemu nie ma, albo oni go nie dostrzegają, bądź jest to niezauważalne. Z przeprowadzonych rozmów wynika, iż problem przemocy w rodzinie zdiagnozowany jest wśród dwóch rodzin – zastosowany jest wobec nich dozór kuratora.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie zajęć, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu problematyki przemocy. Zakres kierowanej do uczniów informacji, oprócz konsekwencji stosowania przemocy, powinien zawierać również treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy. Zaleca się stosowanie różnych technik i metod, które będą w atrakcyjny i aktywny sposób przekazywały informację. Skuteczne w tym przypadku mogą być metody takie jak: psychodrama (odgrywanie scenek na temat zachowań przemocowych, które pomogą wczuć się w doświadczenia osób będących ofiarą agresji); "burza mózgów" (stworzenie listy wszystkich zachowań będących aktem przemocy); praca w grupach (znalezienie wspólnych pomysłów rozwiązań problemu przemocy).
- Na stronie: <http://brpd.gov.pl/aktualnosci/powiedzmy-stop-szkolnej-agresji> znajdują materiały w postaci spotu TV, spotu radiowego oraz plakatu, które pochodzą z najnowszej kampanii społecznej Rzecznika Praw dziecka „Powiedzmy STOP szkolnej agresji”, które można kopiować i rozpowszechniać. Warto wykorzystać je podczas przeprowadzanych zajęć w szkole na temat przemocy rówieśniczej.
- Przekazanie uczniom wiedzy, na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania przez nich przemocy zarówno w szkole jak i w domu, a także w jaki sposób mogą reagować, jeśli będą świadkiem agresji.
- Prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych w klasach takich jak: doskonalenie umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacnianie poczucia własnej wartości, rozwijanie umiejętności asertywnego zachowania się.

- Warto przekazać uczniom również ulotki bądź plakaty dotyczące hejtu, aby uświadomić im, że to również jest przemoc i może nieść za sobą negatywne konsekwencje zarówno dla osoby będącej sprawcą, jak i osoby będącej ofiarą.

Rysunek 21. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące hejtu i mowy nienawiści

Źródło: *oficyna-profilaktyczna.pl*

- Realizacja programu rekomendowanego „ARCHIPELAG SKARBÓW”, którego głównym celem jest zapobieganie różnym zachowaniom ryzykownym i problemom młodzieży, w tym ograniczanie natężenia przemocy rówieśniczej (fizycznej i słownej). Wszelkie informacje na ten temat można uzyskać na stronie
- <https://programyrekomendowane.pl/>. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zaleca przeprowadzanie w pierwszej kolejności programów rekomendowanych, które mają udowodnioną skuteczność.

„Warto podkreślić, iż wszystkie działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. konkursy, pogadanki, spektakle, koncerty) nie zastąpią realizacji profesjonalnych działań profilaktycznych, a ze względu na brak udowodnionej skuteczności w ograniczeniu zachowań ryzykownych, mogą stanowić jedynie uzupełnienie programów rekomendowanych i o udowodnionej skuteczności.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku.

- Zajęcia i warsztaty integracyjne w klasach. Mają one na celu wzmacnianie więzi pomiędzy rówieśnikami i wpływanie na pozytywny klimat szkoły, który jest ważnym czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych.
- Skuteczne mogą okazać się również spotkania z policją mające na celu uświadomienie dzieciom i młodzieży, jakie zachowania są przemocą i jakie niosą za sobą konsekwencje (ważne, aby funkcjonariusze byli przeszkoleni w zakresie prowadzenia zajęć profilaktycznych).
- Prowadzenie szkoleń dla nauczycieli, które będą rozwijały u nich kompetencje kierowania klasą oraz umiejętności właściwego reagowania na niekorzystne zachowania uczniów, wzmacniania pożądanych zachowań i formułowania oczekiwań wobec uczniów.
- Organizowanie i finansowanie szkoleń dla nauczycieli dotyczących obowiązujących procedur (w tym procedury „Niebieskie Karty”), zasad podejmowania interwencji oraz współpracy służb działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- W załączniku nr 4 znajduje się *kwestionariusz oceny ryzyka występowania przemocy wobec dziecka oraz propozycja algorytmu postępowania w przypadku podejrzenia przemocy w rodzinie wobec dziecka*, który zawiera informacje przydatne w diagnozie czy dane dziecko doświadcza przemocy oraz w jaki sposób należy w takim przypadku postępować. Kwestionariusz i algorytm zaleca się rozpowszechnić wśród pracowników oświaty oraz tych, którzy pracują bezpośrednio z dziećmi (np. wśród pracowników świetlic środowiskowych). Można go pobrać bezpośrednio ze strony <https://www.niebieskalinia.pl/>.
- Zapoznanie z poradnikiem udostępnionym przez Ośrodek Rozwoju i Edukacji - *Jak reagować na cyberprzemoc*. Poradnik dostępny jest pod adresem www.ore.edu.pl w zakładce „kształcenie i wychowanie -> wychowanie i profilaktyka -> bezpieczeństwo w sieci”. Zawarte w nim informacje mogą być pomocne w realizacji dla uczniów zajęć związanych z tą tematyką i przy organizowaniu innych działań zapobiegawczych.
- Przeprowadzenie z uczniami warsztatów, podczas których poszerzą oni wiedzę na temat zjawiska cyberprzemocy i rozległych negatywnych konsekwencji jej stosowania. Zaleca się także, uświadomienie uczniom gdzie mogą uzyskać pomoc w przypadku bycia ofiarą lub świadkiem tego typu przemocy.

Rysunek 22. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące cyberprzemocy

Źródło: *oficyna-profilaktyczna.pl*

Uczestnictwo w grach hazardowych

Podsumowanie wyników badań

Skala grania w gry za pieniądze	10% respondentów deklaruje, że grało w gry za pieniądze (21 osób).
Rodzaj gier za pieniądze	Najpopularniejszym rodzajem tego typu gier wśród uczniów z gminy Kłoczew są zdraпки – na granie w nie wskazało 14 osób, tj. 67%. Na drugim miejscu pod względem popularności znalazła się gra na automatach (11 osób, tj. 55%), z kolei na trzecim LOTTO (7 osób, tj. 37%).

Wnioski

- Wyniki badań pokazują, że granie w gry hazardowe nie jest widocznym problemem występującym wśród młodych mieszkańców Gminy, gdyż tylko 10% badanych miało kontakt z tego typu grami.
- W związku z tym, że 8 uczniów przeznaczało na gry więcej niż 50 zł, a 4 osoby deklarują doświadczenie w związku z tym problemów, zaleca się podjęcie działań profilaktycznych na poziomie uniwersalnym.
- Zestawienie wyników badania lokalnego, z wynikami ogólnopolskiego badania ESPAD wykazało, iż doświadczenia gry za pieniądze miał nieco mniejszy odsetek uczniów w gminie Kłoczew, niż ma to miejsce w całej Polsce. Różnica wynosi 10 pp.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Działaniami profilaktycznymi należy objąć te miejsca, gdzie istnieje możliwość grania w gry na pieniądze, czy też podejmowania zakładów, bowiem osoby do 18. roku życia obowiązują zakaz wstępu do salonów gier oraz punktów na przyjmowanie zakładów wzajemnych. Młodzi ludzie przed osiągnięciem pełnoletności nie mogą również uczestniczyć w grach losowych, poza loteriami fantowymi i promocyjnymi. Należy umieścić informacje o zakazie dotyczącym osób niepełnoletnich w widocznym miejscu na maszynach do gry i innych miejscach (np. zakłady bukmacherskie). Osoby pracujące w takich miejscach powinny zostać przeszkolone.
- Zastosowanie strategii informacyjnej, poprzez przekazywanie dzieciom wiadomości na temat negatywnych konsekwencji grania w gry na pieniądze. Zajęcia takie mogą się odbywać np. w ramach godziny wychowawczej.

Rysunek 23. Przykładowe materiały profilaktyczne dla dzieci i młodzieży dotyczące gier hazardowych

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Warto zwrócić uwagę rodzicom na występowanie tego problemu i konsekwencje jakie może za sobą nieść. Wskazane jest podejmowanie rozmów z dzieckiem na temat podejmowania hazardu w młodym wieku, a także uważne przyglądanie się symptomom wskazującym na to, że dziecko podejmuje się tego typu zachowań. Wśród rodziców można rozpowszechnić pytania, na które warto szukać odpowiedzi podczas rozmowy z dzieckiem:
  - czy dziecko czuje potrzebę grania i myśli o nim, nawet jeżeli nie gra?
  - czy wydaje na nie coraz więcej pieniędzy?
  - czy czuje czasami taką silną potrzebę, żeby zdobyć pieniądze, że nawet myśli że mogłoby ukraść?
  - czy granie staje się na tyle ważne, że inne sprawy, w tym szkoła traci na znaczeniu?
  - czy czuje, że grając zaczyna czuć przyjemny dreszczyk emocji i ma potrzebę powtarzania tego doświadczenia?
  - czy zdarza dziecku przeznaczyć pieniądze np. na przejazdy na granie?Odpowiedź twierdząca na którekolwiek z powyższych pytań powinna wzbudzić czujność.
- Przed podejmowaniem się grania w gry hazardowe przez dzieci i młodzież oraz przed jego negatywnymi konsekwencjami może uchronić właściwa komunikacja na linii

rodzic-dziecko. Wśród rodziców można rozpowszechnić ulotki, które uświadomią rodzicom wagę pozostawania w bliskiej relacji i kontakcie z dzieckiem.

Rysunek 24. Przykładowe materiały profilaktyczne dla rodziców dotyczące komunikacji z dziećmi

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

Korzystanie z komputera i Internetu

Podsumowanie wyników badań

Częstotliwość korzystania z komputera i Internetu	▪ Z komputera/Internetu korzysta 91% młodych mieszkańców Gminy. ▪ 34% poświęca na to do 1 godziny, 39% 1-3 godzin, 10% 3-6 godzin, natomiast 9% powyżej 6 godzin.
Najczęstsze powody korzystania z komputera i Internetu	▪ Najczęstszą formą korzystania przez uczniów z komputera lub Internetu jest nauka (57%), oglądanie filmów (53%), słuchanie muzyki (52%), kontakt ze znajomymi (51%) oraz granie w gry (94%).

Wnioski

- Z komputera, czy też Internetu korzystają prawie wszyscy uczniowie biorący udział w badaniu.

- Materiał badawczy wykazał, że problem nadmiernego korzystania z komputera/Internetu może dotyczyć 9% uczniów – wskazali oni, że poświęcają na to bardzo dużo czasu, tj. powyżej 6 godzin.
- Warto mieć na uwadze odpowiedzi respondentów na temat ich doświadczeń związanych z korzystaniem z komputera lub Internetu – wyniki są dosyć niepokojące: próbuję bezskutecznie ograniczyć czas spędzany w sieci/przed komputerem 12% uczniów często, 5% bardzo często i 4% zawsze; wskutek zbyt długiego przebywania w sieci/korzystania z komputera zapomnieć o swoich codziennych obowiązkach zdarza się 10% uczniów często, 2% bardzo często i 2% zawsze; coraz częściej sieć/komputer zamiast spotkań z innymi wybiera 7% uczniów często, 2% bardzo często i 2% zawsze.
- Analiza porównawcza wykazała, iż na korzystanie z komputera/Internetu znaczne ilości czasu tj. 6 powyżej godzin, poświęca nieco mniejsza liczba uczniów w gminie Kłoczew, niż ma to miejsce w całej Polsce. Różnica nie jest jednak znaczna.
- Jak wynika z pozyskanym podczas wywiadów informacji, nauczyciele dostrzegają wśród swoich wychowanków problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych, zwłaszcza telefonu komórkowego. Pojawiały się opinie, że problem ten może dotyczyć około 20% uczniów, jednak nie jest to wystarczająco zdiagnozowane. Jeden respondent przyznał, że problem dotyczy z pewnością kilkoro uczniów z jego szkoły, ale skala tego zjawiska jest raczej większa, co można stwierdzić chociażby obserwując dużą aktywność dzieci i młodzieży w sieci.
- Nauczyciele źle oceniają zachowania części rodziców, w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom od urządzeń elektronicznych. Z relacji kilku respondentów wynika, że rodzice traktują komputer, czy smartfon jako nagrodę, co podnosi w oczach dzieci ich atrakcyjność i wzmacnia chęć korzystania z tego typu urządzeń.
- Zaleca się przeprowadzenie szerokich działań profilaktycznych mających na celu edukowanie uczniów z zakresu bezpiecznego korzystania z sieci i konsekwencji poświęcania na to zbyt dużej ilości czasu.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Przeprowadzenie warsztatów poruszających problematykę użytkowania oraz wykorzystywania współczesnych mediów. Warsztat powinien uczyć dzieci jak bezpiecznie poruszać się po świecie cyberprzestrzeni. Przeprowadzenie takich warsztatów pt. Media, można zlecić Ośrodkowi Psychoprofilaktyki Nowa Perspektywa. Podczas zajęć tych uczniowie zdobywają takie umiejętności jak zdolność bezpiecznego poruszania się w świecie massmediów, kontroli czasu spędzanego w Internecie, przed telewizorem czy grami komputerowymi, zdolność krytycznej oceny prezentowanych przez media wartości i postaw oraz reagowania w sytuacji zagrożenia. Warsztaty dostosowane są do wieku uczniów. Wszelkie informacje w tym zakresie uzyskają Państwo dzwoniąc pod nr tel. 534 303 240 lub 12 422 82 30.
- Działaniami edukacyjnymi w tym zakresie tematycznym konieczne należy objąć rodziców – przedstawić im konsekwencje nadmiernego korzystania przez ich dzieci z urządzeń elektronicznych oraz sposoby, jak sobie z tym radzić.

Rysunek 25. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące uzależnienia od komputera

Źródło: www.oficyna-profilaktyczna.pl

- Przeprowadzenie zajęć dla uczniów mających na celu zwrócenie uwagi na problem uzależnienia od komputera i Internetu. Pomocne przy realizacji takich zajęć może być rozpowszechnienie ulotek informujących o takim problemie. Dzięki ulotce, która znajduje się poniżej, odbiorcy mają możliwość zbadania indywidualnego ryzyka uzależnienia, poprzez wypełnienie prostego kwestionariusza. Przekaz podsumowuje sposoby racjonalnego wykorzystywania multimediów w życiu codziennym oraz

wyjaśnia istotę nadużywania. Wskazuje również ogólnodostępne źródła poszukiwania pomocy i wsparcia.

- Projektując sieć oddziaływań pod kątem uzależniania od Internetu należy skupić się również na pozytywnych stronach korzystania z Internetu (możliwość rozwoju, nauki języków, zdobywanie informacji) oraz uświadamianiu dzieciom i młodzieży negatywnych skutków nadmiernego przebywania w sieci. Warto również skupić się na wyidealizowanych wzorcach przekazywanych przez portale społecznościowe (idealne ciała, ideale ubrania, idealne życie) oraz na tym, jak nie dać się przez te wzorce manipulować i im podporządkowywać.

Profilaktyka

Podsumowanie wyników badań

Opinia o zajęciach profilaktycznych

- 32% respondentów stwierdziło, że nie brało udziału w zajęciach profilaktycznych, a 13% uważa, że nie wniosły one nic nowego i były nieciekawe.
- Aż 32% uczniów stwierdziło, że nie wie, do kogo zwróciłoby się o pomoc w razie problemu przemocy.

Wnioski

- Podczas wywiadów wszyscy badani pracownicy szkół stwierdzili, że ich wychowankowie uczestniczą w zajęciach profilaktycznych dotyczących problemów społecznych i dostają odpowiedni zasób wiedzy oraz informacji na temat zagrożeń idących za pewnymi zachowaniami.
- Badani nauczyciele w większości sygnalizowali potrzebę realizowania działań profilaktycznych przez osoby „z zewnątrz”. Według nich przyniesie to większe efekty, między innymi ze względu na brak wystarczającej wiedzy w tym zakresie zatrudnionej w szkołach na terenie gminy Kłoczew kadry pedagogicznej.

Rekomendowane działania profilaktyczne

Projektując sieć profilaktyki należy w pierwszej kolejności korzystać z profesjonalnych działań – programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Mając na uwadze rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku żadne działania o charakterze jednorazowym, akcyjnym (np. pogadanki, spektakle, festyny) nie zastąpią działań profesjonalnych i mogą stanowić jedynie ich uzupełnienie. W związku z takim założeniem formy profilaktyczne wymienione przez uczniów jako atrakcyjne powinny stanowić jedynie spójny element zaplanowanego i zintegrowanego procesu oddziaływań profilaktycznych.

- Rekomenduje się organizowanie i finansowanie dla przedstawicieli placówek pracujących z dziećmi i młodzieżą szkoleń, obejmujących zagadnienia dotyczące skutecznych strategii profilaktycznych oraz podnoszące ich kompetencje w zakresie realizacji warsztatów i zajęć profilaktycznych (w tym programów rekomendowanych).
- Rozwój lub tworzenie placówek wsparcia dziennego, które odgrywają istotną rolę w systemie pomocy zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i przemocą.

„[...] placówki wsparcia dziennego stanowią skuteczny instrument wspierania rodzin, szczególnie tych, które doświadczają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; placówki świadczą pomoc adekwatną do potrzeb dzieci. Mimo skromnych warunków, w jakich funkcjonują, realizują prawidłowo swoje zadania, a ich praca przynosi wymierne pozytywne efekty w zakresie rozwoju osobowości dziecka, postępów w nauce oraz kształtowania relacji społecznych, opartych na wzajemnej pomocy. Pozytywne efekty pracy z dziećmi w placówkach potwierdzili zgodnie rodzice, nauczyciele, jak i same dzieci” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku

- Zaleca się również systematyczne prowadzenie badań związanych przede wszystkim z diagnozą zachowań problemowych oraz ewaluacją programów profilaktycznych.

Sprzedawcy napojów alkoholowych

Podsumowanie wyników badań

Ocena spożycia
alkoholu na przestrzeni
kilku lat

- 9 osób stwierdziło, że spożycie alkoholu w Gminie kształtuje się cały czas na stałym poziomie - nie ulega zmianom, w opinii 5 sprzedawców spożycie alkoholu ma tendencję malejącą, a według 4 osób - wzrasta.
- Jeden rozmówca przyznał, iż nie jest w stanie określić zmian w tym zakresie, ponieważ za krótko pracuje w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu.
- Część sprzedawców uważa, że mieszkańcy piją małe ilości alkoholu (6 osób), część ocenia spożycie na średnim poziomie lub w normie (7 osób), z kolei wśród kilku rozmówców pojawiły się opinie, że mieszkańcy piją duże ilości alkoholu (6 osób).

Dostępność alkoholu i
papierosów dla osób
niepełnoletnich

- Z relacji zdecydowanej większości rozmówców wynika, że osoby niepełnoletnie nie mają dostępu do alkoholu, ze względu na to, że sprzedawcy zawsze weryfikują wiek osoby, co do której pełnoletności nie mają pewności oraz dlatego, że znają większość osób w Gminie. Niepełnoletni mieszkańcy nie podejmują również próby zakupu alkoholu, bo mają świadomość, że go nie otrzymają.

Spożywanie alkoholu
w obrębie sklepu

- Z udzielanych przez badanych odpowiedzi wynika, że w obrębie niektórych sklepów zdarzają się sytuacje spożywania alkoholu. Na występowanie tego typu zdarzeń wskazało 9 respondentów, a według 2 rozmówców ma to miejsce bardzo często – codziennie lub prawie codziennie.
- W pozostałych przypadkach problemy tego typu nie występują.
- Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, sytuacje zakłócania porządku przez osoby nietrzeźwe miały miejsce w 5 punktach.
- Konieczność wezwania policji z powodu zakłócania porządku zadeklarowały łącznie 3 osoby

Prowadzenie pojazdu
pod wpływem alkoholu

- Pomimo, iż przeważająca część badanych była zgodna co do tego, że na terenie Gminy sytuacje jazdy pod wpływem alkoholu nie mają miejsca i oni sami nie byli tego

	świadkiem, pojawiły się trzy głosy stwierdzające inaczej. ▪ Jeden sprzedawca powiedział, że jest obserwatorem tego typu zachowań nawet trzy lub cztery razy w tygodniu.
Wiedza na temat ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	▪ Na pytanie o znajomość tej ustawy, przeważająca część respondentów stwierdzała, iż zna ją pobieżnie. 4 sprzedawców zadeklarowało bardzo dobrą lub dobrą jej znajomość, 2 respondentów przyznało, że nie zna jej, natomiast pozostali stwierdzili, że znają tylko część dotyczącą odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. ▪ 11 sprzedawców zadeklarowało udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych w ostatnim czasie, a 2 osoby stwierdziły, że miało to miejsce kilka lat temu.

Wnioski

- Wyniki badania jakościowego przeprowadzonego wśród osób pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych wykazały mogący występować na terenie Gminy problem prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz spożywania alkoholu w obrębie sklepów. Nie wszyscy sprzedawcy na to wskazywali, ale pojawiały się głosy stwierdzające, że takie sytuacje mają miejsce.
- Pozytywne jest to, że w opinii przeważającej części sprzedawców, osoby niepełnoletnie w Gminie bardzo rzadko, albo w ogóle nie podejmują próby zakupu alkoholu.

Rekomendowane działania profilaktyczne

- Rekomenduje się zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z **procedurą skutecznej odmowy**, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposób wspomagających **współpracę sprzedawcy z policją**.
- Zaleca się również przeprowadzenie **badania „Tajemniczy Klient”** w celu uzyskania pewności, czy sprzedawcy napojów wysokoprocentowych nie

„Zgodnie ze stanowiskiem WHO Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych nie rekomenduje podejmowania współpracy w obszarze profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych z przedstawicielami przemysłu alkoholowego.” – Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2019 roku.

sprzedają alkoholu osobom niepełnoletnim. Polega ono na wizycie kontrolowanej w punkcie sprzedaży alkoholu oraz próbie zakupu alkoholu przez osobę wyglądającą na niepełnoletnią. Specjalnie przeszkoleni audytorzy, jako klienci przeprowadzają zgodnie z wcześniej ustalonym scenariuszem wizytę w wyznaczonym punkcie, a następnie, zaraz po zakończeniu, notują wyniki w odpowiednio do tego przygotowanym kwestionariuszu. Po badaniu zaleca się przeprowadzenie szkolenia terenowego wśród sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych, społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu²⁷.

---

²⁷ Źródło: Ośrodek Psychoprofilaktyki Nowa Perspektywa, Szkolenie dla właścicieli oraz punktów sprzedaży alkoholu. Tajemniczy klient.

Bibliografia

1. Babbie E., *Badania społeczne w praktyce*.
2. Czajkowska- Majewska D., *Człowiek globalny*.
3. Denzin N., *Wprowadzenia. Dziedzina i praktyka badań jakościowych*.
4. E. Stępień, *Styl picia alkoholu w okresie od dorastania do wczesnej dorosłości. Część I: Wzory zmian intensywności picia alkoholu na podstawie badań katamnesticznych*; Zakład Psychologii Klinicznej Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.
5. *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2019* (uchwała Nr III/22/2018 Rady Gminy Kłoczew z dnia 7 grudnia 2018 roku).
6. http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Kloczew
7. <https://bdl.stat.gov.pl/>
8. <https://gopskloczew.naszops.pl/zespol-interdyscyplinary/cel-zadania-sklad>
9. [https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C5%82oczew_\(gmina\)#/media/Plik:K%C5%82oczew_\(gmina\)_location_map.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C5%82oczew_(gmina)#/media/Plik:K%C5%82oczew_(gmina)_location_map.png)
10. [https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C5%82oczew_\(gmina\)#/media/Plik:Lub_Rycki_Kloczew.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C5%82oczew_(gmina)#/media/Plik:Lub_Rycki_Kloczew.png)
11. <https://poradnik.ngo.pl/>
12. Kwaśniewski J., *Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych*.
13. Pilch T., *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*.
14. *Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Kłoczew na lata 2018-2022* (uchwała Nr XLII/321/2018 Rady Gminy Kłoczew z dnia 29 stycznia 2018 roku).
15. Przeciwdziałanie zjawiskom patologii wśród dzieci i młodzieży szkolnej. Informacja o wynikach kontroli, NIK, KNO-4101-03-00/2013
16. *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania*, Polskie Biuro Eurydice, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2007.
17. Przewłocka J., *CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju*.
18. Pyżalski J., *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*.
19. Raport o stanie gminy Kłoczew 2018.
20. *Statutu Gminnego Ośrodka Kultury w Kłoczewie* (Uchwała Nr XXXIV/254/2017 Rady Gminy Kłoczew z dnia 31 maja 2017 roku).

21. Strategia rozwoju gminy Kłoczew na lata 2015-2021.
22. Szatur – Jaworska B., *Diagnoza i diagnozowanie w polityce społecznej*.
23. Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*.
24. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 852).
25. Wódz J., *Socjologia dla prawników i politologów*.

Spis tabel, wykresów i rysunków

Spis tabel

Tabela 1. Typy diagnozy społecznej	8
Tabela 2. Dręczenie szkolne i cyberbullying - różne rozumienie właściwości dręczenia w tradycyjnym dręczeniu i cyberbullyingu	11
Tabela 3. Przyrost naturalny w gminie Kłoczew na przestrzeni lat 2013-2018	23
Tabela 4. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2012-2018 (w procentach)	24
Tabela 5. Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Kłoczew na przestrzeni lat 2013-2017 w porównaniu do całej Polski oraz województwa lubelskiego (w procentach)	25
Tabela 6. Liczba osób bezrobotnych w gminie Kłoczew na przestrzeni lat 2016-2018 oraz udział osób bezrobotnych według poszczególnych kategorii w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych w PUP	26
Tabela 7. Placówki oświatowe funkcjonujących się na terenie gminy Kłoczew	33
Tabela 8. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kłoczewie wobec osób uzależnionych w latach 2016-2018	40
Tabela 9. Ile sztuk papierosów dziennie Pan/i wypala?	57
Tabela 10. Kiedy najczęściej sięga Pan/i po papierosa?	58
Tabela 11. Czy próbował/a Pan/i kiedykolwiek rzucić palenie?	58
Tabela 12. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i?	60
Tabela 13. Z jakich powodów sięgnął/ęła Pan/i po wyżej wymienione substancje psychoaktywne?	60
Tabela 14. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznała?	65
Tabela 15. Kto stosował wobec Pana/i przemoc?	65
Tabela 16. Jakiego rodzaju zastosował/a Pan/i przemoc?	67
Tabela 17. W stosunku do kogo zastosował/a Pan/i zachowanie przemocowe?	67
Tabela 18. Stosując przemoc był/a Pan/i pod wpływem wymienionych środków psychoaktywnych?	67
Tabela 19. Czy grał(a)/obstawiał(a) Pan(i) którąś z wymienionych gier/loterii?	71
Tabela 20. Za jakie sumy Pan/i grał/a?	72

Tabela 21. Czy stracił Pan/i pracę lub miał/a poważne problemy w związku z uprawianiem hazardu?	72
Tabela 22. Czy Pan/i w związku z grami hazardowymi w ciągu ostatniego roku:	72
Tabela 23. W jakim wieku zacząłeś/ęłaś pić alkohol?	81
Tabela 24. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś?	82
Tabela 25. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?	82
Tabela 26. Jak otrzymałeś(aś)/zdobyłeś(aś) alkohol?	83
Tabela 27. Czy rodzice wiedzą, że próbowałeś/aś pić alkohol?	83
Tabela 28. Jak Twoi rodzice zareagowali na spożywanie przez Ciebie alkoholu?	83
Tabela 29. Jak często paliłeś/aś papierosy w ciągu OSTATNICH 30 DNI?	85
Tabela 30. Jeśli tak, to ile miałeś/aś wtedy lat?	88
Tabela 31. Jakie były to substancje?	89
Tabela 32. W jakich okolicznościach zażyłeś/aś narkotyki/dopalacze/inne środki psychoaktywne po raz pierwszy?	89
Tabela 33. Skąd wziąłeś(ęłaś) tę substancję?	90
Tabela 34. Co skłoniło Cię do zażywania narkotyków/dopalaczy/innych środków psychoaktywnych?	90
Tabela 35. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy?	91
Tabela 36. Czy rodzice wiedzą, że zażywasz narkotyki/dopalacze?	91
Tabela 37. Kto stosował wobec Ciebie przemoc?	96
Tabela 38. Czy osoba, która stosowała wobec Ciebie przemoc była pod wpływem:	97
Tabela 39. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc?	98
Tabela 40. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z komputera i Internetu?	105
Tabela 41. Odnies się proszę, do poniższych stwierdzeń korzystając z przedstawionej skali.	106

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Kłoczew w latach 2012-2018	20
Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących gminę Kłoczew na przestrzeni lat 2014-2018.....	21
Wykres 3. Ludność gminy Kłoczew w podziale na wiek (stan na koniec 2018 roku)	22
Wykres 4. Stan cywilny mieszkańców gminy Kłoczew według narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku	23
Wykres 5. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2012-2018 z podziałem na płeć (w procentach)	27
Wykres 6. Liczba czytelników Gminnej Biblioteki Publicznej w Kłoczewie w latach 2013-2018.....	30
Wykres 7. Liczba ćwiczących osób w klubach sportowych funkcjonujących na terenie gminy Kłoczew na przestrzeni lat 2012-2018	31
Wykres 8. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Kłoczew według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku	32
Wykres 9. Ludność gminy Kłoczew według edukacyjnych grup wieku w 2018 roku	33
Wykres 10. Liczba rodzin objętych pomocą społeczną w formie świadczeń pieniężnych, usług oraz pracy socjalnej w latach 2017 i 2018	36
Wykres 11. Powody przyznawania pomocy społecznej na przestrzeni lat 2017-2018 (liczba rodzin)	37
Wykres 12. Liczba osób, którym udzielono porad z powodu uzależnień w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym w Kłoczewie z powodu uzależnień na przestrzeni lat 2016-2018	41
Wykres 13. Liczba osób, którym udzielono w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym w Kłoczewie porad z powodu przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2016-2018.....	44
Wykres 14. Dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty” na terenie gminy Kłoczew w roku 2017 i 2018.....	45
Wykres 15. Płeć:	47
Wykres 16. Wiek:.....	48
Wykres 17. Wykształcenie:.....	48
Wykres 18. Miejsce zatrudnienia:	49
Wykres 19. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną?	49
Wykres 20. Stan cywilny:	50

Wykres 21. Jak często spożywa Pan/i alkohol?	51
Wykres 22. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej?	51
Wykres 23. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml).....	52
Wykres 24. Z jakich powodów sięga Pan/i po alkohol?	52
Wykres 25. Gdzie najczęściej spożywa Pan/i alkohol?	53
Wykres 26. Czy zdarzyło się Panu/i wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu?	53
Wykres 27. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem alkoholu?	53
Wykres 28. Czy był Pan/i kiedykolwiek zatrzymany za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości?	53
Wykres 29. Czy zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu?	54
Wykres 30. Czy według Pana/i picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka?	54
Wykres 31. Czy widział/a Pan/i kobiety w ciąży spożywające alkohol na terenie Pana/i miejscowości?	55
Wykres 32. Proszę ocenić czy spożycie alkoholu na przestrzeni kilku lat w Pana/i miejscowości:	55
Wykres 33. Proszę ocenić czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami.	56
Wykres 34. Jak często pali Pan/i papierosy?	57
Wykres 35. Jak ocenia Pan/i szkodliwość palenia papierosów dla zdrowia?	59
Wykres 36. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzania)?	59
Wykres 37. Jak ocenia Pan/ i możliwość pozyskania narkotyków na terenie Pana/i miejscowości?	61
Wykres 38. Jak ocenia Pan/i możliwość pozyskania dopalaczy na terenie Pana/i miejscowości?	62
Wykres 39. Czy zna Pan/i miejsca w swojej miejscowości gdzie można zakupić narkotyki lub dopalacze?	62
Wykres 40. Proszę ocenić, czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami.	63
Wykres 41. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu?	64
Wykres 42. Czy zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy?	64

Wykres 43. Czy w Pana/i domu występuje problem przemocy?	66
Wykres 44. Czy kiedykolwiek doszło do sytuacji gdzie zastosował/a Pan/i zachowania przemocowe wobec drugiej osoby?	66
Wykres 45. Czy Pana/i zdaniem istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy?	68
Wykres 46. Proszę ocenić, czy zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami:	69
Wykres 47. Do kogo zwrócił(a)by się Pan/i o pomoc w razie problemu uzależnień lub/i przemocy w rodzinie?	70
Wykres 48. Czy grał/a Pan/i w gry na pieniądze?	71
Wykres 49. Czy korzysta Pan/i z komputera/Internetu?	73
Wykres 50. Jak często korzysta Pan/i z komputera i /lub Internetu?	74
Wykres 51. Ile czasu dziennie spędza Pan/i przed monitorem komputera?	74
Wykres 52. Do jakich celów Pan/i używa najczęściej komputera i Internetu?	74
Wykres 53. Jak ocenia Pan/i stopień zaangażowania władz lokalnych, związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych mieszkańców?	75
Wykres 54. Czy zna Pan/i dane kontaktowe do instytucji pomocowych, gdzie można się zgłosić w razie problemów?	76
Wykres 55. Płeć:	77
Wykres 56. Wiek:	78
Wykres 57. Klasa:	78
Wykres 58. Jak bardzo jesteś zadowolony z... ..	79
Wykres 59. Czy próbowałeś/aś pić alkohol?	80
Wykres 60. Ile razy zdarzyło Ci się pić alkohol?	81
Wykres 61. Gdybyś chciał/a zdobyć alkohol w swojej miejscowości byłoby to:	84
Wykres 62. Oceń czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami.	84
Wykres 63. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się próbować palić papierosy?	85
Wykres 64. Ile razy w życiu (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się próbować palić e-papierosy?	86
Wykres 65. Jak oceniasz szkodliwość dla zdrowia papierosów i e-papierosów?	87
Wykres 66. Czy próbowałeś/aś kiedykolwiek zażywać narkotyki/dopalacze/inne środki psychoaktywne?	88
Wykres 67. Gdybyś chciał/a zdobyć narkotyki w swojej miejscowości byłoby to:	91
Wykres 68. Gdybyś chciał/a zdobyć dopalacze w swojej miejscowości byłoby to:	92

Wykres 69. Czy znasz miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze?	92
Wykres 70. Czy uważasz, że zażywanie narkotyków jest szkodliwe dla zdrowia?.....	93
Wykres 71. Czy uważasz, że zażywanie dopalaczy jest szkodliwe dla zdrowia?.....	93
Wykres 72. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i papierosów?	94
Wykres 73. Kto rozmawiał z Tobą na temat działania i szkodliwości środków takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze, papierosy?	95
Wykres 74. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?.....	95
Wykres 75. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?	96
Wykres 76. Czy samemu zdarzyło Ci się stosować przemoc wobec innych?	97
Wykres 77. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?	98
Wykres 78. Czy znasz kogoś w swoim otoczeniu, kto jest ofiarą przemocy w swoim domu? ..	99
Wykres 79. Proszę ocenić, czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami.	100
Wykres 80. Do kogo zwrócił(a)byś się o pomoc w razie problemu przemocy w rodzinie?..	100
Wykres 81. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc?.....	101
Wykres 82. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć cyberprzemocy?	101
Wykres 83. Czy stosowałeś/aś cyberprzemoc?	102
Wykres 84. Czy zdarzyło Ci się grać w gry za pieniądze?	102
Wykres 85. Czy grałeś/aś lub obstawiałeś/aś którąś z wymienionych gier/loterii?	103
Wykres 86. Za jakie sumy grałeś/aś?	103
Wykres 87. Czy miałeś/aś poważne problemy w związku z uprawianiem hazardu?	103
Wykres 88. Z jakich powodów zacząłeś grać w gry na pieniądze?	104
Wykres 89. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystaniu z komputera/Internetu?	104
Wykres 92. Czy Twoim zdaniem prowadzone zajęcia profilaktyczne spełniają swoje zadanie?	107

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Kłoczew na mapie województwa lubelskiego.....	18
Rysunek 2. Szczegółowy podział administracyjny gminy Kłoczew.....	19
Rysunek 3. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie Kłoczew w 2018 roku .	24
Rysunek 4. Liczba odnotowanych przez policję interwencji domowych na przestrzeni lat 2016-2018.....	46
Rysunek 5. Spożycie alkoholu przez uczniów kiedykolwiek w życiu – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	125
Rysunek 6. Spożycie alkoholu przez uczniów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	125
Rysunek 7. Odsetek uczniów, którzy doświadczyli problemów związanych z piciem alkoholu – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	126
Rysunek 8. Dostępność alkoholu dla uczniów – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	127
Rysunek 9. Skala palenia papierosów kiedykolwiek w życiu – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych	127
Rysunek 10. Skala palenia papierosów w ciągu ostatnich 30 przed badaniem – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	128
Rysunek 11. Uczniowie zażywający substancje psychoaktywne kiedykolwiek w życiu – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	129
Rysunek 12. Popularność konkretnych rodzajów substancji psychoaktywnych wśród uczniów – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	130
Rysunek 13. Dostępność nielegalnych substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	131
Rysunek 14. Korzystanie z komputera/Internetu powyżej 6 godzin dziennie – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	132
Rysunek 15. Granie w gry za pieniądze – porównanie wyników badań ogólnopolskich do wyników badań lokalnych.....	132
Rysunek 16. Przykładowe materiały profilaktyczne dotyczące uzależnienia od alkoholu dla dorosłych mieszkańców	140
Rysunek 17. Przykładowe materiały profilaktyczne dotyczące przemocy w rodzinie dla dorosłych mieszkańców	147

Rysunek 18. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące spożywania napojów alkoholowych	155
Rysunek 19. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące palenia e-papierosów	160
Rysunek 20. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące dopalaczy	162
Rysunek 21. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące hejtu i mowy nienawiści.....	166
Rysunek 22. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące cyberprzemocy	168
Rysunek 23. Przykładowe materiały profilaktyczne dla dzieci i młodzieży dotyczące gier hazardowych.....	170
Rysunek 24. Przykładowe materiały profilaktyczne dla rodziców dotyczące komunikacji z dziećmi	171
Rysunek 25. Przykładowe materiały profilaktyczne dla uczniów dotyczące uzależnienia od komputera.....	173

Załączniki

Załącznik nr 1

DOROŚLI

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE WOBEĆ DOROSŁEGO

**OCHRONA
ZDROWIA**

W przypadku wystąpienia czynników ryzyka proszę zaznaczyć X w kratce.
Na podstawie zaznaczonych punktów w kwestionariuszu możesz wykonać kroki według proponowanego algorytmu.

1. Pacjentka/Pacjent przejawia niechęć/obawę przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia..... ☐
2. U pacjentki/pacjenta bezpośrednio przed opuszczeniem placówki ochrony zdrowia pojawiają się/nasilają się objawy chorobowe (proszę właściwe podkreślić)..... ☐
3. Z powodu sytuacji domowej pacjentkę/pacjenta natchodzą myśli o tym, żeby zakończyć swoje życie..... ☐

Zaznaczenie jednego z punktów 1-3:
proszę rozważyć pozostawienie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia w celu dalszych badań (w przypadku placówki ambulatoryjnej proszę skierować do właściwego szpitala)

4. Osoba dopuszczająca się przemocy groziła pacjentce/pacjentowi pozbawieniem jej/jego życia..... ☐
5. Osoba dopuszczająca się przemocy próbowała pacjentkę/pacjenta pozbawić życia..... ☐

Zaznaczenie jednego z punktów 4-5:
proszę rozważyć zatrzymanie pacjentki/pacjenta w placówce ochrony zdrowia i wezwanie policji

6. Pacjentka/Pacjent boi się mówić (odpowiadać na pytania pracownika ochrony zdrowia)..... ☐
7. U pacjentki/pacjenta można zaobserwować nadmierne (nieadekwatne do sytuacji) wycofanie/lęk/poczucie winy (proszę właściwe podkreślić)..... ☐
8. Osoba towarzysząca pacjentce/pacjentowi nie dopuszcza jej/go do głosu, sama odpowiadając na pytania pracownika ochrony zdrowia..... ☐
9. Osoba towarzysząca nie chce zostawić pacjentki/pacjenta sam na sam z pracownikiem ochrony zdrowia..... ☐

Zaznaczenie dwóch lub więcej z punktów 6-9:
proszę zadbać o bezpieczne warunki do badania bez osób towarzyszących pacjentce/pacjentowi

10. Podczas badania pacjentki/pacjenta zauważono zmiany wskazujące na urazy nieprzypadkowe..... ☐
11. Historia pacjentki/pacjenta (w postaci dokumentacji medycznej i/lub wynikająca z przekazu ustnego) wskazuje na powtarzające się urazy mechaniczne..... ☐

Zaznaczenie jednego z punktów 10-11:
proszę poinformować pacjentkę/pacjenta o prawie do otrzymania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie

12. Pacjentka/Pacjent jest (lub kiedykolwiek była/był) źle traktowana/traktowany przez osobę bliską..... ☐
13. Pacjentka/Pacjent została/został zraniona/zraniony fizycznie przez osobę bliską (raz, czy więcej razy?)..... ☐
14. Osoba stosująca przemoc grozi pacjentce/pacjentowi posiadaną bronią..... ☐
15. Osoba stosująca przemoc nadużywa alkoholu i/lub innych środków psychoaktywnych..... ☐
16. Osoba stosująca przemoc leczy się psychiatrycznie..... ☐
17. Pacjentka/pacjent próbowała/ próbował targnąć się na swoje życie z powodu sytuacji domowej..... ☐

Zaznaczenie trzech lub więcej z punktów 12-17:
proszę rozpocząć procedurę „Niebieskie Karty” (wypełnić Kartę A i przekazać pacjentce/pacjentowi Kartę B)

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z Funduszy EOG

DOROŚLI

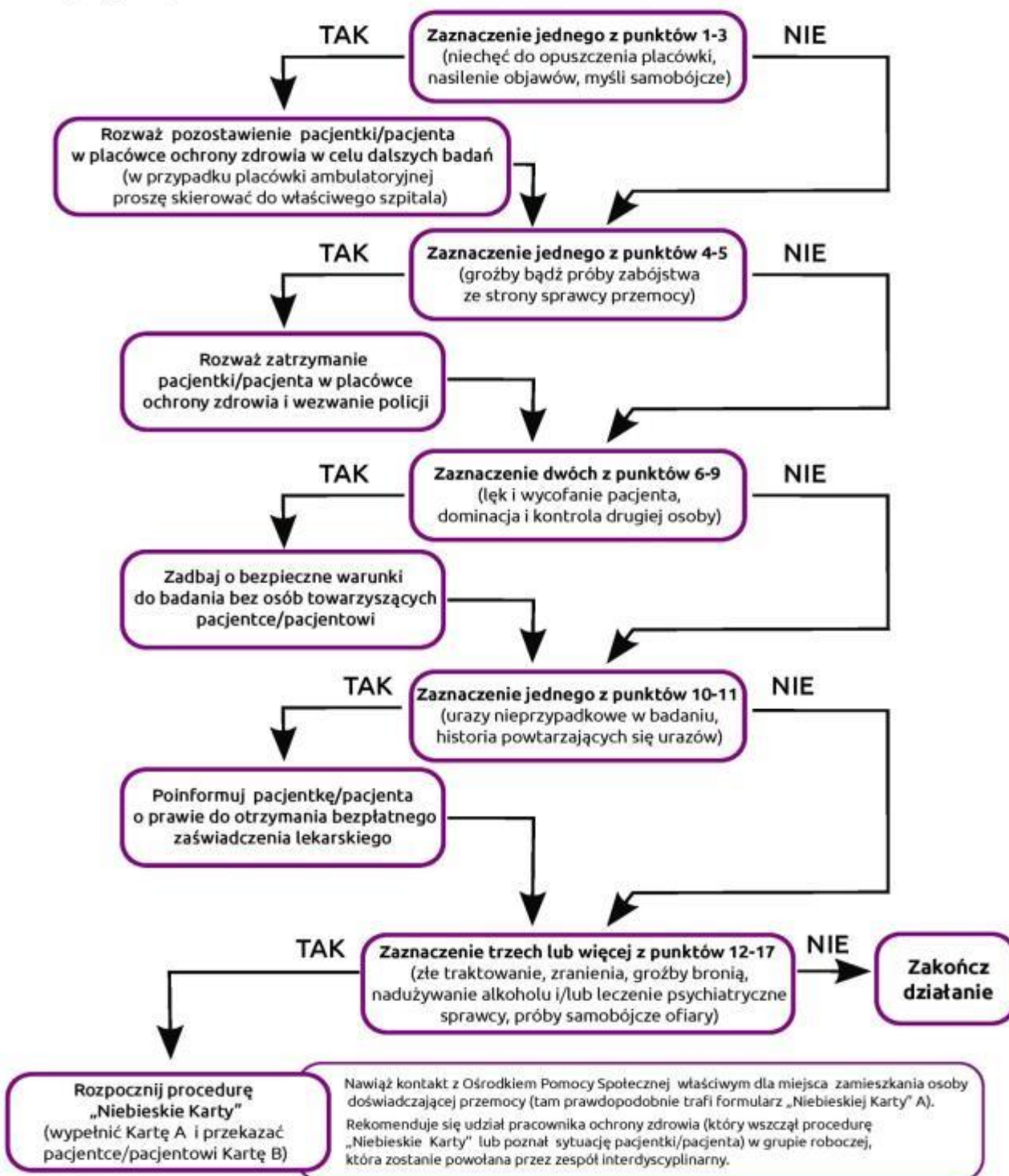

**PROPOZYCJA ALGORYTMU POSTĘPOWANIA
W PRZYPADKU PODEJRZENIA PRZEMOCY W
RODZINIE WOBEC OSOBY DOROSŁEJ**

OCHRONA
ZDROWIA

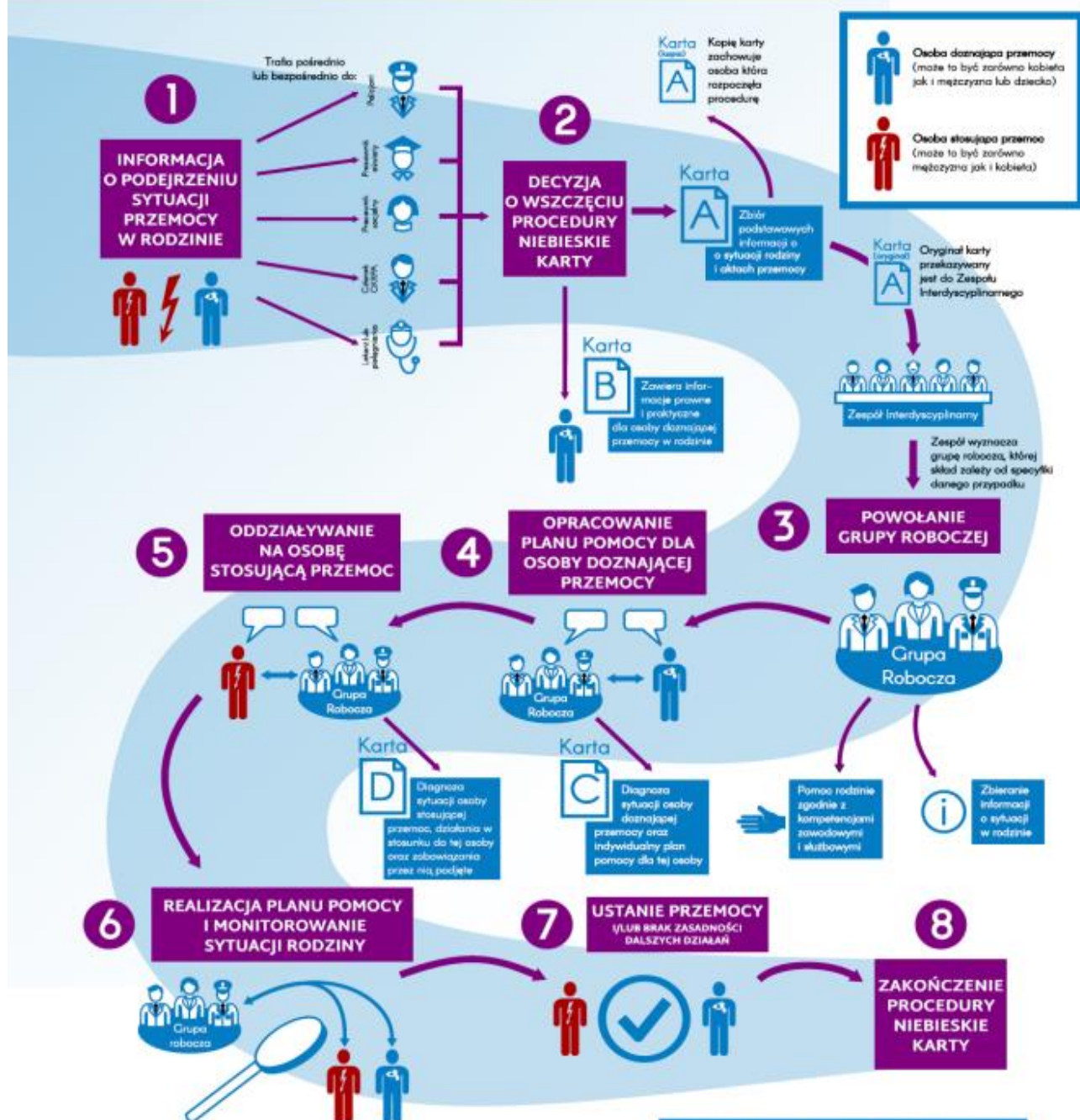
Jeżeli masz wątpliwości czy Twoja/Twój pacjentka/pacjent doświadcza przemocy w rodzinie skorzystaj z kwestionariusza w celu podjęcia odpowiednich kroków.

Załącznik nr 2

SCHEMAT PRZEBIEGU PROCEDURY NIEBIESKIE KARTY

www.niebieskalinia.pl

PORADNIA TELEFONICZNA
NIEBIESKIEJ LINII
DLA OSÓB POKRZYWDZONYCH PRZEMOCĄ
TEL. 22-668-70-00

Załącznik nr 3

KWESTIONARIUSZ ZACHOWAŃ HAZARDOWYCH (KFG, PETRY & BAULIG)

Proszę przeczytać wszystkie wypowiedzi i odnieść się do nich, wybierając tylko jedną z podanych możliwości wypowiedzi. Jeśli obecnie Pan/Pani nie gra, proszę odnieść się do minionych okresów grania. Następnie proszę zsumować punkty.

- w ogóle mnie nie dotyczy – 0 pkt
  - raczej mnie nie dotyczy – 1 pkt
  - raczej mnie dotyczy – 2 pkt
  - dokładnie mnie dotyczy – 3 pkt
1. Przeważnie grałem, żeby się odegrać.
  2. Nie potrafię już kontrolować mojego grania.
  3. Moi bliscy i przyjaciele nie mogą się dowiedzieć, ile przegrywam.
  4. W porównaniu z graniem codzienność jest nudna.
  5. Później (po grze) mam często wyrzuty sumienia.
  6. Używam wymówek, żeby móc iść zagrać.
  7. Nie udaje mi się przestać grać na dłuższy czas.
  8. Gram o pieniądze prawie codziennie.
  9. Z powodu grania mam trudności w pracy.
  10. W grze szukam dreszczyku emocji.
  11. Ciągłe myślę o graniu.
  12. Żeby móc grać często zaopatrywałem się w pieniądze nie legalnie.
  13. Główną część mojego wolnego czasu poświęcam na grę.
  14. Przegrałem już czyjeś lub pożyczone pieniądze.
  15. Leczyłem się już z powodu moich problemów z hazardem.
  16. Często musiałem przestać grać, bo nie miałem już więcej pieniędzy.
  17. Ponieważ tyle gram, straciłem już wielu przyjaciół.
  18. Żeby móc grać często pożyczam pieniądze od innych.
  19. W moich fantazjach jestem tym, który wygrał.
  20. Z powodu grania byłem już często tak zrozpaczony, że chciałem odebrać sobie życie.

Interpretacja wyników:

16 – 25 pkt – można mówić o rozpoczynającym się problemie uzależnienia od hazardu.

26 – 45 pkt – wskazuje na średnio zaawansowane uzależnienie od hazardu.

Powyżej 45 pkt – wskazuje na zaawansowane uzależnienie od hazardu.

Źródło: "Gdy hazard staje się problemem. Czy jestem uzależniony?", Barbara Wojewódzka,
Fundacja ETOH, KBPN, Warszawa 2014

Załącznik nr 4

KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA
WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE
WOBEĆ DZIECKA

LISTA A

Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1. Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2. Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3. Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4. Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5. Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6. Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7. Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8. Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9. Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10. Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11. Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1. Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. ☐
- B.2. Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3. Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: gryzie, szczypie się, uderza głową. Dziecko jest od jakiegoś czasu lub stale apatyczne, ospałe, nie ma chęci do zabawy, eksploracji rozwojowej. ☐
- B.4. Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5. Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6. Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7. Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu pomocy dziecku. ☐
- B.8. Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9. Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków, itp. lub nie zgłasza się po odbiór dziecka. ☐
- B.10. Którąkolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

- C.1. Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2. Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3. Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4. Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5. Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6. Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7. Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8. Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9. Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

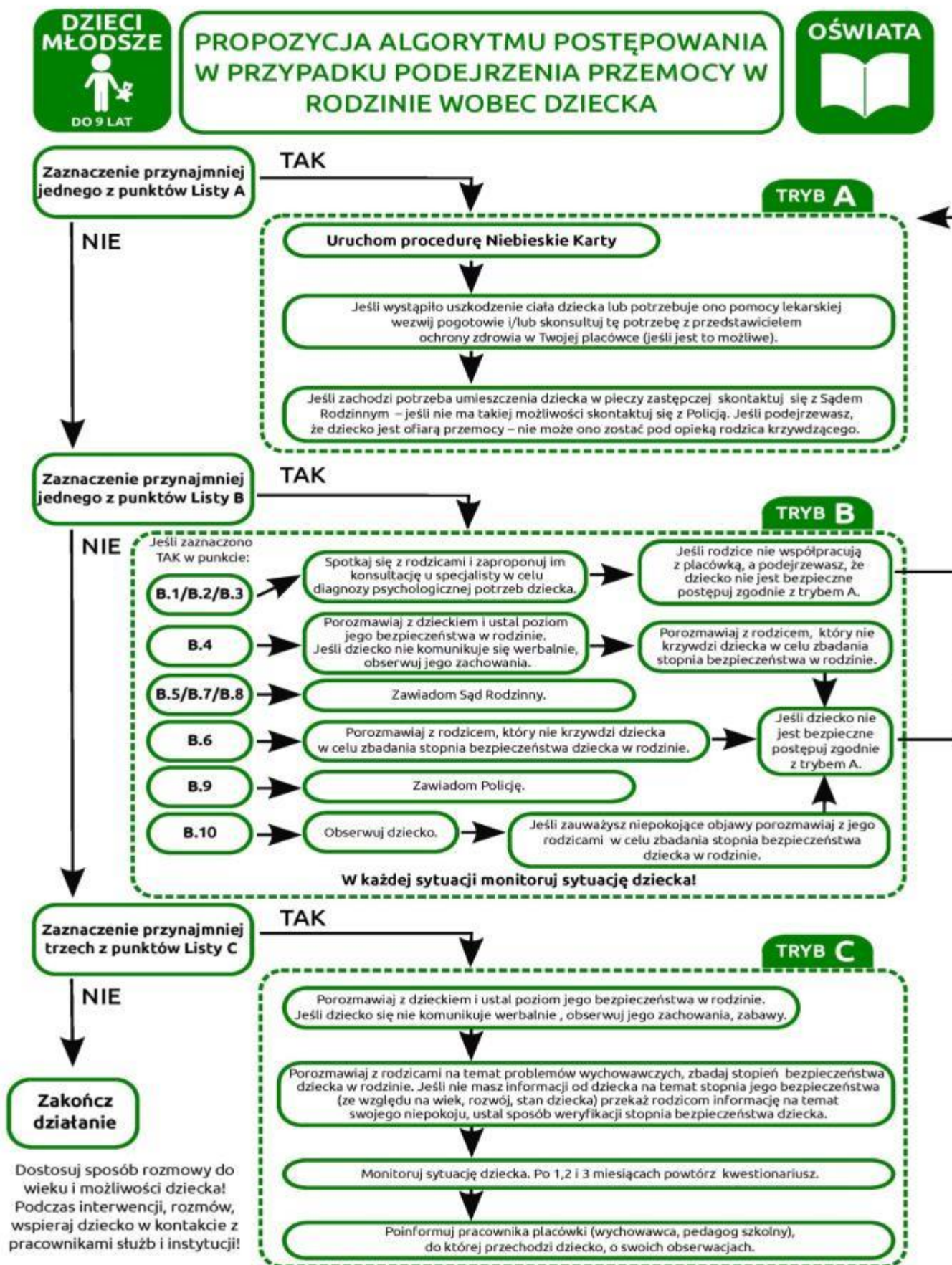
Sprawdź, czy występują sygnały
ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj
zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatele dla Demokracji
finansowanego z Funduszy EOG

**DZIECI
STARSZE**

POWYŻEJ 9 LAT

**KWESTIONARIUSZ OCENY RYZYKA
WYSTĘPOWANIA PRZEMOCY W RODZINIE
WOBEK DZIECKA**

OŚWIATA

LISTA A

**Kwestionariusza i algorytmu używa tylko pracownik oświaty!
Nie powinien być przekazywany dziecku lub rodzicom!**

INFORMACJA OD DZIECKA LUB OSOBY, KTÓRA BYŁA BEZPOŚREDNIM ŚWIADKIEM PRZEMOCY

- A.1.** Ktoś w domu bije dziecko, popycha, szarpie, potrząsa, przytrzymuje, rzuca w nie przedmiotem, itp. ☐
- A.2.** Ktoś w domu używa wobec dziecka wulgarnych słów, obraża, poniża, straszy, szantażuje, izoluje w sposób ciągły i nieuzasadniony od kontaktu z innymi osobami, np. z rodziny lub z rówieśnikami, itp. ☐
- A.3.** Opiekunowie nie zaspokajają podstawowych potrzeb dziecka, takich jak: przynależności, bezpieczeństwa, pożywienia, snu, leczenia, rozwoju poznawczego, emocjonalnego, społecznego, pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐
- A.4.** Ktoś w domu narusza sferę seksualną dziecka, tj.: dotyka intymnych części ciała, namawia na dotykanie intymnych części ciała osoby dorosłej, zmusza do kontaktu seksualnego, podejmuje kontakty seksualne z inną osobą w obecności dziecka, prezentuje pornografię lub zmusza do tworzenia treści pornograficznych z udziałem dziecka, itp. ☐
- A.5.** Dziecko ma ślady przemocy fizycznej lub zaniedbania (opis A.10. i A.11.). ☐
- A.6.** Dziecko mówi, że boi się wrócić do domu ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie (wobec siebie lub innych członków rodziny). ☐
- A.7.** Dziecko mówi, że chce odebrać sobie życie ze względu na zagrożenie przemocą w rodzinie. ☐
- A.8.** Dziecko jest świadkiem przemocy w rodzinie (wobec rodzica, rodzeństwa lub innej osoby mieszkającej w jego domu). ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI DOTYCZĄCA RODZICA:

- A.9.** Rodzic zachował się agresywnie (słownie lub fizycznie) wobec dziecka na terenie placówki oświatowej lub w miejscu publicznym, np. popchnął, szarpnął, uderzył, poniżył, itp. ☐

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- A.10.** Dziecko ma widoczne ślady przemocy fizycznej, np.: uszkodzenia ciała, siniaki, zadrapania, obrzęki, oparzenia, obrażenia ciała świeże i/lub w różnych stadiach gojenia się, rany na ciele, itp. ☐
- A.11.** Dziecko ma widoczne ślady zaniedbania, np.: brak dbałości o higienę ciała, nieadekwatność ubioru do pory roku, wieku, itp. Występują zaburzenia, opóźnienia rozwojowe, problemy emocjonalne, niepełnosprawność, a dziecko nie otrzymuje potrzebnej pomocy, np.: opieki lekarskiej, zabiegów medycznych, terapii, wsparcia, itp. Sytuacja ta występuje pomimo wcześniejszej pracy z opiekunami w tym zakresie. ☐

LISTA B

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ DOTYCZĄCA DZIECKA:

- B.1.** Dziecko odtwarza doświadczaną przemoc – w relacjach rówieśniczych (lub zabawie), identyfikuje się z rolą ofiary i/lub sprawcy. ☐
- B.2.** Dziecko reaguje nieadekwatnie do sytuacji powstałej w placówce, np.: lękiem, izolacją, autoagresją, agresją itp. ☐
- B.3.** Dziecko zachowuje się autodestrukcyjnie, np.: bije, szczypie się, nacina sobie skórę, itp. lub występują zachowania ryzykowne dziecka, np.: ucieczki z domu, używanie substancji zmieniających świadomość, ryzykowne kontakty, itp. ☐
- B.4.** Dziecko boi się powrotu do domu i/lub reaguje lękiem lub innymi trudnymi emocjami na kontakt z rodzicem/rodzicami i/lub na sytuację powrotu do domu. ☐
- B.5.** Dziecko często opuszcza zajęcia (dotyczy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym) lub bez uzasadnionego powodu jest nieobecne bezpośrednio po rozmowach z rodzicami lub działaniach interwencyjnych placówki. ☐

INFORMACJE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

- B.6.** Postawa i zachowanie rodziców zagraża dobru, rozwojowi i bezpieczeństwu dziecka. ☐
- B.7.** Rodzice nie współpracują z placówką przy udzielaniu wsparcia dziecku. ☐
- B.8.** Dziecko rozdzielone z rodzicami na skutek emigracji lub innej sytuacji losowej, pozostające bez opieki osoby dorosłej i/lub wsparcia emocjonalnego ze strony rodziców lub innych osób z rodziny. ☐
- B.9.** Na terenie placówki rodzic jest pod wpływem środków zmieniających świadomość, np. alkoholu, narkotyków itp. ☐
- B.10.** Ktorekolwiek dziecko z rodziny z powodu przemocy lub zaniedbania wymagało umieszczenia w pieczy zastępczej. ☐

LISTA C

OBSERWACJA PRACOWNIKA SZKOŁY LUB PLACÓWKI OŚWIATOWEJ LUB INFORMACJA OD OSÓB BĘDĄCYCH W KONTAKCIE Z DZIECKIEM I RODZICAMI:

- C.1.** Karalność rodzica za przemoc lub przemoc w rodzinie. ☐
- C.2.** Wcześniejsze podejrzenie dotyczące przemocy wobec dziecka lub przemocy w rodzinie albo obecne podejrzenie przemocy w rodzinie dziecka. ☐
- C.3.** Rodzic nadużywający środków zmieniających świadomość – np.: alkoholu, narkotyków, leków, itp. ☐
- C.4.** Poważne problemy zdrowotne, emocjonalne, choroba psychiczna wśród osób zamieszkujących z dzieckiem. ☐
- C.5.** Rozwód, separacja rodziców, konflikt w rodzinie lub inna sytuacja kryzysowa. ☐
- C.6.** Dziecko o szczególnych wymaganiach wychowawczych, edukacyjnych i występuje 1 lub więcej spośród: problemy emocjonalne, problemy społeczne, zaburzenie rozwojowe, niepełnosprawność. ☐
- C.7.** Niskie kompetencje wychowawcze rodziców, niewydolność wychowawcza lub brak zainteresowania rodziców rozwojem dziecka. ☐
- C.8.** Matka i/lub ojciec byli poniżej 18 r.ż. w chwili narodzin dziecka. ☐
- C.9.** Ubóstwo i wynikające z tego stanu problemy rodziców. ☐

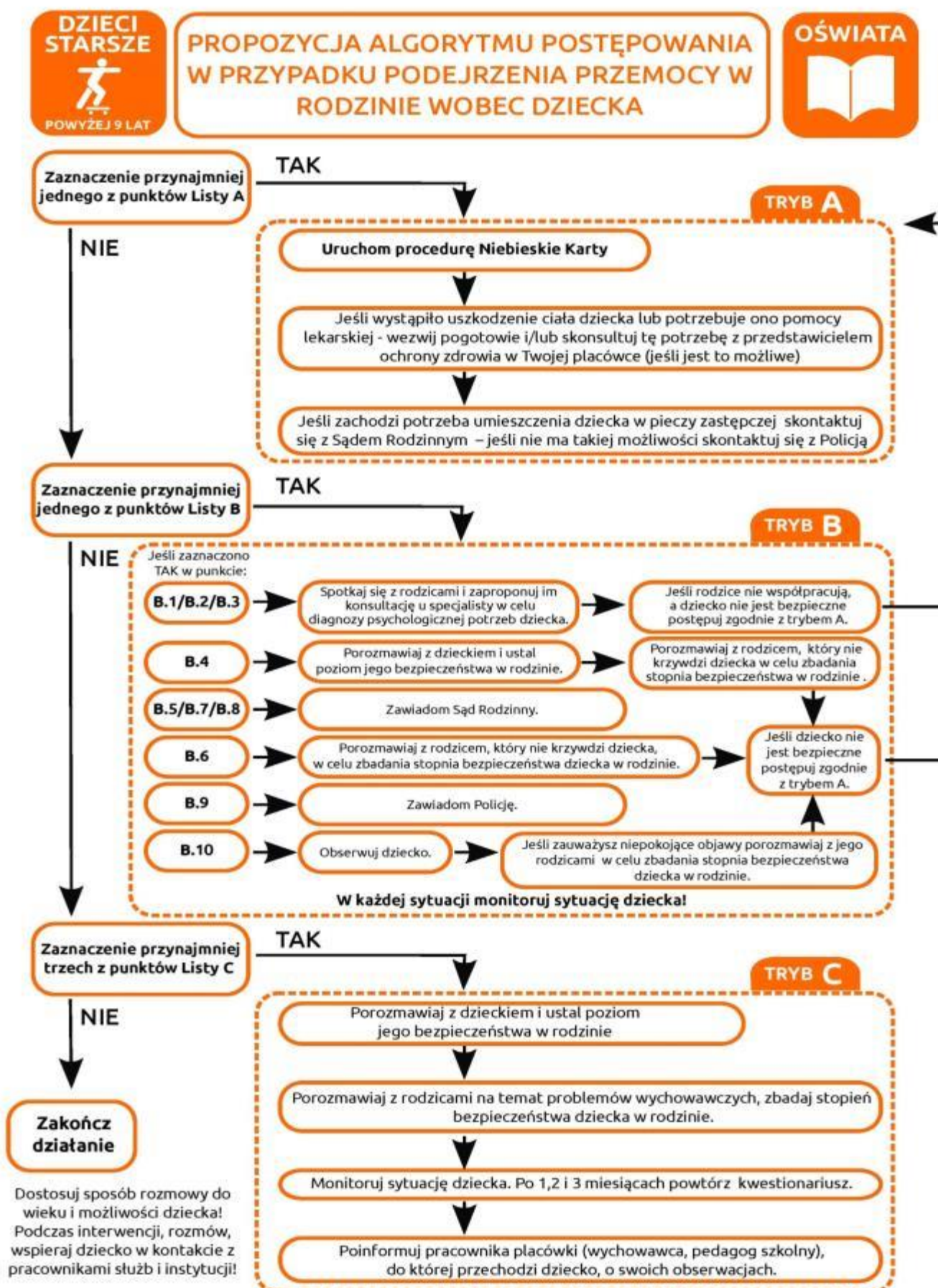
**Sprawdź, czy występują sygnały
ze wszystkich list: A, B i C, a następnie postępuj
zgodnie ze wskazówkami na drugiej stronie!**

Opracowanie:

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatęle dla Demokracji
Finansowanego z Funduszy EOG

tel. +48 12 422 82 30

tel. kom. 534 303 240

e-mail: biuro@nowa-perspektywa.pl